

බුදු මග

පන්සලේ ධර්මශාලාවෙහි ඵදිනදා පැවැත්වෙන දහම් කටීකාවකි. නායක හාමුදුරුවන් වහන්සේ, ධර්මා සනයෙහි නොව ධර්මශාලාවෙහි පසක තිබූ අසුනක වැඩ සිටියේය. උන්වහන්සේ වටා පිරිවර කොට බොහෝ දෙනෙකුන් නොසිටියේ වුවද, සිටි කිහිපදෙනා දැඩි උවමනාවකින් යුතුව උන්වහන්සේගේ පැහැදිලි කිරීම් කෙරෙහි දෙසවන් පමණක් නොව, සියළු අවධානයන් යොමු කොට සිටියෝය.

තථාගත සම්මා සම්බුදු පියාණන් විසින් වදාළ වතුරායඪී සත්‍ය අවබෝධකර ගැනීම පිණිස උන්වහන්සේ විසින් පෙන්වා වදාළ ආයඪී අෂ්ඨාංගික මාර්ගයෙහි ගමන් කිරීමට පිවිසි අය උන්වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයින් ලෙස හඳුන්වනු ලබති. එසේ ශ්‍රාවක බවට පත්වන කොටස් හතරකි. ඒ හික්ෂු, හික්ෂුණී, උපාසක, උපාසිකාවෝය. මේ බුද්ධ ශ්‍රාවකයෝය. ඔවුහු පරමාර්ථ සත්‍යයෙහි මිස, සම්මුති සත්‍යය කෙරෙහි නොපිහිටති. එහෙයින් කවර ආකාරයේ දෘෂ්ඨිගතවුවත් හෝ වේවා, සංකල්පනාවන් ඇතිකර ගත්තවුන් හෝ වේවා බුද්ධශ්‍රාවක තෙමේ ඒ හැමට වඩා වෙනස් බව අමුතුවෙන් කිවයුතු නොවේ.

අද දවසේ බහුලව දැකිය හැකිවන්නේ බුද්ධ ශ්‍රාවකයින් යැයි සිතමින් වෙනත් නොයෙක් ආකාරයෙහි දෘෂ්ඨින්නි ගැලෙමින් “දුක” නැතිකරගැනීමේ නිරර්ථක උත්සාහයක යෙදෙන පිරිස්ය. ඔවුහු ශීලය වරදවා ගත්තවුන්ය.

එවන් පිරිස් විසින් ඔවුනට රිසි අයුරින් බුද්ධ දේශනාවන්හි අර්ථය වෙනස් කරති. ඔවුන්ගේ අභිමතයට අනුකූලවන අයුරින්ම අර්ථගන්වති. යථා ස්වභාවයන් නොදන්නා අසරණ සත්ත්වයින් නොදන්නාකම නිසා නොවැටහීම නිසා අනේකාකාර වූ මිථ්‍යා සංකල්ප, වැරදි සිතුවිලි තුළ ගැලෙමින් - දුකෙන් දුකටම පත්වෙති.

බුදුන් දෙසූ මගෙහි ගමන්කරන්නෝ ආයච්චි ශ්‍රාවකයින්ය. ඔවුන් ඒ මග තරණයකොට “දුක” නිරෝධයෙන් ජය ලබන්නෝය.

**‘අඤ්ඤාහි ලාභා පනීසා අඤ්ඤා නිබ්බාන ගාමිහි
ඒව මේ තං අභිඤ්ඤාය භික්ඛු බුද්ධස්ස සාවකෝ
සක්කාරං භාහි භභෙදායස් විචේකා මහු බුද්ධායෙ’**

ලාභය ලබනමග එකකි. නිවන්මග අනෙකකි. එබැවින් මේ පිළිබඳව අවබෝධයෙන් යුතුව, භික්ෂූන්, බුද්ධ ශ්‍රාවකයින් ලාභ සත්කාරයෙන් සතුටු නොවිය යුතුය. ත්‍රිවිධ විචේකය ම වැඩිය යුතුය.

(ධම්ම පදය)

බුදු පියාණන්ගේ උපදේශය එසේය.

“මහා මංගල” සූත්‍රයේදී අපට හමුවෙනවා,

“අසේවනාව බාලානං - පණ්ඩිතානංව සේවනා”

කියන ධම් පාඨය.

මෙහි පණ්ඩිතයා යනු කවරෙක් ද?

ආයතී ධර්මඥාණය ලැබූ පුද්ගලයාය.

මේ දුකය.

මේ දුක ඇතිවීමේ හේතුවය.

මේ දුක නැතිකළ හැක්කේය.

මේ දුක නැතිකිරීමේ මාර්ගයයි.

යනුවෙන් චතුරායතී සත්‍යය අවබෝධකළ පුද්ගලයාය.

චතුරායතී සත්‍ය අවබෝධකළ පුද්ගලයාම, පණ්ඩිත වශයෙන් ආයතී ධර්මයෙහිදී හඳුන්වන බව පැහැදිලියි.

එහෙම නැතිව භෞතික ලෝකයේ විවිධ සම්මතයන් තුළ පවතින පණ්ඩිතයා මෙන් සහතිකයක් මත රැඳෙන්නෙක්ම නොවන බව වටහාගත යුතුයි. සැබෑ පණ්ඩිතයන් විමට උත්සාහ කළ යුතුයි. ඒ සඳහා නිවැරදිව ධර්මාවබෝධය ලබාගත යුතුයි.

හ තෙන පණ්ඩිතා හොති - යාවතා බහු භාසති

බේම් අවෙරි අභයො - පණ්ඩිතොති පවුච්චති

බොහෝසේ කථාකළ පමණින් යමෙක් පණ්ඩිතයෙක් නොවේ. උචුදුරු හා වෛරින් ද නැතිව නිර්භය වූ පුද්ගලයා පමණක් පණ්ඩිතයෙකු යැයි කියනු ලැබේ.

(ධම්ම පදය)

අපි දිබ්බෙසු කාමෙසු - රතීං සොනාධි ගච්ඡති

තණ්හකඛයරතො හොති - සම්මා සම්බුද්ධස්ස සාවකො

සැබෑපණ්ඩිතයා දිව්‍ය, කාම සම්පත්තිවල පවා නොඇලෙයි. සම්බුදු ශ්‍රාවකයා, ආශාවන්ගෙන් බැඳෙනු වෙනුවට තණ්හාව ක්ෂය කිරීම් සංඛ්‍යාත නිවනෙහි වේ.

(ධම්මපදය)

බුදුදහම නිදහස් වින්තනයක්. එය නිදහස්ව සිතීමෙන්, නිදහස්ව අවබෝධ කිරීමෙන් ප්‍රත්‍යක්ෂ කරන්න ඕනෙ.

දැන් ඔය ඇත්තන්ටත් ඒ ගැන නිදහසේ කථා කරන්න, දැනගන්න පුළුවන්..... දැන් අවස්ථාව එළඹිලා'යි පැවසූ නායක භාමුදුරුවන් වහන්සේ නිහඬවිය.

මොහොතකට පැවති නිහඬතාවය බිඳහරිමින්... “ සිරිදාස” තම හඬ අවදි කළේය.

අවසරයි, අපේ භාමුදුරුවනේ, ධර්ම දේශනයන්ට සවන් දෙනකොට තේරුම් ගැනීමට අපහසු වචන ඇහෙනවා. සමහර ධර්ම කාරණා පැහැදිලි කිරීමේදී ඒ වචනවල තේරුම් නොදන්නාකම නිසා අහගෙන ඉන්නවා විනා, තේරුම් ගන්නට පුළුවන්කමක් නැහැ... පැහැදිලි කිරීම් මදිවගෙයි මට හිතෙන්නෙ... ඒ නිසා ඒවගේ වචනවල තේරුම් පැහැදිලිකර දෙන්නට හැකිද භාමුදුරුවනේ...

බැරිකමක් නැතිවෙයි. නොතේරෙන දේවල්වල හිරවෙලා ඉන්නවාට වඩා ඒවායෙන් මිදිල - හරිහැටි

තේරුම් ගන්නා එක තමයි වැදගත්ම කාරණය... හොඳයි ඉතින් “සිරිදාස” කියන්නකො... ඒ වචන මොනවාද කියලා...

අපේ හාමුදුරුවනේ... තණ්හාව, නාමරූප, විශ්‍රානය, භවය, සක්කායදිට්ඨිය, අවිද්‍යාව, පංචස්කන්ධය, පංචපදානස්කන්ධය, නීවරණ, ශීලබ්බතපරාමාශ... මෙන්ම මේ වගේ දේවල් යැයි සිරිදාස පැවසුවේ ය.

හරියටම හරි සිරිදාස මහත්තයෝ... අද වෙලා තියෙන්නේ ඔන්න ඔය අවුල තමයි. ධර්මය තේරුම් ගන්න බැරිතරමට වචන ගොනුවෙලා. මිනිසුන් වචන අතර අතරමංවෙලා... බොහොම පහසුවෙන් අවබෝධ කර ගතහැකි ආකාරයෙන් තථාගත සම්මාසම්බුදු පියාණන් දේශනාකළ උතුම් ධර්මය මේ අනවශ්‍ය වචනවලින් ආවරණයකර තිබීම නිසා, අවබෝධකර ගත නොහැකිව අත්හැරී යනවා. ඒ වගේ වැරදි අර්ථකථන, බොරු මවාපෑම් නිසා ඔය ඇත්තො නොතේරෙන මහා බර වචනවල තේරුම් භොයන්නට වෙහෙසෙන්නට ඕන නැහැ. බුදුදහම ප්‍රායෝගිකව අවබෝධකළ හැකි, කළයුතු දහමක්, ඒ නිසා වචනවල ගිලෙන්ගේ නැතිව, තමන්ට අවබෝධවන තේරෙන වචන පරිහරණය කරමින්, ඒ ඔස්සේ ධර්මාවබෝධය ලබන්නට උත්සාහ කරන්න ඕනෙ.... පැහැදිලි කරන්නම්... ඔය ඇත්තො හොඳින් තේරුම්ගන්න.

බුදුදහමෙහි උගන්වන්නේ පරමාර්ථ සත්‍යයි. මේ පරමාර්ථ සත්‍යය නොදන්නා උදවිය ගැලෙන්ගේ සම්මුති සත්‍යයේයි. ඔය ඇත්තෝ දන්නව “සම්මුති”ය ගැන,

සංසාරය රදාපවතින්නේ “සම්මුති” ඇතිනාක් පමණයි. එවන් සම්මුතීන් හා ගැලෙන බැඳෙන සත්ත්වයා දුක විඳිනවා. කවර හෝ සම්මුතියක් තුළ රැවටීමක්, මූලාවක් මිස සැබෑවක් නැහැ. සැබෑවක් නොවන සම්මුතියෙන් ලැබියහැකි සතුටක්, සැපතක් නැහැ. සතුටක, සැපතක ඡායාවක් පෙනුනත් එතැන පවතින්නේ දුක ඇති කිරීමේ හේතූන්මයි. මේ බව හොඳින් වටහා ගන්න ඕන.

බුදුදහමෙහි ගැඹුරු අවබෝධය ලැබියහැක්කේ පිරිසිදු ජලයෙන් පිරිණු, ගැඹුරු ස්ථානයක පතුල දකින්නාක් මෙන් බොහොම සරල ස්වභාවයකින් මිස, සංකීර්ණතාවයන් ඇතිකර ගෙන ඒවා තුලින් නොවෙයි. එහෙම දේවලින් ධර්මය දකින්න බැහැ. ධර්මය අවබෝධකළ හැකි අනන්තවත් නිමිති නිරන්තරයෙන්ම අපවටා තිබෙනවා. ඒවා තේරුම්ගන්න ඉගෙනගන්න ඕන. පුරුදුවෙන්ම ඕන.

මේ කෙලෙස්සහිත සම්මතලෝකයෙහි ලෝකයාගේ ව්‍යවහාරයට අනුව භාෂාවන් සකස්වී තියෙනවා... මේවා එකක්වත් නිත්‍යදේවල් නොවෙයි. සකස්කර ගත්ත දේවල්. ඒ නිසා “සංඛත” දේවල් කියාත් කියනවා. සකස්කර සම්මතකර ගත්ත දේවල්වලින් පිරුණු නොයෙකුත් සංකල්පයන් ලෝකයේ පවතිනවා. ලෝක ව්‍යවහාරයේ තිබෙන මෙවන් සංකල්ප දැඩිව ග්‍රහණය කරගෙන මතවාදයන්, වාද, විවාද පවත්වමින් ඒවායේම ඇලීසිටින, ඒවාටම හේත්තුවී සිටින ස්වභාවයක් ලෝක සත්ත්වයාතුළ තිබෙනවා. ලෝකයා භාවිතාකරන මේ සංකල්ප පිළිබඳව, ඒවායේ යථා

ස්වභාවයන් තේරුම් නොගැනීම නිසා ඒ ඒ සංකල්පවලට ඇලෙමින්, ගැලෙමින් සිටීමේ ස්වභාවය ලෝකයකුළු තිබෙන අවිද්‍යාවයි.

ලෝකනිරෝධය තත්ත්වකාරයෙන්, සමයක් ප්‍රඥාවෙන් දකින්නා හට, ලෝකයේ අස්තීරත්ත්වය, ලෝකයක් ඇත යන කියන මිථ්‍යාසංකල්පය, ඒකාන්ත දෘෂ්ඨිය නැති වෙනවා. පරමාර්ථසත්‍ය සොයන ආයතී ශ්‍රාවකයා, ලෝකයේ හටගැනීම් ස්වභාවයන්, ලෝකය නිරුද්ධවීමේ ස්වභාවයන් ප්‍රත්‍යක්ෂවශයෙන් ම දැනගන්නවා. අන්අයෙකුගේ කියමනක්, ප්‍රකාශයක් විශ්වාස කරනවා නොවෙයි. ප්‍රත්‍යක්ෂ ඥානයෙන්ම දැනගන්නවා. මේ ලෝකයේ ඇතිවීමත් නැතිවීමත් ආයතී ශ්‍රාවකයා දැක ගනු ලබන්නේ තමාගේ ම ඉන්ද්‍රියයන් තුළින්මයි. සමායතන තුළින්, ඇස, කන, නාසය, දිව, ශරීරය මනස තුළින්මයි. ඒ ඔස්සේමයි. මේ ප්‍රත්‍යක්ෂ ඥානය ලබන්නේ, එය එසේ ප්‍රත්‍යක්ෂකර ගන්නවා හැරෙන්න මේ දැනීම අවබෝධය ලබන්නට වෙනත් විකල්පකුම නැහැ.

ලෝකය හයෙහිම උපන්නේය. ලෝකය හයෙහිම පවතින්නේය. ලෝකය හයම ඇසුරු කරන්නේය. සත්ත්වයා මේ හයෙහිමගැලී වෙහෙසට පත්වෙනවා. අයසට පත් වෙනවා.

අධ්‍යාත්මික ආයතන හයෙහි ලෝකය හටගන්නවා. බාහිර ආයතනයන් හය හා එක්ව සබඳකම් පවත්වනවා. ඊළඟට අධ්‍යාත්මික හය අල්ලගෙන බාහිර හය ගැන වෙහෙසෙනවා.

තනිව, ඇස්, කන්, නාසාදියෙන් ලෝකය ඇතිවෙන්නේ නැහැ. එකකට එකක් ප්‍රත්‍ය වෙන්න ඕන. පටිච්චසමුප්පන්නවීමට දෙකක් අවශ්‍යයි. බුදුදහමෙහි ගැඹුරු දැනීම එතැනමයි.

ඇසත් රූපයනුත් ප්‍රත්‍ය වී, ඒ දෙක මුල්කර ගෙනයි දැකීම පිළිබඳ විඥානය ඇතිවෙන්නේ. කාමතණ්හා, භවතණ්හා, විභවතණ්හා නමැති ත්‍රිවිධ තෘෂ්ණාවන් සපිරීමකය හඳුන්වනු ලබන තනි වචනය "විඥාණ" යයි. ඇසත්, රූපයත් විඥානයත් යන තුනේ එකතුව ස්පර්ශයයි. මේ ආදී වශයෙනුයි හටගැනීම සිදුවන්නේ, ලෝකය හටගන්නවා දකිනකොට, ලෝකයේ කිසිවක්නැත කියා කියන්න බැරි තත්ත්වයක් එනවා. ඒ වගේම තමාගේ සළායතනතුළින්ම ලෝකයේ නිරෝධය දකිනකොට, ලෝකයේ සියල්ලක්ම ඇත කියන්න පුළුවන් අන්තයක් ලැබෙන්නේ නැහැ.

මේ ධර්මතාවයන් ගැන කථාකරන්න, අනෙකෙකු හට කියාදෙන්න නම් ධර්මය පිළිබඳව ප්‍රත්‍යක්ෂඥානය තියෙන්න ඕන. ධර්මය ප්‍රත්‍යක්ෂකරගෙන තියෙන්න ඕනේ. එහෙම නැතිව පතපොත කියැවීමෙන්, ඇසීමෙන් පමණක් ලබන අවබෝධයමදී. ඒ අනුමානඥානයයි. ඒවා තමන්ගේ ජීවිතයට එක් කරගෙන ඒ අනුව ධර්මයෙහි පවසන දේවල් හා අපට ප්‍රත්‍යක්ෂවන දෙයත් එහි නිරවද්‍යතාවයත් වටහාගන්න ඕන. අනාගතයෙහි පහළවන ඇතැම් හික්ෂුන් ශාසනයේ පරිභාණියේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් නිර්වාණය පිළිබඳව කථාකරන ගැඹුරු සුත්‍රානුප්‍රතිසංයුක්ත සූත්‍ර පිළිබඳව අවධානය යොමු නොකරණ බවත්, ඒවා ඇසීමට හෝ ඉගෙනීමට

උත්සුක නොවන බවත් සංයුක්තනිකායෙහි “ආණී” සූත්‍රයෙන් සම්බුදුපියාණන් වදාරා දක්වා තියෙනවා.

දිරායන (කර්ෂකය) මේ කය, රූපයලෙසත් සිත නාමයලෙසත් හඳුන්වන තත්ත්වයක් තියෙනවා. එය වැරදි නොවේ. නිවැරදිමත් නොවේ. කය රූපය ලෙසත් සිත නාමය පමණින් ලෙසත් ගැනීම නිසා තමයි මමය, මගේය, කියන මිථ්‍යා පාඨයෙන් බැහැර වෙන්න මේ තරම්ම අපහසුවෙලා තියෙන්නෙ.

රිදෙනවා, මෙය කවරආකාරයකින් හෝ පෙන්විය හැකිද? නොහැක්කේමය. එහෙත් රිදීම ඇතිලෙසින් දකින්නේය. පිළිගන්නේය. එහි ගැලෙන්නේ විදින්නේය. විඳවන්නේය. ඇහැට දකින්නබැරි අතින් අල්ලගන්නබැරි මනසිකාරයක් සැබවින් පවතින්නක් සේ වැළඳගෙන විඳවනවා. මේ වැරදිදැක්මයි වටහාගන්න ඕනෙ. තමන් සිටින්නේ මූළාවක බව තේරුම් ගන්න ඕනෙ. ඒ හේතුව තේරුම් ගත්තම හේතුව අත්හරින්න පුළුවන්. ඉන් වළකින්න පුළුවන්. එහෙමයි දුක නැතිකරන්න පුළුවන් වෙන්නේ. භව සන්තතිය නතරකරන්න පුළුවන් වෙන්නේ.

නාමරූප ධර්මතාවයන් පැහැදිලි කිරීමේ දී, ඇතැම් තැන්වල විශාල වශයෙන් නොපැහැදිලි ස්වභාවයන් තියෙනවා.

නාමය සියල්ල යටපත්කොට සිටී. මේ කාලයේ අර්ථ දැක්වීම්වලදී පවා එහි ඇති මූලික අර්ථය යටපත්වී ගිහි. තියෙනවා.

මේ ලෝකයේ සත්ත්වයන් නම්කර ඇති දෑ පිළිබඳව සංඥාව ඇත්තාහුය. එයින් ඔබ්බට යන්නේ නැහැ. ඒ

නම්කර තිබෙන දේ පිළිබඳව පැහැදිලි අවබෝධයක්, ප්‍රත්‍යක්ෂකර ගැනීමක්, නැතිකම හේතුවෙන් මාරයාගේ වසඟයට පත්වෙනවා.

එකකොට හොඳට පෙනෙනවා, වැටහෙනවා යම් තැනෙක නාමයක් රූපයක් - රූපසංඥාවක් මුළුමනින්ම උපරෝධනයවෙයිද? වළකාලනු ලැබෙයිද? - එතැනයි මේ අවුල ලිහෙන තැන.

ලෝකයාට ඇස් තිබුණාට - බුදුන් වහන්සේගේ වචනය හැටියට - ධර්ම චක්ෂුසය පැදෙනකන් ලෝකයා අන්ධයි.

“(ස්පර්ශය) හැපෙන එක - හැපෙන හැපෙන තැන හැපෙන හැපෙන දෙය. ඒ හැපීමෙන්මයි හඳුනා ගන්නේ. ගැටීමක් ඒ ගැටීම හඳුනාගැනීම වශයෙන් ඇති කර ගන්න රූපසංඥාවක්, මේ ගැටුණේ යම් “තදදෙයක, බුරුල්දෙයක, උණුසුම්දෙයක ආදී වශයෙන් ඒ ඒ ඒවා පිළිබඳව සංඥාවල් ඇතිකර ගන්නවා. මේක ඉතින් ඒ වගේම මෝඩයින් ගණනක් සම්මතකර ගතහොත් ඒක ලෝක සම්මුතියක් වෙනවා. සත්‍යවෙනවා. මේකතමයි වචනය”

යම්කිසි කෙනෙකු, යම්කිසි දෙයක “නම” දන්නවා නම්, ඒ තැනැත්තා ඒ දෙය දැනගත්තා කියා අවබෝධයක් එනවා. පිළිගැනීමකුත් ඇතිවෙනවා.

ඔන්න ඔයවිදියේ පටලැවිල්ලක්නිසා තමයි ලෝකය අවුලක්වෙලා තියෙන්නේ. බුදුපියාණන් වහන්සේ ලෝකය

අවුලක් හැටියට වදාරා ඇත්තේ මේ නිසයි. නාමරූප යම්තාක්කල් විඥාණය සහිතව තිබෙනවාද? ඒතාක්කල් කෙනෙක් උපන්නයි කියන්න පුළුවන්. චුතවෙනවා කියන්නත් පුළුවන්. යළි උපදිනවා කියන්නත් පුළුවනි.

මේ තාක් පවතින්නේ අධිවචන මාර්ගය. සාමාන්‍ය භාෂාවල තියෙන අධිවචන, නිරුක්ති, ප්‍රඥප්ති භාෂාව පිළිබඳ අංගෝපාංග කියලා දැනට හිතාගත්තාම ඇති. දැන් මෙතැනින් පැහැදිලිවම පෙනෙනවා මේ ඔක්කොම නාමරූප විඥාන දෙක අතරට සම්බන්ධ දේවල්ය කියන එක. කෙලෙස් සහිත ලෝකයාගේ ව්‍යවහාරයටයි භාෂාව සකස්වෙලා තියෙන්නේ.

මෙය ඇති කල්හි, මෙය වෙයි. මෙය නැතිකල්හි මෙය නොවෙයි, මෙය හටගැනීමෙන්, මෙය හටගනී. මෙය නිරුද්ධවීමෙන් මෙය නිරුද්ධ වේ.

මෙතැනක් ඇතිවුවොත් අතනක් ඇතිවෙනවා. අතනක්, මෙතැනක් අතර හිඬැසක් පවතිනවා. පෘතන්-ජනයා අතනක් දකිනවා. මෙතැනක් දකිනවා. හිඬැසෙහි පවතිනවා. පවතින තැන දකින්නේ නැහැ. බලන්නේ නැහැ. අවිද්‍යාව සැඟවිලා ඉන්නේ මෙතැනයි. මේ නාමරූපවල ආවරණයෙනුයි. මේවායින් මිදීමේ මාර්ගයයි. මේවා දැකීමේ මාර්ගයයි. විදර්ශනාව, විදර්ශනා මාර්ගය දුවමින් බලන්න බැහැ. බැලූවට හරියට පෙනෙන්නේ නැහැ. නැවතිලා බලන්න ඕනේ. රූපය හා වේදනාව හා සංඥාව හා විඥානය හා යම් සංස්කාර ධර්මයෙක් වෙනම් එය හා මේ පස්කඳ (පංච ඉන්ද්‍රියයෝ) මම නොවෙමි. මෙසේ එහි නොඇලේ.

මේ සංසාරවට්ටය - සංසාර නැමැති මේ දියසුළිය මෙතෙක් දුරට කරකැවෙනවා.

කෙසේ මේ දියසුළිය නවතින්නේ ද?

කොතැනක මේ දිය සුළිය අවසන් වන්නේ ද?

යම් තැනෙක පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ යන සතරමහාභූතයෝ ප්‍රතිෂ්ඨාවක් නොලබන්ද අන්න එතැනින් තමයි අර දියවැල හැරෙන්නේ. අන්න එතැන තමයි නාමයත් රූපයත් නිරුද්ධවන්නේ. අන්න එතැන තමයි දියසුළිය නොකරකැවෙන්නේ.

විශැලීගිය දියවැල නොගලයි. සිඳිනලද දියසුළිය තවදුරටත් කරකැවෙන්නේ නැත. මෙතැන කියැවෙන්නේ රහතන්වහන්සේලා පිළිබඳවයි.

පංචඋපාදානස්කන්ධයාගේ ස්වභාවයන් වටහා ගැනීමට හැකි හොඳ උපමාවක් මෙසේ කිවහැකියි.

බහ තෝරන්නබැරි කුඩාදරුවෙක් ඉන්නවා. ඒ දරුවට කිසිවෙක් විසින් රබර් බෝලයක් දෙනවා. දරුවා මේක දැක්කෙ පළමු වරටයි. මේක රබර් බෝලයක් කියල කිසිවෙකු කිව්වත්, බහ තෝරන්නබැරි දරුවට ඒක තේරෙන්නේ නැහැ. කොහොමද දරුවා මේක හඳුනාග න්නේ. රබර් බෝලය නහයට කිට්ටුකරල බලනව. දිවගාල බලනවා. කන්න පුළුවන් දෙයක් ද කියල බලනවා. දොඩම් ගෙඩියක් වගේ ඔබල බලනවා. ටිකක් පෙරලලා බලනවා. මේක ඉතින් හොඳට ලස්සනට පෙරලෙන නිසා, මේක සෙල්ලම් කරන්න හොඳඑකක් කියලා තේරුම්ගන්නවා.

“එතකොට අර වේදනා, සංඥා, චේතනා, එස්ස මනසිකාර කියන මේ නාමධර්ම මුල්කරගෙන තමයි අර දරුවා රබර්බෝලය හැඳිනගන්නේ. එහෙම නැතිව ලෝකසම්මුතියෙ තියෙන රබර්බෝලය කියන නමින් නොවෙයි.”

යම්කිසි දෙයකට ලෝකයා එතෙක් නමක්දීලා නැත්නම්, ඒක පිළිබඳව ව්‍යවහාර කරණකොට නමක් නැතිඑක කියලවත් ව්‍යවහාරකරන්න වෙනවා. කොහොම හරි නමක්දාන ස්වභාවයක් තියෙනවා.

මේ කියපු මූලික ධර්ම අනුව අපි මෙතැනින් ඇත්ත වශයෙන්ම තේරුම්ගන්න තියෙන්නේ “ලෝකය” පිළිබඳව මොනතරම් අවබෝධ තිබුනත්, හැඳිනගතයුත්තේ මේ නාමරූප ලෝකයයි.

මේ නාමරූප ලෝකය හඳුනාගන්න ඕන නම් අර කුඩාදරුවගෙ තත්ත්වයටම එන්න ඕනෙ. නමුත් ඒ අඥාන උපේක්ෂාව වෙනුවට ඥානසම්ප්‍රයුක්ත උපේක්ෂාවකින් යුක්තවයි. ඒ සඳහා තමයි “සතිසම්පඤ්ඤය” උපකාර කරගෙන නාමරූප ධර්ම තේරුම් ගන්නේ. ලෝකයේ ප්‍රකට නාමආශ්‍රයෙන් ඒ ඒ ද්‍රව්‍ය තමන් හඳුනා ගෙන තිබුනත්, එතෙන්දී නාමරූප පිරිසිඳ දැනගැනීම සඳහා ධර්මය ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගැනීමේ උත්සාහයේ නිරතවන්නා පාවිච්චි කරන්නේ අර කියාපු ධර්ම. එස්ස, වේදනා, සංඥා, චේතනා, මනසිකාර.

මේවා එක් එක් පුද්ගලයාට, දේවල්වලට විවිධාකරයි. විශේෂිතයි. “පච්චත්තං වේදිතබ්බො” කියල කියන්නෙත්

ඒකයි. මේ ධර්ම, තමන්ම ප්‍රත්‍යක්ෂකර ගත යුත්තක්. තමන්ගේ නාමරූප ලෝකය හඳුනාගන්න ඕනෙ තමන්මයි. වෙනකෙනෙකුට හඳුන්වන්න බැහැ. වටහල දෙන්න බැහැ. වෙන ශාස්ත්‍රීය වචන වලින් හෝ වෙනත් ආකාරයන්ගෙන් ඒක පෙන්නුම් කරන්න බැහැ. එතකොට මේ “දුක” තියෙන්නෙ මේ නාමරූප ලෝකයේමයි. බුදුපියාණන් වහන්සේ වදාළ මේ දුක තිබෙන්නෙ අර නොයෙකුත් දෘෂ්ඨිවලට ගැතිවුන අය දක්වන ආකාරයෙන්, ඒ විධියට ඒ සම්මත ලෝකයේ නොවෙයි. මේ නාමරූප ලෝකයේමයි.

“නිවනේ නිවීම” (කටුකුරුක්වේ ඤාණානන්ද හික්ෂු)

ධර්මයේ පැහැදිලිකිරීම්වලදී පවතින්නේ එකම ආකාරයක් නොවෙයි. එක් එක් අය එක එක ආකාරයෙන් තම තමන්ට අවබෝධවන ආකාරයෙන් විස්තර කරනවා. හරියට “මජ්ඣිමනිකාය” සූත්‍රයෙහි දී කියනවා වගේ.

අපි ඒ දිහාවට ටිකකට යොමුවෙලා බලමු.

අන්තයන් කවරේ ද?

ඒ රහත්හික්ෂුතෙම අන්තයන්දෙක නුවණින් දැන මධ්‍යයෙහි නොඇලේනම් ඔහු, මහාපුරුෂයා’යි කියමි. මේ පංචස්කන්දයෙහි අලවන්නා වූ, තෘෂ්ණාව ඉක්ම ගියේයැ’යි තථාගත සම්මාසම්බුදු පියාණන් විසින් “තිස්ස මෙත්තො” තරුණයාගේ ප්‍රශ්නයට පිළිතුරු වශයෙන් වදාරන ලදී.

ඇවැත්නි, එක් අන්තයක් කුමක් ද? දෙවන අන්තය කුමක් ද? මධ්‍යය කුමක් ද? සිබ්බනී නම් කවරේ ද?

මෙසේ විමසුකල්හි එක් හික්ෂුවක් අනෙකුත් හික්ෂුන්හට මෙසේ පැවසීය.

ස්පර්ශවශයෙන් උපන් හෙයින් අතීතයෙහිලා ගැනෙන ස්පර්ශය එක් අන්තයකි.

අනාගතයෙහිලා ගැනෙන ස්පර්ශ සමුදය (ඉපදීම) දෙවන අන්තයවේ.

නිර්වාණයෙහිලා ගැනෙන වර්තමාන ස්පර්ශය නිරෝධය මධ්‍යය වෙයි.

තෘෂ්ණාව අලවන්නීය (විසන්තිකා) වේ. තෘෂ්ණාවම ස්පර්ශය හා ස්පර්ශ සමුදය අනාගත භවය ඇති කිරීමෙහිලා වන්නේ ය.

ඇවැත්නි, මෙයින් ශ්‍රමණ තෙමේ චතුරායථී සත්‍යය පිළිබඳව දැනුණු දේ මනාකොට දැනගන්නේය. ලොකික, ලෝකෝත්තර සත්‍යද්මය ප්‍රත්‍යක්ෂකර ජගන්නේය. මනාකොට දැනගනුයේ ප්‍රත්‍යක්ෂකරගනුයේ එතැන්හිම ජාතිදුක්ඛය කෙළවර කරන්නේය.

මෙසේ කී කල්හි අනෙක් හික්ෂුවක්, අන්‍ය හික්ෂුන්ට මෙසේ කීය.

අතීතාත්මභාවය එක අන්තයකි

අනාගත ආත්මභාවය දෙවන අන්තයයි.

වර්තමාන ආත්මභාවය මධ්‍යයයි.

තෘෂ්ණාව, සිබ්බනියයි. (බැඳුණබන්තියයි) බැඳුම්කාරියයි.

අලවන්නියයි. තෘෂ්ණාව ඒ ඒ භවයාගේ ඉපදීම සඳහා අතීතය හා අනාගතය එකිනෙකට යා කරන්නේය.

ඇවැත්නි, මෙපමණකින් වටහාගනී. ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගනී.

මෙසේ අවබෝධකරගන්නා, ප්‍රත්‍යක්ෂඥානය ඇති කරගන්නා මැනවින්දන්නා තැනැත්තේ මේ ජාතියෙහිදීම දුක් කෙළවර කරන්නේය.

මෙසේ කීකළ, අනෙක් හික්ෂුවක්, සෙසු හික්ෂුන්හට මෙසේ කියන්නේය.

ඇවැත්නි, සුඛවේදනා එක් අන්තයකි,

දුකවේදනා දෙවන අන්තයයි.

සුඛ, දුක් නොවන වේදනා මධ්‍යයයි.

තෘෂ්ණාවම සිඛ්ඛනිය, විසත්තිකාවය, අලවන්නීය, මැහුම්කාරියවන්නීය.

ඒ ඒ භවයාගේ යළි පැවැතීම සඳහා එකිනෙකා එක්කරන්නේ ය. මෙසේ මැනවින් අවබෝධකර ගන්නා හික්ෂුව මේ ජාතියෙහිදීම දුක කෙළවර කරන්නේය.

මෙසේ කීකළ අන්‍යහික්ෂුවක්, සෙසු හික්ෂුන් අමතා මෙසේ කීය.

ඇවැත්නි, නාමය එක් අන්තයකි.

රූපය දෙවන අන්තයයි.

ප්‍රතිසන්ධි විඥානය මධ්‍යයයි.

තෘෂ්ණාව මහන්තිය, එක්කරන්නිය, මේ ආකාරයෙන් මැනවින් අවබෝධකරන්නාවූ ප්‍රත්‍යක්ෂකරන්නාවූ භික්ෂුතෙම, මේ ජාතියෙහිදීම දුක කෙළවර කරන්නේය.

මෙසේ කීකල්හි තවත් භික්ෂුවක් අනෙකුත් භික්ෂූන් අමතා මෙයාකාරයෙන් කීය.

අධ්‍යාත්මික කායයන් සය එක් අන්තයකි.

බාහිර කායයන් සය දෙවන අන්තයයි.

කර්ම විඥානය මධ්‍යයයි.

තෘෂ්ණාව සිබ්බතියයි. මැහුම්කාරියයි. ඒ ඒ භවයාගේ ඉපදීම පිණිස එකිනෙකා එක්කරයි. පවත්වයි. මේ පිළිබඳව මැනවින් ප්‍රත්‍යවේක්ෂාකරනුයේ මැනවින් අවබෝධකරයි. මෙසේ ප්‍රත්‍යක්ෂකරගන්නා භික්ෂුව මේ ජාතියෙහිදීම සියළුදුක් කෙළවර කරන්නේය.

මෙවිට වෙනත් භික්ෂුවක් අන්‍ය භික්ෂූන් අමතා මෙසේ ප්‍රකාශ කළේය.

සක්කාය එක් අන්තයකි

සක්කාය සමුදය දෙවන අන්තයයි

සක්කාය නිරෝධය මධ්‍යයයි.

තෘෂ්ණාව සිබ්බතියයි. තෘෂ්ණාවම ඒ ඒ භවයාගේ යළි ඉපදීම පිණිස එක් කරන්නේය. ඇවැත්ති, මෙලෙසින් වටහා ගන්නා මැනවින් අවබෝධ කරගන්නා වූ ප්‍රත්‍යක්ෂකරගන්නා වූ භික්ෂුව මේ ජාතියේදීම දුක කෙළවර කරන්නේය.

ඇවැත්නි, අපි හැමදෙන විසින් ම තම තමන්ගේ දැනීම ප්‍රකාශ කරනු ලැබූයෙමු. ඇවැත්නි, අපි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ හමුවට යමු. උන්වහන්සේහට මේ කරුණු සැලකර සිටිමු. උන්වහන්සේ පැහැදිලිකිරීමක් කරනුයේ නම්, අපි ඒ පිළිබඳව මැනවින් දැනුවත් වෙමු.

ඒ හැම භික්ෂූන්ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වෙත එළඹ, තම තමන්ගේ ප්‍රකාශයන් පිළිබඳව සැලකර, කවුරුත් හෝ නිවැරදිදැ'යි විමසා සිටියෝය.

මහණෙනි, මේ කරුණෙහිදී ඔබහැමගේ ප්‍රකාශයන් නිවැරදිය. එසේ වුවත් නිවන්මග ප්‍රඥාව පිණිස යමක් කියමි.

ඒ රහත් මහණ ප්‍රඥාවෙන් උභයාන්තයන් දැන මධ්‍යයෙහි නොඇලේනම්, ඔහු මහාපුරුෂයැ'යිද මෙළොව සිබ්බනී සංඛ්‍යාත ඇලෙන්නා වූ ලෙසින් ගැනෙන තෘෂ්ණාව ඉක්මගියේය'යි වදාරණ ලද්දේනම් එය මැනවින් අසව, මෙතෙහි කරවය'යි කියමි.

ස්වාමීනි, එසේමය.

මහණෙනි, අතීතජාතිය වශයෙන් ගැනෙන ස්පර්ශය එක්අන්තයකි.

අනාගතජාති වශයෙන් ගැනෙන ස්පර්ශ සමුදය දෙවැනි අන්තයයි.

ස්පර්ශනිරෝධය මධ්‍යය වෙයි. තෘෂ්ණාව සිබ්බනියයි. තෘෂ්ණාවම ඒ ඒ භවයාගේ නැවත උත්පත්තිය සඳහා ඒවා එක්කරන්නේය.

මහනෙහි, මෙපමණකින්, මහණ දත යුතු දේ දැන ගනියි. ප්‍රත්‍යක්ෂ ඥානයෙන් ප්‍රත්‍යක්ෂකරගනී. විශිෂ්ඨ ඥානයෙන් දතයුතුවද මැනවින් අවබෝධකොට, ප්‍රත්‍යක්ෂකොට මේ ජාතියෙහිදීම දුක නිම කරන්නේය.

(මජ්ඣිම නිකාය)

දැන් පැහැදිලිවෙනව ඇති ධර්මයේ පැහැදිලිකිරීම පවතින ස්වභාවය. ඒ නිසා කවර ආකාරයේ දැක්වීමක්, පෙන්වාදීමක් සිදුකෙරුණත් තමතමන්ගේ ප්‍රඥාවට අනුව ඉතාමත්ම පරීක්ෂාකාරීව සියුම් ආකාරයෙන් තේරුම් ගන්න ඕනේ.

අපි මේ පිළිබඳව කරුණු සොයමින්, කථා කරමින් ඉදිරියට යමු. අවසානයේ අපට යථාර්ථය අවබෝධ වේවි.

ආස්වාදය හා මුලාව

අපි හිතමු නාට්‍යයක් හෝ චිත්‍රපටයක් බලනවා කියලා. එහි රඟන නළුන්ලියන් දැකිය හැකියි. ඔවුන් විවිධ චරිත රඟදක්වනවා. ඒවා මවාපෑම් බව අපි හොඳින්ම දන්නවා. ඒ ඒ චරිතවල පෙනීසිටින්නන්ගේ සැබෑ ස්වභාවයන් යම් ප්‍රමාණයකින් දන්නවා. නොදන්නවා වෙන්නක් පුළුවනි. කොහොම වෙතත් මෙතැන සිදුවන්නේ රඟපෑමකි බව හොඳින් ම දන්නවා.

එහෙම රඟපෑම් වගයක් බව දැනදැනම වුනත් ඒවා රඟපෑම්බව මෙනෙහි කරන්නට කවුරුන්හරි කැමති වෙනවාද? නැහැ. රඟපෑම් ඔස්සේ ඉදිරිපත්වන මවාපෑම් වලින් ආස්වාදය ලබනවා. ඒවා සතුට උපදවන ජවනිකා

වෙන්න පුළුවනි. දුක උපදවන ජවනිකා වෙන්න පුළුවනි. ක්‍රාසය උපදවන ජවනිකා වෙන්න පුළුවනි. මේ කවර ආකාරයේ ඒවා වුනත් ආස්වාදය ලැබීමේ නිරතවෙනවා. ඒ ආස්වාදය නැතිවෙනවාට කැමතිනැහැ. විදිනවා. වින්දනය ලබනවා. පළමු කොටස් අවසන්වුනහම දෙවන කොටස ඉදිරිපත්කරන කල් බොහොම උනන්දුවෙන් බලා සිටිනවා.

මායාවබව දන්නවා. මවාපැමිබව දන්නවා. ඒත් අත්හරින්න කැමති නැහැ. ආස්වාදය විදිනවා. සිනහ වෙනවා. අඬනවා. ක්‍රාසයෙන් මුසපත්වෙනවා. සතුටු වෙනවා. දුක්වෙනවා. සැබෑවක් නොවන රඟපැමිදිහා බලාගෙනම, ඒවාතුළම තමනුත් කොටස්කාරයෙකු වෙනවා. දායකයෙකු වෙනවා. කවදා හෝ මේ මායා ස්වභාවය අවබෝධකර ගෙන ආස්වාදය වෙනුවට සත්‍ය දකිමින් ඒවායින් බැහැරවෙනවා නම් එතැන ගැලවීමයි. ඔන්න තණ්හාව, මුළාව, අවිද්‍යාව, බොහොම පහසුවෙන්ම දැකගන්න පුළුවන්. වටහාගන්න පුළුවන් තෘෂ්ණාහරිත පෘතග්ජනයා මවාපැම තුළම වෙළෙමින් ආස්වාදය ලබනවා. මවාපැමි බව දැනදැනම ඉන් බැහැර වෙන්නට නොකැමැති වෙනවා. මායාවෙහිම ගැලෙනවා.

මේ දිරායන කය, දිරායන බව පෙනෙනවා. මනසිකාරයන් - සිතුවිලි වෙනස්වනබව පෙනෙනවා. උපදිනබව දන්නවා. මැරෙනබව දන්නවා. අනිත්‍යබව දන්නවා. දුකබව දන්නවා. ඒ වුනත් ඒවායෙන් ගැලවෙන්නට බයයි. ඇයි, මේ වින්දනයන් ආස්වාදයන් නැතිවෙයි කියන බයට.

මේක බොරු භයක්. තමන් විසින්ම ඇතිකරගන්න භයක්. බලන්නට වික්‍රපටය නොතිබුණානම්, නාට්‍ය නොතිබුණානම්, ඒවා තුළින් ඇතිවූන ආස්වාදයක් ලැබෙනවාද? නැහැ. ඒවා කෙරෙහි අනුගතවීමෙන් නේද ආස්වාදය පවතින්නේ. ආස්වාදය සොයන්නට යෑමෙන්ද නාට්‍ය බලනවා කියන්නේ. වික්‍රපට බලනවා කියන්නේ ආස්වාදය ලැබීමට ඇති තෘෂ්ණාව, ආශාව, ඕනෑකම නිසා නේද ඒවා තිබෙනතැන් සොය සොයා යන්නේ. ඒවායින් බැහැර ජීවිතයක් නොපෙනෙන්නේ.

මේ භවනාටකයන් ඔය වගේ තමයි. දුකබව පෙනෙනවා. අත්හැරිය හැකිබව දැනෙනවා. ඒත් ආස්වාදයට ඇති ලෝභකම නිසා අතහරින්නේ නැහැ හඹාගෙන යනවා. ඒවායෙහිම දැවටෙනවා. අල්ලගන්නවා. අතහරිනවා. අනුවෙනවා. අතහැරෙනවා. උපදිනවා. මැරෙනවා. එකක් අතහැරෙනකොට තවඑකක් සොයා ගන්නවා. අල්ලගන්නවා මේකෙ නිමාවක් නැහැ.

ඒ වූනත් ප්‍රඥාවන්තයා, මේ මායාව තේරුම් ගන්නවා. සත්‍ය වටහාගන්නවා. තවදුරටත් මායාවෙහි ගැලෙන්නේ නැහැ. ලාමක ආස්වාදයක් සොයන්නේ නැහැ. ලබන්නේ නැහැ. විදින්නේ නැහැ. මූලාවෙන් ගැලවුන තැන විදින්නට ආස්වාදහක් නැහැ. එතැන සතුටක් තියෙනවා. ප්‍රීතියක් තියෙනවා. ඒ කිසිවක් ඉලක්කකොට ගත් ප්‍රීතියක් නොවෙයි. සතුටක් නොවෙයි. එතැන බැඳුණු කිසිවක් නැහැ. බැඳීම් නැහැ. නිදහසයි. කිසිවක බැඳීමක් නැති නිසා නිරාමිසයි. නිරාමිස ප්‍රීතියයි.

**බහුමිපි වෙ සහිතං භාසමානො
න තක්කරො හොති නරො පමත්තො
ගොපො,ව ගාවො ගණයං පරෙසං
න භාගවා සමඤ්ඤස්ස හොති**

ප්‍රමාදි වූ යමෙක් සියළු ධර්මකාරණා ඉගෙන බොහොම
බණ කියනත්, තමා එය නොපිළිපදිනම්, නොසලකයිනම්,
මහණදම් ඵලයට හිමිකාරයෙක් නොවන ඔහු අනුන්ගේ
හරකුන් බලන ගොපල්ලෙක් වැනිය.

අප්පමිපි වෙ සහිතං භාසමානො

ධම්මස්ස හොත් අනුධම්මචාරි

රාගං ච දොසං ච පභාය මොහං

සම්මප්පජානො සුචිමුත්ත චිත්තො

අනුපාදිශානො ඉධ වා නුරං වා

ස භාගවා සාමඤ්ඤස්ස හොති

යමෙක් ධර්මය මදවශයෙන් කියනත්, ධර්මය අනුව
පිළිපදිනම්, ඔහු රාග, ද්වේශ, මෝහ දුරුකොට හොඳ
නුවණින් හා මිඳුන සිතින් යුක්තව මෙලොව පරලොව
කිසිම බැඳීමක් - ගැනීමක් - නැතිව මහණදම් ඵලයට
හිමිකාරයෙක් වෙයි.

ධම්ම පදය (යමක වග්ග)

මේ බුද්ධ භාෂිතයයි. ඒ අනුව අපි ප්‍රායෝගිකවම
ධර්මකාරණාවන් ඉගෙනගෙන ඒවා ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගන්නට

වියාඪී කළ යුතුයි. අන්ත ඒ පදනමේ සිට අපි මේ ධර්ම සාකච්ඡාව ඉදිරියට ගෙන යමු.

දුක්ඛ සමුදය

කතමඤච භික්ඛවෙ දුක්ඛ සමුදයො අරියසච්චං

යායංතණ්හා පොනොභවිකා නජදිරාග සහගතා

තත්තත්තාභිනජදති සෙය්‍යථීදං කාමතණ්හා භවතණ්හා විභවතණ්හා ඉදං චුච්චති භික්ඛවෙ දුක්ඛ සමුදයො අරියසච්චං

මහණෙනි, දුක්ඛ සමුදය ආයාඪී සත්‍යය කවරේද යත්, නිරතුරුව පුනර්භවය ඇති කරන්නා වූ පැතිර වැඩෙන්නා වූ දැඩි ලෙසින් ඇලෙන්නා වූ බැඳෙන්නා වූ විදීමෙහි දැඩි කැමැත්තක් ඇත්තා වූ, නජදිරාගය අනුව යමින් ඒවායේ ආස්වාදයලබන යම් තෘෂ්ණාවක්වේද, ඒවා කාමතණ්හා, භවතණ්හා, විභවතණ්හා නම්වෙයි. මහණෙනි, මේ දුක්ඛ සමුදය ආයාඪී” සත්‍යයි (දුක ඇතිවීමේ හේතු යයි) කියනු ලැබේ.

පංච උපාදානස්කන්ධ

යම් ධර්මයක ඉපදීමට, පැවැත්මට, මූලික වශයෙන් සිටිමින් උපකාරීවීම හේතුප්‍රත්‍යයයැයි පැවසෙනවා. මෙහි හේතුවශයෙන් ගෙන ඇත්තේ, අලෝභ, අදෝෂ, අමෝහ - ලෝභ, ද්වේශ, මෝහ යන හයයි.

මේවායින් ලෝභ, ද්වේශ, මෝහ යන හේතු තුන අකුසලයෝමයි.

අලෝභ, අද්වේෂ, අමෝහ යන තුන සැමවිටම කුසල පක්ෂයේයි.

අකුසල පක්ෂයේ එන හේතු තුන කාමාවචර හෝ රූපාවචර හෝ අරූපාවචර හෝ ලෝකුත්තර විය හැකියි.

මෙම හේතු සය නැවත, කුසල, අකුසල, විපාක, ක්‍රියා වශයෙන් සතර ගොඩකට බෙදෙනවා.

කුසල විත්තයන් හා සම්බන්ධවන විට කුසලහේතු නමින් ද අකුසල විත්තයන් හා සම්බන්ධවන විට අකුසලහේතු නමින් ද විපාක සිත් සමඟ සම්බන්ධවන විට, විපාකහේතු නමින්ද, ක්‍රියා සමඟ සම්බන්ධ වන විට ක්‍රියාහේතු නමින් ද හඳුන්වනු ලබනවා.

(පටිඨාන ප්‍රකරණය - හේතු ප්‍රත්‍යයෙන්)

පඤ්චෝපාධානස්කන්ධයට අරමුණුවන සිත් සියල්ල වෙන්වෙන් වශයෙන් සඳහන් කරන්නට නොහැකියි. ලොවෙහි ඇති සියළුම පදාර්ථ ද, ලොවෙහි විද්‍යාමාන නොවුවත්, විද්‍යාමාන වෙතැයි පරිකල්පනය කරණු ලබන සෑම දේද, දතහැකි සියල්ල ද ආරම්භණයේ වෙයි. අරමුණුවෙයි. ආරම්භණ නොවන, අරමුණු නොවන කිසිදු ධර්මයක් නැහැ. එක් එක් සත්ත්වයා තුළ විවිධාකාරයේ අනන්ත වූ, අප්‍රමාණ වූ අරමුණු තියෙනවා. ඇතිවෙනවා. ඒවා එකක් හෝ සදාකාලික නොවේ. නිරන්තරයෙන් වෙනස්වන්නේ වෙයි. එකම නිමිත්තක අරමුණක්වුනත් සෑම සත්ත්වයාතුළම එකම ලෙසකින් දැකීමක්, දැනීමක්, ගැනීමක් සිදුවන්නේ නැත. ඒ නිසා මේ සියල්ලම නම්කිරීම කළ නොහැකි දෙයකි. එබැවින් අරමුණු හා සම්බන්ධකම්

පවත්වන ආයතනයන්ගේ නම්වලට එකතුකොට රූප අරමුණු, ගබ්ද අරමුණු ගන්ධ අරමුණු, රස අරමුණු, ස්පර්ශ අරමුණු, ධර්ම අරමුණු යන කොටස් සයකට බෙදනු ලැබේ. සියලුම ආකාරයේ අරමුණු මේ සයට ඇතුළත් වෙයි.

කවදා හෝ කිසිවෙකුගේ ආයතන සයෙන් එකකට හෝ අරමුණුනොවූවක් ඇත්නම්, එය කිසිවෙකු නොදන්නා දෙයකි. අරමුණු සංඛ්‍යාවන් නීතිපතා වැඩිවීමට ලක්වෙයි. ආදිකල්පිත වනවාරි මිනිසා තුළ තුවක්කුව පිළිබඳව සිත් පහළ නොවන්නට ඇත. පැරණි රජදවස මිනිසාතුළ ගුවන්විදුලිය, පරිගණකය පිළිබඳව සිත් පහලනොවුවාට සැකනැත. එමෙන්ම පෙර කාලවලදී නොතිබුණ නමුත් පසුව නිපදවා ගත් පෙරකාලවලදී නොතිබුණ නමුත් පසුවනිපදවා ගත් පෙරනොතිබුණ එහෙත් පසුව බිහිවුණ, නිර්මාණයවූන අරමුණුනිසා උපදින සිත්, අද සිටින අයට ඇතිවෙයි. අද නැතිදේ පසුව ඇතිවිය හැකියි. පෙර පැවති දේ ගිලිහීගියේද විය හැකියි. ඇති සෑමදෙයක්ම, සෑමඅරමුණක්ම ඉහත සඳහන් ගොඩවල් සයතුළටම ඇතුළත් වෙයි.

අනුලෝම වශයෙන්

රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඥාන, පඤ්චුපාදාන-ස්කන්ධය, මේ අපි ඉගෙන ගෙන ඇති ආකාරයයි. දන්නා ආකාරයයි.

රූප

අනන්ත වූ ස්කන්ධයන් ඇත්තේය. ඒවා හඳුනානොගත් දේය. එහෙයින් ඒවා පවතින ආකාරයෙන් පවතින්නේය. එතැන අවුලක් නැත.

අහස, පොළොව, ඉර, හඳ, තරු, ගහකොළ, මිනිස්සු, සත්තු, ගැහැණු, පිරිමි, අලි, කොටි, වලස්සු, කෘමීන්, කුහුඹුවන්, පළඟටියන්, මාලුන්, කිඹුලන්, මේසය, පුටුව, කලිසම, කම්සය, සාරිය, ගවුම, සපත්තු, සෙරෙප්පු, පනා, ඇමිබාවන්, පරමානු මෙකී නොකී අනන්තවූ ස්කන්ධයන් හඳුනාගැනීමට යොදාගනු ලැබූ යොදාගන්නා නාමයන් නාමසංඥාව හේතුවෙන්ම අවුල ඇතිවූනේය. ස්කන්ධයක් වශයෙන් නානත්ත්වයෙන්යුතු දෙය ඒකත්ත්වයෙන්, එකක් ලෙසින් ගෙන, සණයක් වශයෙන් ගෙන ඒවා රූප ලෙසින් සලකා ඒවාට නම් තැබීමෙන්, සත්‍ය වශයෙන් නොවන්නාවූ, ස්වභාවයන් කෙරෙහි නාමරූප ඇතිකර ගැනීමත් සමඟම සක්කායදෘෂ්ඨිය, වැරදිදැක්ම වැරදිඅවබෝධය ඇතිවී තිබේ. ඒවා සත්‍යලෙසින් ගන්නාවූන්, බැඳුනවූන්, අල්ලාගන්නවූන් මූලාවට පත්වී සිටින්නෝය. මෝහයෙහිම ගැලෙන්තෝය. පැවතිය නොහැක්කාවූ (අනාත්ම) ස්වභාවයන් පවත්වන්නට නිසරු උත්සාහයක යෙදෙමින්, අයසට පත්වන්නෝය. උත්සාහයන් අසාර්ථක වීමෙන් දුකට පත්වන්නෝය. නාමරූප කෙරෙහි බැඳෙන්නා, විශ්වාසය තබන්නා දුකින් දුකටම පත්වන්නේය. තථාගත සම්බුදු පියාණන් වහන්සේ ස්වකීය උත්සාහයෙන් අවබෝධකර දේශනාකොට වදාරාඇත්තේ මෙවන් මූලාවන්ගෙන් ගැලවී ගතහැකි ප්‍රතිපත්තිමය ක්‍රියා මාර්ගයයි.

වේදනා

ආස්වාදය, සුඛආස්වාදය, දුකආස්වාදය, අදුක්ඛමසුඛආස්වාදය, වශයෙන් වෙන් වෙන් අයුරින් කොටස් තුනකින් දැක්වූයේ වුවද, සියළු දැනීම, ඊදීම, වින්දනයන් මෙහි අන්තර්ගත වන්නේය.

සිංඤ්ඤා

අයෝනිසෝමනසිකාර, නොසන්සුන් මනස ආත්මීය හෝතුකාරකයන්හි එකඟවීමේ, පිළිගැනීමේ, පිවිසීමේ ස්වභාවය, පරාමශීණය, උපාදානය (බාහිර අභ්‍යන්තර ආයතනයන්හි පිහිටීම.) හඳුනාගන්නාවූ ස්වභාවය.

සංස්කාර

දිගය, කොටය, උසය, මහනය, ලස්සනය, අවලස්සනය, යනාදී මෙකී නොකී විවිධ ආකාරයෙන් ඇගයීමය, හොළාදැකීමය, හඳුනාගැනීම සකස්කිරීමය.

විඤ්ඤාණ

ආස්වාද - ආදීනව - නිස්සරණ

හැඟීම - දැනීම - ඊදීම විදීමේ ආශාවන් (කාම තණ්හා) පවත්වාගැනීමේ ආශාවන් (භවතණ්හා) නිස්සරණයේ කැමැත්ත, අත්හැරීම, මිදීම, ගැලවියාමේ කැමැත්ත (විභවතණ්හා) “මම” ලෙසින් පූර්ව මතකය.

මේ අනුව විමසන කල, ලෝකයක් ඇත්තේය. එහි ආස්වාදයන් ඇත්තේය. විදීමක් ඇත්තේය. විදීම පිළිබඳ ආනන්දජනක වේවා. ශෝකජනක වේවා. බෙදීමද

ඇත්තේය. මම වෙමි. පවත්වා ගතයුතු වෙමි. රැකගතයුතු වෙමි. ඊදුමන්ගෙන් බැහැර වියයුතු වෙයි. සුබයන් විදියයුතු වෙයි. පවත්වාගත යුත්තේය. නැතිවන්නට ඉඩනොහළ යුත්තේය. නැතිවුවහොත් මම නැතිවන්නේය. වැනි ලෝභ සිතුවිල්ලෙන් තෘෂ්ණාවෙන් බැහැරයෑමක් දැකිය නොහැකිය. එතැන පවතිනුයේ සංසාර වට්ටයයි.

මේවා මෙලෙස කෙටියෙන් යොදා දක්වනු ලැබුයේ, වටහාගැනීමේ පහසුව සඳහා මිස - අනන්ත වූ - ප්‍රමාණකළ නොහැක්කා වූ ධර්මතාවයන් මෙහිලා දැක්වීමේ අදහසකින් නොවන බව ද වටහාගත යුතුව ඇත.

ප්‍රතිලෝම වශයෙන් ගත්කල

විශ්‍රාණ - ත්‍රිවිධ තෘෂ්ණාවන් ඇතිවන්නේය. වේදනා, ඊදුම් දැනෙන්නේය. මමය යන්න බිහිවන්නේය. ආස්වාදයෙහි එළැඹෙන්නේය. ආදිනවයෙහි විඳවන්නේය. නිස්සරණයෙහි ගැලීගන්නට වෙහෙසෙන්නේය.

සංස්කාර - අගති කරන්නේය. හෙළා දකින්නේය. වර්ග කරන්නේය. සැපතයයි දක්වන්නේය. දුකයයි දක්වන්නේය. දිගය, කොටය, මහතය, අලංකාරය, අශෝභණය, උසස්ය. වටින්නේය, නොවටින්නේය, ආස්වාදය මෙනෙහිකොට හුවා දක්වන්නේය. මඤ්ඤනා කරන්නේය. සිතුවිලි ලොවකට ගෙන යන්නේය. සිතුවිලි ලොවක් පවත්වන්නේය. සිතුවිලි ලොවක අතරමං කරන්නේය. මවන්නේය.

සංඥා - චේතනා, යෝනිසෝමනසිකාරය, සිහිය, නිවැරදිදැක්ම, සම්මාසතිය, විඥාණයේ සංස්කාරයේ අනිත්‍යබව දකින්නේය. මෙතෙහි කරන්නේය, අවබෝධ කරන්නේය. දුකට හේතුවනබව දකින්නේය. මෙතෙහි කරන්නේය. අවබෝධ කරන්නේය. ඒවායෙහි නොගැලෙන්නේය, නොඵළුඹෙන්නේය, නොවිඳින්නේය, බැහැරවන්නේය, නොගැටෙන්නේය, නොගැටි නතරවන්නේය.

වේදනා - සංඥාවෙන් සම්බන්ධය නොලැබෙන බැවින්, අනුකූලතාවය නොලැබෙන බැවින්, කවර හෝ ආකාරයක ආස්වාදයක් බිහිවන්නේ නොවේ. ආස්වාදය නොවූයේ ආදීනවය ද නොවන්නේය. ආදීනවය නොවූයේ - නිස්සරණයක්ද නොවන්නේය.

රූප - සංඥා, චේතනා, නොවූයේ ආස්වාද නොවන්නේ විය. ආස්වාදය නොවූයේ දැන ගැනීමි, හඳුනාගැනීමි නොවන්නේය. දැනහඳුනා ගැනීමි නොවනකල නාමරූපයන්ගෙන් ඵලනොවන තැන නාමරූප නොපවතින්නේය. උපරුද්ධ වන්නේය. නොහැඟෙන්නේය. නොදැනෙන්නේය. නොහඳුනන්නේය.

ප්‍රඥාව පහළුවන්නේ ඵකැනය. මූලාව දුරුවන්නේ ඵකැනය. ගැලවීම ඵකැනය. මරුවා පරදිනුයේ ඵකැනය. මරුවා පරදිනුයේ

එතැනය. දුක නැතිවනුයේ එතැනය. ශේෂ වූ කිසිවක් නොමැතිවූයේ නිවුනේය.

මහාභූත ප්‍රඥප්ති

ආපෝ, තේජෝ, වායෝ, පඨවි සතර මහා භූතයෝය, භූතස්වභාවයෝය, පදාර්ථයෝය.

සම්මතයේ පවතින ජලය, ගින්න, සුළඟ සණ බව, මේවා ප්‍රඥප්තීන්ය. ස්කන්ධයන්ය. ඒ කෙරෙහි ඇති කරන්නා වූ නාම රූපයෝ ය.

ජලය ස්කන්ධයකි. එහි සියළුම භූත පදාර්ථයන් අන්තර්ගතවේ. එසේ නොමැතිව ඒ එක් භූතයෙක් නොවේ. ජලයෙහි ප්‍රකටවී ඇත්තේ ජලභූත ස්වභාවයයි. ප්‍රකටතාවය අනුව නාමරූපයෙදී ඇත.

ජලය ස්කන්ධයක් නොවේනම් ජලය වාෂ්පබවට පත්වන්නේ කෙසේද? ජලය වාෂ්පවූ පසුව ජලය පැවති ස්ථානයේ තව දුරටත් ජලය පවතින්නේද? එවැන්නක් දැකියහැක්කේ ද?

වාෂ්පයයනුද ජලභූත පදාර්ථය නොවේ. එය ද ස්වභාවයකි. ඒ හඳුනාගැනීමකි. එතැන නාමරූපය. ජලභූතයාගේ සියුම් වූ භූතපදාර්ථය පියවී ඇසින් දැකියහැක්කේ නොවේ. පංචඉන්ද්‍රියයනට ගෝචර වන්නේ නොවේ.

ගින්නද මෙසේය, සුළඟද මෙසේය, පඨවියද මෙසේය, මේවා ගෝචරවන්නේ දියුණුකළ මනේන්ද්‍රියයටය. මේවායේ යථාභූත ස්වභාවයන් ප්‍රත්‍යක්ෂවනුයේ ඒවා

කෙරෙහි පර්යේෂණයෙහි යෙදෙන්නාහටය. විදුර්ගනය කරන්නාහටය.

එසේ නොමැතිව සම්මතයෙහි ගැලීසිටින්නාහට නොවේ.

මහාභූත පදාර්ථයන්ගේ යථාභූතස්වභාවයන් කවරෙකුහට හෝ විස්තරකොට හෝ කියාදීමට නොහැක්කේය. ඒවායේ ස්වභාවයන් ප්‍රත්‍යක්ෂකළ යුත්තේ ඒ ඒ පුද්ගලයා විසින්ම ඇතිකරගත් වඩාගත් සිහියෙනි. ප්‍රඥාවෙනි.

(තුමෙහි කිව්වං ආතප්පං - අක්ඛාතාරො තථාගතා)

තථාගතයන් වහන්සේට කළහැක්කේ මග කියාදීම පමණි. ඒ වටහාගැනීම තම තමන් විසින්ම කළයුත්තේය.

මඤ්ඤණාව

රූපස්කන්ධයේ කිසියම් කොටසක් “අතය” යන රූපයෙන් කිසියම් දවසක දිට්ඨිගතවන්නට ඇත.

“රිදෙනවා” යනුවෙන් නාමධර්මයන් හා සංඥා කිසිවක්, යම් අවස්ථාවක දිට්ඨිගත වන්නට ඇත. පිළිගන්නට ඇත.

මේ මොහෙතේ දී, ස්කන්ධයේ සිදුවන කිසියම් ස්පර්ශයකදී, ‘අත රිදෙනවා’ යැ’යි ඔබට හැඟෙන්නේනම් කියන්නේනම් එය සිදුවනුයේ මඤ්ඤණාවතුළ හෙවත් මෙනෙහිකිරීමතුළ මිස අළුත් දෙයක් එතැන සිදුවීම නොවේ. සිදුවන්නේ ඔබ නොදැනුවත්වම අතිත

ආවර්ජනයක් මෙතෙහි කිරීමක්කුළට අනුගතවීමක් පමණි. වර්තමාන ස්පර්ශයකට සාපේක්ෂව අතීත නාමසංඥා අනුගතකිරීම පමණි. එය වර්තමානයේ ක්‍රියාවලියක්ලෙස ගැනීම පමණි. විඥාණයේ ස්වභාවය එයයි. “අත” යනුවෙන් රූපයක් ඔබ ඉගෙනගනු ලැබුයේ වර්තමාන ස්පර්ශය සිදුවන අවස්ථාවේ නොවේ. එය අතීතයේලද දිට්ඨියකි. ‘රිදීම’ද ඉගෙනගත්තේ වර්තමාන අවස්ථාවෙහිදී නොව, අතීත දිට්ඨියකි.

එසේ නම් වර්තමාන ස්පර්ශයකුළ නාමරූප නැත. ස්පර්ශය සිදුවූ සැනින් නිමවනු ඇත. එහෙත් අතීත ක්‍රියාවක් හා අනුගතවූ නොමරූප ධර්මයන් වර්තමාන ක්‍රියාවට අනුගතකර ගැනීම කුළින් (මෙතෙහි කිරීම කුළින්) වර්තමානය කුළ ස්කන්ධයන්ගේ ස්පර්ශයක් වෙනුවට අතක් හා වේදනාවක් ලෙස ගනිමින් මූලාවටපත්වී විදින්නටවන්නේ දුකකි. එතැන පංචෝපාදානස්කන්ධයයි.

සැබවින්ම එතැන ඇත්තේ මඤ්ඤණාව හෙවත් මෙතෙහිවීම. ආස්වාද - ආදීනව - නිස්සරණ සිකුච්චි මිස අන්තිසිවක් නොවනබව සිහියෙන් බලනවිට පසක් වන්නේය.

මෙතෙහිකිරීමට අනුගතවීම, සිතීමයි, සිකුච්ච්ලයි, සිකුච්ච්ලෙන් බැහැරවීම ම සමාධියයි.

පංච උපාදානස්කන්ධ හා මූලාව

පහන එකකි. තිරය තව එකකි. තෙල් තවත් එකකි. මේ කවරක්වුවද වෙන් වෙන් වශයෙන් නාමරූපයන් ලෙසින් හැඳින්විය හැකිය.

පහනවූයේ නමුදු ආලෝකය නැත.

තිරයවූයේ නමුදු ආලෝකය නැත.

තෙල්වූයේ නමුදු ආලෝකය නැත.

මේ තුනම (පහන, තිරය, තෙල්) එකතු වූයේද ආලෝකය නැත.

ආලෝකය ඇතිවනුයේ තිරය (පහන් වැටිය) දැල්වූවිටය.

පහන් වැටිය දැල්විය හැක්කේ ගින්නෙනි. ගින්න ද නාමරූපවශයෙන් එකක්ලෙස දැකිය හැකිය.

තෙලුන්, වැටියන්, පහනන්, ගින්නන් එකතු වීමෙන් පහන දැල්වෙන්නේය. දැල්වීමට හේතුවූ ප්‍රත්‍යයන් ඇතිතෙක් පහන දැල්වෙන්නේය.

එහෙත් පහනේ ආලෝකය නැත්තේය. (තිරයේ) පහන් වැටියේ ආලෝකය නැත්තේය. තෙලෙහි ආලෝකය නැත්තේය.

ආලෝකය උදාවූයේ ගිණිසිඵවත්, එහි දීප්තියත් කෙරෙනි. ගිණිසිඵවත් දීප්තියත් එකිනෙක වෙන්කර දැකීම අපහසුය. එතරම්ම එකිනෙකා බද්ධවී ඇත්තේය.

රූප, වේදනා, සංඥා, සංස්කාර, විඥාන ස්වභාවයෝද එසේමය. වෙන් වෙන් වශයෙන් දැකීම අසීරුය. ගිණිසිඵව හා දීප්තිය මෙනි.

මේවා එකිනෙක වෙන්කර දැකිය හැක්කේ සමථ, විදර්ශනා වැඩීම තුලිනි.

නාමරූප වශයෙන් දකිනුයේ කවරේද, ඒ පංච උපාදානස්කන්ධයෝමය. විදිනුයේ කවරේ ද, පංචඋපාදානස්කන්ධයෝ මය. අඳුරෙහිදී කිසිවක් නොපෙනේ. අඳුරෙහි ඇති දෑ ආලෝකයක් ඇති වූ කල පෙනෙන්නේය.

පෙනෙන්නේ වේවා, දකින්නේ වේවා, විදින්නේ වේවා, ඒ කවරේ වුවද හඳුනාගැනීමක් වියයුතුය. හඳුනාගනුයේ නාමරූපයෙනි. නාමරූපයන් නොවන්නට හඳුනාගැනීමක් නොවන්නේය. හඳුනාගැනීමක් නොවන්නට, ඇති නැති බවක් නොවන්නේය. ඇති නැති බවක් නොවන්නට තෘෂ්ණාවක් නොවන්නේය. තෘෂ්ණාවක් නොවන්නට යළි ඵලැඹීමක් නොවන්නේය. පංචස්කන්ධයෝම, පංචස්කන්ධයන් ප්‍රත්‍යවුනාවූ ස්වභාවයන්, ධර්මතාවයන්, විඥාණලෙසින් තනිව දකින්නේ, හඟින්නේ විඥානය නම් නාමපදාර්ථය තුළම අතරමචන්නේය. මංමුලාවන්නේය.

තනිව විඥානයක් දැකිය නොහැක්කේය. ප්‍රත්‍යක්ෂ කරනුයේ පංචඋපාදානස්කන්ධයන්ම ප්‍රත්‍යක්ෂකර ගතයුත්තේය.

පහන, එකක්සේ දැක්කේ නමුදු, එයද එකක් නොවේ. ස්කන්ධයකි. හේතුප්‍රත්‍යයන් සමූහයකගේ එකතුවකි. පහන්වැටිය එකක් සේ දැක්කේ නමුදු, එයද එකක් නොවේ. ස්කන්ධයකි. හේතුප්‍රත්‍යයන් සමූහයකගේ එකතුවකි.

තෙල්, එකක්සේ දැක්කේ නමුදු, එයද එකක් නොවේ. ස්කන්ධයකි. හේතුප්‍රත්‍යයන් සමූහයකගේ එකතුවකි.

ගින්න ද එකක්සේ දැක්කේ නමුදු, එයද එකක් නොවේ. ස්කන්ධයකි. හේතුප්‍රත්‍යයන් සමූහයකි.

මේ කවරක්වුවද සණයක් ලෙසින්ගැනීම, එකක් ලෙසින්ගැනීම, සැලකීම වැරදි දැකීමයි. අවිද්‍යාවයි. මිථ්‍යා දෘෂ්ටියයි.

පංචෝපාදානස්කන්ධයන්හි නිත්‍යස්වභාවයක් නොමැත්තේ, හේතුප්‍රත්‍යයන් අනුවම ඇතිවන නැතිවන ධර්මතාවයන්ය.

සම්මුතිය අනුව ඇතිවනුයේ, උපදින්නේය. නැතිවනුයේ මැරෙන්නේය.

පංචෝපාදානස්කන්ධයන්ගේ ස්වභාවයම, ධර්මතාවයම හේතුප්‍රත්‍යයන් අනුවම මතු වීම හා වියැකී (නැතිවීම) යාමය.

පංචෝපාදානස්කන්ධයන් තුළින් මතුවන ධර්මතාවයන්හි ගැලෙමින්, නාමරූප වශයෙන් සංස්කරණය කරමින්, සංඥා විඳිමින්, සුඛ, දුක්ඛ, උපේක්ෂා, වේදනා ලබමින් සදාකාලිකව පවතින්නාවූ ලෙසින් හඟිමින්, පවත්වාගැනීමට වෙරදැරීම (තෘෂ්ණාව) විත්තවිකාරයන් මිස අන්කිසිවක් නොවනබව අවබෝධකළ යුත්තේය. විත්තවිකාරයන්හි නොඵළැඹිය යුත්තේ, නොගැලිය යුත්තේ, ඵළැඹිසිහියෙන් යුතුවම විත්තවිකාරයන් කෙරෙන් දුරුවිය යුත්තේය.

ඵස්සය

ඵස්ස, වේදනා, සංඥා, චේතනා, (සංස්කාර) මනසිකාර.

විඥාන

කිසියම් තැනැත්තෙකු ව විවිධ භාණ්ඩයන්ගෙන් සමන්විත අඳුරුකුටියකට පිවිසවා දොරගුළු දැමුවේයැයි සිතමු.

කාමරයකුළු විවිධ භාණ්ඩ නමැති ස්කන්ධයන් (රූප) ඇති නමුදු, ආලෝකය නොමැති බැවින්, ඔහුට දෘෂ්ඨි විඥානය පහල නොවන්නේය. එහෙයින් කාමරයකුළු ඇති කිසිවක් දැකගැනීමේ, හඳුනාගැනීමේ හැකියාවක් ඔහුට නොමැත්තේය.

කාමරයකුළු ඔබ මොබ යන ඔහුගේ පයක් කිසියම් වෙනත් ද්‍රව්‍යයක් (ස්කන්ධයක්) හා ගැටුණි. ඔහුය යනු රූපයකි. (ස්කන්ධයකි) ගැටුණේ තවත් රූපයකි. ගැටීම පිළිබඳ ස්පර්ශය සංඥාව ඇතිවිය. සංඥාව බිහිවිය. කවර හෝ ආකාරයක දැනීමක් (වේදනා) ඇතිවිය. ඒ කුමක්දැයි තෝරා බේරා ගැනීමේ ස්වභාවය, ඕනෑකම ඇතිවිය. සංස්කාර (වේතනා) මතු විය. විදිය හැකි, විදිය යුතු, නොවිදිය යුතු, (කාම, භව, විභව) සංඥාවන් ගෙන් සපිරුණ මනසිකාර(විඥාන)ත් ඒ අනුව පූර්ව හඳුනාගැනීමේ ස්වභාවයන් අනුව, ගැටුණ ස්කන්ධය පිළිබඳව නාමයන් එළඹුනෙන් හඳුනාගැනීමක් සිදුවිය.

රූප

සංඥා, ස්පර්ශ, වේදනා, වේතනා, මනසිකාර, රූප වේදනා, සංඥා සංස්කාර, විඥාන වශයෙන් නාමරූප ඇතිවන්නේය.

අඳුරේදී දැනුණ ස්පර්ශයන්, සංඥාවන් සංස්කාරයන් අනුව කිසියම් නාමයක් යටතේ හඳුනාගන්නේ වුවද, එය මුළුමනින්ම නිවැරදි නොවිය හැකිය.

අඳුරේදී සුවදායක, සුඛදායක දෙයක් ලෙසින් හඳුනාගත්දෙය ආසාවෙන් වැළඳගන්නේ වුවද, ආලෝකයඋදාවූ අවස්ථාවෙහිදී, එය සුඛදායක, සුවදායක දෙයක් නොව විවරකළහොත් දුගඳහමන, අපවිත්‍ර දැයිත්, අසුවියෙන්පිරුණු භාජනයක් යැයි හඳුනාගත හැකිවුවහොත් හෙතෙම නොපමාව එය අතහැර ඉන් බැහැරවන්නේය. සත්‍යයස්වභාවය එයයි. විඥාණය, චේතනාව, සිතුවිල්ල, මනසිකාර මේ කවර නමකින් හැඳින්වූයේවුවද එය මූලාව ඇතිකරන්නක්ම පමණි.

සිංඤ්ජ

රූපස්කන්ධයකි. එයට “මම” නම් වූ සංඥාවකි.

රූපස්කන්ධයේ “කොන්ඩය” නම් වූවක් ද වේ. එය රූපයක් ලෙසින් දැකිය හැක්කේ ද වෙයි.

‘හිස’ කියා නම්වූවක්දවේ. එය රූපයක් ලෙසින් දැකිය හැක්කේ ද වෙයි.

ඇස, නාසය, දිව, බෙල්ල, අත, පපුව, බඩ, කලවා, පාද යනාදී වශයෙන් හෝ එයට අමතර වශයෙන් හෝ රූපවශයෙන් දැකියහැකි නාමවශයෙන් යොදා දැක්වියහැකි අංග ප්‍රත්‍යාංගයෝ වෙයි.

එහෙත් ඒ කවර ස්ථානයක හෝ “මම” දැකිය නොහැකිය. එය සංඥාමාත්‍රයක් පමණකි. රූපසංඥා, ශබ්දසංඥා, ගන්ධසංඥා, රසසංඥා, ස්පර්ශසංඥා, කායසංඥා, නාමසංඥා, අනිත්‍යසංඥා, දුක්ඛසංඥා, අනාත්මසංඥා වැනි හෝ මෙකී නොකී අපමණවත් සංඥාවල් අභිබවා මම සංඥාව බලවත්ව පෙරටු වන්නේය. එසේ බලවත්වූයේ වුවද, පෙරටු වූයේ වුවද, මම සංඥාව, දුක්ඛසංඥාව හමුවේ අසරණ වන්නේය. දුකට නතු වන්නේය.

දුක්ඛසංඥාවෙන් ගැලවීමේ මගනොදක් ‘මම’ දුක් විඳින්නේය. ආයතී මාර්ගය නොදක් ‘මම’ දුකින් ගැලවීම පිණිස ‘මම’ ම විනාශ කරගන්නට පෙළැඹෙන්නේය. එහෙත් ‘දුක’ නිමනොවන්නේය. ‘මම’ සංඥාව පවතින තාක් “දුක” සංඥාවද ලුහුබඳින්නේය. ආයතී සත්‍ය අවබෝධ කරගත් ප්‍රඥාවන්තයා ‘මම’ සංඥාව දුරු කරන්නට වියහී ගන්නේය. ‘මම’ සංඥාව දුරු කරන්නේය. ‘මම’ සංඥාවෙන් බැහැර වන්නේය.

ආනාපාන සතිය, සතර සති පටිඨාන මේ සඳහා බෙහෙවින් උපකාර වන්නේය. කායස්වභාවයේ ඇතිවීම, නිරෝධය, වේදනාවේ ඇතිවීම, නිරෝධය, චිත්ත ස්වභාවයේ ඇතිවීම, නිරෝධ ධර්මස්වභාවය හා එහි අනිත්‍යතාවයන් ප්‍රත්‍යක්ෂ වන විට පංච උපාදාන ස්කන්ධයම වැටහෙන්නේය. එහි මූලාව වැටහෙන්නේය. වැටහුණු තැනම අත්හැරෙන්නේය.

අනිත්‍යය

රාහුලය, කුමක් සිතන්නෙහිද? රූපය නිත්‍යවේද?
අනිත්‍යවේද?

ස්වාමිනි, අනිත්‍යය...

චක්ඛවිඥාණය නිත්‍යවේද? අනිත්‍යවේද?

ස්වාමිනි, අනිත්‍යය...

චක්ඛසම්පස්සය නිත්‍යවේද? අනිත්‍යවේද?

ස්වාමිනි, අනිත්‍යය...

චක්ඛසම්පස්සය නිසා යම් වේදනාවක් සංඥාවක්
සංස්කාරයක් විඥාණයක් උපදිනම්, ඒ නිත්‍යවේද? අනිත්‍ය
වේද?

ස්වාමිනි, අනිත්‍යය ...

යමක් අනිත්‍යනම් එය දුක් වේද? සැප වේද?

ස්වාමිනි, දුක්ය...

යමක් අනිත්‍යනම් දුක්නම් වෙනස්වන සුඵනම්, එය
මගේය. මේ මම වෙමි. මේ මගේ අයිතිය(ආත්මය)'යි
ලෙසින්ගැනීම සුදුසුද? නොසුදුසුද?

ස්වාමිනි, නුසුදුසු මය...

කන, නභය, දිව නිත්‍යවේද? අනිත්‍යවේද?

ස්වාමිනි අනිත්‍යය....

ශබ්ද ගඳ සුවඳ නිත්‍යවේද? අනිත්‍යවේද?

ස්වාමිනි, අනිත්‍යවේමය.

රස නිත්‍යවේද, අනිත්‍යවේද?

රස විශ්‍රාණය නිත්‍යවේද? අනිත්‍යවේද?

ස්වාමීනී, අනිත්‍යවේමය...

රස ස්පර්ශය නිත්‍යවේද? අනිත්‍යවේද?

ස්වාමීනී, අනිත්‍ය වේමය,

රසස්පර්ශය නිසා, යම් වේදනාවක් සංශ්‍රාවක් සංස්කාරයක් විශ්‍රාණයක් උපදිනම් ඒ නිත්‍යවේද? අනිත්‍යවේද?

ස්වාමීනී, අනිත්‍යවේමය...

යමක් අනිත්‍යවේනම් එය දුක්වේද සුවවේද...

ස්වාමීනී, දුක්වේමය...

යමක් අනිත්‍යවේනම් දුක්වේනම් වෙනස්වනසුළු නම් එය මගේය. මම වෙමි. මේ මාගේ අයිතිය (ආත්මය) යි ලෙසින් දැකීම සුදුසුද?

ස්වාමීනී, නුසුදුසුමය...

කය... සිත නිත්‍යවේද? අනිත්‍යවේද?

ස්වාමීනී, අනිත්‍යය

යමක් අනිත්‍යවේනම් එය දුක්වේද? සැපවේද?

ස්වාමීනී, දුකක්වේමය...

යමක් අනිත්‍යනම් වෙනස්වනසුළු නම් මෙය මාගේය. මේ මම වෙමි. මේ මගේ අයිතිය (ආත්ම)' යි ලෙසින් දක්නට සුදුසුවන්නේද, නුසුදුසුවන්නේද?

ස්වාමීනී, නුසුදුසු වන්නේමය.

දහම් නිත්‍යවේද? අනිත්‍ය වේද?

ස්වාමීනි, අනිත්‍යය

මනෝවිඥාණය... මනෝසම්පස්සය (ස්පර්ශය) නිසා
යම්වේදනාවක්, සංඥාවක්, සංස්කාරයක්, විඥාණයක් උපදී
නම් ඒ නිත්‍යවේද? අනිත්‍යවේද?

ස්වාමීනි, අනිත්‍යවේමය...

යමක් අනිත්‍යනම් ඒ දුක්වේද? සැපවේද?

ස්වාමීනි, ඒ දුක්වේමය...

යමක් අනිත්‍යනම් දුක්නම් වෙනස්වනසුළු නම් මෙය
මාගේය. මේ මම වෙමි. මේ මාගේ අයිතිය(ආත්මය)'යි
වශයෙන් දක්නට සුදුසු වන්නේ ද?

ස්වාමීනි, එසේ දක්නට සුදුසු නොවන්නේමය ...

රාහුළ මෙසේ දක්නා ශ්‍රැතවත් ආයඤ්චකයා ඇසෙහිත්
නොඇලෙයි. රූපයෙහිත් නොඇලෙයි. වක්ඛු විඥාණයෙහිත්
නොඇලෙයි. ඇසෙහි ස්පර්ශයෙහිත් නොඇලෙයි. ඇසෙහි
ස්පර්ශය නිසා යම්වේදනාවක් සංඥාවක්, සංස්කාරයක්,
විඥාණයක්, උපදීනම් එහිත් නොඇලෙයි.

කතෙහිත් නොඇලෙයි. නාසයෙහිත් නොඇලෙයි.
දිවෙහිත් නොඇලෙයි. රසෙහිත් නොඇලෙයි. රස
විඥාණයෙහිත් නොඇලෙයි. රස ස්පර්ශයෙහිත්
නොඇලෙයි. රසපහස නිසා යම් වේදනාවක්, සංඥාවක්,
සංස්කාරයක්, විඥාණයක් උපදීනම් එහිත් නොඇලෙයි.
කයෙහිත් නොඇලෙයි. සිතෙහිත් නොඇලෙයි. දහමෙහිත්
නොඇලෙයි. මනෝවිඥාණයෙහිත් නොඇලෙයි.

මනෝස්පර්ශයෙහිත් නොඇලෙයි. මනෝපහස නිසා යම් වේදනාවක්, සංඥාවක්, සංස්කාරයක්. විඥාණයක් උපදිනම් එහිත් නොඇලෙයි. නොඇල්මනිසා මිඳෙයි. (ගැලවෙයි) මිදුණුකල්හි රාගයදුරුවීයයි. දැනුම ඇතිවිය. ඉපදීම දුරුවිය. බ්‍රහ්මචර්යාව (පස්කම්හි නොගැලමින් පැවති) දුරුවිය. මේ හවයෙහි කළහැකි, කළයුතු අන්කිසිවක් නැතැයි දැනගන්නේය. ප්‍රත්‍යක්ෂවන්නේය. ප්‍රඥාව පහළවන්නේය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළ සේක.

මේ සූත්‍ර දේශනයේදී යම්කිසිවක් හටගන්නා සුළුනම් ඒ සියල්ල නැසෙන සුළුය'යි කෙලෙස් රජස් නැති කෙලෙස්මලයෙන් පහවූ, දහම්ආස පහළවිය. ආයුෂ්මත් රාහුළ තෙරුන්ගේ සිත උපාදානරහිතව කෙලෙසුන්ගෙන් මිදුණේය.

(රාහුලෝවාද සූත්‍රය)

වධකයා හැඳින ගැනීම

කාම, භව, විභව තණ්හාවන්ගෙන් පරිනිර්මිත විඥාණය සත්ත්වයාගේ මිතුරෙකු නොවේ. හිතවතෙකු නොවේ. සසරින් ගලවන්නෙකු නොවේ.

රූප, වේදනා, සංඥා, සංස්කාර, විඥාණ ග්‍රහණයකොට ලෝභ, ද්වේශ, මෝහයන්හි ගැලෙමින් තණ්හා, දිට්ඨි, මාන ඇතිකර ගනිමින්, නිත්‍ය, සුඛ, ආත්ම, වශයෙන් මූලාවට පත්වී, ඇසෙහි ගැටෙන රූප, කණෙහි පතිතවන ශබ්ද, නැහැයෙහි ස්පර්ශවන ගඳ, සුවඳ දිවෙහි ඇතිවන රස,

නිරස, ගත හා ස්පර්ශයෙන් ඇතිවන සුඛ, දුක්ඛ, මනස ඇසුරින් මතුවන සෝමනස්ස, දෝමනස්සයන්හි ගැලෙමින් මෙනෙහිකිරීම, මඤ්ඤනාකිරීම, ඔස්සේ ආස්වාද ලැබීම, දුකට පත්වීම, අපේක්ෂාවන් බලාපොරොත්තු ඇතිකර ගැනීම මනසතුළ ඇති කරන්නා වූ සිහිනමය මායාකාරී ලෝකතුළට වදිමින්, මනෝලෝකයන් (චිතමිද්ධය) තුළ සැරිසැරීම විඥාණයාගේ වැඩීමට, පැවැත්මට, බලවත්වීමට, හේතුකාරකයෝ වන්නාහ. අවිද්‍යාඅන්ධකාරයේ ගිලුන, සියලු සත්ත්වයෝ මෙවන් තත්වයන්තුළ ආස්වාදය ලබමින් ත්‍රිවිධකෘෂ්ණාවන්ම වඩති. විඥාණයම බලවත්කරවති. සංසාර වට්ටයෙන් ගැලවීගත නොහැකිවී භවයේම අතරමං වෙති.

විඥාණය යනු ත්‍රිවිධකෘෂ්ණාවෝය. ආස්වාදයෝය. ආදිනවයෝය. නිස්සරණයෝය. මේවායින් බැහැරවීමහැර ලංකරගතයුතු ඒවා නොවන්නේය.

සතුරාද, මිතුරාද වෙන්වෙන්ව, මැනවින් හඳුනාගත යුත්තේය. එසේ නොවූයේ විපතටම පත්වන්නේය. විඥාණය සතුරෙකු, භවකාරකයා ලෙස අවබෝධ නොකරනතාක්, සියළු සත්ත්වයෝ විඥාණයම ඇසුරු කරමින් දුකින් දුකට පත්වන්නෝය.

ඇවැත්නි, යමකයෙනි, තොපට උපමාවක් කියමි.

ඇවැත්නි, යමකයෙනි, යම් හෝ මහත් ධනඉසිරු භවහෝග සම්පත් ඇති ගෙහිමියෙක් ආරක්ෂාසහිතව සිටී.

ඔහුට උවදුරක්, අයහපතක් කරන්නට, ඔහුගේ දිවි තොරකරන්නට කැමැති කිසියම් පුරුෂයෙක් ද වෙයි.

ඔහුතුළ මෙබඳු සිතක් පහළවන්නේය. මේ ගෙහිමියා සමෘද්ධිමත්ය. මහත් ධනය ඇත්තේය. අපමණවත් හවහෝග ඇත්තේය. එසේම ආරක්ෂාසම්පන්නය. ඔහුගේ දිවි තොරකිරීම පහසුනොවෙයි. මම ඇතුළට පිවිස දිවි තොරකරන්නෙමි යැයි ඉටාගන්නා එම පුරුෂයා එම ගෙහිමියා හමුවන්නේය.

මම ඔබට සේවය කරන්නට කැමැත්තෙමි. ඔබට උවටැන් කරන්නෙමි. කීකරුව යටහත්ව සිටින්නෙමි.

මෙම පුරුෂයාගේ බසඅසා පැහැදුන ගෙහිමියා ඔහුගේ උවටැන් ලබන්නේය.

එම පුරුෂයාද සැමටපෙර අවදිවන්නේ කැපවීමෙන් සේවයකරනුයේ, කලයුතුදැ විමසමින් ප්‍රියබස් කථාකරමින් සැමටපසුව නින්දට එළැඹෙමින්, ගෘහපති, ගෘහිණියාගේ පුතුගේ සිත් දිනාගනිමින් වෙසෙන්නේය. එම පුරුෂයාද තමන්ගේ මිතුරෙකු ලෙසින් ගෙහිමියා විසින් සිතන්නේය. ඉතාමත් සුහදයෙකු ලෙසින්ද හඳුනාගන්නේය. ඔහුකෙරෙහි විශ්වාසය තබන්නේය.

ඇවැත්නි, ගෙහිමියා තමන්කෙරෙහි දැඩිවිශ්වාසය තබා ඇතිබව වටහාගන්නා ඒ පුරුෂයා, නිසිඅවස්ථාව උදාවූ ක්ෂණයෙහිදීම නියුණු අවියකින් පහරදී ගෙහිමියාව සාකනය කරන්නේය.

ඇවැත්නි, යමකයෙනි, ඒ කුමක්යැයි සිතන්නාහුද?

යම් අවස්ථාවකදී ගෙහිමියාවෙත පැමිණි පුරුෂයා, මම ඔබගේ සේවකයා වෙමි. ඔබට අවනතව සේවය කරන්නෙමි'යි පැවසුයේ වුවද, ඔහු වධකයාම විය.

වධකයා වූ ඔහුව, ගෙහිමියා ඒ තමන්ට එරෙහිවන වධකයා බව හඳුනානොගත්තේය.

කලින් අවදිවී සියළු මෙහෙයන් නිමකොට, සතුටුබස් කථාකරමින් සැමදෙනාගේ සිත් දිනා, සැමට පසුව නින්දටගියේ වුවද, ඔහු වධකයාම විය.

වධකවූ පුරුෂයා තමන්ගේ වධකයා වනබව, ගෙහිමියා විසින් හඳුනානොගත්තේය. යම් අවස්ථාවක නියුණු අවියකින් පහර දී ගෙහිමියාගේ දිවි තොරකළේද? එකල්හිද, හෝ වධකයාමවිය. වධකවූ පුරුෂයා තමන්ගේ වධකයාවන බව නොදන්නේය. ඇවැත්නි, එසේය.

ඇවැත්නි, එලෙසින්ම ආයඨියන් නොදක්නා, ආයඨී ධර්මයෙහි අදක්ෂ, ආයඨීධර්මයෙහි නොහික්මුණු, සත්පුරුෂයන් නොදක්නා, සත්පුරුෂ ධර්මයෙහි අදක්ෂ, සත්පුරුෂ ධර්මයෙහි නොහික්මුණු, අග්‍රැතවත්, පාතග්ජන රූපය ආත්මය'යි හෝ ආත්මය රූප ඇත්තෙකැ'යි හෝ ආත්මයෙහි රූපය ඇතැ'යි හෝ රූපයෙහි ආත්මය ඇතැ'යි හෝ දකියි.

වේදනාව ආත්මයි හෝ ආත්මය වේදනා ඇත්තෙකැ'යි හෝ ආත්මයෙහි වේදනාව ඇතැ'යි හෝ වේදනාවේ ආත්මය ඇතැ'යි හෝ දකියි.

සංඥාව ආත්මය'යි හෝ ආත්මය සංඥා ඇත්තෙකැ'යි හෝ ආත්මයෙහි සංඥාව ඇතැ'යි හෝ සංඥාවේ ආත්මය ඇතැ'යි හෝ දකියි.

සංස්කාරයෝ ආත්මය'යි හෝ ආත්මය සංස්කාරයන් ඇත්තෙකැ'යි හෝ ආත්මයේ සංස්කාර ඇතැ'යි හෝ සංස්කාරයන්හි ආත්මය ඇතැ'යි හෝ දකියි.

විශ්වාණය ආත්මය හෝ ආත්මය විශ්වාණවත් යැ'යි හෝ ආත්මයෙහි විශ්වාණය ඇතැ'යි හෝ විශ්වාණයෙහි ආත්මය ඇතැ'යි හෝ දකී.

අනිත්‍යවූ රූපය, අනිත්‍යවූ රූපය යැ'යි තතුසේ නොදනී. අනිත්‍යවූ වේදනාව අනිත්‍ය වූ වේදනාව යැ'යි තතු සේ නොදනියි. අනිත්‍ය වූ සංස්කාර අනිත්‍ය වූ සංස්කාර යැ'යි තතුසේ නොදනියි. අනිත්‍යවූ විශ්වාණය අනිත්‍යවූ විශ්වාණයයැ'යි තතුසේ නොදනියි.

දුකවූ රූපය, දුකවූ රූපයයැ'යි තතුසේ නොදනී. දුකවූ වේදනාව දුකවූ වේදනාව යැ'යි තතුසේ නොදනියි. දුකවූ සංඥාව, දුකවූ සංඥාව යැ'යි තතුසේ නොදනියි. දුකවූ සංස්කාරයෝ, දුකවූ සංස්කාරයයි තතුසේ නොදනියි. දුකවූ විශ්වාණය, දුකවූ විශ්වාණ යැ'යි තතුසේ නොදනියි.

අනාත්ම වූ රූප, අනාත්ම රූපයි තතුසේ නොදනියි. අනාත්ම වූ වේදනා, අනාත්ම වේදනා යැ'යි තතුසේ නොදනියි. අනාත්ම වූ සංඥා, අනාත්ම වූ සංඥා යැ'යි තතුසේ නොදනියි. අනාත්ම වූ සංස්කාර අනාත්ම වූ සංස්කාරයැ'යි තතුසේ නොදනියි. අනාත්ම වූ විශ්වාණය අනාත්ම විශ්වාණය යැ'යි තතුසේ නොදනියි.

සංඛත රූපය, සංඛතරූපයැ'යි තතුසේ නොදනියි. සංඛත වේදනාව, සංඛත වේදනාවයැ'යි තතුසේ නොදනියි. සංඛත සංඥාව, සංඛත සංඥාවයැ'යි තතුසේ නොදනියි.

සංඛත සංස්කාර, සංඛත සංස්කාරයැ'යි තතුසේ නොදනියි.
සංඛත විඥාණ, සංඛත විඥාණ යයි තතුසේ නොදනී.

වධක රූපය, වධක රූපයැ'යි තතුසේ නොදනියි.
වධක වේදනාව, වධක වේදනාවයැ'යි තතුසේ නොදනියි.
වධක සංඥාව, වධක සංඥාවයැ'යි තතුසේ නොනියි. වධක
සංස්කාර, වධක සංස්කාරයැ'යි තතුසේ නොදනියි. වධක
විඥාණ, වධක විඥාණයැ'යි තතුසේ නොදනියි.

හේ රූපය මගේ ආත්මයයි. දෘෂ්ඨිගත වෙයි. දැඩිව
ගනියි. පිහිටයි.

හේ වේදනාව මගේ ආත්මයයි. දෘෂ්ඨිගත වෙයි. දැඩිව
ගනියි. පිහිටයි.

හේ සංඥාව මගේ ආත්මයයි. දෘෂ්ඨිගත වෙයි. දැඩිව
ගනියි. පිහිටයි.

හේ සංස්කාරයෝ මගේ ආත්මයයි. දෘෂ්ඨිගත වෙයි.
දැඩිව ගනියි. පිහිටයි.

හේ විඥාණය මගේ ආත්මයයි. දෘෂ්ඨිගත වෙයි. දැඩිව
ගනියි පිහිටයි.

ඔහු විසින් මේ පඤ්චෝපාදානස්කන්ධයෝ දිගින්
දිගටම පවත්වා ගන්නට උපගතවූවාහු, දැඩිව ගන්නා
ලද්දාහු, අහිත පිණිස දුක පිණිසම පවතිත්.

ආචැත්ති, ආයඨියන් දක්නා, ආයඨිධර්මයෙහි දක්ෂ,
ආයඨි ධර්මයෙහි හික්මුණු, සත් පුරුෂයන් දක්නා,
සත්පුරුෂ ධර්මයෙහි දක්ෂ, සත්පුරුෂ ධර්මයෙහි හික්මුණු

ග්‍රැනවත් ආයතී ශ්‍රාවක, රූපය ආත්ම වශයෙන් නොදකියි. ආත්මය රූපවත්යැයි හෝ නොදකියි. රූපය ආත්මයෙහි ඇතැයි හෝ නොදකියි. රූපයෙහි ආත්මය ඇතැයි හෝ නොදකියි.

වේදනාව ආත්ම වශයෙන් නොදකියි. ආත්මය වේදනාවක් යැයි හෝ නොදකියි. වේදනාව ආත්මයෙහි ඇතැයි හෝ නොදකියි. වේදනාවෙහි ආත්මය ඇතැයි හෝ නොදකියි.

සංඥාව ආත්ම වශයෙන් නොදකියි. ආත්මය සංඥාව යැයි හෝ නොදකියි. සංඥාව ආත්මයෙහි ඇතැයි හෝ නොදකියි. සංඥාවේ ආත්මය ඇතැයි හෝ නොදකියි.

සංස්කාර, ආත්ම වශයෙන් නොදකියි. ආත්මය සංස්කාර යැයි හෝ නොදකියි. සංස්කාර ආත්මයෙහි ඇතැයි හෝ නොදකියි. සංස්කාරයෙහි ආත්මය ඇතැයි හෝ නොදකියි.

විඥාණය, ආත්ම වශයෙන් නොදකියි. ආත්මය විඥාණයයි හෝ නොදකියි. විඥාණය ආත්මයයි ආත්මයෙහි ඇතැයි හෝ නොදකියි, විඥාණයෙහි ආත්මය ඇතැයි හෝ නොදකියි.

හේ අනිත්‍ය වූ රූපය, අනිත්‍ය වූ රූපයයි. තතුසේ දනියි. අනිත්‍ය වූ වේදනාව, අනිත්‍ය වූ වේදනාව යැයි තතුසේ දනියි. අනිත්‍ය වූ සංඥාව, අනිත්‍ය වූ සංඥාව යයි තතුසේ දනියි. අනිත්‍ය වූ සංස්කාරය, අනිත්‍යවූ සංස්කාරයයි තතුසේ දනියි. අනිත්‍ය වූ විඥාණය, අනිත්‍ය වූ විඥාණය යැයි තතුසේ දනියි.

දුක වූ රූපය, දුක වූ රූපයැයි තතුසේ දනී. දුක වූ වේදනාව, දුක වූ වේදනාවයැයි තතුසේ දනී. දුක වූ සංඥා, දුක වූ සංඥා යැයි තතුසේ දනී. දුක වූ සංස්කාර දුක වූ සංස්කාර යැයි තතුසේ දනී. දුකවූ විඥාණය, දුක විඥාණ යැයි තතු සේ දනී.

අනාත්ම වූ රූපය, අනාත්ම වූ රූප යැයි තතුසේ දනී. අනාත්ම වූ වේදනාව, අනාත්ම වූ වේදනාව යැයි තතුසේ දනී. අනාත්ම වූ සංඥාව, අනාත්ම වූ සංඥාව යැයි තතුසේ දනී. අනාත්ම වූ විඥාණය, අනාත්ම වූ විඥාණ යැයි තතුසේ දනී.

සංඛත වූ රූපය, සංඛත වූ රූප යැයි තතුසේ දනී. සංඛත වූ වේදනාව, සංඛත වූ වේදනා යැයි තතුසේ දනී. සංඛත වූ සංඥාව, සංඛත වූ සංඥාව යැයි තතුසේ දනී. සංඛත වූ සංස්කාරය, සංඛත වූ සංස්කාර යැයි තතුසේ දනී. සංඛත වූ විඥාණය, සංඛත වූ විඥාණ යැයි තතුසේ දනී.

වධක වූ රූපය, වධක වූ රූප යැයි තතුසේ දනී. වධක වූ වේදනාව, වධක වූ වේදනා යැයි තතුසේ දනී. වධක වූ සංඥාව, වධක වූ සංඥාව යැයි තතුසේ දනී. වධක වූ සංස්කාරය, වධක වූ සංස්කාර යැයි තතුසේ දනී. වධක වූ විඥාණය, වධක වූ විඥාණ යැයි තතුසේ දනී.

හේ රූපය මගේ ආත්මයැයි නොසිතයි. දැඩිව නොගනියි. නොපිහිටයි.

වේදනාව මාගේ ආත්මයැයි නොසිතයි. දැඩිව නොගනියි. නොපිහිටයි.

සංඥාව මාගේ ආත්මයැයි නොසිතයි. දැඩිව නොගනියි. නොපිහිටයි.

සංස්කාර මාගේ ආත්මයැයි නොසිතයි. දැඩිව නොගනියි. නොපිහිටයි.

විඥාණය මාගේ ආත්මයැයි නොසිතයි. දැඩිව නොගනියි. නොපිහිටයි.

ඔහු විසින් මේ පඤ්චෝපාදානස්කන්ධයෝ උපගත නොවූවාහු, දැඩිව නොගන්නා ලද්දාහු, දිගුකලක් මුළුල්ලෙහි හිතසුව පිණිස පවතින්නැයි ආයුෂ්මත් සැරියුත් තෙරණුවෝ මෙය වදාළහ.

(යමක සූත්‍රය)

මහසිකාර

සිතක් ඇත්තේ සිතන්නේය. සිතීමේ හැකියාව ඇත්තාහට සැලසුම්කළ හැක්කේය. සැලසුම්කරනුයේ ඕනෑකම නිසාය. ඕනෑකමය යනු කැමැත්තය. කැමැත්තකුළ ඇත්තේ ලෝභයයි. කැමැත්තකුළ ඇත්තේ තණ්හාවයි. තණ්හාව යනු තෘෂ්ණාවයි. තෘෂ්ණාව යනු විඥාණමය හේතුවයි. කාම - භව - විභව තණ්හා කෙරෙන් සපිරි මතකයන්ය යනු විඥාණයයි.

විඥාණය

විඥාණස්වභාවය කොතැනකද, එතැන සත්ත්වයෙකු ඇත්තේය. සත්ත්වයෙකු වන්නේ කොතැනකද, එතැන විඥාණස්වභාවය ඇත්තේය. සත්ත්වයා විඥාණය

නොවන්නේය. විඥාණයද සත්ත්වයා නොවන්නේය. විඥාණය එකෙකි. සත්ත්වයා අනෙකෙක් වන්නේද නොවේ. විඥාණය එකෙකි. සත්ත්වයා අනෙකෙක් නොවන්නේද නොවේ. හේතු ප්‍රත්‍යයන් පවතිනනාක් මේ ස්වභාවයන්ගේ නැවතීමක් ද නොපෙනෙන්නේය.

එහෙත් රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, අභ්‍යන්තර ආයතනයන් විසිනිදු, ඇස, කන, නාසය, දිව, ශරීරය, මනස යන බාහිර ආයතනයන් විසිනිදු, නිරන්තරයෙන් ස්පර්ශයන් හා කරණකොට අඛණ්ඩ ස්වරූපයක් මත සක්කායදිට්ඨිය පැනනැගී මම, මගේ, වශයෙන් පවතින්නට වන්නළ වෙනස්වීමේ ස්වභාවය නිසාම මූලාවේ පවතී. දුක පවතී.

නාමරූපයන්ම, විඥාණ හේතුප්‍රත්‍යයෝය. විඥාණයම, නාමරූප හේතුප්‍රත්‍යයෝය. එක් ස්වභාවයක් නැති වූ තැන, අනෙක් ස්වභාවය ඇතිවන්නේ නැත.

ස්පර්ශය, ඝණසංඥාව හා මූලාව

බෙරය එකකි. බෙරයේ ඇසට පහර දෙන අත තවත් එකකි.

ඇස් පියාගෙන සිටින බැවින් බෙරය දකින්නේ නැත. බෙරඇසට පහරදෙන අත දකින්නේ නැත.

බෙර හඬ ඇසුනි.

හඬ අයිති බෙරයටද?

හඬ අයිති බෙරඇසට පහරදුන් අතටද?

බෙරඇසත්, අතත් අතර සිදුවූ ස්පර්ශයේ ස්වභාවය,
ප්‍රතිඵලය හඬ විය.

හඬ ඇසුන තැන උපත විය.

හඬෙහි අයිතිය කාගේ ද? නම කුමක්ද?

ඵවැන්නක් නැත. ස්වභාවයකි.

බෙරය නම් වූ සම්මුතිය ඇසුරුකොට පැනනැගුන
බැවින් බෙරහඬ නම් විය.

හඬඋපන් ක්ෂණයෙන් නිරුද්ධ විය.

හඬ නිරුද්ධවන තැනම උපතද නිරුද්ධ විය.

යළි ඵතැන නිහැඬියාවය.

හඬ පහළවනවිට උපන් සක්කායදාෂ්ඨිය මම නම්
විය. මම අසන්නා විය. විදින්නා විය. ආස්වාදය ලබන්නා
විය.

ආදීනවය ඇතිවිය. නටන්නට විය. හඬ නතරවත්ම
නිරෝධය විය.

හඬ ඇසූ මමායනය නිමවිය. මාගේ ඇසීම
අවසන්විය. විදීම අවසන්විය. නිස්සරණයවිය. ස්වභාවයයි.
ධර්මතාවයයි.

බෙරඇසට අතින් පහර දෙනතාක් බෙරහඬ
පවතින්නේය. ඒ ඵක් ස්වභාවයකි. බෙරය හා බෙරඇස
ස්කන්ධයක් ලෙස ගත්කල, බෙරයට පහරදුන් අත

තවත් ස්කන්ධයකි. ඒ වනාහි තවත් ස්වභාවයකි. බෙරඇසට පහරදීම හා බෙරහඬ එකක්ම නොවේ. අනන්තවූ ස්වභාවයන් රැසකි. බෙරයට අතින් පහරදීමේ ස්වභාවයෝය. බෙරහඬ පැවැත්වීමේ ස්වභාවයෝය. මේ දෙකක්ම පමණක් වන්නේද නොවේ. එකක් වන්නේද නොවේ. අප්‍රමාණයකි. ප්‍රමාණකළ නොහැකි ස්වභාවයෝය. හේතුප්‍රත්‍යයෝය.

බෙරඇස යනුද, බෙරය නොවේ. තවත් අනන්තවූ හේතුප්‍රත්‍යයෝ රැසකි. බෙරගෙඩියද අපමණ වූ හේතුප්‍රත්‍යන්ගෙන් සැකසුන ස්කන්ධයකි. බෙරඇස නම් වූ සමිකඩ සවිවනුයේ බෙරගෙඩියටය. එතැන දී බෙර ගෙඩිය හා බෙරඇස යනු දෙකක් නොවන්නාසේම එකක් ද නොවන්නේය. ස්කන්ධයන් වූ මේවා රූප ස්වභාවයෙන්ම පමණක් නොව නාම ස්වභාවයන් ගෙන්ද යුක්ත වූවෝමය.

නාම ස්වභාවය එහි නොමැති වූයේ නම්, බෙරය හෝ හමිකඩ ලෙසින් හෝ බෙරහඬ ලෙසින් හඳුනාගැනීමේ හැකියාවක් නොවන්නේය. හඳුනාගැනීම යනු සංඥාවයි. විඥාණ ස්වභාවයයි.

බෙරහඬ කෙරෙහි සිත පිහිටුවාගත් කළ ඇසෙන්නේ බෙරහඬ පමණි. බෙරහඬ ඇතිවූ හේතුප්‍රත්‍යයන් දැකීමටනම් ඒ පිළිබඳව සම්මර්ශණය කළ යුත්තේය. එවිට දැකියහැකි දේ අනන්තය. අප්‍රමාණය එවන් ස්වභාවයන් මෙතෙහිවනකළ බෙරහඬ මත පැවතීමේ සිතක් නැතිවන අතර අරමුණු ලෙස ගැනීමට හැකි නිශ්චිත හේතුවක් ද නොවන්නේය. එතැන කිසිවක් හා උපාදානය නොවන

විත්ත ස්වභාවයකි. එතැන ආස්වාදය නැත. ආදිනවයද නැත. නිස්සරණයද නැත.

බෙරහඬ හා සිත උපාදනය වූයේ නම් එහි හඬ කණීරසායනය විය හැකිය. නැතහොත් කණීකරයොර විය හැකිය. එසේ ද නැතහොත් කණීකරයොර හෝ කණීරසායනයද නොවියහැක්කේය. මේ කවර ආකාරයෙන් දැක්වූයේ වුවද පහළවූයේ විඥාණය ය. ත්‍රිවිධ තෘෂ්ණාවෝමය. පංචඋපාදානස්කන්ධයෝමය.

බෙරයේ හඬ පැතිරයාමට බෙරඇසෙහි සම මැනවින් පදම්වී තිබිය යුතුය. බෙරකද පිපිඊමකින් තොරව මනාලෙස තිබිය යුතුය. බෙරඇසත්, බෙරකදත්, වරපටින් මනාලෙස සම්බන්ධවී තිබිය යුතුය. බෙරඇසට වදින පහර නිසිලෙසින් බෙරඇස මත පතිතවිය යුතුය. අත හසුරුවන්නා හා ඒ පිළිබඳව ද තවත් හේතූන් අප්‍රමාණ වශයෙන් ක්ෂණයකදීම පවතින්නේය. එවන් අනේකාකාර වූ හේතූන් සමූහයක් පැවතියද, බෙරහඬ මතට පමණක් සිත එළැඹිකළ සෙසු ස්වභාවයන් කිසිවක් නොදකී. එසේනම් බෙරහඬ සක්කායදෘෂ්ඨියකි. සැබැවින්ම බෙරහඬ වූයේ, අප්‍රමාණවූ හේතුප්‍රත්‍යයන් රාශියක සංයෝගයක් මිස, එකම නාමරූප ස්වභාවයක් නොවේ. හේතුප්‍රත්‍යයන් සියල්ල වෙන්වෙන්ව දක්නට ප්‍රත්‍යවේක්ෂ කරන්නේ නම් බෙරය. බෙරහඬ, අත, වරපට හෝ අන් කවරදෙයක් පිළිබඳව මනසිකාරය, විඥාණය නවතින්නේ නැත. පවතින්නේ නැත. කිසිවක් අල්ලා ගන්නට පෙර සියල්ල නිරුද්ධය.

සිත

මහණෙනි, ඇසූ පිරුතැන් ඇති ආයඝීශ්‍රාවක තෙමේ සතර මහාභ්‍යාසයන් ගෙන් හටගත් මේ සිරුරෙහි උකටලී වන්නේත් වෙයි. නොඇලෙන්නේත් වෙයි. මිඳෙනු කැමැත්තේත් වෙයි. ඒ කවර හෙයින් යත්,

මහණෙනි, සතර මහාභ්‍යාසයන්ගෙන් හටගත් මේ ශරීරයෙහි වැඩීමත්, පිරිහීමත්, හටගැනීමත්, බිඳීමත් පෙනෙයි. එහෙයින්, ඇසූ පිරුතැන් ඇති ආයඝීශ්‍රාවක තෙමේ එහිලා උකටලීවන්නේත් වෙයි. නොඇලෙන්නේත් වෙයි. මිඳෙනු කැමැත්තේත් වෙයි.

මහණෙනි, මේ යමක් සිත යයිද, මනස යයිද විශ්‍රාණ යයිද කියනු ලැබේද? එහිලා නූගත්, පුහුදුන් තෙමේ, කළකිරෙන්නට නොසමත්ය. නොඇලෙන්නට නොසමත්ය. මිඳෙන්නට නොසමත්ය. ඒ කවර හෙයින්දයත්, මහණෙනි, නූගත් පුහුදුන්හු විසින් බොහෝ කලක් මුළුල්ලෙහි මෙය මගේය. මේ මම වෙමි. මේ මාගේ ආත්මයයි (තෘෂ්ණාවෙන්) බැසගන්නා ලදී. එහෙයින් එහිලා නූගත්තෙමේ උකටලීවන්නට නොසමත්ය. නොඇලෙන්නට නොසමත්ය. මිඳෙන්නට නොසමත්ය.

මහණෙනි, ඇසූ පිරු තැන්නැති, පුහුදුන් තෙමේ සතර මහාභ්‍යාසයන්ගෙන් හටගත් ශරීරය ආත්මයයි ගන්නෙ නම් උතුම්. සිත එලෙස ගැනීම නොම මැනවි. ඒ කවර හෙයින් ද යත්, මහණෙනි, සතර මහාභ්‍යාසයන් ගෙන් හටගත් මේ ශරීරය එක්වසක් සිටුනේම, දෙවසක් සිටුනේම, තෙවසක් සිටුනේම, දසවසක් සිටුනේම, විසිවසක් සිටුනේම,

තිස්වසක් සිටුනේම, හතළිස් වසක් සිටුනේම, පනස් වසක් සිටුනේම, සියවසක් සිටුනේම ඉන් වැඩියක් කල් සිටුනේම පෙනෙයි. මහණෙනි, යමක් මේ සිත යැයි මනස යයි විශ්වාණය යැයි කියනුලැබේද? ඒ සිත රූ ද, දහවල් ද අනෙකක්ම උපදී. අනෙකක්ම නිරුද්ධවේ.

මහණෙනි, වඳුරෙක් මහ වනයෙහි හැසිරෙණුයේ යම්සේ අත්තක ඵල්ලගනීද, එය මුදා අනෙකක් ඵල්ල ගනීද, මහණෙනි, එසෙයින් ම මේ යමක් සිතයැයි මනසයැයි විශ්වාණයැයි කියනු ලැබේද? ඒ (සිත) රූ ද දහවල් ද අනෙකක්ම උපදී. අනෙකක්ම නිරුද්ධ වේ. (සිත අරමුණක් අරමුණක් පාසා වෙනස්වන බවක් පැවසේ.)

මහණෙනි, එහිලා ඇසුපිරු තැන්ඇති ආයඝ්‍රාවක තෙමේ පටිච්චසමුප්පාදයම මනාකොට නුවණින් මෙනෙහි කෙරේද, මෙසේ මේ හේතුව ඇතිකල්හි මේ ඵලය වෙයි. මෙය ඇතිවීමෙන් මෙය උපදී. මෙය නැති කල්හි මෙය නොවෙයි. මේ හේතුව නිරුද්ධවීමෙන් මේ ඵලය නිරුද්ධවෙයි. ඒ නම් අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරයෝ වෙති. සංස්කාර ප්‍රත්‍යයෙන් විශ්වාණය වේ. මෙසේ මේ දුක් රූසෙහි හටගැනීමවේ.

අවිද්‍යාව නිරවශේෂයෙන් නිරුද්ධ කිරීමෙන් සංස්කාර නිරෝධය වේ. සංස්කාර නිරෝධයෙන් විශ්වාණය නිරෝධය වෙයි. මෙසේ හුදු දුක්රූසෙහි නිරෝධ වේ.

මහණෙනි, ශ්‍රැතවත් ආයඝ්‍ර පුරුෂ තෙමේ මෙසේ දන්නේ, රූපයෙහිද කළකිරෙයි. වේදනාවෙහිද කළකිරෙයි. සංඥාවෙහිද කළකිරෙයි. සංස්කාරයෙහිද කළකිරෙයි.

විශ්වාසයෙහිද කළකිරෙයි. කළකිරෙනුයේ නොඇලෙයි. නොඇලෙනුයේ මිඳෙයි. මිඳුනුකල්හි මිඳුනේයැයි දැනගැනීම වෙයි.

ඉපදීම ක්ෂයවිය. මඟබඹසරවැස නිමවනලදී. කටයුත්ත කරනලදී. මේ බැව් පිණිස (මේ සඳහා) අනෙකක් නැතැයි දැනගනියි.

මහණෙනි ඇසු පිරුතැන් ඇති ආයඪී ශ්‍රාවක තෙමේ සතර මහා භ්‍යාසයන්ගෙන් හටගත් මේ සිරුරෙහි උකටලීවන්නේත්, වෙයි. නොඇලෙන්නේත් වෙයි. මිඳෙනු කැමැත්තේත් වෙයි. ඒ කවර හෙයින් යත්,

මහණෙනි, සතර මහාභ්‍යාසයන් ගෙන් හටගත් මේ ශරීරයෙහි වැඩිමත්, පිරිහීමත්, හටගැනීමත්, බිඳීමත් පෙනෙයි. එහෙයින් ඇසු පිරු තැන් ඇති ආයඪීශ්‍රාවක තෙමේ එහිලා උකටලීවන්නේත් වෙයි. නොඇලෙන්නේත් වෙයි. මිඳෙනු කැමැත්තේත් වෙයි.

මහණෙනි, මේ යමක් සිත යැයිද, මනස යැයිද, විශ්වාසය යැයිද කියනු ලැබේද? එහිලා නුගත් පුහුදුන් තෙමේ කළකිරෙන්නට නොසමත්ය. ඒ කවර හෙයින්යත්, මහණෙනි, නුගත් පුහුදුන්හු විසින් දිගුකලක් මුළුල්ලේ මේ සිත මාගේය. මේ මම වෙමි. මේ මාගේ ආත්මයයි. (තෘෂ්ණාවෙන්) බැසගන්නා ලදී. මමත්වය ඇතිකරන ලද්දේය. පරාමශීනය කරනලද්දේය. එහෙයින් එහිලා පුහුදුන් තෙමේ කළකිරෙන්නට නොසමත්ය. නොඇලෙන්නට නොසමත්ය. මිඳෙන්නට නොසමත්ය.

මහණෙනි, එහි ශ්‍රැතවත් ආයාසී ශ්‍රාවකතෙමේ, මෙසේ මෙය ඇති කල්හි මෙය වෙයි. මෙය හටගැනීමෙන් මෙය උපදී. මෙය නැතිකල්හි, මෙයනොවේ. මෙය නිරුද්ධ වීමෙන්, මෙය නිරුද්ධවේයැ'යි මනාකොට නුවණින් මෙනෙහි කෙරෙයි. මහණෙනි, සුඛවේදනාවට ප්‍රත්‍යය වූ ස්පර්ශය නිසා සුඛවේදනාව උපදී. සුඛවේදනාවට ප්‍රත්‍යය වූ ඒ ස්පර්ශයේම නිරෝධයෙන් ඊට අනුරූප වූ යම් වේදනාවක් වේ නම්, සුඛවේදනාවට ප්‍රත්‍යය වූ ස්පර්ශය නිසා උපන් ඒ සුඛවේදනාව නිරුද්ධ වෙයි. එය සන්සිඳේ. මහණෙනි, දුකවේදනාවට ප්‍රත්‍යය වූ ස්පර්ශය නිසා දුකවේදනාව උපදී. දුකවේදනාවට ප්‍රත්‍යය වූ ඒ ස්පර්ශයම නිරෝධයෙන් ඊට අනුරූප වූ යම්වේදනාවක් වේ නම්, ස්පර්ශයම නිසා උපන් ඒ දුකවේදනාව නිරුද්ධවේ. එය සන්සිඳේ. මහණෙනි, මැදහත් වේදනාවට ප්‍රත්‍යය වූ ස්පර්ශය නිසා මැදහත් වේදනාව උපදී. මැදහත් වේදනාවට ප්‍රත්‍යය වූ ඒ ස්පර්ශයේම නිරෝධයෙන් ඊට අනුරූප වූ යම් වේදනාවක්වේ නම්, මැදහත් වේදනාවට ප්‍රත්‍යය වූ ස්පර්ශය නිසා උපන් ඒ මැදහත් වේදනාව නිරුද්ධ වේ. එය සන්සිඳේ.

මහණෙනි, යම්සේ දඬුදෙකක් ගැටුම් හා එක්වීමෙන් උණුසුම උපදීද, උණුසුම හටගනීද, ඒ දඬුදෙක වෙන්වීමෙන්, බැහැරලීමෙන්, එයින් හටගත් යම් උණුසුමක් වේ නම් එය නිරුද්ධවේ. එය සන්සිඳේ.

මහණෙනි, එසෙයින්ම සුඛවේදනාවට ප්‍රත්‍යය වූ ස්පර්ශය නිසා සුඛවේදනාව උපදී. සුඛවේදනාවට ප්‍රත්‍යය වූ ඒ ස්පර්ශයේම නිරෝධයෙන් එයට අනුරූප වූ

යම්විදනාවක් වේනම්, සුඛවේදනාවට ප්‍රත්‍යය වූ ස්පර්ශය නිසා උපන් ඒ සුඛවේදනාව නිරුද්ධවේ. එය සන්සිඳේ... මහණෙනි, මැදහත් වේදනාවට ප්‍රත්‍යය වූ ස්පර්ශය නිසා මැදහත් වේදනාව උපදී. මැදහත් වේදනාවට ප්‍රත්‍යය වූ ඒ ස්පර්ශයේම නිරෝධයෙන් ඊට අනුරූප වූ යම් වේදනාවක් වේනම්, මැදහත් වේදනාවට ප්‍රත්‍යය වූ ස්පර්ශය නිසා උපන් ඒ මැදහත් වේදනාව නිරුද්ධවේ. එය සන්සිඳේ.

මහණෙනි, මෙසේ දක්නා ශ්‍රැතවත් ආයඪී ශ්‍රාවකතෙමේ ස්පර්ශයෙහිද, කළකිරෙයි. වේදනාවෙහිද, කළකිරෙයි. සංඥාවෙහිද, කළකිරෙයි. සංස්කාරයන්හිද කළකිරෙයි. විඥාණයෙහිද, කළකිරෙයි. කළකිරෙනුයේ නොආලෙයි. ආලීමෙන් මිඳෙයි. මිඳුන කල්හි මිඳුනේයැ'යි දැනීමවෙයි. ජාතිය කෂය වූවය. බඹසරවැස නිමවනලදී. කටයුතු කරනලදී. භවය පිණිස අන්කිසිවක් ශේෂවී නැතැ'යි දැනගනී.

(අස්සුතවන්ත සූත්‍රයෙනි)

දුක උපදී

තණ්හාව යනු කැමැත්තය, හැඟීමය, නන්දිරාගය, විදීමේ දැඩි ඕනෑකමය.

ලෝභය - විඥාණය මෙකී නොකී බොහෝ වචන හේතුවෙන්, සරළව වටහාගත හැකිදේ, වටහාගැනීමට නොහැකි වී, වචන අතර සිරවී සිටින්නට මිනිසා හට සිදුවී ඇත.

කැමැත්ත - ඕනෑකම ඇතිනොවේ නම්, එතැන පවතිනුයේ කුමක්ද?

මේ සරළ වටහාගැනීම ඇතිකර ගැනීමට දුෂ්කරතාවය බිහිවූයේම, වචන වලින් ඇතිවන බේදනීය තත්ත්වයයි. කෙලෙස්හු අබලයෝයැ. දුබලයෝයැ. ලාමකයෝයැ.

ශ්‍රද්ධාබල, විශ්වීබල, ස්මෘතිබල, සමාධිබල, ප්‍රඥාබල, හිරිබල, ඔත්තප්පබල, යමෙක් හට නැද්ද (එහෙයින්) අබලවූ, දුබලවූ, අල්පබලවූ අල්පශක්තිවූ, හීනවූ, නිහිනවූ ලාමකවූ, ප්‍රතිප්‍රහීනවූ ඒ පුද්ගලයාව, ඒ ඒ ක්ලේශයෝ ග්‍රහනය කෙරෙති. භාත්පසින් මඬිති. අභිභවනය කෙරෙති.

අබල දුබල වූ ක්ලේශයන් විසින් - ප්‍රඥා විශ්වී හීන පුද්ගලයින්ව ග්‍රහණය කරති. මැඬගනිති.

“මහණෙනි, සංයෝජනීය ධර්මයෙහි, දෝෂය නැවත නැවත දක්නාසුළුව නොවෙසෙන්නහුට විඥාණයාගේ බැසගැනීම වේ. විඥාණප්‍රත්‍යයෙන් නාමරූප වේ. මෙසේ හුදු දුක්ඛස් හටගැනීම වේ.

මහණෙනි, යම්සේ මහරුකක්වේද, එහි යටබස්නා යම් මුලුත් වේද? ආහාරයෝ ඇති බැවින් බොහෝ දිගුකලක් සිටුවෝය.

මහණෙනි, සංයෝජනීය ධර්මයන්හි දෝෂය නැවත නැවත දකිමින් වෙසෙන්නහුට, විඥාණයාගේ බැසගැනීම නොවේ. විඥාණයාගේ නිරෝධයෙන්, නාමරූප නිරෝධ වේ. මෙසේ හුදු දුක්ඛස් නිරෝධ වේ.

මහනෙහි, යම්සේ මහරුකක්වේද, පුරුෂයෙන් උදැල්ලක් හා පැසක් ගෙන එහි එන්නේය. හෙතෙම ඒ රුක, මුල් සිදින්නේය. මහරුක උසුන්මුල් ඇත්තේ - මතු නොපවතින්නේය.

(විශ්‍රාණ සූත්‍රය)

නාමරූප හේතු ප්‍රත්‍යයෝ

අඹඇටය පසට යටවිය.

පැලයක් ඇතිකිරීමේ වුවමනාවක් අඹඇටයට නැත. තමන් නිසා පැලයක් බිහිවන බවක් අඹඇටය දන්නේද නැත. එහෙත් අඹඇටය ප්‍රත්‍යාකරගනිමින් අඹ පැලයක් බිහිවන්නේය. ඒ වනාහි හේතුඵලධර්මතාවයයි.

අඹඇටය ප්‍රත්‍යාකරගනිමින් අඹපැලය බිහිවූයේ වුවද, බිහිවූ පැලය කෙරෙහි කිසිදු බලපෑමක් ඇති කිරීමේ හැකියාවකුදු අඹඇටයට නොවන්නේය.

බිහිවීමේ වුවමනාවක් අඹපැලයට ද නැත. එහෙත් අඹපැලය බිහිවී ඇත. තමන් බිහිවූ බවක් අඹපැලය දන්නේද නැත.

අඹගසක් වීමේ වුවමනාවක් අඹපැලයට නැත. එසේ වැඩි, ලියලා, විසල්ගසක් වනබවක් අඹපැලය දන්නේද නැත. එහෙත් කොල අතු දළුමින්, දිගු මුල් ඇදෙමින්, කඳ මෝරමින් ශක්තිමත් ලෙසින් අඹගස වැඩෙන්නේය.

ගසෙහි, මල් පුබුදුවීමේ ඕනෑකමක් අඹගසට නැත. අඹමල් පුදිනබවක් අඹගස දන්නේද නැත. එහෙත්

අඹගස ප්‍රත්‍යයවෙමින්, අඹමල් හටගන්නේය. අඹමලින් ගෙඩි හටගන්නා බවක් අඹගස දන්නේ නැත. අඹගෙඩි හටගැන්වීමේ වුවමනාවක්, අඹගසට නැත. එහෙත් ගෙඩි හටගන්නේ ය.

තමන් කෙරෙන් අඹගෙඩි හටගන්නා බවක්, අඹමල් දන්නේ නැත. අඹගෙඩි හටගැන්වීමේ වුවමනාවක් අඹ මලට නැත. එහෙත් අඹගෙඩි හටගන්නේය.

අඹගෙඩිය රඳවාගැනීමේ වුවමනාවක් නටුවට නැත. අඹගෙඩිය තමා කෙරෙන් රැඳී සිටින බවක්, නටුව දන්නේද නැත. එහෙත් අඹ ගෙඩිය නටුවෙන් ගසෙහි රැඳී සිටින්නේය.

තමන් වැඩි, ලොකු වී, පැසී ඉදෙන බවක් අඹගෙඩිය දන්නේද නැත. වැඩි, ලොකු වී, පැසී, ඉදීමේ වුවමනාවක් අඹ ගෙඩියට ද නැත. එහෙත් අඹගෙඩිය වැඩි, ලොකුවී පැසී, ඉදෙන්නේ ය.

නටුවෙන් ගිලිහී බිම පතිතවීමේ වුවමනාවක් අඹ ගෙඩියට නැත. එසේ නටුවෙන් ගිලිහී බිම පතිතවන බවක් අඹගෙඩිය දන්නේද නැත. එහෙත් අඹගෙඩිය නටුවෙන් ගිලිහී බිම පතිතවන්නේ ය.

කුණු වී, ජරාවට පත් වී, දුගඳ හමමින් පණුවන් ඇතිකිරීමේ වුවමනාවක් අඹගෙඩියට නැත. කුණුවී ජරාවට පත්වී දුගඳහමමින්, පණුවන් ඇතිවන බවක් අඹගෙඩිය දන්නේද නැත. එහෙත් කුණුවී ජරාවට පත්වී දුගඳ හමමින් පණුවන් ඇතිවන්නේය.

සියළුම පසුබිම් එක්වන්නේය.

යලිත් එතැනම තවත් ඇටයක්ද, පසද ශේෂවී ඇති බැවින්, තවත් අඹගසක් බිහිවීමේ ප්‍රවණතාවය එතැන නැත්තේද නොවේ. රූපස්කන්ධයක් එහි නොතිබුණේද නොවේ. අඹගසක් වූයේ නාමරූපප්‍රත්‍යයෙනි. එසේ නොවීනම් පැවතියේ හේතුඵල ධර්මස්වභාවයන් රැසක්ම පමණි.

ගසක් නම් වූ ස්කන්ධ ස්වරූපයකට, වේදනා ධර්ම ස්වභාවයන් නැතුවා නොවේ. එහෙත් එය සත්ත්ව ස්කන්ධයන් කෙරෙහි මෙන් ප්‍රබලතාවයෙන් යුක්ත නොවන්නේය.

සත්ත්ව ස්කන්ධයන් කෙරෙහිද, මනුෂ්‍ය රූප ස්කන්ධයන් කෙරෙහි ද, වේදනා, සංඥා, සංස්කාර, විඥාණ, පස්ස, වේදනා, සංඥා, චේතනා, මනසිකාර, ආදී වශයෙන් අප්‍රමාණ වූ ප්‍රවණතාවයෙන් යුතුවන්නේය.

අඹගස බිහිවූයේ, මහාභූතයින් කෙරෙහි. අඹගස අඹගසක් වූයේ, පඤ්චෝපාදනස්කන්ධයන් වූ නාමරූප ධර්මයන් ප්‍රත්‍යයෙනි. අඹගසට ඇට, ඇස, කන, නාසය, දිව, ශරීරය, මනස ද පඤ්චෝපාදනස්කන්ධයන් (නාමරූපස්වභාව) ප්‍රත්‍යයෙන් පහළවනු වෙයි. ඒ හැරුණුකොට කිසිදු නිත්‍යවූ, සත්‍යවූ, සැබෑවට පවතින්නාවූ කිසිවක් නොවූවේය. අඹගස දැක හඳුනාගන්නේ ක්‍රීඩිත තෘෂ්ණාවෙන් පරිනිර්මිත පූර්ව මතකයන් වන 'විඥානය' කෙරෙහි.

කරජකය

ආපෝ, තේජෝ, වායෝ, පඨවි, ධාතුහුය. භූත ස්වභාවයෝය. මෙවන් ධාතු ස්වභාවයන්ගේ ප්‍රත්‍යයෝ ශුක්‍රාණුය, අර්තවෝය වශයෙන්ද හටගන්නෝය.

අර්තවයක් සමග එක්වීමේ ඕනෑකමක් ශුක්‍රාණුවට නැත. ශුක්‍රාණුවක් සමග එක්වීමේ ඕනෑකමක් අර්තවයටද නැත. ඒවා එකිනෙකා එක්වන බවක්ද, ඔවුනොවුන් නොදනියි. එහෙත් හේතුප්‍රත්‍ය යෙදුනකළ අර්තවයෝ ද, ශුක්‍රාණුවෝද එකිනෙක ප්‍රතිග්‍රහණය කෙරෙති.

ප්‍රතිග්‍රහණයවන ශුක්‍රාණුවට හෝ අර්තවයට පිණිඩයක් බිහිකිරීමේ ඕනෑකමක් නැත. එකිනෙකාගේ ප්‍රතිග්‍රහණය හේතුවෙන් පිණිඩයක් බිහිවන බව ඒවා දන්නේද නැත. එහෙත් එකිනෙකාගේ ප්‍රතිග්‍රහණය ප්‍රත්‍යකොට පිණිඩයක් බිහිවන්නෝය.

කළලයක් බිහිකිරීමේ ඕනෑකමක් පිණිඩයට නැත. පිණිඩය නිසාම කළලයක් හටගන්නා බවක් පිණිඩය දන්නේද නැත. එහෙත් පිණිඩය ප්‍රත්‍යය කරමින් කළලය හටගන්නෝය.

පඤ්චස්කන්ධයක් ඇතිකිරීමේ ඕනෑකමක් කළලයට නැත. කළලය ප්‍රත්‍යය කරමින් පඤ්චස්කන්ධය හටගන්නා බවක්, කළලය දන්නේද නැත. එහෙත් කළලය ඇසුරු කරමින් පඤ්චස්කන්ධය වැඩෙන්නෝය.

බිහිවීමේ ඕනෑකමක් රූපකායට නැත. බිහිවනබවක් රූපකාය දන්නේද නැත. එහෙත් රූපකාය බිහිවන්නෝය.

පඤ්චලපාදානස්කන්ධය ඇසුරු කිරීමේ ඕනෑකමක්, රූපකායට නැත. තමන් ප්‍රත්‍යයකරමින් පංචලපාදානස්කන්ධය පවතින බවක් රූපකාය දන්නේ නැත. එහෙත් රූපකාය ඇසුරුකරමින් වේදනා, සංඥා, සංස්කාර, විඥානයෝ පහළවන්නාහ.

වැඩීමේ ඕනෑකමක් රූපකායට නැත. වියපත්වීමේ දිරායාමේ, ජරාවට පත්වීමේ, අක්‍රියවීමේ, ඕනෑකමක් රූපකායට නැත. එවන් තත්වයන් ඇතිවන බවක් රූපකාය දන්නේද නොවේ. එහෙත් රූපකාය වැඩෙන්නේය. දිරන්නේය. ජරාවට පත්වන්නේය. අක්‍රිය වන්නේය.

නාමරූප ප්‍රත්‍යයන් පිරිසිදු දැක්මටත්, හේතු ප්‍රත්‍යයයන් ක්ෂයකොට අක්‍රියභාවයට පත්කිරීමෙන් නිරුද්ධ කිරීමටත්, සිහිය දියුණුකළ මිනිසාට අවස්ථාවක් එළැඹෙනුයේද එබැවිනි.

නාමරූප

ඇවැත්නි, නාමරූප කවරේද? නාමරූප සමුදය කවරේද, නාමරූප නිරෝධය කවරේද? නාමරූප නිරෝධගාමිනී ප්‍රතිපදා කවරේද?

ඇවැත්නි, වේදනා, සංඥා, චේතනා, ස්පර්ශ, මනසිකාර යන මෙය නාමයයි කියනු ලැබේ.

ඇවැත්නි, සතර මහාභූතයන්, සතර මහාභූතයෝ කෙරෙත් පවත්නා රූපයක් යන මෙය රූපයයි කියනු ලැබේ.

ඇවැත්නි, මෙසේ මේ නාමයන්, මේ රූපයන් යනමෙය නාමරූපයයි කියනු ලැබේ. විඥාණ සමුදයෙන් නාමරූප සමුදයවේ. විඥාණ නිරෝධයෙන් නාමරූප නිරෝධයවේ. මේ අරියඅටැඟිමඟම නාමරූප නිරෝධ ගාමිනී ප්‍රතිපදාවයි.

ඇවැත්නි, යම් කලෙකපටන් ආයච්ඡාවක තෙමේ මෙසේ නාමරූපයන් දැනී ද, මෙසේ නාමරූප සමුදයන් දැනීද, මෙසේ නාමරූප නිරෝධයන් දැනීද, මෙසේ නාමරූප නිරෝධගාමිනී ප්‍රතිපදාවන් දැනීද, හෙතෙම සර්වප්‍රකාරයෙන්ම රාගානුශය නැතිකිරීමෙන් කෝපය, බිය නැති කිරීමෙන් මමය යනුවෙන් ඇතිකර ගන්නා වැරදිපිළිගැනීමත්, ඒ සමානවු සිතුවිලිවලින් මිදී, මෝහය දුරුර, නුවණ උපදවා මේ ජාතියෙහිදීම දුක, කෙළවර කරන්නේය.

ඇවැත්නි, මෙපමණකින් ආයච්ඡාවක තෙමේ මනාවු නිවැරදි දැක්ම ඇතිකර ගනී. සෘජු අවබෝධයෙන් යුත් ඔහු ධර්මයෙහි අවලවු පැහැදීමෙන් ද යුක්ත වූයේ නිර්වාණ ධර්මයට පැමිණියේ වෙයි.

(සම්මා දිට්ඨි සූත්‍රයෙනි)

ආහාර

ඇවැත්නි, උපන් සත්ත්වයන්ගේ පැවැත්ම පිණිසද, අණ්ඩකෝෂ, වස්තිකෝෂයන්හි සිටින එහෙයින්ම උත්පත්තිය සොයන, සතුන්ට අනුග්‍රහ පිණිසද පවත්නා මේ ආහාරයෝ සතරදෙනෙක් වෙත්,

ගොරෝසුවද, සියුම්වූද, කබලිංකාර ආහාරය
(වළඳනු ලබන දෙය)

දෙවැනිවූ, එස්සාහාරය,

තුන්වැනිවූ, මනෝසඤ්චෙතනාහාරය

සතරවැනිවූ, විඥානාහාරය යන සතරයි.

තෘෂ්ණාව හටගැනීමෙන් ආහාරයන්ගේ හටගැනීමිවේ.
තෘෂ්ණා නිරෝධයෙන් ආහාර නිරෝධයවේ.

මේ ආයතීආජ්ඨාංගික මාර්ගයම, මේ ආහාරයන් ගෙන්
වෙන්වීමේ (ආහාර නිරෝධගාමිනි) ප්‍රතිපදාවයි. එනම්
සම්මාදිට්ඨි, සම්මාසංකප්ප, සම්මාවාචා, සම්මාකම්මන්ත,
සම්මාආජීව, සම්මාවායාම, සම්මාසති, සම්මාසමාධි යන
මේවායි.

ඇවැත්නි, යම් කාලෙක පටන් ආයතීශ්‍රාවක තෙමේ
මෙසේ ආහාරය දැනිද, ආහාරසමුදය දැනිද, මෙසේ
ආහාරනිරෝධ දැනිද, මෙසේ ආහාර නිරෝධයට පමුණුවන
පිළිවෙත දැනිද, හෙතෙම සර්වප්‍රකාරයෙන්ම රාගානුශයහැර
ගැටීම් (කෝපය, බිය) දුරුකොට මම යනුවෙන් ඇතිකරග
න්නා වැරදිපිළිගැනීමත්, ඒ හා සමානවූ සිතුවිලිත්,
නසා, මෝහයහැර නුවණඋපදවා, මේ ජාතියේදීම දුක
කෙළවර කරන්නෙක් වන්නේය. ඇවැත්නි, මෙපමණකින්
ආයතීශ්‍රාවක තෙමේ (සමාගේදෘෂ්ඨික) මනාවූ නිවැරදි
දර්ශණය ඇතිකර ගනී. ඔහුගේ අවබෝධය සෘජුවෙයි.
ධර්මයෙහි අවල වූ පැහැදීමෙන් යුක්තවූයේ, මේ නිර්වාණ
ධර්මයට පැමිණියේ වෙයි.

(සම්මාදිට්ඨි සූත්‍රයෙනි)

මනසිකාරය හා විඥාණය

සිත, කර්මය එකතුකරනුයේ, සිතුවිල්ල (මනසිකාරයයි) එතැන වැටෙන ගැටය විඥාණයයි. කාම /භව / විභව තෘෂ්ණාවෙන් සපිරි අතීත මතකයයි.

මනසිකාරයත්, විඥාණයත් යනු එකක් ද?

එසේ පැවසිය හැක්කේ නොවේ.

එසේ නම් මනසිකාරය යනු එකෙකි. විඥාණය යනු අනෙකක්ද?

එසේත් පැවසිය හැක්කේ නොවේ.

එසේනම් මනසිකාරය හා විඥාණය එකක් වන්නේත් නොවන්නේත් වේද?

එසේත් කිවනොහැකිය.

එසේනම් මනසිකාරය හා විඥාණය එකක් වන්නේත් වේද, නොවන්නේත් වේ යැයි කිවහැකිද?

එසේත් කිවනොහැකිය.

එසේනම් ඔබ පවසන්නේ කවරේද? මනසිකාරය හා විඥාණය හටගන්නේ කෙසේද?

සුළඟ හමායනු ඔබට දැනෙන්නේද?

එසේය.

ගහකොළ සෙලවෙනු ඔබට පෙනෙන්නේද?

එසේය.

ඔබට ඒවායින් නැගෙන හඬ ඇසෙන්නේ ද?
එසේය.

එසේනම් සුළඟ දැනීමත් පහළ වූයේ සිතයි.

සුළඟ හමන ස්වභාවය පහළ වූයේ මෙනෙහි කිරීම
නිසයි.

සුළඟ හා හැමීම හඳුනාගන්නේ විශ්‍රාණ ප්‍රත්‍යයයි.

සුළඟ ප්‍රත්‍යවීමෙන් ගහකොළ සෙලවුණි.

ඒවා හේතුකොට ගෙන හඬ ඇසුණි.

මේ කිසිවක් එකක් නොව, අනේකාකාරයෝය. එකක්
එකක් වෙන් වෙන් වශයෙන් නොගෙන, නොදකිමින්,
එකගොඩටම ගෙන පහළවුන සිත්ය. එකගොඩටම ගෙන
නැගූ මනසිකාරයන්ය. (හැඟීමිය) එක ගොඩටම ගෙන
පහළ වූ නාමරූප ප්‍රත්‍යයෝය. විශ්‍රාණයෝය. එවන්
ස්වභාවයක් තුළ කවරක් හෝ මෙසේ පවතින්නේ යැයි
කියන්නේනම් එය මූලාවක් නොවේද?

නාමරූප වශයෙන් ඇතිකරගත් විශ්‍රාණය නොවන්නට
ඔබට සුළඟක් දැකිය හැකිද? දැනිය හැකිද?

නොහැකිය.

නාමරූප වශයෙන් ඇති කරගත් විශ්‍රාණය නොවන්නට,
ඔබට ගහ කොළ සෙලවීම දැකිය හැකිද?, පෙනිය හැකිද?,
හඬ ඇතිවීම ඇසිය හැකිද? හඳුනාගත හැකිද?

නොහැක්කේමය.

එසේ නම් නාමරූප, විඥාණය ප්‍රත්‍යාකරගෙන කිසිවක් ඇති වූ බවත්, මනසිකාරය (මෙනෙහි කිරීම) ප්‍රත්‍යාකරමින් පවත්වාගත් බවත් ඔබට නොවැටහෙන්නේද?

වැටහෙන්නේය. මැනවින් වැටහෙන්නේය. මා පත්වී සිටින මූලාව කවරේදැ'යි වැටහෙන්නේය. නාමරූප (විඥාණය) නොවන්නට ගතහැකි යමක් නොමැති බවත්, එසේවූයේ නම් මෙනෙහි කරන්නට (මනසිකාර) කිසිවක් නොමැති බවත් වැටහෙයි. මේවා එකක්වත් දෙකක්වත් නොවනබව වැටහෙයි. නැසී වැනසී වෙනස්වන ස්වභාවයක් ප්‍රත්‍යාකරමින්, ඒ මත නාමරූපයන් හෙලමින් පවතින්නේ මූලාවය. එවන් මූලාවක් සැබැලෙස ගනිමින් ඒවා මෙනෙහිකරන්නට යෑම, මං මූලාවක්ම බව වැටහෙයි. අවබෝධ වෙයි. ඇත්තෙක් නැත. නැත්තේම ඇතිකර ගැනීම මායාවයි. මායාවේ මැදිවූයේ අසරණ වෙයි. අතරමංවෙයි.

ආස්වාදය, නම් මායාවෙන් ගැලවී, අත්මිදීම, නැවතීම වෙයි. සත්‍යයදැකීම එතැනවෙයි. අවබෝධය එතැනවෙයි. මූලාව දුරුවෙයි. අවිද්‍යාව පහවයයි.

හැඟීම (මනසිකාරයන්) හා නාමරූප (විඥාණය) ප්‍රත්‍යාකර ගනිමින් දුකක් ඇතිවිය. ස්වභාවයානුකූලව එය චුතවිය. ඒහාම තවත් හැඟීමක් ඇතිවිය. එයතුළද දුක උපදින්නේය. එයද චුතවන්නේය.

මෙයාකාරයෙන් ක්ෂණයක්, ක්ෂණයක් පාසා සිදුවන උපත හා මරණය නොදකින පෘතග්ජනයෝ, සම්මුති වශයෙන් උපත හා මරණය දෙසම බැලීම හෙළීම

හේතුවෙන්, සැබෑව අවබෝධකොට ගැනීමට නොහැකිව අතරමංවෙති. තමන් සමීපයෙහිම පවතින හේතුප්‍රත්‍යයෝ නොදකිති.

ඒවා දැකීමට - අවබෝධකර ගැනීමට කිසිවෙකු සමත්වන්නේ නම්, හෙතෙම දුකින් මිදීමේ ආයතීමාර්ගයට පිවිසෙන්නේය. ඒ ඔස්සේ ගමන් කරන්නේය. සත්‍ය දකින්නේය. දුක නිමකරන්නේය. දුකින් මිදෙන්නේය. සංසාර චක්‍රයෙන් ගැලවෙන්නේය.

ඝණ්ඨාරය හා හඬ

සණ්ඨාරය - මතුපිට කුඩුවකින් හා ඇතුළත ගෙඩියකින් සමන්විතය. ඒ ස්කන්ධයකි. එහි ඇණ, මූර්චිවී ලෝහරැඳවුම් වැනි තව තවත් දෑ වලින් සමන්විතය.

සණ්ඨාර තිබූ පමණින් එහි හඬ හටගන්නේ නැත. හඬක් ඇතිවීමට නම් සණ්ඨාරයෙහි ස්පර්ශයක් ඇතිවිය යුතුය. සණ්ඨාරයේ ගෙඩිය හා කුඩුව එකිනෙකා ස්පර්ශ විය යුතුය.

එවිට ඉන් හඬ පැතිරෙන්නේය. සණ්ඨාරය ඇසට පෙනෙනමුත් ඉන් පිටවන හඬ නොපෙනෙන්නේය. හඬ ඇසෙන්නේ කනටය.

සණ්ඨාරය ස්කන්ධරූපය වනවිට ඉන් නිකුත්වන ශබ්දයෝ, නාදරටාවෝ මනෝසංවේතනාවෝය.

සණ්ඨාරයෙන් නිකුත්වූ ශබ්දය තිබූයේ සණ්ඨාරයෙහි කොතැනකද? ශබ්දය අයිතිවන්නේ සණ්ඨාරයෙහි කුඩුවටද, නැතහොත් සණ්ඨාරයෙහි ගෙඩියටද?

මේවා හේතුප්‍රත්‍යයෝග්‍යය. සණ්ඨාරයේ කුඩුව සමඟ එහි ඇතුළත ගෙඩිය ස්පර්ශය නොවූනේනම් ශබ්දය ඇතිවන්නේ නැත. එතැන ඇතිවූ හඬ, එතැනම නිරුද්ධවිය. කතෙන් ග්‍රහණයකිරීම කනටඅයත් කටයුත්තක් නොවේය.

සණ්ඨාරය එකකි. ඉන්මතු වූ හඬ තවත් එකකැයි කිව හැක්කේද?

එසේ නොකිව යුතුය.

එසේනම් සණ්ඨාරයත් හඬත් එකක්ම වේද?

එසේත් නොකිවයුතුය.

එසේනම් හඬ සණ්ඨාරයේ කුඩුවෙහිත් වන්නේය. ගෙඩියෙහිත් වන්නේද?

එසේත් නොකිවයුතුය.

එසේනම් හඬ සණ්ඨාරයේ කුඩුවෙහිත් ගෙඩියෙහිත් නොවූයේ වූයේද?

එසේත් නොකිව යුතුය.

එසේනම් මෙහි ස්වභාවය කුමක්ද?

හේතුප්‍රත්‍යයමය. ගෙඩියක් නොවන්නට, සණ්ඨාරයෙහි කුඩුවක් නොවන්නට - ඒවායේ මැනවින් හඬක් ඇතිවන අයුරින් නොවන්න, කුඩුවත්, ගෙඩියත් ස්පර්ශ නොවන්නට හඬක් බිහිවෙන්නේ නොවේ. හඬ බිහිවූයේ මින් කවර හෝ එකක් නිසා නොවේ. ඒ සඳහා අවැසි වූ සියළුම

හේතුප්‍රත්‍යාංගයෝ සංකලනයවීම නිසාය. ඒකරාශීවීමේ හේතුව නිසාය. මේ හේතූන් සියල්ල එකක් ලෙස ගෙන බැලීමෙන් ඇතිවන්නේ මූලාවකි. සැබෑව - සත්‍යය ස්වභාවය දැකීමටනම් මේ හේතුප්‍රත්‍යයන් සියල්ලම එකිනෙක වෙන් වෙන්ව දැකිය යුත්තේය. මෙයාකාරයෙන් මෙනෙහි කරනවිට, කය, ශරීරය වශයෙන් පවත්නා ස්කන්ධයන් හා මමය, මගේය වශයෙන් ස්කන්ධයන්ගේ ක්‍රියා ස්වභාවයන් ප්‍රත්‍යයකර ගනිමින් පහළවන්නා වූ, ඇතිවන්නා වූ, මනෝසංවේතනාවන් එකිනෙකට වෙනස් ස්වභාවයන් රැසක් මිස, එකක්ම නොවනබව අවබෝධ වන්නේය. ධාතුන් වශයෙන්, භූත වශයෙන් පවත්නා රූප ස්කන්ධයනුත් - නාම ස්කන්ධයන් වශයෙන් ඇතිවන මනෝසංවේතනා ස්වභාවයනුත් විග්‍රහ වන්නේය. වෙන් වෙන් වශයෙන් අවබෝධ කරගන්නේය.

සක්කාය සමුදය - නිරෝධය

විඤ්ඤාන අනිදස්සනං - අනන්තං සබ්බතො පහං
චිත්ථ අපො ච පධිච්චි - තේජෝ වායෝ න ගාධති

විඤාණඅනිදස්සනං - ත්‍රිවිධ කෘෂ්ණාවන් ප්‍රහීනවන කල - අප්‍රමාණ වූ ප්‍රභාෂ්වරය වන්නේය (පැහැදිලි වීම වන්නේය) ඒ හැම සතර මහා භූතයින් පිළිබඳ ප්‍රතිෂ්ඨාවන් (පිහිටීම) ද නොවන්නේ ය.

විඤාණය පැවැත්මේ හේතුව සක්කාය දෘෂ්ඨියයි. සක්කාය දෘෂ්ඨිය (වැරදි දැක්ම) හේතුවෙන් නාම රූප ප්‍රත්‍යයෝ ඇතිවන්නේය.

නාමරූප ප්‍රත්‍යකරමින් ත්‍රිවිධකෘෂ්ණාවෝම (විඤාණය) හටගන්නේය. ත්‍රිවිධකෘෂ්ණාවන්ම හේතුකොට ගෙන යළි යළිත් නාමරූප උපදවන්නේය. ඒවායෙහි ගැලෙන්වේය. හවයන් ඇතිකරන්නේය. සංසාරච්චටය ඇතිවන්නේය.

යත්ථ නාමඤ්ච රූපඤ්ච - අසේසං උපරුජ්ඣති
පටිඝං රූප සඤ්ඤාච - චිත්ථ සා පිජ්ජතෙ ජටා

යම්කැනක නාමයත් රූපයත් ඒවගේම රූපසංඥාවක් නොගැටෙන්නේ ද? එකැනදී මේ අවුල ලිහෙනු ලැබෙන්නේය. යනු බුදුපියාණන්ගේ දේශණයයි.

සක්කාය දිට්ඨිය (අවිද්‍යාව), සැඟවිලා තිබෙනුයේ මේ නාමරූපයන් තුළය. මෙසේ සැඟවී ඇති ස්වභාවයන් දැකීමට නම්, දහම්ඇස ඇතිකරගත යුත්තේය. ප්‍රඥාව

පහළකරගත යුත්තේය. එසේ නොවන්නට මූලාවේගිම ගැලෙන්නට වෙන්නේය.

බුදුපියාණන් වහන්සේ වදාළ පරිදි,

ධර්ම චක්ෂුසය පැදෙනකම් ලෝකයා අත්ධයි.

සක්කාය දිට්ඨිය (අවිද්‍යාව) යනු, සත්‍යවශයෙන් නොමැති ස්වභාවයන් - සත්‍යවශයෙන් පවත්නා වූ ලෙසින් පිළිගැනීමය. ඒවායේ ඇලීමය. ලෝකය නිර්මාණයවී ඇත්තේ මෙවන් වැරදිසහගත මනසිකාරයන් නිසාය. ලෝකය යනු සක්කාය දෘෂ්ඨිත්මය. එහි සැබෑ වූ, නිත්‍ය වූ, කිසිවක් නැත්තේමය. පවතිනුයේ සංඛතයෝය. මවාගත්තාවූ දේමය.

කිරිහොද්ද සරල නිදසුනක් ලෙස ගනිමු.

කිරිහොද්ද - නාමරූපයෝය. සංඛත ධර්මයෝය. කිරිහොද්ද, නාමරූපයන් ඇතිවූ සැනින්ම පහළවනුයේ සෂ සංඥාව යි. ඒකකයක් යන හැඟීම යි. අයෝනිසෝමනසිකාරයයි. එතැන දෘෂ්ඨිය වැරදිය.

කිරිහොද්ද - හැදීමට කිරි ඕනෑවිය. කිරි සපයාගනු ලැබුයේ, පොල්වලින් බැවින් පොල් ද ඕනෑ විය.

පොල්කිරි මිරිකාගනු ලැබුයේ, වතුර මුසුකර ගැනීමෙනි. එසේ මුසුකර ගැනීමට වතුර ඕනෑවිය.

කිරි හොද්දෙහි - කහ ද විය. තුනපහ වර්ගයන් ද විය.

කරපිංවාද විය.

කුරුඳුපොකුද විය.

ලුනුද විය, දියළුනුද විය.

මෙයාකාරයෙන් උව්‍යයන් ගණනාවකගේ එකතුවක්, ස්කන්ධයක්, නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙන් කිරිභොද්ද විය. මේ සියළු උව්‍යයන් එකිනෙක, තනි තනිව ගත් කල, එතැන කිරිභොද්දක් නැත්තේය. පවතිනුයේ නාමරූපයෝය. අයෝනි සෝමනසිකාරයන්ය. චිත්තවිකාරයන්ය. විකාරසංඥාවන්ය.

හේතුප්‍රත්‍යයන් ගණනාවකගේ සංයෝගයක් කිරිභොද්ද ලෙසින්, නාමරූපිකව ඇතිකර ගත් සංඛිතය, සැබැවින්ම පවතින්නා වූ, සත්‍ය වූ දෙයක් ලෙසින් ඇතිකරගත් පිළිගැනීම (සක්කාය දෘෂ්ඨිය) ලෝකයාතුල එහි රසවිඳීමේ ආස්වාදය ඇතිකරන්නේය.

කිරිභොද්ද අනුභව කරන තැනැත්තේ මේ පොල්ය, මේ කිරි, මේ වතුරය, මේ තුනපහ වර්ගය, මේ කරපිංචාය යනුවෙන් වෙන් වෙන්ව නොදකිනුයේ, නොදකිමින්ම කිරිභොද්ද අනුභව කරන්නේය. කිරිභොද්දේ සැබෑස්වභාවය නොදකින්නේය. නොදන්නාකම නිසා, එවැනි දැනගැනීමක් ඕනෑ කරන්නේ ද නොවන්නේය. දැනසිටියේ වුවද නොසිතන්නේය. එහෙයින්ම සත්‍ය නොදකින්නේය. නොවැටහෙන්නේය.

කිරිභොද්දේ රසයෙන්, ආස්වාදය ලබන්නේය. ආස්වාදයට යොමු වූයේ, ආදිනවයද විඳින්නට සිදුවන්නේමය. ආදිනවය වේදනාකාරී (උක) වනවිට එයින් මිදීමේ ඕනෑකම ඇතිවන්නේය.

මිනැකම ඇතිවන විට

නැතිකම දැනෙන්නේය.

එවිට දුක උපදින්නේය. සක්කාය දිට්ඨියෙහි පිහිටා දුක නැතිකරන්නට යෑමේදී, යළි යළිත් දුකම උපදින්නේය. බුදුපියාණන් වහන්සේ විසින් මඟපෙන්වා වදාළේ නිවැරදිදැක්ම (සම්මාදෘෂ්ඨිය) ඇතිකොට, ධර්මස්වභාවයන් අවබෝධකර ගනිමින්, ඒවායේ නොඇලෙමින්, නොගැටෙමින් තණ්හා, මාන, දිට්ඨිත් හි නොවෙලෙමින් දුකින් මිදියහැකි මාර්ගයයි.

සම්මාදිට්ඨිය ඇතිකර ගැනීමේදී සීලය (ශ්‍රැතිය) ඇතිවන්නේය.

සම්මාදිට්ඨියෙන් බැහැර වූ ශීලය, ශීලබ්බතපරාමාශයට නැඹුරුවිය හැකියි. එවිට “ශීලය ඔස්සේම දුක නැතිකර ගත හැකිවේ” ය යන සක්කාය දෘෂ්ඨිය ඇතිවන්නේය. එසේ වී කිසියම් සමාධියක් ඇතිවූයේ නම්, ඒ මිච්ඡා සමාධියක්ම වන්නේය.

බුදුන් වහන්සේ දෙස බලාසිටීමෙන් හෝ බුදුන් වහන්සේගේ ගුණසමුදායයන් මෙනෙහි කිරීමෙන් පමණක් සම්මා දිට්ඨිය ලැබියහැකි නොවේ. සම්මාදිට්ඨිය සැළකිල්ලෙන් හා උත්සාහයෙන්ම ලැබිය යුත්තකි. ඒ සඳහා පුහුණුව හා ධර්මඥානයද පැවතිය යුත්තේය.

සිරිදාස

“සිරිදාස” යනු කවරෙක් ද? ස්කන්දයක් ඇත. එම ස්කන්ධය මත පිහිටා යෙදුන නාමරූපයෝය. සිරිදාස ඉන් එකකි.

ස්කන්ධයෙහි,

හිසක් ඇත. - හිස සිරිදාස නොවේ.

එහි හිසකෙස් ඇත. - හිසකෙස් ද සිරිදාස නොවේ.

නළලක් ඇත. - නළල ද සිරිදාස නොවේ.

දෑසක් ඇත. - දෑස ද සිරිදාස නොවේ.

දෙකනක් ඇත. - දෙකන ද සිරිදාස නොවේ.

නාසයක් ඇත. - නාසය ද සිරිදාස නොවේ.

කම්මුල් දෙකක් ඇත. - කම්මුල් දෙක ද සිරිදාස නොවේ.

දෙනොලක් ඇත. - දෙනොල් සිරිදාස නොවේ.

කටක් ඇත. කට ද සිරිදාස නොවේ.

ගෙලක් ඇත. - ගෙල ද සිරිදාස නොවේ.

මෙයාකාරයෙන් ශරීරය නමින් හඳුන්වනු ලබන නාමරූපී වූ ස්කන්ධයේ සිරිදාස නම් කිසිවක් එහි කොතැනකින් හෝ සොයාගන්නට නොහැකිය.

එතැන සිරිදාසයෙක් නැත. සිරිදාස යනුවෙන් ඇතිකරගත් නාමරූප වැරදිදැක්මක් ඇත. ඒ වැරදි දැක්මම, වරද සහගත බවක් නොදන්නාකම (අවිද්‍යාව) හේතුකොට ගෙන ලෝකයා විසින් සිරිදාස කෙනෙකුම දකින්නේය. පවත්වන්නේය. පටලැවිල්ල එතැනය. එතැන පවතිනුයේ මූලාවය. මේ මූලාවෙහි ගැලී සිටිනතාක් සත්ත්වයා සිටිනුයේ දුකෙහිමය. අඳුරෙහිමය. අන්ධකාරයේමය.

මේ අන්ධකාරයෙන් මිදී, ආලෝකය ලැබිය යුත්තේය. ඒ සඳහා නිවැරදිදැක්ම (සම්මා දිට්ඨිය) ඇතිකරගත

යුත්තේය. ආයතීආශ්ඨාංගික මාර්ගය ඔස්සේම දැකිය යුත්තේය.

එවිට ධර්මවක්ෂුෂය ඇතිවන්නේය. සත්‍යයේ ආලෝකය පහළවන්නේය. සදහම් ආලෝකය පහළවත්ම අවිද්‍යා අන්ධකාරයන් දුරුවන්නේය. ත්‍රිවිධ තෘෂ්ණාවන්ගෙන් සපිරි මතකය (විඥාණය) ප්‍රහීණ වන්නේය. නොපෙනී යන්නේය. නිරුද්ධ වන්නේය.

සක්කායදිට්ඨිය දුරුවත්ම, නාමරූප ප්‍රත්‍යයන්ද නැතිවන්නේය. නාමරූපයන් කෙරෙහි තවදුරටත් ඇලීම ඇතිකර නොගන්නේය. නාමරූප කෙරෙහි නොබැඳෙන්නේය. එය අමුතුවෙන් සදහන් කළ යුත්තක්ද නොවන්නේය.

නැතිකල අයෙක්ද නොවන්නේය. නැතිකල දෙයක්ද නොවන්නේය. ඇති වූ දෙයක් නොවූයෙන් නැති වූ දෙයක් ද නොවන්නේය. පැවතුනා නම් පැවතියේ ස්වභාවයන් (ධර්මතාවයන්) පමණි. ඒ කෙරෙහි ඇතිකර ගත් වැරදි දැකීම පමණි.

ධර්මස්වභාවය වෙනස්වීමය. වෙනස්වීම ම ධර්මතාවය බැවින් වෙනස් වෙනස් වන ධර්මතාවයන් කෙරෙහි පිහිටා, නාමරූප පැවැත්වීමට යෑමෙන් මිඳුන බැවින් තවදුරටත් හඳුනාගැනීමිවලට ලක්වන්නා වූ, නිත්‍ය ලෙස හඹන්නා වූ ධර්මතාවයන් කිසිවක් ම නොවන්නේය. නොවන්නේද නොවන්නේය. ගැටළුව තිබුණේ එතැනය. ප්‍රත්‍යවේක්ෂය තුළින් විදර්ශණාව ඔස්සේ ගැටළුව විසඳුනේය. තවදුරටත්

එවැනි ගැටළුවක් නොවන්නේය. නොපවතින්නේය. අවුල ලිහුණේය.

ප්‍රඥාව පහළවූයෙන් නිරෝධය ප්‍රත්‍යක්ෂවූයේය. නිවූණේය.

“මහණෙනි, යම්කිසි මහණ කෙනෙක් හෝ බමුණු කෙනෙක් හෝ මෙසේ රූපයන්ගේ ආස්වාදය, ආස්වාදය වශයෙන්ද, ආදීනවය, ආදීනවය වශයෙන් ද නිස්සරණය, නිස්සරණය වශයෙන් ද තතුසේ දැනිත් ද? ඔහු ස්කන්ධයෙන් තුමු හෝ රූපයන් පිරිසිදු දන්නාහුය”

(මහා දුක්කන්ධ සූත්‍රයෙනි)

භාවිතය

මේ කෙලෙස් සහිත ලෝකයාගේ ව්‍යවහාරයටයි භාෂාව සකස්වෙලා තියෙන්නේ. ඒක නිසා මේ භාෂාවෙ ලක්ෂණයක් තමයි ග්‍රාහ්‍ය - ග්‍රාහක හේදය, ග්‍රාහ්‍ය - ග්‍රාහක කියන්නේ අල්ලගන්න දෙයකුත් තියෙනවා. අල්ල ගන්න කෙනෙකුත් ඉන්නවා කියන ව්‍යවහාරය. විෂය - විෂයි කියල තියනවා. කර්තෘ - කර්ම කොයි ආකාරයට බැලුවත් භාෂා ව්‍යවහාරයේ කරන කෙනෙක් ඉන්නවා. කරන දෙයක් තියෙනවා. අල්ලගන්න කෙනෙක් ඉන්නවා. මෙන්න මේ භාෂා ව්‍යවහාරයන්ට මැදිවුන පුද්ගලයාහට සත්‍යය ස්වභාවය විග්‍රහ කරන්නට පුළුවන් ක්‍රමයක් නැහැ. පවතින ව්‍යවහාරයම උපයෝගී කරගන්නට සිදුවෙනවා. ඒ නිසාම සමහර විට පහසුවෙන් අවබෝධකර ගතහැකිව ඇති දේ නිවැරදිව අවබෝධකර ගැනීමට අපහසුතාවයන්

ඇතිවෙනවා. හරියට “මම නිවන් දකින්න කැමතියි. මම නිවන් ලබාගන්න කැමතියි. කියල ඇතිදෙයක් ලබා ගැනීමක් හා ලබාගන්නා අයෙක් සිටින අයුරින් විද්‍යාමාන වෙනවා.” ඒක එහෙම වෙන්න බැහැ. නිවන එහෙම ලබාගත හැකි හෝ දැකිය හැකි යමක් නොවේ. නිවන අවබෝධකරගන්නා වූ කිසිවෙකුද නොවන්නේය. එහෙත් කථාකිරීමේ දී ව්‍යවහාරයේදී එවන් අයුරකින් හැර කළහැකි අන්දෙයක්ද නැත්තේය. නිදසුන් වශයෙන් බිය, දුක, සැකය, රිදෙනාව වැනි වචන හැකිනම් නිර්වචනය කරන්න. ඒ කිසිදාක නොහැකි වන්නේය.

“බිය” වචනය ඇසෙත්ම, ඒ ඒ පුද්ගලයින් තුළ ඒ ඒ පුද්ගලයා අනුව ලබාඇති අත්දැකීම්වලට අනුව, සිත්හි පහලවන රූපයෝය. චිත්තරූපයෝය. නාමරූපයෝය.

ක්ලේශයෝය. ඒ ඒ තැනැත්තා ලබා ඇති පූර්ව අත්දැකීම් ස්වභාවයන් පරිදි, ඒ ඒ පුද්ගලයා විදින, ස්වභාවයන්ගේ උච්ඡාවචයවීමක් දැකිය හැකිවන නමුදු එවන් උච්ඡාවචය නොමැති, පමණ අපමණක් නොමැති හේතුප්‍රත්‍යයන් උපදානය වෙමින් ඇතිවූවා පහළවූවා වූ චිත්තස්වභාවයන්, චිත්තවිකාරයන් පමණක්ම මිස අන් කිසිවක් එහි නැත්තේය. පහළ වූ හේතුන්, හේතුප්‍රත්‍ය ස්වභාවයන් බිය නම්වූ නාමරූප ස්වභාවයන් ගෙන් ආවරණය වන්නේය. යථා ස්වභාවය නොපෙනෙන්නේය. සත්‍යය නොපෙනෙන්නේය. බිය මතම රැඳෙන්නේය. එවිට බිය සැබෑලෙස පවතින ලෙසින් වන්නේය. කවර අවස්ථාවක හෝ බියක් ඇතිවූ විට එය බිය ලෙසින් ම ගන්නේ ය. පෙරදීද බිය පැවතිණ. දැන් ද බිය ඇතිවී

තිබේ. අනාගතයේ දී බිය ඇතිවනු ඇත. යනුවෙන් ආත්ම දෘෂ්ඨිය ඇතිවන්නේය. හේතුප්‍රත්‍යයන් බිය වශයෙන්, නාමරූප ලෙසින්, ඇතිකරගත් බවත්, හේතුප්‍රත්‍යයන් දුරුවනවිට බිය පහවයන බවත් නොවැටහෙන්නේය. බිය ආත්ම ස්වභාවයක් ගන්නේය. බිය සදාකාලික වශයෙන් පවතින අතීත, වර්තමාන, අනාගතයන්හි විපාක දෙමින් ඉදිරිපත්වන එකම සංසිද්ධියක් ලෙසින් දකින්නේය. ආත්මදෘෂ්ඨිය එතැනය.

බිය ඇතිවූයේ එයට හේතු කාරක හේතුප්‍රත්‍යයන් නිසාවෙනි. බිය ඇතිවූයේ එවන් හේතුප්‍රත්‍ය ස්වභාවයන් 'බිය' වශයෙන් හඳුනාගැනීමේ නාමරූප ස්වභාවයන්, ප්‍රත්‍යයකරගත් බැවිනි.

ඊයේ ඇති වූ ස්වභාවයන්, ඊයේ පැවති හේතු ප්‍රත්‍යයන් අනුව සිදුවූවකි. එවැනි ස්වභාවයන් හඳුනාගත් නාමරූපයෝ "බිය" නම් විය. ඒ පහළ වූ ස්වභාවයෝ නිමවිය. නාමරූප වශයෙන්ගත් බිය ද නිමවිය. එතැන ආත්ම ස්වරූපයක් ශේෂනොවීය.

අද උද්ගතවූ හේතුප්‍රත්‍යය ස්වභාවයන් කරණකොට ගෙන බිය ඇති විය. ස්වභාවයම හඳුනාගැනීමට 'බිය' නම් වූ නාමරූප ප්‍රත්‍යයවිය. හේතුප්‍රත්‍යයෝ බැහැරවත්ම අද පැවති බිය ද නිමවිය. නිමාවම නිමවිය. බිය නැතිවිය. බිය පිළිබඳව ආත්ම ස්වරූපයක්ද ශේෂනොවීය. අතීත හෝ වත්මන් බිය හඳුනාගනු ලැබූයේ විඥානයෙනි.

අනාගතයේ දී බිය ඇතිවන බව සිතන්නේය. ඒ බිය ද, බියජනක බවත් සිතෙන බැවින්, අනාගත බිය පිළිබඳව වර්තමානයේදීම බිය ඇතිකරගන්නේය. බියෙන් ගැලවීමට, සැගවීමට වෙර දරන්නේය. බියට බියවන්නේය. බිය ආත්මයක් ලෙසින් ගන්නේය. සදාකාලිකව පවතින සත්‍යදෙයක් ලෙසින් ගන්නේය. බියෙන් ගැලවී යාමට සිතමින් බිය කරතබා ගෙනම දුවන්නේය. නිරර්ථක වූ වෙහෙසක් දරන්නේය. ඕනෑකම “බියෙන්” මිදීමය. මිදීගත නොහැකි වූ විට උපදින්නේ දුකය. බියෙහි සැබෑස්වභාවය හඳුනානොගත් බැවින්, බියට මුසුකර ගත් “දුක” ද ඇතිකර ගන්නේය. දුකක් ආත්මයක් කරගනිමින් දුකත් බියත්, දෙකම කරතබා ගෙන දුකින් බියෙන් මිදෙන්නට වෙර දරමින්, බියෙහි ගැලෙමින් දුක උපදවන්නේය. හවය ඇතිකර ගන්නේය. හවයම දුකක් වන්නේය. සංසාරයම දුකක් වන්නේය. යථා ස්වභාවයේ ස්වරූපය (ධර්මතාවයන්) පිළිබඳ අනවබෝධය, අවිද්‍යාව හේතුවෙන් මුළාවේ වැටෙන්නේය.

බිය ඇතිවූයේ කුමන ස්වභාවයන් (ධර්මතාවයන්) විමෙන් ද, බිය ඇතිවීම සඳහා අප්‍රමාණ වූ හේතූන් ඇත්තේය. එවන් හේතූන් ප්‍රත්‍යයවීමෙන් බිය ඇති වූයේනම්, බිය නැතිකරලීම පිණිස කළ යුත්තේ කුමක්ද? හේතුප්‍රත්‍යයන් නැති කිරීමය. හේතුප්‍රත්‍යයන් ගෙන් බැහැරවීමය. බිය උපදවන්නා වූ හේතුප්‍රත්‍යයන් ගෙන් මිදී සිටින්නවුන්හට බිය ඇති වන්නේද?

නොවන්නේය.

බිය ඇතිවීමට හේතුප්‍රත්‍යයන් වූයේ මොනවාද?

ලෝභය, ද්වේශය, මූලාවය, අකුසලයය, කාමකණ්භාවෝය, භවකණ්භාවෝය, විභවකණ්භාවෝය, මතකයෝය. සංක්ෂිප්ත වශයෙන් ගතහොත් විඥාණය මය. බිය වශයෙන් ඇතිකර ගත් නාමරූපයෝ මය. ඉන් බැහැර බිය ඇතිවීමට හේතුකාරක අත්‍ය වූ ස්වභාවයක් නැත්තේය.

විඥාණය යනුවෙන් හඳුන්වන ත්‍රිවිධ තෘෂ්ණා වෙන් සපිරි මතකයෙන් කවරයෙක් හෝ හඳුනාගැනීමෙහිලා සංස්කාර වූ නාමරූප ක්ලේශ ස්වභාවයෝද, සත්ත්වයා, මූලාවෙහි හෙලන්නේය. සංසාරයෙහි අතරමං කරන්නේය. භවයේ බැඳ තබන්නේය. තථාගත සම්මාසම්බුදු පියාණන් වහන්සේ විසින් පෙන්වා වදාළේ, මෙම මූලාවෙන් ගැලවීගත හැකි සත්‍යය මාර්ගයයි. චතුරායඝී සත්‍යය යි.

දුකෙන් මිදීමේ උත්සාහයේ නිරතවන සියළු සත්ත්වයින්, දුකින් මිදීමේ මඟ අවබෝධ කරනුයේ එකම ආකාරයකින් නොවන්නේය. එකිනෙකට වෙනස් වූ නිමිති අරමුණු හේතුප්‍රත්‍යයවීමෙන් ධර්මතාවයන් පිළිබඳව යථාවබෝධය ලබන්නේය. ප්‍රඥාව ඇතිවන්නේය. දුකින් මිදෙන්නේය. නිවන ප්‍රත්‍යක්ෂ කරන්නේය. නිවෙන්නේය.

ධර්මතාවය

වෙනස්වන ස්වභාවයකි. ධර්මතාවයකි.

එතැන නාමරූප නැත. සංස්කාර නැත. ක්ලේශයන් නැත. සංස්කාර, නාමරූප කොතැනද, එතැනම ක්ලේශයයි.

වැරදිදැකීමයි. සක්කාය දිට්ඨියයි. මේ කවර ආකාරයකින් කවර වචනයකින් දැක්වූයේ වුවද එය මෝහයක් පමණි. මූලාවක් පමණි.

ස්වභාවයක් ඇත.

ආකාශය

“ආකාශය” නම් විය. සංස්කාරයයි, නාමරූපයයි, ක්ලේශයයි, මෝහයයි.

ආකාශය නම්වූ සංස්කාරය/නාමරූපයන් නොවන්නට, එතැන කිසිවක් නැත. වෙනස්වන ස්වභාවයක් පමණි. ආකාශය නම් වචනය/සංස්කාරය කවුරුන් විසින් කවරදාක යෙදුවේද? එය පහළවූයේ කෙසේද? මේ සම්මතය ඇතිකළේ කවුරුන්ද? මේ කිසිදා නොවිසඳෙන ස්වභාවයකි. ඉමක් කොනක් නැති අනන්තය යි.

ස්වභාවයන් පිළිබඳව නොදන්නා, නාමරූපයන්, සංස්කාරයන්, උපාදානය කරගනිමින් සම්මතය තුළටවී ආකාශය සැබෑවක් ලෙස හැඟීම් පහළවේ. නොපෙනෙන්නෙකි. නොදැනෙන්නෙකි. නොපෙනීම. නොදැනීමද නාමරූපයෝ මිස, සැබෑවක් නොවේ. ඒවා ද ස්වභාවයන් පමණි.

ඉහල සිට පහලට ගමන්කරයි. මේවා ද නාමරූපයෝය. ඉහල, පහල, ගමන, නාමරූපයෝය. සංස්කරයෝය. හඳුනාගැනීම් නම් වූ සක්කාය දිට්ඨීන් ය. මූලාවෝ.

ස්වභාවයකි.

ඉහල සිට පහලට ගමන් කරයි.

(නාම / රූපයෝ - සංස්කාර)

ස්වභාවය විග්‍රහ කරයි.

ජලය / චතුර යැයි කියයි.

මේ වනාහි නාමරූපයි සංස්කාරයි.

ස්වභාවයන් මත බිහිවූ මූලාවයි. ජලය, චතුර නම් වූ සම්මතය (නාමරූප සංඛාර) නොවන්නට එතැන හඳුනාගැනීමක් දැකීමක් නැත. හඳුනාගැනීම, දැකීම යනුද නාමරූපයෝ ය. නාමරූපයෝ, සංඛාරයෝ කොතැනද? එතැන මෝහයකි. මූලාවයි. මෙම මූලාව නොවන්නට මෙතෙහි කිරීම් නොවන්නේය.

“යම් තැනෙකහි විඥාණය වැඩුනේ වේ නම්, එහි නාමරූප චක්‍රාන්තිය ඇත.

යම් තැනෙක නාම රූප චක්‍රාන්තිය ඇත්නම්, එතැන සංස්කාරයන්ගේ වැඩීම ඇත.

යම්තැනෙක සංස්කාරයන්ගේ වැඩීම ඇත්නම්, එහි පුනර්භවයේ පහළවීම ඇත.

යම් තැනෙකහි පුනර්භවයාගේ පහළවීම ඇත්නම්, එහි මත්තෙහි ජාති, ජරා, මරණ ඇත.

යම් තැනෙකහි පැමිණි ජාති, ජරා, මරණ ඇත්නම් මහණෙහි, එතැන දුකය, දුකම උපදින්නේය.

(මහානිද්දේශ පාලි)

කාමතෘෂ්ණාව (විදීමේ කැමැත්ත) නිදානකොට ඇති හව සුබයෙහි බැඳුණු, යලි අනාගතයෙහි හෝ අතීතයෙහි හෝ වස්තු කාමයන් කැමතිවන, මේ ප්‍රත්‍යක්ෂපන්ත කාමයන් හෝ ප්‍රාර්ථනා කරන, ඒ සත්ත්වයෝ දුකසේ ඉන් මිදිය යුත්තාහ. අනෙකෙක්හු විසින් නොම මුදනු හැක්කාහු වෙත්.

චුන්දය, යමෙක් තෙමේ ගැඹුරු (මහ) මඩෙහි ගැලුණේද, හෙතෙම ඒකාන්තයෙන් ගැඹුරු මඩෙහි ගැලුණු අනෙකෙක්හු නගාසිටුවන්නේය යන මේ කාරණය නොවෙයි. චුන්දය, යමෙක් තෙමේ නොදැමුණේ නම්, නොහික්මුණේ, කෙලෙස් පිරිනිවනින් නොපරිනිවියේත් වේ නම්, හෙතෙම ඒකාන්තයෙන්ම අනෙකෙක්හු දමන්නේයැ, හික්මවන්නේයැ, පිරිනිවන්නේයැ, යන මේ කරුණු නොවේ. මෙසේත් අනෙකෙක් හු විසින් නොවියහෙන්නාහ. නොහොත් මුදවන අන්කිසිවෙක් නැත. ඉදින් ඔහු මිඳෙන්නාහු නම් ස්වකීය උත්සාහයෙන්, වියරියෙන්, සමයක් ප්‍රතිපදාවට, ධර්මානුධර්ම ප්‍රතිපදාවට පිවිස මිඳෙන්නාහුය.

(බුද්දක නිකාය)

නාමරූප - ස්වභාවය

ස්වභාවයකි. එය සංස්කාරවූයේ නාමරූපය “පුළුන්ය”. එය වෙනස් වීමට බඳුන් වෙයි.

නූල්ය.

දැන් නූල් පිළිබඳව කථාකරයි. පුළුන් ස්වභාවය අමතකය. බැහැරය.

එය ද වෙනස්වීමට බඳුන් වෙයි. දැන් රෙද්දය.

එතැන පුළුන්ගැන කථා නැත. නූල්ගැන කථා නැත රෙද්ද සම්මුතිය වී ඇත.

වෙනස්වීමට බඳුන්වෙයි. කම්සය විය. කලිසම විය. සාරිය විය. හැට්ටය විය. වෙනත් කවර හෝ තත්ත්වයකට සංස්කරණය විය. සම්මුතිය විය.

දැන් එතැන පුළුන් පිළිබඳ කථා නැත. නූල් පිළිබඳ කථා නැත. රෙද්ද පිළිබඳ කථා නැත. ඇත්තේ වෙනත් සංස්කාර හා සම්මුතීන්ය.

මේ සංස්කාර සම්මුතීන් ද, වෙනස්වීම්වලට බඳුන් වෙත්,

සංස්කාර සම්මුතීන්, සංඛතයෝ වෙනස්වෙති. කිලිට්වෙති. දිරති. ඉරෙති, පරණවෙති.

දැන් පෙර සංස්කාර සම්මුතිතාවයන් හා බැඳුන සතුව නැත. පිළිගැනීම නැත. උපාදානයන් නැත. එබැවින් පෙර ආශාවන් ඇති කරගත් දෑ ඉවත දමයි. බැහැර කරයි. අත්හැර දමයි.

ඒ මතු විපරිනාමයට පත්වෙයි. දිරාපත්වෙයි. පස සමඟ මිශ්‍රවෙයි. මූලික පදාර්ථයන්ට එක්වෙයි. සම්මුති පෙනීමෙන් බැහැරවෙයි. ඒ හා සමඟම ඒවා පිළිබඳව පැවති සංඛතයෝ, සම්මුති, සංස්කාරයෝ ද, සංඥාවෝද, අතුරුදහන් වෙති. මේ අනුලෝමයෝය. සත්ත්වයා බලන්නේම අනුලෝම වශයෙනි. ඒවා ප්‍රතිලෝම වශයෙන්ද බලන්නේනම් මූලාව පැහැදිලිවන්නේය. කිසියම් ස්වභාවයක් නාමරූප

වශයෙන් සංස්කරණය කරමින් සංඛතවත් කරමින්, සම්මුති වශයෙන් ගනිමින්, සිදුවන මූලාව පෙනෙන්නේය. එකෙන් එකට සැබෑ නොවන සම්මුතිමත ඇතිවන තෘෂ්ණාවෝ පෙනෙන්නේය. සැබෑ ස්වභාවය දිස්වන්නේය. එවිට දුරුවන්නේ මෝහයයි. 'මෝහය' යනු, අවිද්‍යාවයි. නොදැනුවත්කමයි. නොදැන්වත්කම බැහැරවනවිට පහළවන්නේ දැනුවත්කමයි. දැනුවත්කම පහළ වනවිට මූලාවෙන් බැහැර වේ. තෘෂ්ණාවෙන් දුරුවේ. ආස්වාදයේ නොගැලෙයි. ආස්වාදයේ නොගැලෙන බැවින් ආදීනවය වන දුකට හසුනොවෙයි. ආදීනව, ආස්වාද නොමැති බැවින් නිස්සරණයද අවැසි නොවේ. නිරෝධයම අවබෝධවේ.

නාම රූපයෝ - නාම රූපයෝ

ගොයම නාමරූපයෝය.

ගොයමේ හටගත් කරල, වී කරලය. නාමරූපයෝය. එය ගොයමිකරල නොව, වී කරලය.

කරලෙන් වෙන් වූ ඇටය, වීඇටයය. එය ගොයමි ඇටය නොව, වීඇටයය.

වීඇටයෙන් ගැලවුන පොත්ත, සුඹුල්ලය. නැතහොත් දහයියාය. වීපොත්තය

වීඇටය තුලවූ කොටස සහල්ය. සහල් නම් වශයෙන් නාමරූප ගැනෙන කල, ගොයම නම් වූ නාම රූපයෝ මායිමකවත් නැත්තේය.

සහල් තම්බාගත්කළ බත්ය. එතැන දැන් සහල් නැත. බත්ය. නාම රූපයෝය.

සහල් කොටාගත්කළ පිටි ය. එතැන සහල් නැත. පිටිය. නාම රූපයෝය.

පිටියෙන් තැනෙන බොහෝ දෑය. ඒ ඒ දේවලට සංඛත වූ නාම රූපයෝය.

නාමරූපයන් නොවන්නට, නිත්‍ය වශයෙන් කිසිවක් නොතිබී බව නොවැටහෙන්නේද? නාමරූපයන් කෙබඳුදැ'යි ප්‍රත්‍යක්ෂ නොවන්නේ ද?

ආපෝ, තේජෝ, වායෝ පඨවි ධාතු ස්වභාවයන්ය. රූපස්කන්ධයන් මවන්නෝය.

රූපයන් ප්‍රත්‍යකොට වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඥාණ පවතින්නාහ. මේවා නාමධර්මයෝය. පංචඋපාදනස්කන්ධයෝය.

මේවායේ සංකලනයෝය. සංකලන ස්වභාවයෝය. මූලාවෝ ය. මායාවෝ ය.

මායාව සැබෑදේ ලෙස දැකීම මෝහය යි. රැවටීමයි. අවිද්‍යාවයි.

රැවටීමටහසුව සැබෑලෙස ගත්දෙය වෙනස්වනවිට, නැතිවනවිට, රඳවාගත නොහැකි වනවිට, එතැන දුකය. දුකින් මිදිය හැකිය.

දුකින් මිදීමට, දුක ඇතිවන හේතුවවන මායාකාරී මෝහයෙන්, තෘෂ්ණාවෙන්, අවිද්‍යාවෙන් බැහැරවිය යුතුය.

දුකෙන් බැහැරවිය හැකි එකම මාර්ගය ආයතී-
අඡ්ඨාංගික මාර්ගයමයි. සම්මාදිට්ඨියයි. නිවැරදි දැකීමයි.
නිවැරදි සිතීමයි. නිවැරදි වචන (සැබෑ ස්වභාවය පිළිබඳව
පමණක් භාෂණයවනසේ කථාකිරීම. නිවැරදි ක්‍රියා (අනිත්‍ය
දුක්ඛ අන්‍යත්ම වශයෙනි.)

ආයතනයෝ

රූප - වේදනා - සංඥා - සංස්කාර - විඥාණ

ආස - කණ - නාසය - දිව - ශරීරය - මනස

අභ්‍යන්තර හා බාහිර ආයතනයන් අතර සිදුවන
ස්පර්ශයෝ අපමණය. අන්‍යත්‍යය. ඒවා අතරින් වඩාත්ම
ප්‍රකටවන සංඥාව, ඒ මොහොතෙහි පවතින ස්වභාවය
වේ.

සක්කායදෘෂ්ඨියෙන්, සණසංඥාවෙන්, ගත්කල, මම,
'මගේ' වේ, 'විදින්නා' වේ.

ස්පර්ශය හා සංඥාව වෙනස් වූ කළ, ස්වභාවය ද
වෙනස් වේ. එවිට එතැන ඇත්තේ පෙර පැවති සණ
සංඥාව හෝ සක්කාය ස්වභාවය නොව, පවතින ස්පර්ශ
ස්වභාවය හා එයට අනුරූපවන මූලාවය. සණසංඥාවය.
සක්කායදිට්ඨියයි. විඥාණය, ස්පර්ශය, සංඥාව හා මුසු
නොවන්නට ආස්වාදය නැත. වේදනාවක් නැත.

විඥාණමය වූ, නාමරූපයන් ගෙන් ආවරණය වූ
සැබෑ ස්වරූපය එතැනයි. දැකිය යුත්තේ නාමරූපයන්ගේ
ආවරණයෙන් මිදී සැබෑ ස්වරූපය යි. සත්‍ය දැකිය හැක්කේ
එවිටයි. දකින්නේ එවිටයි. අවිද්‍යාන්ධකාරය දුරුවන්නේ

එතැනය. ඒ ඒ මොහොතෙහි සිදුවන ස්පර්ශයන්, සංඥාවන්, ඒ ඒ මොහොතෙහිදීම දුරුවනු අවබෝධවත්ම උපදින තැනම නිමාවවන්නේ ය. නිරෝධවන්නේය.

එවැන්නක් පෙර තිබුනේ ද නැත. පෙර නොතිබූ බැවින් විඥාණයක්ද නැත.

එතැනම නිරුද්ධවූ බැවින් පෙරට යාමක්ද නැත. භවයක්ද නැත.

ඒ මොහොතේ දී ඇතිවී ක්ෂණයෙන්ම නැති වී යන බැවින් විඥාණයට පැවතීමක් ද නැත.

“විඥාණ අනිදස්සණං - අනත්තං සබ්බතෝ පහං”

“විඥාණය නොපෙනී යන විට සියල්ල පැහැදිලිවේ”

ඇතිවන්නේද නොවේ, ඇතිනොවන්නේද නොවේ, ඇතිවන්නේ නොවෙන්නේද නොවේ. ඇති නොවන්නේ නොවන්නේ ද නොවේ.

දැකීම

අරහත් සමාසක් සම්බුද්ධ වූ තථාගතයෝ ද පෘථිවිය, පෘථිවිය වශයෙන් විශිෂ්ඨ ඥානයෙන් දනිත්. පෘථිවිය පෘථිවිය වශයෙන් විශිෂ්ඨ ඥානයෙන් දැන පෘථිවිය තණහාදී වශයෙන් මඤ්ඤණා නොකෙරෙත්, පෘථිවි ධාතුවෙහි, ආත්මය පිහිටියේයැ’යි මඤ්ඤණා නොකරත්, පෘථිවි ධාතුවෙන් බැහැරව ආත්මය පිහිටියේයැ’යි මඤ්ඤණා නොකරත්, පෘථිවිය මාගේයැ’යි අභිනන්දනය නොකරත්, ඒ කවරහෙයින්ද යත්, තථාගතයන් එය පිරිසිදු දත් හෙයින්ද කියමි.

අපෝ, තෝපෝ, පරම දෘෂ්ඨී ධර්ම, නිර්වාණය, නිර්වාණය වශයෙන් විශිෂ්ඨ ඥාණයෙන් දනිත්. නිර්වාණය නිර්වාණ වශයෙන් විශිෂ්ඨ ඥාණයෙන් දැන, නිර්වාණය තණ්හාදියෙන් මඤ්ඤණා නොකෙරෙත්, නිර්වාණයෙහි ආත්මය පිහිටියේයැ'යි මඤ්ඤණා නොකෙරෙත්, නිර්වාණයෙන් බැහැර ආත්මය පිහිටියේයැ'යි මඤ්ඤණා නොකෙරෙත්, නිර්වාණය මාගේයැ'යි මඤ්ඤණා නොකෙරෙත්, නිර්වාණය අභිනන්දනය නොකෙරෙත්, ඒ කවරහෙයින් ද යත්, තථාගතයන් නිරවශේෂයෙන් (අච්චකිත් තොරව) එය පිරිසිඳ දත්හෙයින් නැ'යි කියමි.

(මූලපරියාය සූත්‍රය)

ස්කන්ධාදී ස්වභාවයෝ } රූපලෝක
දකින පෙනෙන ඇසෙනාදී }

සිතන මෙනෙහි කරන } අරූපලෝක
මඤ්ඤණා කරන ස්වභාවයෝ }

මේ කවර ලෝකයක් තුළ වුවද, සත්ත්වයා උපාදානය වන්නේ ද නොවේ. නොවන්නේ ද නොවේ. නොවන්නේ ද වන්නේ නොවේ. ඒ පවතිනුයේ ඇතිවන්නාවූ අවබෝධය තුළය.

අසමිත්, දකිමිත්, ලබමිත්, රූපලෝක, රූපභවයන් තනති.

සිතමිත් , මවාගනිමිත්, මඤ්ඤණා කරමිත් අරූප ලෝකයන්, භවයන් තනති.

මේ කවරලොවක් වුව ද, සැබෑනොවන පංචෝපාදාන-ස්කන්ධ ස්වභාවයෝමය. සැබෑනොවනුයේ මූලාවය. මූලාවෙහි ගැලුනේ, ගැලවීමක් නොමැත්තේය.

මූලාවෙන් මිදුනේ, ගැලවීගත්තේ, ගැලවුනේය. නිදහස් වුනේය. විමුක්තිය ලැබුනේය.

හැඟීම හා සිත

හැඟීම යනු සිතිය නොවේ. සිතිය (සතිය) යනු හැඟීමද නොවේ.

හැඟීමට සිතිය අභිබවා යෑමේ ස්වභාවය ඇත්තේය.

සිතියට (සතිය) හැඟීම නතුකර ගැනීමේ, මැඩ පැවැත්වීමේ මෙහෙයවීමේ හැකි ස්වභාවය තිබේ.

සිතියෙන් යුතු හැඟීම යෝනියෝමනසිකාරයෝය.

සිතියෙන්තොර වූ හැඟීම් අයෝනියෝමනසිකාරයෝය.

සිහිනැතිවූ පුද්ගලයා තුළද, හැඟීම් පහල නොවන්නේ නොවේ.

සිතිය ඇත්තා පාලනයකින් යුතුව ක්‍රමවත්ව කටයුතු කරන්නේය.

සිතිය නැත්තා එසේ නොවේ. සැමවිටම අවිධිමත්ය. තමන් කරන්නේ කුමක් දැ'යි ඔවුන් නොදන්නේය. කළ යුත්තේ කුමක් දැ'යි නොදන්නේය. හරි වැරදි නොදන්නේය. කුසලය, අකුසලය නොදන්නේය. අසන,

දකින, එළැඹෙන හැම දෙයෙහිම යෙදෙන්නේය. මත්පැන් බීගත්කළ සිදුවන්නේ සිහි නැතිවීමය. එවන් තත්ත්වයකට පත් වූ අයෙකුහට, හරිවැරදි වැටහෙන්නේ නැත. පහළවන හැඟීම්වලට නතු වන්නේය. විපතෙහිම වැටෙන්නේය.

නින්දට පත්වුවිට ද සිහිය දුබලවන නමුදු හැඟීම් පවතින්නේය. එහෙයින්ම භාවනාවෙහිදී නින්දෙන් වැළකීමට අඩුකිරීමට උපදෙස් දීම සිදුවන්නේය.

කල්පනාකිරීම යනුද, සිහිය පැවැත්වීම නොවේ. කල්පනා කිරීමේ දී ඇත්තේ ද හැඟීම්වල පෙරටුවීමේ ස්වභාවයකි.

සිහියෙන් සිටින, සිහිය දියුණු කළ තැනැත්තේ, මුලාවෙහි නොවැටෙයි. නොරැවටෙයි. අකුසලයේ නොයෙදෙයි. කුසලයේම යෙදෙයි. සියල්ල ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා කරයි. පරාමර්ශණයෙහි නොව, සම්මර්ශණයෙහිම යෙදෙයි. ප්‍රත්‍යක්ෂඥාණයම වඩයි. ඒ ඔස්සේ සියළු අභිඥාවන්කරා එළැඹෙයි. දුකින් මිදෙයි.

ලෝකය තැනෙනුයේ සිතෙහිය.

ලෝකය තනනුයේ වචනයෙනි.

ලෝකය තනන්නට ප්‍රතිපාදන සැපයෙනුයේ හැඟීම් වලිනි.

හැඟීම් උපදවනුයේ තණ්හාව ප්‍රත්‍යාවීමෙනි.

තණ්හාව ප්‍රත්‍යාවීමෙන් ඇතිවූ හැඟීම් හා වටිසංස්කාර ප්‍රත්‍යාවෙමින් තැනෙන ලෝකය ප්‍රත්‍යා කරමින් තව තවත් තෘෂ්ණාවන් ඇතිවන්නේය.

මෙසේ ස්වභාවයේ නිමාවක් නොපෙනෙන්නේමය කරකැවෙන්නේය. එකිනෙක පරයමින් කරකැවෙන්නේය. සුළියක ස්වභාවයෙන් කරකැවෙන්නේය. සංසාරවට්ටය එතැනය.

තෘෂ්ණා ප්‍රත්‍යයෙන් උපදනා හැඟීම් ක්ලේශයෝය. දුක්ඛ කාරකයෝය. දුකම සමුදය කරන්නේය.

දුක පවතින්නේ අනවබෝධයෙන්. අසිතියෙන් අයෝනිසෝමනසිකාරයෙන් අවිද්‍යාවෙන් එවන් හැඟීම් උදෙසා සිතෙහි ඉඩ සැලසීමෙනි. හැඟීම් හා වචිසංස්කාරයනට උපාදානය වීමට සිතට ඉඩ හැරීමෙනි. හැඟීම් පිළිබඳව සිතියෙන් සතියෙන් නිරවුල් සිතින් දකිනවිට, හැඟීම්වලට ඇතුළුවීමට අවශ්‍ය නොවනවිට, මං අහුරනවිට, හැඟීම්වලට පවතින්නට නොහැකි වීමෙන් ඒවා ඇතිවූ ලෙසින්ම නැතිවී යන්නේය.

හැඟීම, හැඟීමක් නොවිය යුත්තේය. මඤ්ඤණා නොකළ යුත්තේය. කුසල හැඟීම් හැරුණුකල සියළු අකුසල් හැඟීම් බැහැරකළ යුත්තේය. කවර හෝ විටෙකදී කුසල් හැඟීම්වලින්ද බැහැරවන අවස්ථාවක් එළැඹෙන්නේය. ඒ බැව් ප්‍රත්‍යක්ෂවන්නේය. එවිට එවන් කුසල් හැඟීමෙහි හෝ සිත උපාදානය නොවනුයේ, නිරෝධය වන්නේය.

චිත්ත විකාරයෝ / නාමරූප

බුදුන්වහන්සේය, රහකුන්වහන්සේය යනු මනෝවිකාරයන්, චිත්තවිකාරයන් ගෙන් අත්මිදුනේ වන්නේය.

ස්කන්ධයෝ අනිත්‍යයෝය.

ස්කන්ධයන් කෙරෙහි ආරෝපනය කරනු ලබන නාමරූපයෝ, චිත්ත විකාරයෝය.

ස්කන්ධයේ අනිත්‍යතාවයන්, ඉන් බැහැරව ආරෝපනයවන චිත්තවිකාරයන් ගෙන් වැසියයි. එවිට සත්ත්ව, පුද්ගලාදී, නාමරූපයන් හා පරිහරණයවනුයේ චිත්තවිකාර, චිත්තවිකාරයෝම වෙයි. මේවාට කෙළෙස් යැයිද කියති.

චිත්තවිකාරයන්හි ගැලෙන සත්ත්වයා හවයේ දුක විඳිති.

චිත්තවිකාරයන් පිළිබඳව සැබෑ තත්ත්වය අවබෝධ කළ සත්ත්වයෝ, එම ස්වභාවයන් ගෙන් මිදීමේ ස්වභාවයට පත්වෙයි.

බුදුන් වහන්සේ, චිත්තවිකාර ස්වභාවයන් අවබෝධ කොට, ඒවායින් බැහැරවූ ස්වභාවයට පත්වූයෙන්, සියළු කෙලෙස් නැසූයේ වූ සේක.

උන්වහන්සේ පිළිබඳව සත්ත්වයා තුළ පවතිනුයේද චිත්තවිකාරයෝම පමණි.

උන්වහන්සේ චිත්තවිකාරයෙහි කෙලෙස් සහිතව, සත්ත්ව, පුද්ගල වූයේ වුවද, චිත්තවිකාරයෙන් මිදුන ස්වභාවයේ සිට “බුද්ධ” නම් විය. එතැන චිත්තවිකාරයන් තව දුරටත් නොවීය.

යමෙක් මා දකිනම්, හේ මාගේ ධර්මය දකිය.

යමෙක් මාගේ ධර්මය දකී නම් හේ මා දකිය.

යනු බුද්ධ වචනයයි.

චිත්තචිකාරයෙහි ගැලෙන්නා හවය සාදාගනී සසර දුක්විඳී. මම ය යනු චිත්තචිකාරයෝය. මා බුදුන් දකින්නේය යනුද, චිත්තචිකාරයෝය. චිත්තචිකාරයන් මැඬලියහැක්කේ සිහියෙනි. චිත්තචිකාරයන් බැහැරවන විට ශේෂවන්නේ සමාධියයි. නිරෝධයයි.

රූපාදී ස්කන්ධයන් පිළිබඳව ඇලීම ඇතිකර ගනිමින්, ඒවායේ යථාස්වභාවයන් අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අන්‍යත්ම, වශයෙන් පිරිසිඳු නොදන්නාතාක්, ඔවුන්ට ඒවා සත්‍යයි. සැබැලෙස පවතිනදේයි. ඔවුන් ඒවා අල්ලාගෙන ඉන්නනිසා ඒවායෙහිම බැඳිලා. ඒනිසා තමයි කර්ම ආදී වශයෙන් පින්, පව්, ආදී වශයෙන් හැම එකක්ම සත්‍ය වෙන්නේ. අල්ලා ගැනීමක් නිසාමයි පැවැත්මක් වෙන්නේ.

මේ කාලයේ බොහෝ දෙනෙකු විශේෂයෙන්ම නිවනේ නාමයෙන් පතන්නේ හවනිරෝධය නොවෙයි. හවයමයි. හවයමයි.

නිදානසංයුක්තයේ, කච්චායනගොත්ත සූත්‍රයේහිදී බුදුරජාණන් වහන්සේ සම්මාදිට්ඨිය විවරණයකරන ආකරය බොහෝම වැදගත් වෙනවා. මෙවැනි අවස්ථාවකදී උපදිනුයේ දුකක්ම උපදී. නිරුද්ධ වන්නේ දුකක්ම නිරුද්ධ වෙයි. යනුවෙන් දැනගෙන, සැක නොකරයි. දෙහිඬියාව පහළකර නොගනී. අනුන් කියනවාට පිළිගන්න එකක් නොවෙයි. තමාම ප්‍රත්‍යවශයෙන් අවබෝධකරගන්න, දැනගන්න, ප්‍රත්‍යක්ෂකරගන්නා ඥාණයක්, ඒ ආයඝී පුද්ගලයාහට ඇතිවෙනවා. දුකත්, දුක්ඛ නිරෝධයත් පමණක්මයි මෙතැන තියෙන්නේ කියන ප්‍රත්‍යක්ෂය ඇතිවෙනවා. මෙපමණකිනුයි කෙනෙක් සම්මාදිට්ඨික වන්නේ.

මෙතැන කියැවෙන්නේ ලෝකෝත්තර සම්මා දිට්ඨියයි. මමය, මෙය මගේය, ආදී වශයෙන් කියැවෙන “කම්මස්සකතා” සම්මාදිට්ඨිය නොවෙයි.

“ධම් ස්වභාවය” හෙළි කරන සම්මා දිට්ඨියයි.

“පුබ්බේ වාහං භික්ඛවෙ චතරභි ච

දුක්ඛඤ්ඤවෙව පඤ්ඤපෙම් දුක්ඛස්ස ච නිරෝධං”

එදත්, අදත් කලිනුත් දැනුත් මම කරන්නේ මෙපමණයි. දුකක්, දුකෙහි නිරෝධයත් පනවාලන එක විතරයි. මා කරන්නේ.

(අලගද්දූපම සූත්‍රය)

ප්‍රත්‍යක්ෂය

පොල්ගසෙහි ගෙඩිය පොල්ගෙඩියයි. ඒවා ස්වභාවයෝය. නාමරූපයෝය. නාමරූප වශයෙන් නොගැනෙන්නට හඳුනාගතහැකි දෙයක් නැත.

අඹගසේ ගෙඩිය අඹගෙඩියය. එය ද නාමරූපයෝය.

අඹ ගෙඩියේ ඇටය, අඹඇටය ය. එය ද නාමරූප ලෙසින්ගෙන ඇති වූ සංඛතයෝ ය. හඳුනාගත්තේය. නාමරූප ම නාමරූපයෝය. මේවා පොල්ය. මේවා අඹය යනුවෙන් කවදා, කවුරුන් විසින් නම් කළේදැ’යි දන්නා අයෙකු නැත. පවතිනුයේ සම්මුතිය පමණි.

ස්වභාවය, ස්වභාවය වශයෙන් හඳුනා ගැනෙනුයේ ස්වභාවය නම් වූ රූපස්වභාවයන්, නාමයන් නිසාවෙනි.

ස්වභාවය නොවන්නට රූපයන් දකින්නේද, නාමයන් යෙදෙන්නේ ද නැත.

ස්වභාවයන්, ස්වභාවයන් ලෙසින් නොව, සැබෑ ලෙසින්, නිත්‍ය වශයෙන් පවත්නා වශයෙන් එවා කෙරෙහි ඇති කරගන්නා විවිධ විදීම ස්වභාවයෝම විඥාණයෝ වෙති. මේවා වචනයෙන් සකස්වූයේ, වචිසංස්කාර යෝය. චිත්තවිකාරයෝමය.

විදීමේ කැමැත්ත, පවත්වා ගැනීමේ කැමැත්ත, දුරැකිරීමේ කැමැත්ත එහි පවතින්නේය. ඒ කාමතණ්හා හවතණ්හා, විභවතණ්හා යනුවෙන්ද හඳුන්වනු ලැබෙයි.

ආස්වාදය අනුවද සංස්කරණය වෙයි.

ආදීනවදී අනුවද සංස්කරණය වෙයි.

නිස්සරණ වශයෙන් ද සංස්කරණය වෙයි.

මේ සෑමදෙයම අවිද්‍යාවය. සැබෑ ස්වභාවය නොදන්නාකමය. මෝහයය. මූලාවය. නැත්තේම ඇත්තේ ලෙස සිතන්නේය. ඒවා වැරදි මනසිකාරයෝය. වැරදි සිතුවිලිය. වැරදි මෙනෙහි කිරීමිය. වැරදි මඤ්ඤනාවෝය. වැරදි චේතනාවෝය.

සිතුවිල්ලම නිවැරදිකර ගතයුතුය. සිතුවිල්ලම නිවැරදිවිය යුතුය. මෙනෙහිකිරීමම නිවැරදිවිය යුතුය. චේතනාවම නිවැරදිවිය යුතුය. මනසිකාරයම නිවැරදිවිය යුතුය. නාමයේ ආවරණයෙන් මිදිය යුතුය. සනයක් ලෙස නොව ස්කන්ධයක් වශයෙන් රූප ස්වභාවය වටහාගත යුතුය. මෙනෙහිකළ යුතුය. යෝනිසෝමනසිකාරය

පැවැත්විය යුතුය. සිහිය පැවැත්විය යුතුය. සෂ් රූපයෙන් මිඳෙනවිට ස්කන්ධ වශයෙන් ගැනෙන අන්තර් අප්‍රමාණ වූ ස්වභාවයේ පෙනෙන්නාහ. එවන් ස්වභාවයන් කෙරෙහිද, නාමරූප ඇතිවන ආකාරයන් ප්‍රත්‍යක්ෂවන්නේය. නිමාවක් නොමැති ස්වභාවයන් වෙනස් වෙනස් වෙමින් වෙනස් ආකාරයන් ගෙන් ඇතිවන නැතිවන (උදයවා) ස්වභාවයන් වැටහෙන්නේය. ඇතිවන නැතිවන සෑම ස්වභාවයන් කෙරෙහි, නාමරූප ස්වභාවයන් ඵලදායී, දුරුවන ආකාරයන් වැටහෙන්නේය. ප්‍රත්‍යක්ෂවන්නේය.

කවරආකාරයේ හෝ එකද ක්ෂණයක හෝ පවතින ස්වභාවයක් නොමැති බව ප්‍රත්‍යක්ෂවන්නේය. කවර ආකාරයේ හෝ එකද ක්ෂණයක හෝ ස්වභාවයන් උපාදානයකොට ඇතිවන නාමරූප ස්වභාවයක් නොමැති බව ප්‍රත්‍යක්ෂවන්නේය.

සැබෑ ස්වභාවයන් ප්‍රත්‍යක්ෂවනවිට මෝහය (අවිද්‍යාව) දුරුවන්නේය. එහි කවර හෝ තෘෂ්ණාවකට පහළවීමේ අවස්ථාව නොවන්නේය.

තෘෂ්ණාවනට අවසර නොමැති තැන විඥාණයාගේ පහළවීමක් කෙසේනම් සිදුවන්නේ ද?

ධර්මතාව සුළඟ

ස්වභාවයයි

එහි කිසිවක් තිබේද?

නැතැයි කිව නොහැකිය.

එහි කිසිවක් නැත්තේ ද?

එසේත් කිව නොහැකිය.

එසේ නම් එහි කිසිවක් ඇත්තේත් නැති, නැත්තේත් නැතිවන්නේ ද?

එසේත් කිව නොහැකිය.

එසේනම් එහි කිසිවක් නැතිවන්නේත් නැති. ඇතිවන්නේත් නැත්තේ ද?

එසේත් කිව නොහැකිය.

එසේ නම් කිවහැක්කේ කුමක් ද?

අනිත්‍යතාවයයි, වෙනස්වනසුළු බවයි. ධර්මතාවයයි.

මේ පිළිබඳව නිදසුනක් කිවහැකිද?

ස්වභාවයයි. එය සංස්කාරයට ලක්වෙයි. සුළඟයැයි කියයි.

ස්වභාවය පවතිනවිට සුළඟයැයි කියයි. එය නාම රූපයයි.

ස්වභාවය වෙනස්වනවිට සුළඟ නැතිවූයේයැයි කියයි.

නැතිවීමයනු සංස්කාරයයි. සංඥාවයි.

දැන් ඇතිවීමක් පිළිබඳ ස්වභාවයක් ද, නැතිවීමක්

පිළිබඳ ස්වභාවයක් ද පහළවී ඇත. මේ දෙක අතර ස්වභාවය විඥාණ ස්පර්ශයයි.

දැන් ස්වභාවය නොපෙනී, ස්වභාවය සුළඟවී ඇත. සංස්කාරවී ඇත. නාමරූපයන්වී ඇත. විඥාණයවී ඇත.

ස්වභාවය සුළඟවිය. ස්වභාවය ඇතිවූ මොහොතේ සුළඟ විය. සුළඟ හමනවා වශයෙන් සංස්කරණයවිය. හැමීමද සංස්කාරයකි. නාමරූපයකි. මේවා ස්වභාවය ප්‍රත්‍යකොට ඇතිවූ නාමරූපයන්, සංස්කාරයන් මිස සැබෑවක් නොවේ.

ස්වභාවයේ ධර්මතාවයක් ලෙසින් සුළඟ ගැනේ. ස්වභාවයත්, සුළඟත් ඇතිවීමත්, නැතිවීමත්, හැමීමත් වශයෙන් සිදුවන වචිසංස්කාරයන් හා විඥාණත් ස්පර්ශයත් පවතියි.

සුළඟ හා හැමීම වශයෙන් නාමරූපයන් පෙරමුණේය.

යථා ස්වරූපීය ස්වභාවය, සුළඟහැමීම වැනි නාමරූපයන්ගෙන් වැසී ගොසිනි. සුළඟ හා හැමීම සැබෑ වූ නිත්‍ය වූ දේවල් ලෙස ගැනෙන්නේය.

සුළඟහැමීම හොඳය. සුළඟහැමීම නරකය, සුළඟහැමීම හොඳවන්නේ නැත. සුළඟනොහැමීම හොඳවන්නේ නැත.

සුළඟ ඇත.

සුළඟ නැත.

සුළඟ ඇත්තේ නැත.

සුළඟ නැත්තේ නැත.

සුළඟ නැත්තේත් නැත. සුළඟ ඇත්තේත් නැත.

මේ සියල්ල නාමරූපයෝය. සංස්කාරයෝය. විඥාණය හේතුකාරකයෝය. මේවායේ කිසිවක් නැත. මේ සංස්කාරයන් පහළවූයේ ස්වභාවයන් ප්‍රත්‍යාකරගෙනය. ස්වභාවය ඇතිවිය ස්වභාවය නැතිවිය.

ඇතිවීම, නැතිවීම, සංස්කාරයෝය. ස්වභාවය, ස්වභාවයේ ස්වභාවයම විය. ස්වභාවධර්මතාවයම එයයි. වෙනස්වීමයි.

මේවා සංස්කරණයකර ගනිමින්, නාමරූප සංඥාවන් ඇතිකර ගනිමින්, තෘෂ්ණා මූලිකව මතක තබා ගනිමින් විඥාණගත කරමින් සිදුවන, සිදුවීම් ද මූලාවය, මිථ්‍යාවය, අවිද්‍යාවය, මංමූලාවීමය.

සත්‍ය අවබෝධ වූ ක්ෂණයෙහි මූලාව දුරුවන්නේය. විද්‍යාව පහළවූ ක්ෂණයෙහි, අවිද්‍යාව දුරුවන්නේය. එතැන නිරෝධයයි. සංස්කාරයන් නොවන්නට නාමරූප විඥාණයන් නොවන්නේය.

ස්පර්ශයන් හේතුකොටගෙනම සංස්කාරයන් ඇතිවේ. ස්පර්ශයන් හේතුකොටගෙනම භවය ඇතිවේ. සංස්කාරයන් නොවන්නට භවය ඇති නොවේ.

විඥාණය (ස්පර්ශයෙන් තෘෂ්ණා මූලික) වේදනා ඇති නොවේ. වේදනා නොවන්නට ජාති, ඉපදීම, හැඟීම් (වේතනා) පහළ නොවන්නේය. හැඟීම් පහළ නොවන්නට වචන (වචිසංස්කාර) පහළවීම් නොවන්නේය.

නාමරූපයන් නොවන්නට, තණ්හාවන් ඇති නොවන්නට, තණ්හාව (කාම, භව, විභව) ඇති නොවේ. තණ්හාව ඇතිනොවන්නට ජරා, මරණ ශෝක පරිදේව ව්‍යාපාදී ඇතිනොවේ. ආස්වාද - ආදීනව - නිස්සරණ ඇති නොවෙයි.

අවිද්‍යාව නොවන්න, සලායතනයෝ (පංචේන්ද්‍රියයෝ, බාහිර ආයතනයෝ) නොපවතී, සලායතනයන් නොවන්නට උපාදානයන් (අල්ලා ගැනීම, ගැලීම, ඇලීම) ඇති නොවේ. එය ඇතිවනවිට මෙය ද ඇත්තේ වේ. එය නැතිවනවිට මෙය ද නැතිවන්නේ වෙයි. මේ සියල්ල වචනයෙන්ම සකස් වූ (වචිසංස්කාර) විත්තවිකාරයෝමය.

සිත සහ කෙලෙස්

කැඩපත හෙවත් කණ්ණාඩිය ඉදිරිපස හෝ පසෙකින් එයට නාභිගතවන දෙය කණ්ණාඩිය මත ප්‍රතිබිම්භනය වෙයි. එවිට හැඟෙනුයේ බැහැරින් පවතින්නාවූ, කණ්ණාඩියට නාභිගතවූ සියළුදෙය කණ්ණාඩියතුල ද ඇත්තාසේය. එහෙත් එවැන්නක් නැත. සිදුවන්නේ දර්පණකලයමත පතිතවූදේ දෘෂ්‍යවීම පමණකි. නාභිගතවූ දෙය කණ්ණාඩිය කෙරෙන් ඉවත්කළ කල්හි නැවතත් පෙර පැවතිදේ කණ්ණාඩියෙන් දැකගත නොහැකිවන්නේය. එහෙත් එම අවස්ථාව වනවිට කණ්ණාඩියට නාභිගතවන දෙය දෘෂ්‍යවන්නේය කණ්ණාඩියේ ඔපයමතට කුමක් හෝ නිරන්තරයෙන්ම නාභිගතවෙමින් ඒවා දෘෂ්‍යමානවන්නේය. ස්වභාවය එයයි. ධර්මතාවය එයයි.

කණ්ණාඩියේ මූණ ඔපවත්ය. එවන් තත්ත්වයක් පවතින ඕනෑම දෙයක් මතට නාභිගතවී ස්පර්ශවන රූපය, එම දර්පණතලයමත පිහිටනු දැකිය හැකිවන්නේය.

දුහුවිල්ල කොතැනක හෝ පතිතවූයේ, ඇලෙන ස්වභාවයක් ඇත. මෙසේ කාලාන්තරයක් කණ්ණාඩිය මත ක්‍රමක්‍රමයෙන් දූවිලි පතිතවී ඇලීගියකළ කණ්ණාඩියේ ඔපය දුර්වලවන්නේය. දර්පණතලය, මත රැඳීඇති දූවිලිතට්ටුවෙහි ස්වභාවයම කණ්ණාඩියෙන් දිස්වන්නේය. බැහැරින් පැමිණ තැන්පත්වූ දූවිලිතට්ටු තිබෙනතාක් පැහැදිලිදසුන් ඇතිවිය නොහැකිය. නිරන්තරයෙන්ම පෙනෙනුයේ ඒමත පතිතවී ඇති දූවිලිතට්ටුවමය. දර්පණතලයමත රැඳීඇති දූවිලිතට්ටුව කවරක්‍රමයකින් හෝ ඉවත්කරගත හැකිවූයේනම්, නැවතත් එහි ඔපය ඇතිවීමෙන් එයට නාභිගතවන සියළුදේ එයතුල පවතින ලෙසින් දැකිය හැකිය. එසේ දැකියහැකි කිසිවක් එයතුල නොමැතිබව නොසිතන්නාහට අවබෝධනොවේ. එහි පෙනෙනදෙය බලමින් ආස්වාදය ලබන්නේය. මුළාවට පත්වන්නේය.

එහෙත් සිතන්නාහට කණ්ණාඩියතුල හෝ ඒමත ඔපය හැරුණකොට අන්යමක් නොමැති බවත්, ඒ ඔපයමතට නාභිගතවී වැටෙන සියළුම රූපයන්, නාභිගත තැනින් ඉවත්කිරීමත්, සමග නැතිවන බවත්, ඉන් කිසිවක් කණ්ණාඩියමත හෝ තුල හෝ ශේෂනොවන බවත් වැටහෙන්නේය. මෙම තත්ත්වය අවබෝධකරගත හැකිනම් සිත හා ක්ලේශයන් පිළිබඳව අවබෝධකර ගැනීමට වඩාත් උපකාරවන අත්වැලක්වෙනු ඇත.

සිත හා ක්ලේශයන් පිළිබඳව බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙසේ වදාරා ඇත්තේය.

පහස්සර මිදං භික්ඛවේ චිත්තං

තංචකො ආගන්තුකේහි

උපක්ඛලෙසං - උපක්ඛ්විධං

සංඛ්විධිති

මහණෙනි, මෙම සිත ඉතාමත් දීප්තිමත්ය. එය පිටතින් පැමිණෙන ක්ලේශයන්ගෙන් කිඵටට පත්වෙයි.

සිත හා ගැටෙන අරමුණු (සංකල්පනාවන්) කෙලෙස් හේතුවෙන්, විවිධ චිත්‍රයන් පැනනගින්නේය. වෙනත්, වෙනත් චිත්‍රයන් ඇතිවන්නේය. එවිට පෙරපැවති චිත්‍රය නැතිවී ගොසිනි. එහෙත් ආස්වාදය පිණිස ඇතිවන්නාවූ තණ්හාව හේතුකොට ගෙන ඒවා කණ්ණාඩිය මත දූවිලි රැඳෙන්නාක් මෙන්, අලවාතබා ගන්නේය. ඇලීම සිදුවීම තණ්හාවෙහි ස්වභාවයයි. කවර කවර හෝ අරමුණු, නිමිතිවලින් සිත නම්වූ කැඩපත ආවරණයකර ගත්කළ, එසේකර ගන්නාවූ තැනැත්තාහට හෝ තැනැත්තියට හැගෙනුයේ එම අරමුණු සජීවී ලෙසින් නිරන්තරයෙන්ම සිත හා බැඳීතිබෙන ලෙසින්ය. කෙලෙස් හේතුවෙන් අපචිත්‍රවී ඇති සිතට ඉන් බැහැරව නාභිගතවන කිසිදු අරමුණක් හෝ අරමුණු නිවැරදිව අවබෝධකරගත නොහැක්කේය. එබැවින් සිතමත පිහිටාඇති තණ්හාමය ස්වභාවයම මෙනෙහි කරමින් විඳවන්නේය.

මව ඉදිරියේ දරුවා සිටී. ඒ බව ඇය දකින්නේය. දරුවා ඇය ඉදිරියෙන් ඉවත්වී ගියසැනින් දරුවා එතැන නැත. එහෙත් ඒ දරුවා පිළිබඳව වික්‍රධාරාවක් නොනවත්වාම පවත්වා ගන්නේය. එතැන නොමැති දරුවා පිළිබඳව, නොනිමි සිතුවිලි දහරාවන් පවත්වන්නේය. ඒවා මනෝවිකාරයන් මිස, සැබෑතත්වයන් නොවන්නේය. ඒ වනාහි, පුනර්භවය ඇතිවීමේ හේතුවයි. දරුවා පිළිබඳ සිතුවිල්ල ආස්වාදජනකනම්, එය විදීමේ ආශාව කාමතණ්භාවය. එම ආස්වාදය ඉදිරියටත් ලැබීමේ ඕනෑකමවන්නේ නම්, එතැන භවතණ්භාවය.

දරුවා පිළිබඳ සිතුවිල්ල දුක්බරනම්, එතැන ඇතිවන්නේ, එම දුකින් මිදීමේ ඕනෑකමයි. දුක අත්හැර දැමීමේ ඕනෑකමයි. දුක පළවාහැරීමේ ඕනෑකමයි. එය වනාහි විභවතණ්භාවයි.

මව ඉදිරියේ දරුවා සිටියදී, දරුවා සිටිනබව පමණක් තේරුම්ගත හැකිවූයේනම්, දරුවා මව ඉදිරියෙන් බැහැරවූ සැනින්ම දරුවා පිළිබඳ සිතිවිල්ලද බැහැරවිය යුතුය.

එසේ එම මොහොතෙහිදීම දරුවා පිළිබඳව සිතුවිල්ල බැහැරවූයේනම්, ශේෂය වූයේ, හිස්තැනකි. විදිනට යමක් නැතිවීමකි. නිරෝධයකි.

පහළවන, පහළවන සිතක් පාසාම තත්වය මෙසේමය. ඒ ඒ ක්ෂණයන් පාසා, ඇතිවී, නැතිවන ස්වභාවයන්, නැතිවන අරමුණ සමඟ වෙනත් අරමුණක් පහළවන ආකාරයත්, එයද නැතිවනවිට එහි ස්වභාවයද නැතිවන බවත් සිහියෙන් යුතුව විමසන්නේ නම්, සිටි තැනම

නැතිවෙනවා මිස, ඉදිරියට යෑමක් පැවැත්මක් නැතිබව අවබෝධවන්නේය. අත්හැරුණේ එතැනය. අල්ලාගැනීමට යමක් නොවූයෙන්, එතැන දිස්වූයේ සමාධියයි. උපාදානයේ නිමාව එතැනය. ඒ වනාහි සැබෑසතුටය. එය තමා විසින් තමාතුලින්ම අවබෝධකර ගතයුතු, දැකගතයුතු, තත්ත්වයක් මිස වචනයෙන් විග්‍රහකර දැක්විය හැක්කක් නොවේ.

අකුණුසරය හා ගස

අකුණුසරයක් වැදින. මහා ගසකට ගිනි ඇවිලුණේය. දර, කොළ, අතු, ඉති ආදී වශයෙන් ගින්න පැවතීමට ප්‍රමාණවත්වූ හේතුප්‍රත්‍යයන් පවතිනතාක් ගින්න දැල්වෙනු ඇත. ගින්න හටගත් ගස දැවී නිමවනවාක් සමඟම ගින්න නිවියන්නටද හැකිය. ගින්නට පවතින්නට තරම් වියළිගතියක් නොමැතිකම හේතුවෙන් ගස ඉතිරිව තිබියදී ගින්න නිවියන්නටද හැකිය.

ගසදැවෙනු සමඟම වෙනත් ගසකවෙලී ගින්න පැතිරෙන්නටද හැකිය. වෙනත් වෙනත් ගස්වලට ඇවිලෙමින් ගින්න පැතිරයන්නටද හැකිය. කෙසේ හෝ වේවා, හේතුප්‍රත්‍යයන් පවතිනතාක් ගින්න දැල්වෙනු ඇත.

ගින්නක් තිබුණේ නැත. ගසෙහිද, ගින්නේද, සම්බන්ධයක් තිබුණේද නැත. ගින්න හටගැනුණේ, වෙනත් හේතුප්‍රත්‍යයන් හේතුවෙන් ඇතිවූ අකුණුසරයෙනි. අකුණුසරය හා ගසඅතරද සම්බන්ධයක් තිබුණේ නැතිය.

එහෙත් අකුණුසරය ප්‍රත්‍යවෙමින් ගසෙහි ගින්න හටගත්තේය. ගින්නත්, ගසත් අතර පෙර සම්බන්ධයක්

නොතිබූ නමුදු මේවනවිට ගසක්, ගින්නක්, අතර සම්බන්ධයක් ඇතිවී අවසන්ය.

ගස දවන්නට, ගින්නට වුවමනාවක් නැත්තේය. ගින්නෙහි දැවෙන්නට, ගසට වුවමනාවක් ද නැත්තේය. එහෙත් හේතුප්‍රත්‍යයන්ගෙන් ගින්න ඇතිවිය. එහි පැවැත්මට ගස හේතුප්‍රත්‍යවිය. ගින්න පවතින්නට ගසෙන් අවසර ගැනීමක් හෝ ගින්න ඇතිවීමට පෙර ඒ පිළිබඳව ගසෙන් විමසීමක් නැත්තේය. හේතු පහලවූ ක්ෂණයෙහි හේතුප්‍රත්‍යකරමින්, හේතුවේ ඵලය ලෙසින්වන ධර්මතාවය ඇතිවන්නේය. හේතුව නිමවනවිට ඵලය ලෙසින්වන ධර්මතාවයද නිමවන්නේය. ඒවායේ දැනීමක්, හැඳිනීමක් නැත. දැනීම, හැඳිනීම, ඇතිවූයේ හේතුවල ධර්මතාවයන් කෙරෙහි ඇතිකළාවූ නාමරූපයන් තුලිනි. නාමරූප නොවන්නට ධර්මතාවයන් ධර්මතාවයන් අනුවම පවතිනු ඇති. නැතිවනු ඇති.

හේතුප්‍රත්‍යයක් අඩුව ඇතිවූ ස්වභාවයකි. ධර්මතාවයකි. ගින්න නම්විය. නාමරූප ඇතිවිය. පංචෝපාදානස්කන්ධයෝම එතැනය. නාමරූප ප්‍රත්‍යවීමෙන් ධර්මතාවය, ස්වභාවය ආවරණය විය. දැන් දකින්නා දකිනුයේ නාමරූපය, විඳින්නා විඳිනුයේ නාමරූප කෙරෙහි. නාමරූප කෙරෙහි විත්තවිකාරයෝ වෙති. විත්තවිකාරයෝම සිතති. මෙතෙහි කරති. අයෝනිසෝමනසිකාරයෝ වෙති. මඤ්ඤනා කෙරෙහි.

අකුණුසරයක් හේතුප්‍රත්‍යවෙමින් ගස හා උපාදානයවීමෙන් ගින්න හටගන්නාසේම, පෙර නොපැවැති නිමිති (සංඥා) ප්‍රත්‍යවීමෙන් ඒ හා උපාදානයවන්නාවූ සිතුවිලි

චිත්තචිකාරයන්හි ගැලෙමින් හේතුප්‍රත්‍යාවූ සංඥා කෙරෙන් චිත්තචිකාරයන් පවත්වනුයේ නොදන්නාකම නිසාය. අවිද්‍යාව නිසාය.

නි මි ති (සංඥා) ප හ ළ වූ ක්ෂණයෙහි යෝනිසෝමනසිකාරයෙන්, නිවැරදිසිහියෙන්, සතියෙන්, ඒ පංචඋපාදානස්කන්ධ ස්වභාවයන්ලෙස වටහාගනුයේ, එවන් ධර්මතාවයන් කෙරෙහි නාමරූප පවත්වන්නේ නැතිය. ධර්මතාවයන්ම ඇතිවෙයි. ධර්මතාවයන්ම නැතිවෙයි. ප්‍රත්‍යක්ෂඥාණයෙන් යුතුව සිහියපවත්වන හෙතෙම ධර්මතාවයන්ම දකියි. ඉන්බැහැර කිසිවක් නොදකියි. දැක්කේවුවද, නොගනියි. නොඇලෙයි. නොවිඳියි. නොඵළැඹෙයි. නොපිහිටියි. අල්ලාගන්නේද නොවෙයි. අත්හරින්නේද නොවෙයි. අත්හැරුනේමවෙයි.

කනින්, සියල්ල අසයි. ඇසින් සියල්ල දකියි. ප්‍රාඥතෙමේ දුටු, ඇසූ සියල්ල හරනට හෝ ගන්නට නොනිසි වෙයි.

‘ ඇස් ඇත්තේ නමුදු, නොබැලිය යුත්තේහි අන්ධයෙකු මෙන්වන්නේය. කන්ඇත්තේ නමුදු, නොඇසිය යුත්තේහි, බිහිරෙකුමෙන් වන්නේය. නුවණ ඇත්තේනමුදු නොදනසුත්තේ මෝඩයකුමෙන් වන්නේය. බලඇත්තේ නමුදු නොකටයුත්තේහි දුබලයෙකුමෙන් වන්නේ ය. යළි නොකටයුතු දෙයක් ඵළැඹසිටිකල්හි මර ඇදෙහි වැතිර සිටින්නෙකු මෙන්, නිසලව වැතිර සිටින්නේ ය’

(මහාකච්චායන ථෙර ගාථා)

නිවුනේ ය.

පහනෙහි තෙල්දවිය. පහන්තිරයද විය. හේතුප්‍රත්‍යයන් ඇති බැවින් පහනෙහි ගිනිසිඵව දීප්තිමත්ව දැල්වෙමින් තිබුණි.

කාලය ගෙවියත්ම පහනේ තෙල්සිඳීගියේය. පහන්තිරයද දැවීගියේය. හේතුප්‍රත්‍යයන් නොමැතිවීමක් සමඟම එතෙක් දීප්තිමත්ව දැල්වෙමින් තිබූ ගිනිසිඵව ද නිවුනේය.

ගිනිසිඵවක් පැවති බවක් හෝ පැවතියේ නම්, එය දැන් කොහේ ගියේදැයි පැවසිය හැකි අයෙකු නොවීය. එහෙත් හේතුප්‍රත්‍යයෙන් ගිනිසිඵව පැවතිබවක් හේතුප්‍රත්‍යයන්ගේ දුරවීමෙන් ගිනි සිඵව නිවුන බවක් ප්‍රඥාවැති තැනැත්තෝ අවබෝධකර ගන්නෝය. ප්‍රත්‍යක්ෂකර ගන්නෝය.

තවදුරටත් හේතුප්‍රත්‍යයන් හා නොඇලෙන බැවින්, ඔවුහුද නිවුනේ විය.

සිත හා වළාකුළු

අහසෙහි වළාකුළක් පා වෙන්තේය.

අහස පිළිබඳව දැන නොසිටියේනම් අහසපිළිබඳව සිතුවිල්ල ඇතිවිය නොහැක්කේය.

වළාකුළ පිළිබඳව දැනනොසිටියේනම් වළාකුළ පිළිබඳව සිතුවිල්ල පහළවිය නොහැක්කේය.

එහෙත්, දැන් අහසෙහි වළාකුලක් පාවෙන්නේය.

අහස ඇතිවූයේ සිතෙහිය. වළාකුලද ඇතිවූයේ සිතෙහිය. අහස ඇතිවූයේත්, වළාකුල පාවූයේත් සිතෙහිය.

අහස, වළාකුල, පාවීම සියල්ලම වාචිකයෝය. වචිසංස්කාරයෝය. නාමරූපයෝය. විඥාණයෝය. යළිඳු දිස්වනුයේ සංඥාවෝය.

සිතුවිලි (මනසිකාරයන්) වළාකුල, අහස, පාවීම වශයෙන් නාමරූපයන් ගෙන් විඥාණයෙන් මිඳුනකළ තවදුරටත් අහසක් නැත. වළාකුලක්ද නැත. පාවීම නැත. වළාකුලවූයේ සිතය. පාවීමවූයේ සිතය. අහසවූයේ සිතය.

කොතෙකුත් වළාකුළු අහසේ පාවූයේවුවද සිත එම සිතුවිලිවලින් මිඳුනකළ අහස හෝ වළාකුල හෝ පාවීම තවදුරටත් නොවන්නේය.

අහසෙහි වළාකුලක් පාවෙන්නේ යැයි සිතුවීමට ඒ දෙස බලාසිටීමේ සිත්පහළවූයේනම්, ඒ දෙස බලා සිටින්නේය.

අහස, වළාකුල, පාවීමදෙස බලා සිටීමේ සිතුවිල්ලෙන් බැහැරවීමට සිතුවීමට ඉන්බැහැර වන්නේය.

අනතුරුව, අහස, වළාකුල, පාවීම පිළිබඳව තවදුරටත් සිතුවිලි නොවන බැවින්, එනැත, අහසක් හෝ වළාකුලක් හෝ පාවීමක් නැත්තේය.

‘අහස’ වූයේ සිතයි.

‘වළාකුල’ වූයේ, සිතයි.

පාවූයේ සිතයි.

සිතම මිස (විත්තස්වරූපයම මිස) අන්තිසිවක් නොවේ.

සංයෝජනයෝ

“යම් ආකාරයකින් දියෙහි උපන් අලංකාර නෙළුම් මලක් දියෙන් මතු වී පිපෙන්නේද? දියෙහි නොගැටී සිටින්නේද?”

“එසේම, ලෝකයෙහි උපන් සර්වඥතෙමේ ලෝකයෙහි වෙසෙයි. දියෙහි පිපුන නෙළුම කෙසේනම්, දිය නොතැවරී පවතින්නේද? එසේම සර්වඥයින් වහන්සේද ලෝකය අතරින් බිහිවී ලෝකයෙහි නොගැටී පවතින්නේය”

ඇවිලෙන ගින්නෙහි තවදුරටත් ඇවිලීමට දර නැතිවූයේ ගින්න සන්සිදේ. අගුරු ඇත්තේ වුවද, ගින්න නිවුනේ යැයි කියනු ලැබේ.

මේ වනාහි නුවණැත්තන් විසින් දෙසන ලද අර්ථ ප්‍රකාශක උපමාවකි. මහානාගයෝ (ක්ෂිණශ්‍රවයෝ) දකුණු ආකාරයෙන්ම නාගයා නාගයාලෙස හඳුනාත්,

(උදාසි ස්ථවිර ගාථා)

ඇවැත්නි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේහට ඇස, ඇත්තේමය. උන්වහන්සේ ඇසින් රූ දකිති. භාග්‍යවතුන් වහන්සේහට ඡන්දරාගයක් නැත. උන්වහන්සේ මැනවින් මිඳුනසින් ඇතිසේක.

ඇවැත්නි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේහට දිව ඇත්තේමය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දිවෙන් රස විඳිති. උන්වහන්සේහට ඡන්දරාගයක් නැත. උන්වහන්සේ මැනවින් මිඳුනසිත් ඇතිසේක.

ඇවැත්නි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේහට සිත ඇත්තේමය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සිතින් ධර්මතාවයන් දකිති. දනිති. උන්වහන්සේහට ඡන්දරාගයක් නැත. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මැනවින් මිඳුනසිත් ඇතිසේක.

ඇවැත්නි, යම්සේ ඇස, රූපයනට සංයෝජනය නොවේද, රූපය, ඇසට සංයෝජනය නොවේ. එහි ඇසත්, රූපයත්නිසා යම් ඡන්දරාගයක් උපදිනම් එය එහි සංයෝජනයවේ.

දිව රසයනට සංයෝජනය නොවේද, රස දිවට සංයෝජනය නොවේ. එහි දිවත් රසයත් නිසා යම් ඡන්දරාගයක් උපදිනම්, එය එහි සංයෝජනයවේ.

සිත ධර්මතාවයනට සංයෝජනය නොවේද? ධර්මතාවය සිතට සංයෝජනය නොවේ. එහි ධර්මතාවය හා සිතනිසා කිසියම් ඡන්දරාගයක් උපදිනම් එය සංයෝජනය වේ.

එහෙයින් මේ හැම මෙයාකාරයෙන් දතයුතුය. අවබෝධකළ යුතුය. ප්‍රත්‍යක්ෂකළ යුතුය.

(කොට්ඨින සූත්‍රය)

නිරුද්ධ කළ යුත්තේ

ස්වභාවයෝය. ආපෝ, තේජෝ, වායෝ, පඨවී යනාදී වශයෙන් හැඳින්වෙන්නේය. නාම දරන්නේය. මෙවන් නාම නොවන්නට ස්වභාවයන් පිළිබඳව හඳුනාගැනීමක් පැවතීමක් පිළිබඳව පහළවීමක් නොවන්නේය.

මෙවන් ස්වභාවයන් එකසේ, එක් අයුරකින්ම නොපවතින්නේමය. නිරන්තරයෙන් සසලවන්නේමය. වෙනස්වන්නේය. එකිනෙකා වෙනස්, වෙනස් ස්වභාවයනට පත්වන, සෑම ක්ෂණයක්, ක්ෂණයක් පාසා, එකිනෙකතුලින්, එකිනෙකා ස්පර්ශවීමෙන් වෙනත් ස්වභාවයන් ඇතිවන්නේය. ශක්තීන් ඇතිවන්නේය. ඒවාද ඒ ඒ ක්ෂණයෙහිම නැතිවන්නේය. මෙම ස්වභාවයන් ධර්මතාවයන්ය. නාමයැ'යි ද, සිත්යැ'යිද වශයෙන් යෙදෙති. එකක්, එකක් වශයෙන් වෙන්වෙන්ව නොව, එකිනෙකා පරයමින් සිදුවන මෙම ක්‍රියාදාමයන්තුළ ඇතිවන, නැතිවන නාමධර්මයෝ (සිත්)ද අපමණය. එම ස්වභාවයන් තුළ ඇතිවී නැතිවීමක් නොව නිරන්තරයෙන්ම පවතින ස්වභාවයක් උද්ගතවන්නේය. වැරදුනේ එතැනය. ඇතිවී නැතිවී යනස්වභාවයන්ගේ වේගවත් ක්‍රියාකාරීත්වය හේතුවෙන් එකිනෙකා වෙන්වෙන් වශයෙන් ගැනීම වෙනුවට, ඒ සියල්ල එකක් ලෙස, සණයක් ලෙසින් ඇතිවන සක්කායදිට්ඨි ස්වභාවයන්ම ත්‍රිවිධ තෘෂ්ණාවන්ගෙන්, අතීත මතකයන්ගෙන්, සමන්විත විඥාණයන්, මමන්ත්වයන්, ආත්මදෘෂ්ඨි බිහිවීමට හේතුකාරක වන්නේය.

ස්වභාවයන්ගේ වෙනස්වීම්, ස්පර්ශයන්, වේදනාවන්, සංඥාවන්, ස්කන්ධයක් වශයෙන්නොව ඇතිවන

ක්ෂණයෙහිම නැතිවන ස්වභාවයන් අවබෝධ කරන්නේ නම් එම ස්වභාවයන් පිළිබඳව හැඟීම් වේතනාවන්, සංස්කාරයන්, මනසිකාරයන්, හටගන්නේ නැත. පවතින්නේ නැත.

ඇතිවූ ස්වභාවයෝ, ඇතිවූ ස්ථානයෙහිම නැතිවිය. අල්ලාගැනීමට, රඳවාගැනීමට, තෘෂ්ණාඉපදවීමට ශේෂයක් නොමැතිබව ප්‍රත්‍යක්ෂවන්නේය.

සක්කායදිට්ඨි ස්වභාවයෝය. අනාත්මයෝය. කාමතණ්හාවෝය. භවතණ්හාවෝය. විභවතණ්හාවෝය. ක්ලේශයෝය. මාරධර්මයෝය. දුක ඇතිවීමට හේතු කාරකයෝය. විඥාණයම දුක් ගොඩකි. මායාජාලයකි. නොපමාව ඉවත්විය යුත්තකි. බැහැරකළ යුත්තකි. නොපැවැත්විය යුත්තකි. වශයෙන් අවබෝධවන්නේය.

චිත්තවිකාර

ගසෙහි මල්පොහොට්ටුව - මතු වෙලා තිබෙනු දැක
මගේසිත සතුටකින් - පිරියයි පිරියයි.
දිගුකලෙක සිටපැවති - නෙකහැඟුම් සපුරමින්
තව නොබෝ දිනකින්ම - මලපිපෙනු දැකියහැක.

සුවඳවිදහාලමින් - පෙරදිනයෙ පිපුනමල
එකදිනකි පැවතුනේ - පෙතිගිලිහි මැලවිලා
අද දවසෙ පරවෙලා - නටුවෙනුත් ගිලිහිලා
මලක් පිපි බවක් හෝ - එහි නොමැත දැකගන්න.

පොහොට්ටුව දුටුවසෙ - පහළවුණු සතුටුසිත
 මා වෙතින් ගිලිහිලා - මැලවිලා යායුතුද
 කුහුල මතු වෙයි සිතෙහි - පෙනෙනවිට මේ ලෙසින්
 පරවුනේ මලමිසක - පොහොට්ටුව හෙම නොවේ

පොහොට්ටුව නොමවන්න - මලක් බිහිවනු නොවේ.
 මලපිපෙනු දකිනවිට - පොහොට්ටුව එහි නොවේ.
 සැබෑලෙස දිස්වුවත් - එය මූලාවක් පමණි
 පහළවුණු සිත් පෙළක් - හැරනොමැත අන්කිසිත්
 සිදුවීම තුළ තිබෙන - සැබෑතතු පසෙකලා
 සම්මුතිය තුලටවී - මූලාවට පත්වෙලා
 “මූලාවම” කරටගෙන - “විමුක්තිය” සොයනමුත්
 “විමුක්තිය” පෙනී පෙනී - නොමදකිති බාලයෝ

ලෝකධර්ම - ධර්මස්කන්ධ

මේවා තුළ	මේවා තුළ
විවිධ ක්‍රියාකාරීත්වයන්	විවිධ ක්‍රියාකාරීත්වයන්
පවතින ස්වභාවයෝය.	පවතින ස්වභාවයෝය.
පුරුෂනම්බු	ස්ත්‍රීනම්බු
නාමරූප සංස්කාරයකි.	නාමරූප සංස්කාරයකි
ස්කන්ධයකි.	ස්කන්ධයකි.

දරුවන් ඉපදවීමේ ඕනෑකමක් මෙම කවර කයකට (ස්කන්ධයකට) හෝ නැත. “කය” දරුවන් බිහිකරන්නේද නැත. තමන් දරුවන් උපදවන බවක් “කය” දන්නේද නැත. කායික සම්බන්ධයන්ගෙන් තොරව දරුවන් බිහිවන අන්ආකාරයක්ද නැත. බිහිවූ සැනින් වෙනත් කයක් බැවින් මූලකායයන්ගේ අයිතියක්ද නැත්තේය. ස්වභාවය එයමය.

එහෙත්, මව,පියා, ලෙසින් එළැඹෙන විඥාණ ස්වභාවයන් විසින් අයිතියක් දක්වන්නේය.

මල එකකි. තවත් මලක පරාගපෝෂණය වීමෙන් ගෙඩිය හටගනී.

ගස කෙරෙන් මල හටගත්බවක් ගස නොදනී. මල කෙරෙන් ගෙඩිය හටගත්බවක් මල නොදනී. තමන් කවුරුන් කෙරෙන් හටගත්තේද යන්න ගෙඩිය නොදනී. විඥාණ ස්වභාවයන් හැරෙන්නට ඒවායේ නිමිකම් කියන්නට, අයිතිය කියන්නට, අන්කවර ස්වභාවයක්වත් නැත. විඥාණ ස්වභාවයම මූලාවය. මෝහයය. මායාවය. මේ ස්වභාවයන්, ත්‍රිවිධතෘෂ්ණා ස්වභාවයන් ඇතිකරයි. මෙම ස්වභාවයන්ගේ පැවැත්ම භවකාරකයෝය. මෙම ස්වභාවයන් එකක් නොවේ. අනන්තය. අපරිමිතය. කවරනම් හෝ අවස්ථාවක ඇතිවූ මෙම ස්වභාවයන් එකිනෙක ගැටෙමින්, නාමරූපසංඥා උපදවමින්, ඇතිවෙමින් නැතිවෙමින් භවසංස්කාරයන් ලෙසින් පවත්නේය.

මෙම ස්වභාවයන් මූලික ස්කන්ධයනට අයත්වන්නේද නොවේ. එම ස්කන්ධයන් නොවූයේනම් මෙම ස්වභාවයන්

බිහිවන්නේද නොවන බැවින් මූලික ස්කන්ධයන්ගෙන් බැහැරවූයේද නොවේ. හේතූන් සමුදායක් විසින්, ඵලප්‍රත්‍යය සමුදායක් ගොඩනැගී ඇත. ඇතිවූ ස්වභාවයන්, ඇතිවූ මූලික ප්‍රත්‍යයන්තුලින්ම නිරෝධ නොවූයේනම්, හේතූඵල ප්‍රත්‍යකරගනිමින් අනන්ත, අපමණ අයුරින් ඇදීගෙන යනු ඇත.

ස්වභාවය, ස්වභාවයන් හා පවතින්නේය.

ස්වභාවය, ස්වභාවයන් හේතුවෙන්ම නිරෝධ වන්නේ ය. විඥාණය යනුද අනෙකුත් ධර්මතාවයන් මෙන් ශක්ති ස්වභාවයකි. සතිය හෙවත් සිහිය යනු ද ඵච්චනිම ධර්මතාවයකි. සංස්කාර නම්වූ තත්ත්ව තුළින්, මෙහි සැබෑස්වරූපය හඳුනාගත නොහැකිය.

විඥාණය, ප්‍රොජෙක්ටරයනම් නාමරූප, මමය, මාගේ ය. යනු තිරයමත වැටෙන දර්ශණයෝය. එම තිරයමත වැටෙන දර්ශණතුලින් විඥාණය දැකීමට හෝ එය පහකිරීමට නොහැකිය.

එහි සැබෑස්වරූපය දැකීමට නම් ප්‍රොජෙක්ටරය වෙත යායුතුය. එය දැකියයුතුය. එය ක්‍රියාවිරහිත කළයුතුය. එවිට තිරයමත වැටෙන විඥාණරූප, මම, මගේ ස්වභාවයන් නිරෝධවනු ඇත්තේය.

විඥාණය අතීත ස්වභාවයෝය. තත්කාලීන ස්වභාවයන් හා වෙළෙඹින් වර්තමාන ස්වභාවයන් උපදවන්නෝ ය. එම ස්වභාවයන් අනාගත ස්වභාවයන් උදෙසා හේතු කාරක වන්නේය. මෙම ස්වභාවයන් පිළිබඳ යථාතත්ත්වය

දැන, අනිත්‍ය වූ විඥාණ කාරකයන් අනිත්‍ය ලෙසින්ම නිරෝධයවන්නට හැරීම මිස, නොපැවැත්විය යුතුය.

ධර්මතාවය

ස්වභාවයයි.

වෙනස්, වෙනස්වීමම එහි ස්වභාවයයි.

ස්වභාවයෙහි කිසිම නිශ්චිත හැඩයක් නැත. නිශ්චිත ස්වභාවයක් නැත.

කිසි දා වෙනස් නොවන එකම ස්වභාවය නම් වෙනස්වීමය. එය පරමසත්‍යයයි.

ස්වභාවයම, ධර්මය විය.

ස්වභාවයම, ආයඨි සත්‍යය විය.

ස්වභාවයම, ඇතිවීමනම් සංස්කාරයවිය. එය සක්කාය දෘෂ්ඨියයි.

ඇතිවීමනම්වූ සංස්කාරය වන්නාහාම නැතිවීමනම්වූ සංස්කාරයද ප්‍රාප්තවිය. එයද සක්කාය දිට්ඨියයි.

ඇතිවීම, නැතිවීම නාමරූපවිය. ස්වභාවය ඒවායින් ආවරණයවිය. සත්‍යය නොපෙනීගියේය. ඇතිවීම නැතිවීම පෙරටු, ඇතිවීම් නැතිවීම් සත්‍යවශයෙන් පවතින ලෙසින් සම්මතවිය. මූලාව ඇතිවිය.

ඇතිවීමක් නැත. එතැන නැතිවීමක් ද නැත.

ස්වභාවය පමණි. යථා නාමරූපයන් වූ වෙනස්වීම පමණි.

ස්වභාවයක් ඇතැයි කිවනොහේ.

ස්වභාවයක් නැතැයි කිවනොහේ.

ස්වභාවයක් ඇත්තේත් නැති, නැත්තේත් නැත්තක් යැයි ද කිවනොහේ.

ස්වභාවයක් නැත්තේත් නැති, ඇත්තේත් නැත්තේ යැයි ද කිවනොහේ.

ස්වභාවයම එයයි.

ඇත්තේත් නැත. නැත්තේත් නැත.

උපේක්ෂාවය.

ඇත්තේත් නැත. නැත්තේත් නැත.

නේවසංඥානාසංඥාය

සත්‍යාවබෝධය

නාමරූපයෙන් තොරව විඥාණයක් නැත. විඥාණයෙන්තොර නාමරූපද නැත.

සිහිය හා එක්වීමෙකින් තොරව විඥාණයට පැවැත්මක් ද නැත.

සිහිය යනු යෝනිසෝමනසිකාරී ස්වභාවයයි.

සිහිය, විඥාණය හා ස්පර්ශවූකළ බිඟිවෙනුයේ අයෝනිසෝමනසිකාර ස්වභාවයයි. එවිට පවතින්නේ මූලාවයි.

සිතලක් දැනෙයි, සිතලයනු නාමස්වභාවයකි. සිතලදැනෙනුයේ විඥාණ සම්මුඛයේදීය.

සිතල අත්විඳිනුයේ - සිහිය යටපත්කොට නැගුන අයෝනිසෝමනසිකාරයෙනි. පංචඋපාදනස්කන්ධයෙනි.

සිහිය ඇත්තේ - සිතලට අනුකූල නොවන්නේ දියට බසින්නේය. නාන්නේ ය. සිතලය දුරුවන්නේය.

සිතලනම්වූ නාමරූප ස්වාභාවයත් විඥාණයත් බැහැරවන්නේය.

විඥාණය, සිහියට පරාජයවී පළාගියේය.

සිතලට හසුකොට, පීඩාවක් ඇතිකිරීමට පැමිණි විඥාණ මාරයා, සිහිය හමුවේ. පරාජයටපත්වී පළාගියේය.

අවබෝධවීය යුක්තේ මෙම ස්වභාවයන්ය. ධර්මතාවයන්ය.

ආස්වාදය

ස්වභාවය, ධර්මතාව, වෙනස්වීම දැකීමම - ධර්මය - දැකීම - වෙයි. සත්‍යාවබෝධය වෙයි.

ජයග්‍රහණය පිළිබඳ දෘෂ්ටිගතවන්නෝ, සිහින දකින්නෝ, පරාජයේ මඟ තනාගන්නාවුන්මය. ජයග්‍රහණය

හෝ පරාජය පිළිබඳ දෘෂ්ටිගත නොවන්නාහට ලැබෙන ජයක් හෝ පරාජයක් නැත.

ආස්වාදයක් නැත.

ආස්වාදයක් නැති හෙයින් ආදීනවයක් ද නැත.

ආදීනවයක් නැති තැන නිස්සරණයක් ද නැත.

උපේක්ෂාවම පවතිනු ඇත.

සිහිය

සිහිය පිහිටන්නේ ඇතිවී නැතිවියන තැනයි.

විඥාණය ඉන් බැහැරවය.

අවිද්‍යා අන්ධකාරයෙන් වැඬුන, පුහුදුන් සත්ත්වයින්හට හමුවන්නේ, පෙනෙන්නේ තෘෂ්ණාහරිත විඥාණයයි.

විද්‍යාව පහළවන අවස්ථාවේ ප්‍රත්‍යක්ෂවනුයේ අනිත්‍ය - ස්වභාවයයි. ඇතිවන, නැතිවන - උදයවා ස්වභාවයයි. නාමරූපයන්ගේ යථාස්වභාවයයි. නාමස්වභාවයන්, නාමකයන් (සංඛතයන්, සම්මුතීන්) ක්ලේශයන් හා උපාදානයන් නොවනකල - තෘෂ්ණාවන් පැතිරෙන්නේ නැත. තෘෂ්ණාවයාගේ නොපැතිරීම යනු විඥාණ ස්වභාවයේ දුබලවීමයි. ක්ෂයවීමයි. මාරයාගේ ඇදවැටීමයි.

වෙනස්වීම

ඕම්බයකි, ශුක්‍රාණුවකි. මේ ස්වභාවය සංස්කාරයෝය. නාමරූපයෝය.

වෙනස්, වෙනස් වෙයි.

කළලයකි - සංස්කාරයෝය - නාමරූපයෝය

වෙනස්, වෙනස් වෙයි.

බිලිඳෙකි - සංස්කාරයෝය - නාමරූපයෝය.

වෙනස්, වෙනස් වෙයි.

ළදරුවෙකි - සංස්කාරයෝය - නාමරූපයෝය.

දරුවෙකි (ළමයෙකි) - සංස්කාරයෝය

නාමරූපයෝය.

වෙනස්, වෙනස් වෙයි.

යෞවනයෙකි - සංස්කාරයෝය - නාමරූපයෝය.

වෙනස්, වෙනස් වෙයි.

වැඩිහිටියෙකි - සංස්කාරයෝය - නාමරූපයෝය.

වෙනස්, වෙනස් වෙයි.

මහල්ලෙකි - සංස්කාරයෝය - නාමරූපයෝය.

වෙනස්, වෙනස් වෙයි.

මළකඳකි - සංස්කාරයෝය - නාමරූපයෝය.

වෙනස්, වෙනස් වෙයි.

පිලිකුල්කළ යුත්තකි. දුගඳ හමන්තකි. බැහැරකළ
යුත්තකි. සංස්කාරයෝය නාමරූපයෝය.

ඔපස්ගලා දිරාපත්වී ස්කන්ධය නොපෙනීයයි. ස්වභාවය, ස්වභාවයේ යථාස්වභාවයම දක්වා ඇත.

මේ ස්වභාවයන් පිළිබඳ යථාස්වභාවය නොදන්නාකම (අවිද්‍යාව) හේතුවෙන් ඒ ඒ ස්වභාවයන් සංස්කාරයන් නාමරූපයන් (උපාදානයකර) ගනිමින් ආස්වාදය විඳීමේ තෘෂ්ණාවෙන් කැමැත්ත ඇතිවූයේ නම්, වෙනස් වෙනස්වන ස්වභාවයකුල එම ආශාවන් සුළු මොහොතකට හෝ පවත්වාගත නොහැකිව - වෙනස්වන වෙනස්වන ස්වභාවයන් හා උපාදානයවෙමින් හඹායමින් සංස්කාරයන්හි ගැලෙමින්, නාමරූප ඇතිකරමින් පවත්වමින්, ඇදීයන්නේ ආශාකරනදේ රඳවාගත නොහැකිකමින් පහළවන දුක උරුමකර ගනිමිනි. දුකඋපදින්නේ එතැනමය.

දුක නැතිකළ හැක්කේ වෙනස් වෙනස්වන ස්වභාවයන් පිළිබඳව යථාස්වභාවය, හැඳින ඒවා සංස්කරණය නොකරමින්, නාමරූප නොපවත්වමින් උපාදානය නොවෙමින් එළැඹිසිහියෙන් යුතුව පැවතීම කුලින්ය.

ඒ පිළිබඳ යථාවබෝධයෙන් යුතුව සිහියපැවැත්වීම ඔස්සේ දුක ඇතිවීමේ මං අසුරාදැමීම-දුක්බනිරෝධගාමිනි පටිපදාව වෙයි.

සංස්කාර

- ආශ්වාසය ඇති තැන - ප්‍රශ්වාසය නැත.
- ප්‍රශ්වාසය ඇති තැන - ආශ්වාසය නැත.
- සතුව පවතින තැන - දුක නැත.

- දුක පවතින තැන - සතුට නැත.
- කෝපය පවතින තැන - ඉවසීම නැත.
- ඉවසීම ඇති තැන - කෝපය නැත.
- හඬ ඇති තැන - නිහඬතාවය නැත.
- නිහඬතාවය ඇති තැන - හඬ නැත.
- ඇත්තේ කොතැනද - නැතිකම නැත්තේය.
- නැත්තේ කොතැනද - ඇතිබව නැත්තේය.
- මෙතැන ඇතිවන විට - අතහැර ඇතිවෙයි.
- අතහැර ඇතිවන විට - මෙතැනකුත් ඇතිවෙයි.

මෙසේ බලනකළ මේ සියල්ලෙහි සංස්කාරික බව වැටෙහෙයි. සංඛතබව වැටෙහෙයි. මුළුවේ ස්වභාවය වැටෙහෙයි. එය ඇතොත්, මෙයද ඇතිවීම ස්වභාවයයි. එය ඇතිනොවූයේ නම් හෝ නොවන්නේ නම් මෙයද ඇතිනොවූයේවේ. නොවන්නේවේ. ඇතිකිරීම නැතිකිරීම තමා තුලින්ම සිදුවන්නක් මිස බාහිර කිසිවක් නොවේය.

තරඟවදින්නන් ජයග්‍රහණයට පත්වෙයි. පරාජයටද පත්වෙයි. ජයග්‍රහණයකුළ මාත්සයයීය, උද්දාමය, ඇත. පරාජයකුළ ද්වේෂය, වෛරය ඇත.

මෙහි රූපය කවුරුන්වුවද පෙළෙන්නෝ වෙති. ආස්වාදයට පත්වූවෝවෙති. ආදිනවයලද්දෝ වෙති. නිස්සරණය සොයන්නෝ වෙති.

මේ සියල්ලෝම සංස්කාරයෝය. නාමරූපයෝය. සංඛතයෝය. අනිත්‍යයෝය. දුක්ඛයෝය. අනාත්මයෝය.

තරඟය නම්වූ සංස්කාරයෙහි නොගැලුන තැනැත්තේ, පරාජය නොදරන්නේය. ජයග්‍රහණය නොදරන්නේය. ආස්වාදයෙහි නොගැලෙන්නේය. ආදීනවයන් නොලබන්නේය. නිස්සරණය නොසොයන්නේය. ඇත්තේද නැත්තේය. නැත්තේද නැත්තේය.

සිතුවිල්ල (හැඟීම)

සිතුවිල්ලක්ම මිස, සැබෑවක් නොවේ.

මූලාවක් පමණි. සිතුවිල්ල නිමවූයේ තවදුරටත් එය නොවන්නේය. සිතුවිල්ල ඇතිතාක් සිතුවිල්ලම පවත්තේය. සිතුවිල්ල නොමැතිකල එවැන්නක් පැවතීමක් ද නොවන්නේය.

නැත්තේය... කිසිවක්ම නැත්තේය. සුන්‍යය.

චිත්තවිකාර

ධර්මතාවයන් (ස්වභාවයන්)

ධර්මතාවයන් (ස්වභාවයන්) - අනුවම පවතී

එවන් ස්වභාවයන් කෙරෙහි නාමරූපයන් ආරෝපණය කරමින්, ඇතිවන්නා වූ සිතිවිල්ලද සිතුවිල්ලක්ම මිස සැබෑවක් නොවේ.

එහෙයින්ම - වෙනස්වන්නා, වූ ස්වභාවයන් කෙරෙහි බැඳීම් ඇතිකර නොගතයුතුය. මායාවෙහි බැඳුණේ, මූලාවටම පවත්වන්නේය. දුකම විඳින්නේය.

ස්වභාවයේ, ස්වභාවයම වෙනස්වීමයි. ධර්මතාවයද එයමය. ස්වභාවය, ස්වභාවයලෙසින් ධර්මතාවයන්

පවතින්නට හරිනුමිස ඒවා කෙරෙහි අනුගතවන්නට යෑමෙන් මතු වන සිතුවිල්ලම භවය ඇති කරන්නේය.

ඇතිවන්නාවූ එවන් සිතුවිලි භවයන් සමූහ ස්වභාවය සංසාරය වන්නේය. එකතැන කරකැවෙන ස්වභාවය සංසාරවට්ටය ලෙසින් වන්නේය.

ඉන් ගැලවීගත නොහැකිවනුයේ ජාති - ජරා මරණ දුක්ඛ, දෝමනස්ස, ශෝක, පරිදේව ධර්ම ස්වභාවයන්හි ගැලෙන්නේය.

ධර්මතාවයන් පවතිනු ඇත. ඒවා නවතාලිය නොහැකිය. නොනවතින්නාවූ වෙනස්, වන්නාවූ ධර්මතාවයන් කෙරෙහි නාමරූපසංඥා උපදවමින් සිතුවිලි ඇතිකරමින් - අග, මූල සොයා ගැනීමට නොහැකිව වල්මත්වීමෙන් බැහැර වී ස්වභාවයේ ස්වභාවයන් හඳුනා ඒ කෙරෙහි සිතුවිලි නූපදවන්නේ මූලාවට හසුනොවන්නේය.

චිත්තවිකාර

පිං කැමැත්තෝ - පන්සල් යන්නේය.

මිළදී ගැනීමට / විකිණීමට කැමැත්තෝ වෙළඳ පොලට යන්නේය.

මරණු කැමැත්තේ අවිය ගන්නේය.

නොමරණු කැමැත්තේ අවිය නොගන්නේය.

මේ කවරේවුවද චිත්තවිකාරයෝය. මරණ අවස්ථාවේ පහළවූ චිත්තවිකාරයට අනුව, ප්‍රතිසන්ධි (යළි ඉපදීමේ)

චිත්තවිකාරයෝම පවත්නේ ඒවායෙහිම ගැලෙන්නේය.
එවැන්නෝ ධර්මතාවය නොදන්නෝය.

ධර්මතාවය - ධර්මය දන්නේ, චිත්තවිකාරයන්
හා නොඑළැඹෙති. නොගැලෙති. නොසැලෙති.
චිත්තවිකාරයෙන් වෙන්වූයේමවේ.

ක්ලේශයෝ යනු - චිත්තවිකාරයෝ ය.

කාමඅභිලාශයෝය.

විකාරයෝ - යනු - සැබෑ නොවූ එහෙත් සැබෑ ලෙසින්
පවත්වා ගන්නා වූ - පිළිගන්නා වූ සංකතයන්ය. මවාගැනීමිය.
මඤ්ඤනාවන්ය. සක්කායදිට්ඨිත්ය. වැරදිදැනීමිය.

කෙලෙස් දුරුවනුයේ - දුරුවන්නේ චිත්තවිකාර
යන්මය.

චිත්තවිකාරයන් ප්‍රභිණවනවිට - ප්‍රභිණවනුයේ
සක්කායදිට්ඨිත්මය.

හුදකලාවම - සිත සුවපත්කරන්නේවේ. (සම්මාසතිය)
නිවැරදිව සිහියපැවැත්වීම, හැර, අන්කවර ආකාරයකින්
පැවතියේවුවද - පවතිනුයේ චිත්තවිකාරයන්මය.

රහතන් වහන්සේලාගේ ස්වභාවය කුමක්ද?

දෘෂ්ඨි ප්‍රකල්පනය කරන්නේ නැහැ.

දෘෂ්ඨි ගෙනෙන්නේ නැහැ.

තනන්නේ නැහැ.

ඉදිරිපත් කරන්නේ නැහැ.

ලෝකයා පිලිගත් යම් යම් දෘෂ්ඨි ආදියෙහි ගැලෙන්නෙන් නැහැ. ඒවා පිලිගන්නෙන් නැහැ ශීලවෘත ආදියට ඇදීල යන්නෙන් නැහැ.

ඒ ලෝකෝත්තර විමුක්තිසුවය ලැබුවාට පස්සේ ආපහු මනෝලෝකවල රජකරන්නේ නැහැ. සිතන්නට කිසිවක්ම නැහැ. හැමදෙයම නැවතිලා. නිරුද්ධයි.

“මහණෙනි, යම් කිසිවෙකු මේ සතර සතිපට්ඨානයන්හි යෙදෙමින් සතර සතිපට්ඨානය වඩන්නේනම්, ඔහු විසින් අප්‍රකටව පවත්නාවූ ස්වභාවයන් හඳුනාගනිමින් වාසය කරනුයේ, අපේක්ෂිතාකාරයෙන්ම ධර්මය ප්‍රත්‍යක්ෂකොට මේ අත්භවයෙහිම රහත්ඛව හෝ කෙලෙසුන්ගේ ෂව තිබෙනම් අනාගාමී ඛව හෝ මෙසේ මේ ඵලයන් අතුරෙන් කවරකු හෝ ලබන්නේය”

(මහා සතිපට්ඨාන සූත්‍රයෙන්)

මහණෙනි, මෙසේ මැනවින් පැහැදුන සිත් ඇති මහණුහට බොහෝකොට ඇස ප්‍රියකරන රූප, ඇස හමුවට එනනමුදු - ඔහුගේ සිත ඒවායින් යටහත් නොවන්නේය. ඔහුගේ සිත ස්ථිරවූයේ වෙයි. මැනවින් පිහිටියේ වෙයි. අරමුණු හා මුසුනොවන බැවින් නොසැලෙන්නේම වෙයි. ඒවායේ ක්ෂයවීම් ස්වභාවයද හෙතෙම දන්නේය. එහෙයින් ඒවායේ නිස්සරණත්වයම දකින්නේය. බලන්නේය.

කණ පිනවන බොහෝ ශබ්ද, නාසය පිනවන ගන්ධ, දිව පිනවන රස, කය පිනවන ස්පර්ශ, සිත පිනවන ධර්මතාව ඔහුගේ සිත (මනස) හමුවට එනමුත් ඒ කිසිවකට හෝ ඔහුගේ සිත යටත් නොවන්නේ ය. ඔහුගේ

සිත මැනවින් ස්ථිර වූයේ - අරමුණු හා නොමුහු වූයේ නොසැලෙන බවට පත් වූයේ වෙයි. ඇතිවන්නාවූ සියළු ස්වභාවයන්ගේ ක්ෂයවීම ඔහු දන්නේය. එහෙයින් ඒවායේ නිස්සරණත්වයම දකින්නේය. බලන්නේය.

(සීලාශ්‍රපොම සූත්‍රය)

සම්මා සතිය ඇති වූයේ, තවත් කළ යුතු, කිව යුතු කිසිවක් නොමැති බව ප්‍රත්‍යක්ෂවන්නේය.

යළි ඉපදීමේ හේතුප්‍රත්‍යයන් සකස්වීමක් නැත්තේය. හව නිරෝධය වූයේ විය.

මරුවා පරාජයට පත්වූයේ විය.

තෝරාගනු ලබනුයේ - ඒ කෙරෙහිම බැඳෙන්නේය.

අල්ලාගනු ලබනුයේ - ඒ කෙරෙහිම යටත් වන්නේය.

සිතුවිල්ල

සිතුවිල්ල, සිතුවිල්ලක්ම පමණි.

එය ඇති වූ ක්ෂණයෙහිම නැතිවී යයි.

පහළ වූ සිතුවිල්ල මෙතෙහි කිරීම හේතුවෙන් සිතුවිලි දහරාවක් ලෙසින් ඇදී යයි. හවය එතැනයි.

රාගයෙන් මිදීම

මිනිසුන් කෙරෙහි නිත්‍යවූ කාමයෝ නැත. යම් කාමවස්තූන් කෙරෙහි බැඳුණු යම් කාමවස්තූන් කෙරෙහි ප්‍රමෝදය ඇතිකළ පුරුෂ තෙමේ මාරයාගෙන් ගැලවුන,

නැවත නොඑන්නා වූ නිවනට නොපැමිනෙන්නේ වේද, එබඳුවූ ඉෂ්ටාලම්බනයෝ මේ ලෝකයේ ඇත. පඤ්චස්කන්ධ (දුඃඛා) තෘෂ්ණාවෙහි ගැලීම කරණකොට හටගත්තේය. පඤ්චඋපාදානස්කන්ධ (දුඃඛය) තෘෂ්ණාවෙහි කරණකොට හටගත්තේය.

තෘෂ්ණාව දුරුකිරීමෙන් සියළු ස්කන්ධයෝ (දුඃඛය) දුරුකිරීමවේ. සියළු ස්කන්ධයන් දුරුකිරීමෙන් (දුඃඛය) සියළු සංසාර දුඃඛය දුරුකිරීමවේ.

ලෝකයෙහි විචිත්‍රවූ අපමණවත් රූපාදී අරමුණු ඇත්තේ ද? ඒවා කාමයෝ නොවෙති. සත්ත්වයා ශුභාශුභ - ආදී වශයෙන් සංකල්පනාවන් ලෙසින් ඇති කර ගන්නා රාගයම කාමයයි. එසේ වුවද, ප්‍රඥාවන්තයින් මේ ආරම්මණයන්හි ඡන්දරාගය නොපවත්වති. දුරුකෙරෙති.

එහෙයින්ම ඔව්හු දුඃඛයෙන් මිදුනේ, ගැලවුනේ වෙති. නිවෙති.

(න සන්තිකාම සුත්‍රය - සංයුක්ත නිකාය)

නීවරණ ධර්මයෝ

සිත භාත්පසින්ම බැඳ තබන දුකින් මිදීමේ මග අහුරන ධර්මතාවයන්

කාමච්ඡන්ද : ගිජු කැමැත්ත - ඕනෑකම - තණ්හාව යනාදී වශයෙන් හඳුන්වනු ලැබේ. කවර හෝ ආකාරයේ විදීමේ ආස්වාදය ලැබීමේ ඕනෑකමක් පහල වූ විට දැන් මා තුළ කැමැත්තක් පහළ වී ඇත්තේ යැයි සිතියෙන්

දැක ගැනීමට ඔබ, සමත් විය යුතුය. මේ ඕනෑකම අනිත්‍ය බව මෙහෙහි කළ යුතුය. ඕනෑකම දුක ඇතිකර ලීමට හේතුවන බව මෙහෙහි කළ යුතුය. මේ ඕනෑකම සත්‍ය දෙයක් - සැබෑ දෙයක් නොවන, ක්ෂණිකත්ව වෙනස් වී නැති වී යන්නක් බව මෙහෙහි කළ යුතුය.

එසේම මෙහෙහි කිරීමෙන් හා අවබෝධයෙන් යුතුව තමන් තුළ ඇති වූ කැමැත්තෙන් කාමච්ඡන්දයෙන් බැහැරවීමට ඔබ දක්ෂ විය යුතුය.

එසේම මෙහෙහි කිරීමෙන් හා අවබෝධයෙන් යුතුව තමන් තුළ ඇති වූ කැමැත්තෙන් කාමච්ඡන්දයෙන් බැහැරවීමට ඔබ දක්ෂ විය යුතුය.

ව්‍යාපාද

: බිය - කෝපය යනාදී වශයෙන් හඳුන්වනු ලැබේ.

කවර ආකාරයේ හෝ බියක් හෝ කෝපයක් ඇතිවන විට, දැන් මා තුළ කෝපයක් ඇති වී තිබේ, බියක් ඇති වී යැයි සිතියෙන් දැකීමට ඔබ සමත් විය යුතුය.

මා තුළ ඇත්තා වූ තණ්හාව හේතුවෙන් එම තණ්හාවට හේතු ප්‍රත්‍ය වූ දෙය මා කෙරෙන් නැති වී යනු ඇතැයි යන හැඟීම

තුලින් බිය ඇතිවන බවත්, ආශා කරන දෙය නැතිවීමට නොදී රැක ගැනීමට යැමේදී කෝපය ඇති වූ බවත් සිහියෙන් දැකිය යුතුය.

මේ ව්‍යාපාදය අනිත්‍ය බව මෙනෙහි කළ යුතුය. මේ ව්‍යාපාදය “දුක” ඇති කරවන්නක් බව මෙනෙහි කළ යුතුය. මේ ව්‍යාපාදය සැබෑ ස්වභාවයක් නොවන බව මෙනෙහි කළ යුතුය.

එසේ මෙනෙහි කිරීමෙන් හා අවබෝධයෙන් යුතුව තමන් තුළ පහල වූ ව්‍යාපාදයෙන් බැහැර වීමට ඔබ දක්ෂ විය යුතු ය.

ඊනමිද්ධය : අලසකම - පසුබෑම, නිරූපක, නිශ්චල සිතුවිලිවල ගැලීම - මනෝලෝකයන්හි නිමග්නවීම.

කුශලමය ක්‍රියාවන්හි නිරත වෙමින් සිටියදී දැන් මට වෙහෙසයි. අදට මේ ඇති පස්සෙ වෙලාවක මේක කරනවා වැනි හෝ එවන් ආකාරයේ හැගීම් පහළ වන විට දැන් මා තුළ ඊනමිද්ධයක් පහළ වී ඇති බව සිහියෙන් දැකීමට ඔබ සමත් විය යුතුය. සම්පප්පුලාපයන්හි නොගැලිය යුතුය. අහස්මාලිගා නොතැනිය යුතුය.

මා තුළ ඇතිවන්නා වූ මේ අලසකම ම

පරිහානියට පත් කරවන්නක් බැව් සිහියෙන් දැකිය යුතුය.

මේ ටීනම්ද්ධය අනිත්‍ය බව මෙනෙහි කළ යුතුය. මේ ව්‍යාපාදය “දුක” ඇති කරවන්නක් බව මෙනෙහි කළ යුතුය. මේ ටීනම්ද්ධය සැබෑවක් නොවන බව මෙනෙහි කළ යුතුය.

එසේ මෙනෙහි කිරීමෙන් හා අවබෝධයෙන් යුතුව තමන් තුළ පහළ වූ “ටීනම්ද්ධ” යෙන් බැහැර වීමට ඔබ දක්ෂ විය යුතුය.

උද්දව්වකුක්කුච්ච : නොසන්සුන්කම - පසුතැවිල්ල වශයෙන් හඳුන්වනු ලැබේ.

කවර අවස්ථාවකදී හෝ ඔබ කලබලයට පත් වන්නේ නම් හෝ පසුතැවිල්ලට පත්වන්නේ නම්, දැන් මා තුළ නොසන්සුන්කමක් ඇති වී තිබේයැයි සිහියෙන් දැකීමට ඔබ සමත් විය යුතුය. මේ නොසන්සුන්කම පසුතැවිලි ඇති කිරීමට හේතු ප්‍රත්‍යාවන බව සිහියෙන් දැකීමට ඔබ සමත් විය යුතුය.

මා තුළ ඇති වන්නා වූ මේ නොසන්සුන්කම පසුතැවිල්ලට හේතුවන බවත් මෙනෙහි කළ යුතුය. මේ උද්දව්ව කුක්කුච්චය අනිත්‍ය බව මෙනෙහි කළ යුතුය. “දුක” ඇති කරවන්නක් බව මෙනෙහි

කළ යුතුය. සැබෑ වූ දෙයක් නොවන බව මෙතෙහි කළ යුතුය.

එසේ මෙතෙහි කිරීමෙන් හා අවබෝධයෙන් යුතුව තමන් තුළ පහළ වූ උද්ධවච කුක්කුච්ඡයෙන් බැහැර වීමට ඔබ දක්ෂ විය යුතුය.

විවිකිච්ඡා : කුතුහලය - සැකය වශයෙන් හඳුන්වනු ලැබේ.

කවර අවස්ථාවකදී හෝ ඔබ තුළ කුතුහලයක් ඇති වූයේ නම්, දැන් මා තුළ “කුතුහලයක්” ඇති වී තිබේ යැයි සිතියෙන් දැකීමට ඔබ සමත් විය යුතුය. ඔබ තුළ “සැකයක්” ඇති වී තිබේ නම් දැන් මා තුළ සැකයක් ඇති වී තිබේ යැයි සිතියෙන් දැකීමට ඔබ සමත් විය යුතුය.

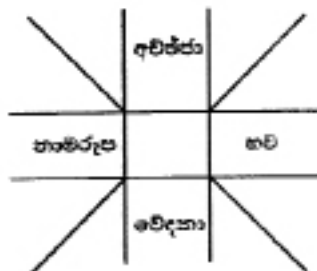
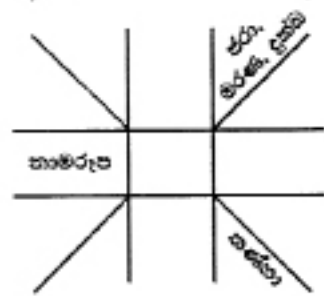
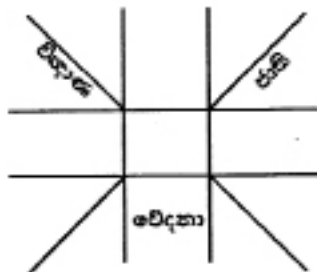
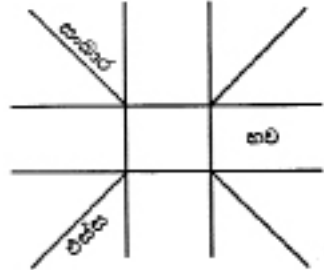
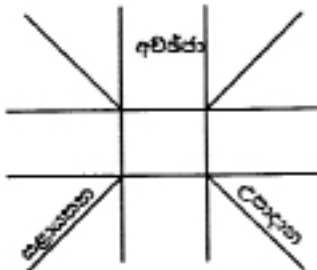
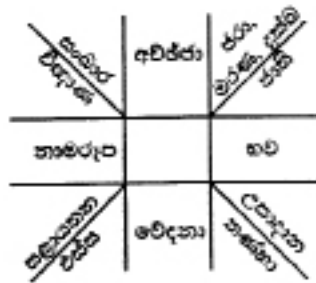
මා තුළ ඇති වූ මේ කුතුහලය සැකය අනථිකාරී එකක් බැව් මෙතෙහි කළ යුතුය. එය අනිත්‍ය බැව් මෙතෙහි කළ යුතුය. එය “දුක” ඇතිකරවන්නක් බැව් මෙතෙහි කළ යුතුය. එය සැබෑ වූ දෙයක් නොවන බව මෙතෙහි කළ යුතුය.

මෙසේ සිතියෙන් යුතුව සිටින ඔබ තුළ ඒ ඒ අවස්ථාවන්හි පහළ වන නීවරණ ධර්මයෙන් සිතියෙන් දකිමින් ඒවායේ නොගැලී ඉන් බැහැර වන විට ඇතිවන සුවය ඔබට එම මොහොතේදීම අත්විඳින්නට හැකි වන්නේය.

සත්ත්වයාගේ සිත පෙළුනු ලබන්නේ මෙම ධර්මතාවයන් ගෙනි. එම ධර්මතාවයනට ගොඳුරු නොවනුයේ නිදුක් වෙති. සුවපත් වෙති.

මේ වටහා නොගැනීම නිසා සත්ත්වයා දුකින් දුකට පත්වෙමින් කම්පා වෙති. මෙම ධර්මතාවයනට ගොඳුරු වෙති. ඒවායේ ගැලී “දුක” විඳිති

පටිච්ච සමුප්පාදය

අවිඡ්ජා - අනිත්‍ය - දුක්ඛ - අනාත්ම - ඛව නොදැනීම.

සංඛාර - සැබෑ ස්වභාවය නොදන්නා නිසා - නිත්‍ය - සුඛ
- අත්ම වශයෙන් සකස්කර ග්‍රහණයකර ගැනීම.

විඥාණ - ආස්වාදය විදිමින්, ආදීනවයෙහි ගැලෙමින්,
නිස්සරණය සෙවීම, කාම, භව, විභව
තණ්භාවයන්හි ගැලීම. පූර්ව මතකයන්.

නාම-රූප- ධර්මතාවයන්ගේ ස්වභාවය නොදන්නාකමින්,
ධර්මතාවයන් කෙරෙහි නාමයන් යොදමින්, රූපයන්
ලෙස ගනිමින් ඇතිකර ගන්නා මූලාව.

සමායතන - අභ්‍යන්තර / බාහිර ආයතන

එස්ස - සුඛවේදනා - දුක්ඛවේදනා - අදුක්ඛමසුඛවේදනා

තණ්භා - කාමතණ්භා - භවතණ්භා - විභවතණ්භා

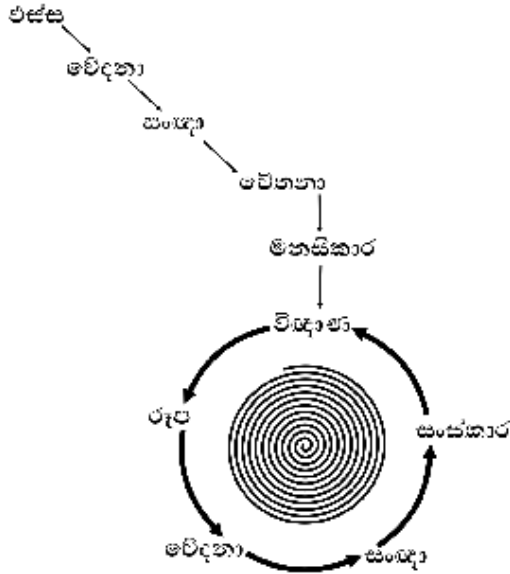
උපාදාන - ඇලීම - ගැලීම - නිරතවීම

භව - සකස්කිරීම - සැලසුම් කිරීම - එළඹීම

ජාති - ඉපදීම - ආරම්භ වීම - ක්‍රියාත්මක වීම

ජරාමරණ දුක්ඛ දෝමනස්සෝපායාස
විනාශය - හානිය - දුබල වීම - නැතිවීම - සියළු
දුකෙහි ප්‍රමුඛවීමේ හේතූන් වීම.

සංසාර චරිටය

විඥාණය පහළවූයේ මනසිකාර (මෙනෙහි කිරීම) හේතුවෙනි. මෙනෙහිකිරීම් ඇතිවූයේ චේතනා (සිත) පහළවූයේ සංඥා, චේදනා, ඵස්සයන් අනුවය, මූල චැරදුනේ චේතනාවයි. සිතයි. සිතුවිල්ලයි. මනසිකාරයයි. ඒවා අවසන්ය. ඇත්තේ ඒවා තවදුරටත් ඇති ලෙසකින් එක තැන කරකැවීමයි. (භ්‍රමණය, සුළිය) ආරම්භයවූ මනසිකාර වෙත විඥාණය එළැඹ ඇත.

චේතනාව වෙත එළැඹ එතැන සිට නිවැරදිකිරීම මිස විඥාණය දෙස බලා කළහැකි කිසිවක් නැත. එසේ විඥාණය දෙස බලමින් සිටින්නේ නම් සිදුවනුයේ තව තවත් දිය සුළියට හසුවීමක් පමණි.

අල්ලා සිටින්නේ මැදිනි, චේතනාවෙනි, (සිතෙනි) අත්හල යුත්තේ ද එතැනිනි, එවිට ගැටය ලිහී යන්නේය. සුළිය නවතින්නේය.

අල්ලා සිටින්නේ මැදිනි, චේතනාවෙනි, (සිතෙනි) අත්හල යුත්තේ ද එතැනිනි, එවිට ගැටය ලිහී යන්නේය. සුළිය නවතින්නේය.

වේදනා, සංඥා, සංස්කාර, විඥාණ

එස්ස, වේදනා, සංඥා, චේතනා, මනසිකාර. මේවා නම් වශයෙන් ගෙන හඳුන්වාදීමේදී එකිනෙකට අනුපිළිවෙලින් දක්වා ඇතිවූයේ වුවද, ස්වභාවයේ දී ඒවා ක්‍රියාත්මකවනුයේ එකක් පසු පස අනෙකා වශයෙන් අනුපිළිවෙලින් නොව, උද්ගතවන්නා වූ හේතූන් ප්‍රත්‍යාකරමින් පහළවන්නාහුම වෙති. මෙසේ පහළවන්නාවූන් වෙතින් වඩාත් ප්‍රකටවන ස්වභාවයම වඩා ක්ෂණිකව පෙරටුවන්නේ වේ. දකින්නේ වේ. දැනෙන්නේ වේ.

මනසිකාරය, රූප, වේදනා, සංඥා, සංස්කාර ඔස්සේ විඥානයේ දී යලි දකින්නේ මනසිකාර බැවින් යලි යලිත් රූප, වේදනා, සංඥා, සංස්කාර වශයෙන් එකම තැන වෘත්තයක් ලෙසින්, සුළියක් ලෙසින් භ්‍රමනය වන්නට වන්නේය. සංසාරවට්ටය වූයේ එතැනදීය. කවර සංඥාවක් වුවද සිතෙහිදී චේතනාව බවට පත්නොවී සංඥා ක්ෂණයෙහිදීම නතරවන්නේ නම් සුළියට මැදිවීම නතරවන්නේ වෙයි.

සත්‍යාවබෝධය

සත්‍ය අවබෝධය ලැබීමේදී කාමඋපභෝගයන් පමණක් නොව කාමඅභිලාශයන් ගෙන්ද වෙන්විය යුතුවන අතර ඉන් නොගැලවී සත්‍යාවබෝධය ලැබිය නොහැකි බව වටහාගත හැකි භොද උපමාවන් තුනක් මහසව්වක සූත්‍රයෙහි දී මෙසේ දැකිය හැකිය.

අග්ගිවෙසනය, කිසියම් මිනිසෙකු දියෙහි වැටී පෙඟුණ දණ්ඩක් ගෙන තවත් එවැනි දණ්ඩක ගටා ගිනි නිපදවීමට උත්සාහකරයි නම් එවන් උත්සාහයක් සාර්ථකවිය හැකිද?

භවත් ගෞතමයනි, එවන් දඬු ගැටීමකින් ගිනි නිපදවිය නොහැක්කේමය. ඒ ඒවා පෙඟී ඇති බැවිනි. එවන් දඬු ගැටීමකින් ගිනි නිපදවීමට කිසිවෙකු උත්සාහ දරන්නේ නම්, එම උත්සාහය නිරර්ථකවනු ඇත. ඉතිරි වනුයේ වෙහෙස පමණි.

අග්ගිවෙසනය, එලෙසින් කිසියම් ශ්‍රමණයෙකුගේ හෝ බ්‍රාහ්මණයෙකුගේ සිත හා කය කාමෝපභෝගයන් කෙරෙහි ඇලී පවතීද? ඔහුගේ කාමඅභිලාෂයන් ශාන්ත නොවූයේද? එබඳු පුද්ගලයා කෙතරම් වෙහෙස ගත්තත් ඔහුට ඥානදෘෂ්ටිය හා ලෝකෝත්තර සම්බෝධිය ලබාගත නොහැකිවනු ඇත.

අග්ගිවෙසනය, මට වෙනත් උපමාවක් සිතියට නැගෙයි. ජලයේ නොගැවුණු එහෙත් තෙමුන දණ්ඩක් ගෙන, එය අනෙක් දණ්ඩක ගටා ගිනි නිපදවීමට කිසියම්

මිනිසෙකු ප්‍රයත්න දරයි නම් ඔහුට ගිනි නිපදවිය හැකිවේද?

හවත් ගෞතමයීනි, නැත, ඔහුගේ ඒ ප්‍රයත්නය ව්‍යර්ථව වෙහෙස පමණක්ම ඉතිරිවනු ඇත. මක්නිසාදයත් ඒ දණ්ඩ තෙමුණ එකක් හෙයින්.

අග්ගිවෙසනය එලෙසින් කාමෝපභෝගයන් දුරුකොට, සිත, කය එහි නොආලවා වසන ශ්‍රමණයාගේ හෝ බ්‍රාහ්මණයාගේ කාමාභිලාෂයන් සංසිදී නැත්නම්, ඔහු කොතෙක් වෙහෙස වින්දත් ඔහුට ඥානද්‍රෘෂ්ඨිය මෙන්ම ලෝකෝත්තර සම්බෝධිය නොලැබෙනු ඇත.

අග්ගිවෙසනය, මට තෙවන උපමාවක් ද සිහිවෙයි. කිසිවෙක් ජලයෙහි නොතැවුරුණු නොපෙගුණ දණ්ඩක් ගෙන එය තවත් දණ්ඩක ගටා ගිනි ඉපිදවීමට උත්සාහ කරන්නේ නම් ඔහුගේ එම උත්සාහය සාර්ථක වියහැක්කේද? නොවේද?

හවත් ගෞතමයීනි, එසේය. ඔහුට ගිනි නිපදවීමට හැකිවන්නේමය. ඒ එම දඬු දියෙහි නොගැටුන, මුළුමනින්ම වියළි ඒවා බැවිනි.

අග්ගිවෙසනය, එලෙසින් කිසියම් ශ්‍රමණයෙකුගේ හෝ බ්‍රාහ්මණයෙකුගේ, සිත හා කය කාමෝපභෝග යන් ගෙන් දුරුව පවතීද, එසේම ඔහුගේ කාමාභිලාෂයන් සහමුලින්ම විනාශවී ගියේවේද, ඔහු සිරුරට මහත් දුක් නොදුන්නේ වුවද, ඔහුට ඥානද්‍රෘෂ්ඨිය හා ලෝකෝත්තර සම්බෝධිය ලබාගත හැකිවේමය.

(මහා සච්චක සූත්‍රය)

කාමඋපහෝගයන් පමණක්නොව කාමඅභිලාෂයන්ද සිතින් දුරුවනතෙක් සත්‍යාවබෝධය ඥානදර්ශනය නොලැබෙන බැව් මෙම උපමා තුනින් මොනවට පැහැදිලිවන්නේය.

අත්තකිලුමතානුයෝගයේ නිරූපිත බව

අග්ගිවෙසෙනය, මට මෙසේ සිතූණි, යටගිය දවස මහණකෙනෙක් වේවයි, බමුණුකෙනෙක් වේවයි, උපක්‍රමිකවූ තියුණු, කටුක දුක් වේදනාවන් වින්දාහුද, ඒ වේදනාවෝද, මා වින්ද දුක්ඛයෝමය. පරම දුක්ඛයෝමය. මෙයින් වැඩිවූයේ නොවේ.

මතු අනාගතයේදී මහණකෙනෙක් හෝ බමුණුකෙනෙක් වේවයි. කවරෙකු හෝ සසර නැසීමේදී උපක්‍රම වශයෙන් තියුණු වූ කටුකවූ දුක්වේදනා විඳින්නද? ඒ වේදනාවට හේතුකාරකයෝ එයම වෙයි. පරම දුකම වෙයි. මෙයින් වැඩිවන්නේද නොවේ.

අද දවසේවූවද මහණකෙනෙක් හෝ බමුණුකෙනෙක් දුකින් ගැලවීමේ උපක්‍රමයන් වශයෙන් තියුණු වූ, කටුක දුක්වේදනාවන් අනුභව කරන්නද? විඳින්නද? ඒ වේදනාවනටද හේතුකාරකයෝ ඒවාමය. එයම පරම දුක වෙයි. මෙයින් වැඩියෙන් නොවෙයි.

මෙවන් දුෂ්කර ක්‍රියාවෙන් මිනිස් දහමෙහි උතුම් ආයතී බව අවබෝධ කරන්නට, ලොච්ඡුරු මාර්ග අවබෝධ කරන්නට නොහැකි බවත්, සම්බෝධිය අවබෝධ කිරීම පිණිස වෙනත්මඟක් තිබියහැකි බවත් සිතුවෙමි.

(මහා සච්චක සූත්‍රයෙනි)

ලෝකායත

හවත් ගෞතමයෙනි, කිම, සියල්ල ඇත්තේද?

බමුණ, සියල්ල ඇත්තේය. යන මෙය පළමුවන ලෝකායතයයි.

හවත් ගෞතමයෙනි, සියල්ල නැත්තේ ද?

බමුණ, සියල්ල නැත්තේය. යන මෙය දෙවැනි ලෝකායතයයි.

හවත් ගෞතමයෙනි, කිම සියල්ල එක් ස්වභාව නැත්තේ ද?

බමුණ, සියල්ල එක් ස්වභාව නැත්තේය යන මෙය තෙවැනි ලෝකායතයයි.

හවත් ගෞතමයෙනි, කිම, සියල්ල නානාස්වභාව ඇත්තේ ද?

බමුණ, සියල්ල නානාස්වභාව ඇත්තේය. යන මෙය සිවුවැනි ලෝකායත යයි.

බමුණ, ඒ මේ අන්තදෙකට නොපැමිණ, තථාගත තෙමේ අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරයෝ වෙති, සංස්කාර ප්‍රත්‍යයයෙන් විඥාණයවේ. මෙසේ මේ හුදු දුක් රැසේ හටගැනීමවේ. අවිද්‍යාවේම නිරවශේෂ විරාග නිරෝධයෙන්, සංස්කාර නිරෝධයවේ. සංස්කාර නිරෝධයෙන්, විඥාණය නිරෝධයවේ. මෙසේ මේහුදු දුක්රැසේ නිරෝධයවේ යයි. මැදුම් පිළිවෙතින් දහම් දෙසයි.

මෙසේ වදාලකල්හි ලෝකායතික බමුණු තෙමේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේට, හවත් ගෞතමයෙනි, ඉතා මැනව,

මා අද පටන් දිවිහිමියෙන් සරණ ගිය උපාසකයෙකුකොට දරන සේක්වා'යි මෙය සැලකෙලේය.

(ලෝකායන සූත්‍රයෙන්)

මහණෙනි, ශ්‍රැතවත් ආයථී ශ්‍රාවකයාහට කීම, කුමක් ඇතිකල්හි කීමෙක්වේද, කුමක් ඉපදීමෙන් කීමෙක් උපදීද, කුමක් ඇතිකල්හි සංස්කාරයෝ වෙත් ද, කුමක් ඇතිකල්හි විඥාණයවේද, කුමක් ඇතිකල්හි නාමරූපවේද, කුමක් ඇතිකල්හි ඡායායතනවේද, කුමක් ඇතිකල්හි ස්පර්ශයවේද, කුමක් ඇතිකල්හි වේදනාවවේද, කුමක් ඇතිකල්හි තෘප්තාවවේද, කුමක් ඇතිකල්හි උපාදානවේද, කුමක් ඇතිකල්හි භවයවේද, කුමක් ඇතිකල්හි ජාතියවේද, කුමක් ඇතිකල්හි ජරාමරණවේදැ'යි මෙබඳු සිතෙක් නොවේ.

එසේ වුවද මහණෙනි, ශ්‍රැතවත් ආයථී ශ්‍රාවකහට මෙය ඇතිකල්හි මේ වෙයි. මෙය ඉපදීමෙන් මෙය උපදී. අවිද්‍යාව ඇතිකල්හි සංස්කාරයෝ වෙති. සංස්කාර ඇතිකල්හි විඥාණයවේ. විඥාණය ඇතිකල්හි නාමරූපවේ. ජාතිය ඇතිකල්හි ජරාමරණ වෙයි. යන මෙහිලා පරප්‍රත්‍යයරහිත (අනුන්ගේ පිහිටක් නැතිව) දැනීම වෙයි. හෙතෙම මේ ලෝකය මෙලෙසින් උපදියයි මෙසේ දැනගනී.

මහණෙනි, ශ්‍රැතවත් ආයථී ශ්‍රාවකයාහට කීම, කුමක් නැතිකල්හි කීමෙක් නොවේ ද, කුමක් නිරුද්ධවීමෙන් කීමෙක් නිරුද්ධවේද, කුමක් නැතිකල්හි සංස්කාරයෝ නොවෙද්ද, කුමක් නැතිකල්හි විඥාණය නොවේද, කුමක් නැතිකල්හි නාමරූප නොවේද, කුමක් නැතිකල්හි

ඡධායතන නොවේද, කුමක් නැතිකල්හි ස්පර්ශය නොවේද, කුමක් නැතිකල්හි වේදනාව නොවේද, කුමක් නැතිකල්හි තෘෂ්ණාව නොවේද, කුමක් නැතිකල්හි උපාදාන නොවේද, කුමක් නැතිකල්හි භවය නොවේද, කුමක් නැතිකල්හි ජාතිය නොවේද, කුමක් නැතිකල්හි ජරාමරණ නොවේදැ'යි මෙබඳු සිතෙක් නොවෙයි.

එසේ වුවද මහණෙනි, ශුභවත් ආයඪී ශ්‍රාවකයාහට මෙය නැතිකල්හි මෙය නොවෙයි. මෙය නිරුද්ධ වීමෙන් මෙය නිරුද්ධවේ. අවිද්‍යාව නැතිකල්හි සංස්කාරයෝ නොවෙති. සංස්කාර නැතිකල්හි විඥාණය නොවේ. විඥාණය නැතිකල්හි නාමරූප නොවේ. නාමරූප නැතිකල්හි ඡධායතන නොවේ. ස්පර්ශය නොවේ. වේදනාව නොවේ. තෘෂ්ණාව නොවේ. උපාදාන නොවේ. භවය නොවේ. ජාතිය නොවේ. ජාතිය නැතිකල්හි ජරාමරණ නොවේ'යි යන මෙහිලා පරප්‍රත්‍යය රහිතවම දැනීම වෙයි. හෙතෙමේ මේ ලෝකය මෙසේ නිරුද්ධ වේ යැ'යි මෙසේ දැනගනී.

මහණෙනි, යම් කලෙක ආයඪී ශ්‍රාවක තෙමේ මෙසේ ලෝකයේ හටගැනීමත්, නැතිවීමත්, තතුසේ දැනගනී ද, මහණෙනි, මේ ආයඪී ශ්‍රාවක තෙමේ දිට්ඨිසම්පන්න ය'යි ද, අමාදොරට හැපි සිටිය'යිද කියනු ලැබේ.

මහණෙනි, ශුභවත් ආයඪී ශ්‍රාවකයාහට කීම, කුමක් ඇතිකල්හි කීමෙක්වේද, කුමක් ඉපදීමෙන් කීමෙක් උපදීද, කුමක්ඇති කල්හි සංස්කාරයෝ වෙත් ද, කුමක් ඇතිකල්හි විඥාණයවේද, කුමක් ඇතිකල්හි නාමරූපවේද, කුමක්

ඇතිකල්හි ඡායානනවේද, කුමක් ඇතිකල්හි ස්පර්ශයවේද, කුමක් ඇතිකල්හි වේදනාවවේද, කුමක් ඇතිකල්හි තෘෂ්ණාවවේද, කුමක් ඇතිකල්හි උපාදානවේද, කුමක් ඇතිකල්හි භවයවේද, කුමක් ඇතිකල්හි ජාතියවේද, කුමක් ඇතිකල්හි ජරාමරණවේදැ'යි මෙබඳු සිතෙක් නොවේ.

එසේවුවද මහණෙනි, ශ්‍රැතවත් ආයඪී ශ්‍රාවකයාට මෙය ඇතිකල්හි මෙයවේ. මෙය ඉපදීමෙන් මෙය උපදී. අවිද්‍යාව ඇතිකල්හි සංස්කාරයෝ වෙති. සංස්කාර ඇතිකල්හි විඥාණයවේ. විඥාණය ඇතිකල්හි නාමරූපවේ. නාමරූප ඇතිකල්හි ඡායානනවේ. ඡායානන ඇතිකල්හි ස්පර්ශයවේ. ස්පර්ශය ඇතිකල්හි වේදනාවවේ. වේදනාව ඇතිකල්හි තෘෂ්ණාවවේ. තෘෂ්ණාව ඇතිකල්හි උපාදානයවේ. උපාදානය ඇතිකල්හි භවයවේ. භවය ඇතිකල්හි ජාතියවේ. ජාතිය ඇතිකල්හි ජරාමරණ වෙයි. යන මෙහිලා පරප්‍රත්‍යය රහිතවම දැනීම වෙයි. හෙතෙමේ මේ ලෝකය මෙලෙසින් හටගනී. ය'යි මෙසේ දැනගනී.

මහණෙනි, ශ්‍රැතවත් ආයඪී ශ්‍රාවකයාහට කීමෙක්ද, කුමක් නැතිකල්හි කීමෙක් නොවේ ද, කුමක් නිරුද්ධවීමෙන්, කීමෙක් නිරුද්ධවේද, කුමක් නැතිකල්හි සංස්කාරයෝ නොවෙත්ද, කුමක් නැතිකල්හි විඥාණය නොවේද, කුමක් නැතිකල්හි ජරාමරණනොවේදැ'යි මෙබඳු සිතෙක් නොවේ.

මහණෙනි, ශ්‍රැතවත් ආයඪී ශ්‍රාවකයාහට මෙය නැති කල්හි මෙය නොවේ. මෙය නිරුද්ධවීමෙන්, මෙය නිරුද්ධ වේ. අවිද්‍යාව නැතිකල්හි සංස්කාරයෝ නොවෙත්, සංස්කාර නැතිකල්හි විඥාණය නොවේ. විඥාණය

නැතිකල්හි නාමරූප නොවේ. ජාතිය නැතිකල්හි ජරාමරණ නොවේයැයි යන මෙහිලා පරප්‍රත්‍යය රහිතවම දැනීමවෙයි. හෙතෙමේ මේ ලෝකය මෙලෙසින් නිරුද්ධවේයැයි මෙසේ දැනගනී.

මහණෙනි, යම් කලෙක ආයථී ශ්‍රාවක තෙමේ මෙසේ ලෝකයේ හටගැනීමක්, නැතිවීමක් තතුසේ දැනගනීද, මහණෙනි, මේ ආයථී ශ්‍රාවක තෙමේ දෘෂ්ටිසම්පන්නයයි ද, දර්ශන සම්පන්න යයි ද, මේ සද්ධර්මයට පැමිණියේ යයි ද, මේ සද්ධර්මය දකී යයි ද, ශෛක්ෂඥානයෙන් සමන්තාගත යයි ද, ශෛක්ෂවිද්‍යාවෙන් සමන්වාගත යයි ද, ධර්මප්‍රොතසට පැමිණියේ යයි ආයථී වූ නිර්වේදික ප්‍රඥාආත්තේයයිද, අමාදොරට හැපී සිටියයිද කියනු ලැබේ.

(අරියශ්‍රාවක සූත්‍රයෙනි)

දුක්ඛය

මහණෙනි, මෙහි මහණ තෙමේ පිරික්සන්නේ නන් වැදෑරුම්, නන්අයුරු දුක් වූ යම් මේ ජරාමරණ ලෝකයෙහි උපදීද, මේ දුක කීමෙක් නිදානකොට ඇත්තේද, කුමක් සමුදයකොට ඇත්තේද, කීමෙක් ජාතිකොට ඇත්තේද, කුමක් හවකොට ඇත්තේද, කුමක් ඇතිකල්හි ජරාමරණ වේද, කුමක් නැතිකල්හි ජරාමරණ නොවේ දැයි පිරික්සයි.

හෙතෙමේ පිරික්සන්නේ, නන්වැදෑරුම්, නන්අයුරු දුක් වූ යම් මේ ජරාමරණ ලෙවිහි උපදී ද, මේ දුක ජාතිය නිදානකොට ඇත්තේය. ජාතිය, ජාතිකොට ඇත්තේය. ජාතිය ප්‍රභවකොට ඇත්තේය. ජාතිය ඇතිකල්හි ජරාමරණ

වෙයි. ජාතිය නැතිකල්හි ජරාමරණ නොවේය'යි මෙසේ දැනගනී.

හෙතෙමේ ජරාමරණයක් දැනගනී. ජරාමරණ සමුදයයක් දැනගනී. ජරාමරණ නිරෝධයක් දැනගනී. ජරාමරණ නිරෝධයට සරුප්ව යනසුලු යම් ප්‍රතිපදාවක් වේ නම් එයද දැනගනී. එසේ පිළිපන්නේ නිවනට අනුකූල වූ පිළිවෙතෙහි හැසිරෙන්නේ ද වෙයි.

මහණෙනි, මේ මහණ තෙමේ හැමඅයුරින්, මැනවින් දුක ක්ෂයකිරීම පිණිස, ජරාමරණ නිරෝධය පිණිස, පිළිපන්නේ වේය'යි කියනු ලැබේ.

යලි මතුද පිරික්සන්නේ මේ ජාතිය කුමක් නිදානකොට ඇත්තේද, කිමෙක් සමුදයකොට ඇත්තේද, කුමක් ජාතිකොට ඇත්තේද, කුමක් ප්‍රභවකොට ඇත්තේද, කුමක් ඇතිකල්හි ජාතිය වේද, කුමක් නැතිකල්හි ජාතිය නොවේ දැ'යි පිරික්සයි.

හෙතෙමේ පිරික්සන්නේ, ජාතිය භවය නිදානකොට ඇත්තේය. භවය සමුදයකොට ඇත්තේය. භවය ජාතිකොට ඇත්තේ ය. භවය ප්‍රභවකොට ඇත්තේය. භවය ඇතිකල්හි ජාතිය වේ. භවය නැතිකල්හි ජාතිය නොවේය'යි මෙසේ දැනගනී.

හෙතෙමේ ජාතියක් දැනගනී. ජාතිසමුදයක් දැනගනී. ජාති නිරෝධයක් දැනගනී. ජාති නිරෝධයට සරුප්ව යන සුලු යම් ප්‍රතිපදාවක් වේනම් එයක් දැනගනී. එසේ පිළිපන්නේ නිවනට අනුකූල පිළිවෙතෙහි හැසිරෙන්නේදවේ.

මහණෙනි, මේ මහණ තෙමේ හැම අයුරින් මැනවින් දුක් ගෙවීම පිණිස, ජාති නිරෝධය පිණිස, පිළිපන්නේ වේය'යි කියනු ලැබේ.

යළි මතු ද පිරික්සන්නේ, මේ භවය වනාහි කීමෙක් නිදානකොට ඇත්තේ ද, කුමක් සමුදයකොට ඇත්තේද, කීමෙක් ජාතිකොට ඇත්තේද කුමක් ප්‍රභවකොට ඇත්තේද කුමක් ඇතිකල්හි භවය වේද කුමක් නැතිකල්හි භවය නොවේදැ'යි පිරික්සයි.

හෙතෙමේ පිරික්සන්නේ, භවය උපාදාන නිදානකොට ඇත්තේය. උපාදාන සමුදයකොට ඇත්තේය. උපාදාන ජාතිකොට ඇත්තේය. උපාදාන ප්‍රභවකොට ඇත්තේය. උපාදාන ඇතිකල්හි භවය වේ. උපාදාන නැතිකල්හි භවය නොවේ ය'යි මෙසේ දැනගනී,

හෙතෙමේ භවයක් දැනගනී. භව සමුදයක් දැනගනී. භව නිරෝධයක් දැනගනී. භව නිරෝධයට හරස්ව යන සුලු යම් ප්‍රතිපදාවක් වේනම්, එයක් දැනගනී. එසේ පිළිපන්නේ නිවනට අනුකූල පිළිවෙතෙහි පිළිපන්නේදවේ.

මහණෙනි, මේ මහණ තෙමේ හැම අයුරින් මැනවින් දුක ක්ෂයකිරීම පිණිස භවනිරෝධය පිණිස පිළිපන්නේ වේය'යි කියනු ලැබේ.

යළි මතු ද පිරික්සන්නේ මේ උපාදාන කුමක් නිදානකොට ඇත්තේද, මේ තෘෂ්ණාව කුමක් නිදානකොට ඇත්තේ ද මේ ස්පර්ශය කුමක් නිදානකොට ඇත්තේද, මේ වේදනාව කුමක් නිදානකොට ඇත්තේද, මේ ස්පර්ශය කුමක් නිදානකොට ඇත්තේද, මේ ෂඩායතන

කුමක් නිදානකොට ඇත්තේද, මේ නාමරූප කුමක් නිදානකොට ඇත්තේද, මේ විඥාණය කුමක් නිදානකොට ඇත්තේද, මේ සංස්කාරයෝ කීමෙක් නිදානකොට ඇත්තාහුද, කුමක් සමුදයකොට ඇත්තාහුද, කීමෙක් ජාතිකොට ඇත්තාහුද, කුමක් ප්‍රභවකොට ඇත්තාහුද, කුමක් ඇතිකල්හි සංස්කාරයෝ වෙත්ද, කුමක් නැතිකල්හි සංස්කාරයෝ නොවෙත්දැ'යි පිරික්සයි. හෙතෙම පිරික්සන්නේ සංස්කාරයෝ අවිද්‍යාව නිධානකොට ඇතියහ. අවිද්‍යාව සමුදයකොට ඇතියන අවිද්‍යාව ජාතිකොට ඇතියහ. අවිද්‍යාව ප්‍රභවකොට ඇතියහ. අවිද්‍යාව ඇතිකල්හි සංස්කාරයෝ වෙත්. අවිද්‍යාව නැතිකල්හි සංස්කාරයෝ නොවෙත්ය'යි මෙසේ දැනගනී. හෙතෙමේ සංස්කාරයනුත් දැනගනී. සංස්කාර සමුදයයත් දැනගනී. සංස්කාර නිරෝධයත් දැනගනී. සංස්කාර නිරෝධයට හරස්ව යනසුලු යම් ප්‍රතිපදාවක් වේනම් එයත් දැනගනී. එසේ පිළිපන්නේ නිවනට අනුකූල පිළිවෙතෙහි හැසිරෙන්නේ ද වේ.

මහණෙනි, මේ මහණ තෙමේ හැමලෙසින් මැනවින් දුක්ගෙවීම පිණිස, සංස්කාර නිරෝධය පිණිස පිළිපන්නේවේය'යි කියනු ලැබේ.

මහණෙනි, අවිද්‍යාවෙන් යුක්ත මේ පුද්ගල තෙමේ ඉඳින් කුශල සංස්කාර රැස්කෙරේ නම්, සිත කුශල සහගතවේ. ඉඳින් අකුශල සංස්කාර රැස්කෙරේ නම් සිත අකුශල සහගතවේ. ඉඳින් අකුශල අරූපාවචර කුශල සංස්කාර රැස්කරන්නේ නම් සිත රූපාවචර කුශල සහගත වේ.

මහණෙනි, යම් කලෙක පටන් මහණහුගේ අවිද්‍යාව ප්‍රතීණවූවා වේද, (එකල අහින් මාර්ග) විද්‍යාව උපන්නී වෙයි. හෙතෙමේ අවිද්‍යාව තොරවීමෙන් මාර්ග ඥානසංඛයාන විද්‍යාව ඉපදීමෙන්, කුශල සංස්කාර නොම රැස්කෙරෙයි. අකුශල සංස්කාර නොම රැස්කෙරෙයි. අරූපාවචර කුශල සංස්කාර නොම රැස්කෙරෙයි. කර්ම රැස්නොකරන්නේ සිත නොමෙහෙයවන්නේ ලෝකයෙහි කිසිවක් (තෘෂ්ණාදියෙන්) උපාදානය නොකරයි. උපාදානය නොකරන්නේ (තණ්හා පරිතස්සනා භය පරිතස්සනා වශයෙන්) තැති නොගනී. තැති නොගන්නේ තෙමීම පිරිනිවේ. ජාතිය ක්ෂයවූවාය. බඹසරවැස නිමවනලදී. කටයුතු කරණලදී. මේ රහත්බැව් පිණිස අනෙකක් නැතැයි දැනගනී.

හෙතෙමේ ඉදින් සුඛ වේදනාවක් විදිනම් එය අනිත්‍යයයි දැනගනී. තෘෂ්ණාවෙන් නොබැසගන්නා ලදැයි දැනගනී. අභිනන්දන විසින් නොපිළිගන්නා ලදැයි දැනගනී. ඉදින් දුක් වේදනාවක් විදිනම් එය අනිත්‍ය යැයි දැනගනී. තෘෂ්ණාවෙන් නොබැසගන්නා ලදැයි දැනගනී. නොපිළිගන්නාලදැයි දැනගනී. ඉදින් නොදුක් නොසුව වේදනාවක් විදිනම් එය අනිත්‍යයයි දැනගනී. නොබැසගන්නාලදැයි දැනගනී. නොපිළිගන්නා ලදැයි දැන ගනී.

හෙතෙමේ ඉදින් සුඛ වේදනාවක් විදිනම් නොබැඳුනේ ඒ වේදනාව විදි. ඉදින් දුක් වේදනාවක් විදිනම් නොබැඳුනේ ඒ වේදනාව විදි. ඉදින් මැදහත් වේදනාවක් විදිනම් නොබැඳුනේ ඒ වේදනාව විදි.

හෙතෙමේ කය හිමිකොට ඇති (පඤ්චද්වාරික) වේදනාව විදින්නේ කය හිමිකොට ඇති වේදනාව විදිමි'යි දැනගනී. දිවි හිමිකොට ඇති (මනෝද්වාරික) වේදනාව විදින්නේ දිවි හිමිකොට ඇති වේදනාව විදිමි'යි දැනගනී. කය බිඳීමෙන් දිවි කෙළවර වන්නට පෙරාතුව මෙලෙවිහිදීම සියලු වේදනාවෝ නොපිළිගන්නා ලද්දාහු, සිහිල්වන්නාහු නොපවන්නා ස්වභාව ඇත්තාහුය. ධාතු ශරීරයෝ ශේෂවන්නාහ'යි දැනගනී.

මහණෙනි, යම්සේ පුරුෂයෙක් උණුසුම් කළයක් කුඹල් උඳුනෙන් ගෙන සමබ්බෙක තබාද, එහි යම් ඒ උණුසුමක්වේද, එය එහිම සංසිදෙන්න්ය. කළය ශේෂ වන්නේය. මහණෙනි, එපරිද්දෙන්ම මහණ තෙමේ කය හිමිකොට ඇති වේදනාව විදින්නේ කය හිමිකොට ඇති වේදනාව විදිමි'යි. දිවි හිමිකොට ඇති වේදනාව විදින්නේ දිවි හිමිකොට ඇති වේදනාව විදිමි'යි දැනගනී. කය බිඳීමෙන් දිවි කෙළවරවීමට පෙරාතුව මෙලෙවිහිදීම සියලුම වේදනාවෝ නොපිළිගන්නා ලද්දාහු සිහිල් වන්නාහ. ධාතු ශරීරයෝ ශේෂවන්නාහ'යි දැනගනී.

මහණෙනි, ඒ කුමක්දැ'යි සිතන්නේද? රහත් මහණ තෙමේ කුශල සංස්කාර හෝ රූස්කරන්නේද? අකුශල සංස්කාර හෝ රූස්කරන්නේද? අරූපාවචර සංස්කාර හෝ රූස්කරන්නේද?

වහන්ස, මෙය නොවේමය.

හැමඅයුරින් සංස්කාර නැතිකල්හි සංස්කාර නිරෝධයෙන් විඥාණයෙක් පැනනගින්නේද?

වහන්ස, මෙය නොවේමය.

සර්වප්‍රකාරයෙන් විඥාණය නැතිකල්හි විඥාණ නිරෝධයෙන් නාමරූප පැනනගින්නේද?

වහන්ස, මෙය නොවේමය.

සර්වප්‍රකාරයෙන් නාමරූප නැතිකල්හි නාමරූප නිරෝධයෙන් ඡධායතන පැනනගින්නේද?

වහන්ස, මෙය නොවේමය.

නිරවශේෂයෙන්ම ස්පර්ශය නැතිකල්හි ස්පර්ශ නිරෝධයෙන් වේදනාව පැනනගින්නේද?

වහන්ස, මෙය නොවේමය.

නිරවශේෂයෙන්ම වේදනාව නැතිකල්හි වේදනා නිරෝධයෙන් තෘෂ්ණාව පැනනගින්නේ ද?

වහන්ස, මෙය නොවේමය.

නිරවශේෂයෙන්ම තෘෂ්ණාව නැතිකල්හි තෘෂ්ණා නිරෝධයෙන් තණ්හාව පැනනගින්නේද?

වහන්ස, මෙය නොවේමය.

නිරවශේෂයෙන්ම උපාදාන නැතිකල්හි උපාදාන නිරෝධයෙන් භවය පැනනගින්නේද?

වහන්ස, මෙය නොවේමය.

නිරවශේෂයෙන්ම භවය නැතිකල්හි භව නිරෝධයෙන් ජාතිය පැනනගින්නේද?

වහන්ස, මෙය නොවේමය.

නිරවශේෂයෙන්ම ජාතිය නැතිකලේ ජාති නිරෝධයෙන් ජරාමරණ පැනනගින්නේද?

වහන්ස, මෙය නොවේමය.

මහණෙනි, මැනවි, මැනවි, මහණෙනි, මෙසේමය. මෙය අන් අයුරකින් නොවේ. මහණෙනි, මෙය මෙසේ ම යයි අදහවූ, නිශ්චයට පැමිණෙවූ, මෙහි සැක නැත්තෝ, පහවූ විචිකිචිඡා ඇත්තෝ වූ. මෙයට දුක් කෙළවර නිවන වේ.

(පරිච්ඡේද සූත්‍රයෙනි)

මහණෙනි, උපාදානයන්ට ප්‍රත්‍යයවූ ධර්මයන් විෂයෙහි ආස්වාදය අනුව බලමින්, වෙසෙන්නහුගේ කෘෂ්ණාව වෙසෙසින් වැඩේ. කෘෂ්ණා ප්‍රත්‍යයෙන් උපාදාන වේ. උපාදාන ප්‍රත්‍යයෙන් භවය වේ. භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වේ. ජාති ප්‍රත්‍යයෙන්, ජරාමරණ, සෝකපරිදේව දුක්ඛ දෝමනස්ස උපායාසයෝ භටගනිත්. මෙසේ හුදු දුක්ඛයේ භටගැනීම වේ.

මහණෙනි, යම්සේ දරගැල් දසයක හෝ දරගැල් විස්සෙක හෝ දරගැල් තිසෙක හෝ දරගැල් සාළිසෙක හෝ මහා ගිනිකදක් යම්සේ දිලෙන්තේ ද, පුරුෂයෙක් කලින්කල වියලිතණත් එහි නොලන්නේ ද, වියලිගොමක් එහි නොලන්නේද, වියලිදරක් එහි නොලන්නේ ද, මහණෙනි, මෙසේ ඒ මහ ගිනිකද පළමු දර දැවීමෙනුත් අනෙක් දර නොලැබීමෙනුත් ප්‍රත්‍යය රහිතවූයේ නිවෙන්නේය.

මහණෙනි, එසෙයින්ම උපාදානීය ධර්මයන්හි දෝෂය නැවත නැවත දක්නාසුලුව වෙසෙන්නහුගේ තෘෂ්ණාව නිරුද්ධවේ. තෘෂ්ණා නිරෝධයෙන් උපාදාන නිරෝධයවේ. මෙසේ මේ හුදු දුක්ඛයේ නිරෝධයවේ.

(උපදාන සූත්‍රයෙනි)

සංයෝජන

මහණෙනි, සංයෝජනයන්ට ප්‍රත්‍යයවූ ධර්මයන්හි ආස්වාදය නැවත නැවත දක්නා සුලුව වෙසෙන්නහුගේ තෘෂ්ණාව වැඩෙයි. තෘෂ්ණා ප්‍රත්‍යයෙන් උපාදානවේ. මෙසේ මේ හුදු දුක්ඛයේ හටගැනීමවේ.

මහණෙනි, යම්සේ තෙලක් නිසා, වැටියක් නිසා, තෙල්පහනෙක් දැල්වෙන්නේද, පුරුෂයෙක් කලින් කල එහි තෙල් බහන්නේ ද, වැටිය සකස්කරන්නේද, මහණෙනි, මෙසේ ඒ තෙල් පහන, ඒ ආහාර ඇත්තේ ඒ උපාදාන ඇත්තේ, බොහෝ දිගුකලක් දිලෙන්නේ ය.

මහණෙනි, එසෙයින්ම සංයෝජනීය ධර්මයන්හි ආස්වාදය නැවත නැවත දක්නාසුලුව වෙසෙන්නහුගේ තෘෂ්ණාව වැඩේ. තෘෂ්ණා ප්‍රත්‍යයෙන් උපාදානවේ. මෙසේ මේ හුදු දුක්ඛයේ හටගැනීම වේ.

මහණෙනි, සංයෝජනීය ධර්මයන්හි දෝෂය නැවත නැවත දක්නාසුලුව වෙසෙන්නහුගේ තෘෂ්ණාව නිරුද්ධ වේ. තෘෂ්ණා නිරෝධයෙන් උපාදාන නිරෝධයවේ. මෙසේ මේ හුදු දුක්ඛයේ නිරෝධය වේ.

මහණෙනි, යම් සේ තෙලක් නිසා, වැටියක් නිසා, තෙල් පහනෙක් දැල්වෙන්නේ ද, පුරුෂ තෙමේ කලින් කල එහි තෙල් නොබහන්නේ ද, වැටියක් සකස් නොකරන්නේ ද, මහණෙනි, මෙසේ ඒ තෙල් පහන පළමු තෙල් දැවීමෙනුත්, අනෙක් තෙලක් නොගැනීමෙනුත් ප්‍රත්‍යරහිතවූයේ නිවෙන්නේය.

මහණෙනි, එසෙයින්ම සංයෝජනීය ධර්මයන්හි දෝෂය නැවත නැවත දක්නාසුලුව වෙසෙන්නහුගේ තෘෂ්ණාව නිරෝධය වෙයි. තෘෂ්ණා නිරෝධයෙන් උපාදාන නිරෝධය වෙයි. මෙසේ මේ හුදු දුක්ඛයේ නිරෝධය වේ.

(සංයෝජන සූත්‍රයෙනි)

මහා රුක්ඛ

මහණෙනි, උපාදානීය ධර්මයන්හි ආස්වාදය නැවත නැවත දක්නාසුලුව වෙසෙන්නහුගේ තෘෂ්ණාව වැඩෙයි. තෘෂ්ණා ප්‍රත්‍යයෙන් උපාදාන වෙයි. මෙසේ මේ හුදු දුක්ඛයේ හටගැනීම වේ.

මහණෙනි, යම්සේ මහ රුකෙක් වේද එහි යටට බස්නා යම් මුලුත් වේද, සරසට යම් මුලුත් වේද, ඒ සියල්ල ඕෂ්ඨ උඩට ගෙනයයි. මහණෙනි මෙසේ ඒ මහරුක ඒ ආහාර ඇත්තේ ඒ උපාදාන ඇත්තේ බොහෝ දිගුකලක් පවත්තේය.

මහණෙනි, එපරිද්දෙන්ම උපාදානීය ධර්මයන්හි ආස්වාදය නැවත නැවත දක්නාසුලුව වෙසෙන්නහුගේ තෘෂ්ණාව වැඩේ. තෘෂ්ණා ප්‍රත්‍යයෙන් උපාදාන වේ. මෙසේ මේ හුදු දුක්ඛයේ හටගැනීම වේ.

මහණෙනි, උපාදානීය ධර්මයන්හි දෝෂය, නැවත නැවත දක්නාසුලු ව වෙසෙන්නහුගේ තෘෂ්ණාව නිරුද්ධ වේ. තෘෂ්ණා නිරෝධයෙන් උපාදාන නිරෝධය වේ. උපාදාන නිරෝධයෙන් භව නිරෝධය වේ. මෙසේ මේ හුදු දුක්ඛසේ නිරෝධය වේ.

මහණෙනි, යම්සේ මහරුකෙක්වේද, එකල්හි පුරුෂයෙක් උදැල්ලක් හා පැසක් ගෙන එන්නේය. හෙතෙමේ ඒ රුක මුල සිඳින්නේය. මුලසිඳි හාත්පස සාරන්නේය. හාත්පස සාරා යටත් පිරිසෙයින් සුවදහොට මුල් පමණුවක් මුල් උදුරන්නේය. හෙතෙමේ ඒ රුක, කඩ කඩකොට සිඳින්නේය. කඩ කඩකොට සිඳි පලන්නේය. පලා කැබැලි කැබැලි කරන්නේ ය. කැබැලි කැබැලි කොට අවු සුළඟෙහි වියලන්නේය. අවු සුළඟෙහි වියලා ගින්නෙන් දවන්නේය. ගින්නෙන් දවා හළකරන්නේය. හළකොට මහ සුළඟෙහි හෝ පොලා හරින්නේය. සැඩ පහර ඇති ගඟෙහි හෝ පාකොට හරින්නේය. මහණෙනි, මෙසේ ඒ මහරුක උසුන් මුල්ඇත්තේ හිස්සුන් තල්ගසක් මෙන් කරණලද්දේ, නොවැඩෙන බවට පමුණුවන ලද්දේ මතු නුපදනා ස්වභාව ඇත්තේ වන්නේය.

මහණෙනි, එසෙයින් ම උපාදානීය ධර්මයන්හි දෝෂ නැවත නැවත දක්නාසුලුව වෙසෙන්නහුගේ තෘෂ්ණාව නිරුද්ධවේ. තෘෂ්ණා නිරෝධයෙන් උපාදාන නිරෝධය වේ. මෙසේ මේ හුදු දුක්ඛසේ නිරෝධය වෙයි.

(මහරුක්ඛ සූත්‍රයෙනි)

ප්‍රත්‍යක්ෂය

කාමාදි භවයෙහි හෝ අභිවාද්ධියෙහි ඇලුණු ලෝවැසි තෙමේ, තමා සිතන සැටියෙන් අන් පරිද්දකින්ම ව්‍යාප්ත සුඵලවෙයි. (නොසිතූ ආකාරයෙන් වැනසීම සිදුවෙයි.) එසේ වුවද, භවයෙහි ඇලුණේ, භවයම කැමතිවෙයි. යම් භවයක් හෝ අභිවාද්ධියක් කැමතිවේද, එය බියකි. ජරා මරණ ආදියෙන් බියවේද, එය දුකකි.

“බුදුහු තමන් වහන්සේගේ සිත අමතන සේක”

“වෙන වෙන පඤ්චස්කන්ධවූ අවිද්‍යායෙන් මැඬනාලද ස්ත්‍රී පුරුෂයන් ඔවුනොවුන් කෙරෙහි ඇලුණ හෙයින්ම, භවයෙන් නොමිඳුණ මේ සත්ත්ව ලෝකය බලව”.

යම්කිසි කාමාදි භවයෙන් මෙන්ද, උඩ යට ආදී සියළුතැන්හි සර්වභාවයෙන් (මුළුමනින්ම) ඒ හැම භවයෙන් අනිත්‍යයහ. දුඃඛයහ, විපරිනාම ස්වභාවවූහයි.

මෙසේ ත්‍රිලක්ෂණ ප්‍රතිවේදාකාරයෙන් භවයෙහිලා ගැනෙන පංචස්කන්ධය, තත්වූ පරිදි විදර්ශණා සහිත මාර්ගඥාණයෙන් දක්නාහට භවතෘෂ්ණාව ප්‍රභීණ වෙයි. පැවත්වීමට නොකැමැති වෙයි.

සර්වප්‍රකාරයෙන් තෘෂ්ණාවන්ගේ ක්ෂයවීමෙන් ශේෂයක් නොවූ, ආයඪී මාරීයෙන්වූ අනුත්පාද නිරෝධය නිර්වාණයයි. ඒ කෙලෙස් පිරිනිවනින් නිවූන මහණ (ශ්‍රාවකයා) හට උපාදාන රහිත හෙයින් පුනර්භවය නොවේ. ක්ලේශාදී පඤ්චමාර මඬිනලදී. ක්ලේශ

සංග්‍රාමය දිනන ලදී. සුබදුක්ඛාදියෙහි නොඇලුනේ සියළු
භවයෙන් ඉක්මවූයේයි.

(පෙටකෝපදේශය)

මෙහෙහිකිරීම

භව නාටකය නැවත විකාශය කිරීම (මෙහෙහි කිරීම
මඤ්ඤනාකිරීම) නොකරන්න. යෝනිසෝමනසිකාරයෙන්
(සන්සුන් මනසින්) යුතුව ඵලැඹි සිහියෙන් සිටින්න. අතීත
භව නාටකය නැවත සිහියට එනකල ඉන් වළකින්න. එය
හා නොබැඳෙන්න. ඉන් ගැලවීගන්න. නැවතුම එතැනය.
වරක් දුටුදෙය යලි බලන්නට සිත්වීම අතීත භව නාටකය
යලි විකාශය කිරීමක් ලෙසින් උදාහරණයට ගන්න.

සිදුවූ දෙය, සිදුවී හමාරය - මුණ ගැසුණ දේ ඒ
මොහොතේදී මුණගැසී හමාරය - පසු අවස්ථාවකදී එය
යළි කරළියට ඒම "භවයට" ඇද වැටීමකි. එසේ වූයේ
අනන්තයට බිලිවීමකි. නිමාවක් නොපෙනෙන සංසාර
වට්ටයෙහි හසුවීමකි.

ගුණදොස් කෙරෙහි

සුඵපිය පරිභ්‍රාජිකයා බුදුන් වහන්සේට නොයෙක්
ආකාරයෙන් දොස් කියයි. ධර්මයට දොස් කියයි. සංඝයාට
දොස් කියයි. එහෙත් මොහුගේ තරුණ අතවැසි බඹුදත්
තෙමේ නොයෙකුත් ආකාරයෙන් බුදුන්ගේ ගුණ කියයි.
ධර්මයේ ගුණ කියයි. සංඝයාගේ ගුණ කියයි. මෙසේ මේ
ගුරු ගෝල දෙදෙනා එකිනෙකට විරුද්ධ කථා කියමින්
භාග්‍යවතුන් වහන්සේත් සංඝයාත් පසුපසින්ම එන්නේය.

හික්ෂු සංඝයා විසින් මේ කරුණ බුදුන් වහන්සේ වෙත සැලකරනු ලදුව, උන්වහන්සේ විසින් මෙසේ වදාරන සේක.

මහණෙනි, අනුන් මට දොස් කියන්නේ නම්, ධර්මයට දොස් කියන්නේ නම්, සංඝයාට දොස් කියන්නේ නම් හෝ එවැනි අවස්ථාවලදී ඔබ කිසිවෙකුත් කෝප නොවිය යුතුය. නොසතුටු නොවිය යුතුය. සිතෙහි අමනාපයන් අතිකර නොගත යුතුය.

මහණෙනි, අනුන් මට දොස් කියනහොත්, ධර්මයට හෝ සංඝයාට දොස් කියනහොත් ඔබලා ඒ පිළිබඳව කෝප වන්නේනම්, නොසතුටු වන්නේකම්, එයින්ම ඔබ හැමගේ ධ්‍යානලාභාදියට බාධා වන්නේය.

මහණෙනි, අනුන් මට හෝ ධර්මයට හෝ සංඝයාට දොස්පවරණ අවස්ථාවන්හිදී, ඔබලා කලබලයට පත්වන්නේ නම්, අනුන් කීදෙය සත්‍යයක්ද, නැතහොත් අසත්‍ය කථාවක් දැයි දැන ගැනීමට හැකිවන්නේද?

ස්වාමීනි, කලබලයට පත්වුවහොත් කථාවෙහි ඇත්ත නැත්ත දැනගැනීමට නොහැකි වන්නේමයැයි ඒ හික්ෂුහු පිළිතුරු දුන්හ.

මහණෙනි, අනුන් මට හෝ ධර්මයට හෝ සංඝයාට හෝ දොස් කියනහොත්, එවන් අවස්ථාවන්හිදී මෙය අභූත කාරණයකි. මෙය අසත්‍යයකි. මේ කියන දෝෂයන් අප කෙරෙහි නැත. මේවා අප අතරින් දැකගැනීමට නොවන්නේමය ලෙසින් සිතා ඉවත දැමිය යුතුය.

නොදනියි, නොදනියි යනු යම් හේතුවක්වේද, එහෙයින් ප්‍රඥාවන්තායැයි කියනු ලැබෙයි. කුමක් නොදන්නේද යත්, මේ දුක යැයි නොදන්නේය. මේ දුක ඇතිවීමේ හේතුවයැයි නොදන්නේය. මේ දුක නිරෝධයකළ හැකියැයි නොදන්නේය. දුක නැතිකළ හැකි ප්‍රතිපත්ති මේ යැයි, දුක නැතිකිරීමේ මාර්ගය නොදන්නේය. ඇවැත්නි, මෙසේ නොදනියි - නොදනියි යන යම් හේතුවක්වේද, එහෙයින් ප්‍රඥාවන්තායැයි කියනු ලැබේ. (මෝඛයාය, බාලයාය).

ඇවැත්නි, ප්‍රඥාවන්තයා, ප්‍රඥාවන්තයැයි කියනු ලැබෙයි. කුමක් හේතුකොට ගෙන ප්‍රඥාවන්තයැයි කියනු ලැබේද?

ඇවැත්නි, දනී, දනී, යන යම් හේතුවක්වේද, එහෙයින් ප්‍රඥාවන්තයා කියා කියනු ලැබෙයි. කුමක් දන්නේද යත්, මේ දුක යැයි දන්නේය. දුක්ඛසමුදය මේ යැයි දන්නේය. දුක නැතිකිරීම මෙය යැයි දන්නේය. දුක නැතිකිරීමේ ප්‍රතිපත්තිමය මාර්ගය මෙය යැයි දන්නේය.

ඇවැත්නි, මෙසේ දනී - දනී යන යම් යම් හේතුවක් වේද, එහෙයින් ප්‍රඥාවන්ත යැයි කියනු ලැබෙයි.

ඇවැත්නි, විඥාණය - විඥාණයයි කියනු ලැබේ. ඇවැත්නි, කවරෙක් නම් විඥාණයැයි කියනු ලැබේද?

ඇවැත්නි, දන්නේය - දන්නේය යන යම් හේතුවක් වේද, එහෙයින් විඥාණය යැයි කියනු ලැබේ. කුමක් දන්නේ ද යත්, සුඛවේදනායැයි ද දන්නේය. දුකවේදනායැයි ද දන්නේය. අදුක්ඛමසුඛවේදනාවයැයිද දන්නේය.

ඇවැත්නි, මෙසේ දන්නේය - දන්නේය යන යම් හේතුවක් වේද, එහෙයින් විශ්වාන යැ'යි කියනු ලැබේ.

ඇවැත්නි, යම් ප්‍රඥාවක් ඇද්ද, යම් විශ්වාසයක් ඇද්ද, මේ දහම්හු එක් එක් වශයෙන් මිශ්‍රවන්නේද? නැතහොත් අමිශ්‍රව පවතින්නේ ද? මේ ධර්මයන් වෙන් වෙන්කොට වෙනස පනවන්නට හැකිවේද?

ඇවැත්නි, යම් නුවණක් ඇද්ද, යම් දැනීමක් ඇද්ද, මේ දහම්හු එක්වම ඇත්තේ ය. මේ ධර්මතාවයන් අරමුණු ආදි වශයෙන් හෝ වෙන් වෙන්කොට වෙනස් අයුරකින් දක්වන්නටද නොහැකිය.

ඇවැත්නි, යම් චතුස්සත්‍යය ධර්මයක් අවබෝධකොට දැනීම, මාර්ගය පිළිබඳ දැනීම ඒ ධර්මකාර්‍ය විසින් දන්නේය. මාර්ගවිශ්වාසය යම් චතුස්සත්‍යය පිළිබඳ අවබෝධයක් දැනීමක් වේද, එය අවබෝධ ඥානය විසින් ද දැනී. එහෙයින් මේ දහම්හු මිශ්‍රය. අමිශ්‍ර නොවෙති. මේ ධර්මයන් වෙන් වෙන්කොට වෙනස් ලෙසින් දක්වන්නට ද නොහැකිය.

ඇවැත්නි, යම් දැනීමක් ඇත්ද, යම් අවබෝධයක් ඇත්ද, එකිනෙක මිශ්‍රවයි. වෙන් නොවී සිටින්නාවූ මේ ධර්මයන්ගේ වෙනස කිම?

ඇවැත්නි, යම් අවබෝධයක් (නුවණක්) ඇත්ද, දැනගැනීමක් (විශ්වාසයක්) ඇත්ද සංයෝගව සිටී. වෙන්ව නොපවතින මේ ධර්මයන් අතුරින් (මාර්ග) නුවණ වටහාගත යුතුය. විදර්ශණා (විශ්වාසය) අවබෝධකොට වටහාගත යුතුය. මේ උන්දෙදෙනාගේ වෙනසයි.

ඇවැත්නි, වේදනා - වේදනායැයි කියනු ලැබේ.
ඇවැත්නි, කුමක් උදෙසා වේදනායි කියනු ලැබේද?

ඇවැත්නි, විදින්නේය - විදින්නේයැයි යන මේ හේතුවක් වෙත්, එහෙයින් වේදනායි කියනු ලැබෙයි. කුමක් විඳුනේද යත්, සුවආරමුණුද විදින්නේය. දුක්ආරමුණුද විදින්නේය. නොදුක්නොසුව ආරමුණු ද විදින්නේය.

ඇවැත්නි, මෙසේ විදින්නේය - විදින්නේ යැයි යම් හේතුවක් වේද, එහෙයින් වේදනා යයි කියනු ලැබේ.

ඇවැත්නි, සංඥා - සංඥා යැයි කියනු ලැබෙයි.
ඇවැත්නි, කවරෙක් සංඥාවන්නේද?

ඇවැත්නි, හඳුනාගනී - හඳුනාගනී, යන යම් හේතුවක් වේද, එහෙයින් සංඥා යයි කියනු ලැබෙයි. කුමක් හඳුනාගන්නේද යත්, වර්ණයන්ද හඳුනාගනී. රූපයන්ද හඳුනාගනී. ශබ්දයන්ද හඳුනාගනී. ගන්ධයන්ද හඳුනාගනී. ස්පර්ශයන්ද හඳුනාගනී.

ඇවැත්නි, මෙසේ හඳුනාගනී - හඳුනාගනී යන යම් හේතුවක් වේද, එහෙයින් සංඥා යැයි කියනු ලැබෙයි.

ඇවැත්නි, යම් වේදනාවක් ඇද්ද, යම් සංඥාවක් ඇද්ද, යම් විඥාණයක් ඇද්ද, මේ ධර්මයන් සංයෝග වන්නේ ද? නැතහොත් විසංයෝගී වන්නේ ද? මේ ධර්මයන් වෙන් වෙන්කොට දැක්වීමට හැකි වන්නේද?

ඇවැත්නි, යම් වේදනාවක් ඇද්ද, යම් සංඥාවක් ඇද්ද, යම් විඥාණයක් ඇද්ද, මේ ධර්මයන් සංයෝගව පවතී. වෙන් වෙන්ව නොපවතී. වෙන් වෙන්කොට වෙනස දක්වන්නට ද නොහැකිය.

ඇවැත්නි, (වේදනාව) යම් අරමුණක් විදිද, (සංඥාව) ඒ අරමුණ හඳුනයි. (සංඥාව) යම් අරමුණක් හඳුනාගනීද? (විඥානය) ඒ අරමුණ තම කාර්යය ලෙසින් දැනගනී. එහෙයින් මේ ධර්මයන් සංයෝගය වෙන් වෙන්ව නොඑකි. මේ ධර්මතාවයන් වෙන් වෙන්කොට දැක්වීමට ද නොහැකිය.

ඇවැත්නි, අවබෝධ කළයුතු ධර්මය කෙසේ නම් දැකිය හැක්කේද?

ඇවැත්නි, අවබෝධ කළයුතු ධර්මය ප්‍රඥාව වක්ෂුසින් (නුවණැසින්) දක්නේය.

ඇවැත්නි, හවයෝ කොතෙක් වන්නේද?

ඇවැත්නි, හවයෝ තුන් දෙනෙකි. කාමභවය, රූප භවය, අරූප භවය.

ඇවැත්නි, මතු අනාගතයෙහි පුනර්භවයෙහි ඉපදීම කෙසේ වන්නේ ද?

ඇවැත්නි, අවිද්‍යානීවරණ ඇති, තෘෂ්ණා සංයෝජන ඇති සත්ත්වයන්ගේ ඒ ඒ තැනි, රූප ආදී අභිනන්දනයෙන් ද, ආස්වාදයන් ගෙන් පුනර්භවයෙහි ඉපදීම සිදුවෙයි.

ඇවැත්නි, අනාගතයෙහි පුනර්භවයේ ඉපදීම සිදු නොවන්නේ කෙසේද?

ඇවැත්නි, අවිද්‍යා ක්ෂයකොට විරාගී බව හේතුවෙන් වන අරහත් මාර්ග චිත්තයන් වැඩීමෙන් - තෘෂ්ණාක්ෂය නිරෝධයෙන්, මෙසේ මතුයෙහි පුනර්භවයේ ඉපදීම නොවන්නේය.

ඇවැත්නි, ඉන්ද්‍රියයෝ පස්දෙනෙකි. ඒ කවරේදයත්, වක්ෂුසින්ද්‍රිය, ශෝතේන්ද්‍රිය, ස්‍රාණේන්ද්‍රිය, ජීවිහේන්ද්‍රිය, කායේන්ද්‍රිය'යි.

ඇවැත්නි, මේ පස්දෙනා නිසා "ආයු සිටිත්,

ඇවැත්නි, "ආයු" කුමක් නිසා පවතින්නේද?

ඇවැත්නි, "හුස්ම" නිසා සිදුවෙයි.

ඇවැත්නි, "හුස්ම" කුමක් නිසා පවතින්නේද?

"හුස්ම" - "ආයු" නිසා සිටුවේය.

ඇවැත්නි, අප දැන් ආයුෂ්මත් සැරියුත් තෙරුණුවන්ගේ බස මෙසේ වටහා ගනිමු. ආයු, හුස්ම නිසා පවතින්නේය. හුස්ම, ආයු නිසා පවතින්නේය.

ඇවැත්නි, කවර ආකාරයක හෝ උපමාවකින් මෙය වටහාගත හැකිවන්නේද?

ඇවැත්නි, එක් කරුණකින් තොපට උපමාවක් ගෙනහැර දක්වමි. උපමාවන්ගෙන්ද ප්‍රඥාවත්හු කියන ලද්දෙහි අර්ථය මැනවින් වටහාගනිති.

ඇවැත්නි, යම් ආකාරයකින් දල්වනලද තෙල් පහනෙහි, ගිනිසිළුව නිසා ආලෝකය (දීප්තිය) පවතින්නේද? දීප්තියනිසා සිළුව පවතින්නේද?

ඒ ආකාරයෙන්ම හුස්ම නිසා ආයු පවතී. ආයු නිසා හුස්ම පවතින්නේය.

ඇවැත්නි, එයම ආයුසංස්කාර වන්නේද? එයම වේදනාධර්ම වන්නේද? නැතහොත් අනෙකක් ආයු සංස්කාර වන්නේද? අනෙකක්ම වේදනා ධර්මවන්නේද?

ඇවැත්නි, ඔහුම ආයු සංස්කාරයෝත්, ඔහුම වේදනා ධර්මයෝත් නොවෙති.

ඇවැත්නි, ඔහුම ආයු සංස්කාරයෝත්, ඔහුම වේදනා ධර්මයෝත් වන්නේනම් සඤ්ඤාවේදයිත නිරෝධ සමවත්ති සමවැදුන මහණහුගේ (සමවතින්) සමාධියෙන් නැගී සිටීම නොවන්නේය.

ඇවැත්නි, යම් හෙයකින් අනෙකක් ආයු සංස්කාරයෝ වෙත්ද, අනෙකක් වේදනාධර්මයෝ වෙත්ද, එහෙයින්, සඤ්ඤාවේදයිත නිරෝධ සමවතට සමවැදුන මහණහුගේ (සමවතින්) නැගීසිටීම වන්නේය.

ඇවැත්නි, යම් දිනෙක කොපමණ ධර්මතාවයන් මේ කය හැරයන්නේද? එකල මේ කය සෙලවිය නොහැකි අයුරින් වැතිරගන්නේ නොවේද?

ඇවැත්නි, යම් කලෙක ආයුෂය, හුස්ම ය. විඥාණය යන ධර්මයන් තිදෙනා විසින් මේ කය අත්හරින්නේ ද, එසේ අත්හැරීම කරණකොට අවේනනික වූ ස්කන්ධයක් ලෙසින් බිම වැතිරගන්නේය.

ඇවැත්නි, යම් පුද්ගලයෙක් මළේ - කලුරිය කළේ වේද, යම් මේ මහණෙක් සංඥාවේදයිත නිරෝධයට සමවන්නේ වේද, මොවුන්ගේ වෙනස කෙබඳුවේද?

ඇවැත්නි, යම් පුද්ගලයෙක් මළේ ය. කලුරිය කළේවේද ඔහුගේ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස නැවතිණ. විතර්ක විචාරයෙන් නැවතුණහ. සංඥාවෝ නැවතුණහ. ආයු නිමවිය. උණුසුම සංසිදින. ඉන්ද්‍රියයන් අක්‍රිය විය.

යම් මේ මහණෙක් සංඥාවේදයින නිරෝධයට සමවැදුනේ වේද, ඔහුගෙන් කාය සංස්කාරයෝ නිරුද්ධය. සංසිද්ධනාහ. වාක් සංස්කාරයෝත් නිරුද්ධය. සංසිද්ධනාහුය. ආයුසිද්ධනේ නොවේ. හුස්ම නොසෙල්වෙයි. ඉන්ද්‍රියයෝ වඩාත් ප්‍රසන්න වෙති.”

ඇවැත්නි, යම් පුද්ගලයෙක් මළේ, කලුරිය කළේවේද යම් මේ මහණෙක් සංඥාවේදියින නිරෝධයට සමවන්නේ වේද? මේ උන්ගේ වෙනසයි.

(මහාවේදල්ල සූත්‍රයෙනි)

සත්ත්වයා

රාධ, රූපයෙහි යම් ඡන්දයක්, රාගයක් යම් නන්දියක්, යම් තෘෂ්ණායෙක්, කැමැත්තක්, දැඩිලෙසින් ගන්නා අකුසල චිත්තයන්හි ගැලුන කෙනෙක් වෙද්ද, එහි ඇළුන කෙනෙක් වෙත්ද, විශේෂයෙන් එහි ඇළුනේ වේද සත්ත්වයැ'යි කියනු ලැබේ.

වේදනාවෙහි, සංඥාවෙහි, සංස්කාරයෙහි, විඥාණයෙහි ඇළුනකෙනෙක් වෙත්ද, විශේෂයෙන්ම එහි ඇළුනේවේද සත්ත්වයැ'යි කියනු ලැබේ.

සත්ත්වයා යනු විශේෂයෙන් ම ඇලීම ප්‍රකාශ කිරීමයි.

(නර) සත්ත්ව තෙම සිටුනේ, රාගයෙන් රත්වූයේ සිටී, ද්වේශයෙන් දෘෂ්ඨිවූයේ සිටී. මෝහ වශයෙන් මුද්‍ර වූයේ සිටී. මාන වශයෙන් නානාලම්බන වික්ෂේපයට පැමිණ නොසිටී, විචිකිත්සා වශයෙන් නිෂ්ඨාවට පැමිණ නොසිටී. අනුශය වශයෙන් ස්ථිරබවට පැමිණසිටී. මෙයින්ද නර යැයි වේ.

(ශුභට්ඨක සූත්‍රයෙනි)

ගමනක් තිබුණේ ද?

අයෙකු සැතපුම් සියයක ගමනක් වාහනයකින් ගමන් කළේය.

වාහනය, ගමන, දුර ප්‍රමාණය, පුද්ගලයා මේ කවරේද? ගමන ගොස් ඇත. ගමන ගියේ වාහනයෙනි, වාහනය ක්‍රියාත්මකවූයේ එහි එන්ජිමෙනි. එන්ජිම සවිකොට තිබුණේ එහි වැසිය මතය.

සැතපුම් සියයක් ගමන්කළ බවක් පළවන මොහොතේ මේ සැතපුම් සියය ගමන්කිරීමට පාදක වූ වාහනයෙහි එන්ජිම කොපමණ දුරක් ගොස් තිබුණේ ද?

එන්ජිම පැවතියේ සවිකොට තිබූ වැසිය මතය. එය එතැනින් බැහැර කොහේවත් ගොස් නැත. පුද්ගලයා සැතපුම් සියයක් ගිය බව පවසතත්, ගමන ගිය වාහනයේ එයට බලය සැපයූ එන්ජිම තිබූ තැනමය. එන්ජිම බලය දෙමින් එතැනම සිටියදී පුද්ගලයෙකු සැතපුම් සියයක් ගොස් ඇත.

පුද්ගලයා සැතපුම් සියයක් ගිය බවකි. ගමන සිදුවූයේ වාහනයේ රෝද කරකැවීම නිසාය. වාහනයේ රෝද නොකරකැවෙන්නට සැතපුම් සියයක ගමනක් නොවනු ඇත.

කෙසේ හෝ වේවා රෝද කරකැවුණේය. වාහනය ගමන්කළේය. සැතපුම් සියයක ගමනක් පුද්ගලයා ගියේය.

වාහනයේ රෝද හතරක්ම කරකැවෙමින් ගමන ගියේය. රෝද හතර ගිය දුර ප්‍රමාණය සැතපුම් කොපමණද? යැයි කිව හැක්කේද?

නොහැක්කේය.

රෝද කොහේවත් ගොස් නැත. රෝද කරකැවුනේ ඒවා සවි වී තිබූ ඇක්සලය වටා පමණි. ඉන් බැහැර කොහේවත් ගොස් නැත. යෑමේ හැකියාවක් තිබුනේද නැත. රෝද ගමනක් ගියේද නැත. රෝද ක්‍රියාත්මක වූයේ එන්ජිමෙන් ඇතිකළ බලය අනුව තමන් සවිවී ඇති ඇක්සලයවටා භ්‍රමණයවීම පමණි.

පුද්ගලයා හැරණුවිට, එන්ජිම හෝ වාහනයට හෝ ඇක්සලයට හෝ රෝදවලට හෝ අන්කිසිවකට හෝ ගමනක් යෑමක් තිබී නැත. ගමන ඇතිවූයේ ගමන ගියේත් පුද්ගලයාය. ගමන ඇතිවූයේ පුද්ගලයා තුලය.

වෙනත් විවිධ බලයන්, ශක්තීන්මත පුද්ගලයා තුල පහල වූ ගමන නිර්මාණය විය. එහි නිමාව ද විය.

සත්ත්වයාගේ භවගමනද මෙවන් අයුරින්ම එක තැනම කරකැවීමක් පමණි.

සැබැවින්ම පුද්ගලයාතුල පහලවූ අරමුණ (සිතුවිල්ල) නොවන්නට ගමනක් තිබුණේද? සැතපුම් සියයක් යන්න නිර්මාණයවූයේ කෙසේද? මේවා සියල්ල සිත ප්‍රත්‍යකොට ඇතිකරගත් සංඛ්‍යයෝම පමණක් බව ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගන්නට කිසිවෙකු සමත්වන්නේ නම් හේ සැබැවින්ම නුවණැත්තෙකි.

දෙකෙළවර හා මධ්‍යය

ශ්‍රීෂ්ම කාලයේ තැතිතලාවක ඇත පෙනෙන මිරිගුවක් දකින මුවෙක්, ඒ මිරිගුවේ ජලය පිළිබඳව සංඥාවක්

ඇති කරගන්නවා. ජලය කියා සිතා ගන්නවා. ඒ සංඥාව අනුව, අරමුණ අනුව මඤ්ඤනාවක්, මෙනෙහි කිරීමක් ඇති කරගන්නවා. එහෙම හිතාගෙන ඒ මිරිඟුව දිභාවට දුවන්න පටන් ගන්නවා. ඒ මිරිඟුව දිභාවට දුවන්නේ කුමක් නිසාද? මේ දිවීමෙන් තමන් හා ජලය අතර ඇති පරතරය ගෙවා දමලා. ඒ ජලයට ලංවෙන්න පුළුවන් කියන හැඟීම මුඛා තුළ ඇති වුන නිසයි. ඒ හැඟීම තවදුරටත් මුඛා තුළ තිබෙන නිසයි. නමුත් මුඛා වටහානොගත්තු කාරණයක් තියෙනවා. මේ පරතරය දුවලා නිමකරන්න බැරි බව. මේ පරතරය කිසිදාක දුවලා ගෙවන්න බැහැ. මේ පරතරය ගෙවාදැමිය නොහැක්කක්.

දෙකොනක් ඇතිතාක්, මැදක් ද තියෙනවා. මේක හොඳින් අවබෝධකර ගතයුත්තක්. දෙකොනෙහිම මුලාවයි. ගැලවීම ඇත්තේ මැදයි. මැද හරියටම දැක ගත්තොත් නිවැරදිම දුකින් ගැලවෙනවා.

දකින ඇස එක කොනක්. ඇත තිබෙන ජලය දෙවන කොනයි. මේක කොන් දෙක වෙන්කර දැකගන්නා නම් ඒ අතර තියෙනවා පරතරයක්, හිඩැසක්.

මේ කාරණ තුනම අවශ්‍යයි මේ කියපු අරමුණකට, සංඥාමය අවස්ථාවට, අන්න ඒ නිසයි අර පරතරය ගෙවා දැමීමට නොහැකිවන්නේ.

මේ පරතරය ගෙවාදැමිය නොහැක්කක් බව තේරුම් ගත්තු විමුක්ත පුද්ගලයා අර මිරිඟුවට රැවටෙන්නේ නැහැ. ඒ මිරිඟුව ඔස්සේ දුවන්නේ නැහැ.

මේ පිළිබඳව අවබෝධයලත් ප්‍රඥාවන්තයා, ඒ රහතන් වහන්සේ, දිට්ඨ මන්තං ආදී වශයෙන් දැක්වූ ආකාරයෙන් දුටුදෙයෙහි, දුටුමතින් නවතිනවා. ඇසුනේ, ඇසුනමතින් (එතැනම) නවතිනවා. දැනුනේ. දැනුනමතින් නවතිනවා. දත්දෙයෙහි, දත්මතින්ම නවතිනවා. ඉන් ඔබ්බට යෑමක් හෝ ආපසු ගැනීමක් හෝ එතැනම පවත්වා ගැනීමක් හෝ නැහැ. එය මෙනෙහිකිරීමක් නැහැ. මඤ්ඤාණාකිරීමක් නැහැ. දැනුනා, ඇසුනා, බැලුවා පමණයි. එතැනම නිරුද්ධවෙන්නට හරිනවා. මෙන්න මේ විමුක්ත තත්ත්වය රහතන්වහන්සේ තුළ තිබෙනවා. රහතන්වහන්සේ නමක් දිට්ඨි, සුත, මුත, විඤ්ඤාත, කියන කාරණා පිළිබඳ නිවැරදි ලෙසින් ප්‍රකාශ කරන්නේ මෙයාකාරයෙනි.

“ඇවැත්නි, මම දිට්ඨිය පිළිබඳව ලංවෙන්නේත් නැතිව, දුරස්වෙන්නේත් නැතිව, එය ඇසුරු කරන්නේත් නැතිව, එහි බැඳෙන්නේත් නැතිව එයින් මිදී, එයින් ගැලවී මායිමිකර නොගත් සිතකින් යුක්තව වාසය කරනව”,

දැන් මිරිඟුව පිළිබඳ කාරණය වෙත එළැඹෙමු. එය තේරුම් ගන්නට බලමු.

මිරිඟුවකට ලංවෙන්නත් බැහැ. ඇත්වෙන්නත් බැහැ. දැඩි හිරුඑළිය පවතින කාලයේ ඇතිවන මිරිඟුවක් දැක්කම, තමන්තුළ පවතින පිපාසය නිසා ජලය පානයකර පිපාසය නිවාගැනීමේ ඕනෑකමින් මිරිඟුව කෙරෙහි ජලය පිළිබඳ සංඥාව ඇතිකරගෙන, ජලය ඇතිසේ පෙනෙන, එදෙසට දිවයෑමයි කරන්නේ, ඒ පැත්තට කොපමණ වේගයෙන් දිවගියත් මිරිඟුව ළඟට ලංවෙන්න බැහැ. කොපමණ දිවගියත් මිරිඟුව තියෙන බව පෙනෙන්නේ ඇතින්මයි.

රහතන්වහන්සේ, දකින, ඇසෙන, දැනෙන, පෙනෙන, සිතෙන කිසිවකට රැවටෙන්නේ නැහැ ඒවාට ලංවෙන්න සිතන්නේ නැහැ. ඒ නිසාම ඒවාට ලංවෙන්න යන්නෙත් නැහැ. ඒවායින් ඇත්වෙන්නෙත් නැහැ. ලංවීමට හෝ ඇත්වීමට සිත ඇතිකරන්නේ නැහැ. සිත පවත්වන්නේ නැහැ. එවැනි අරමුණුවල පවතින්නේ නැහැ. සැබෑ ස්වභාවය එසේවුනත් දිටියි, සුත, මුත, විඤ්ඤාතවල යෙදිලඉන්නවා වාගේ බාහිර ලෝකයාහට පෙනෙනවා. එහෙම හිතනවා. ඒ වුනත් මෙතැන එහෙම කිසිම ස්වභාවයක් නැහැ.

රහතන්වහන්සේලා, ප්‍රඥාව ඇතිකරගත් අය සංඥාවන් ගෙන් මිදිලා, ඒවායින් බැහැරවෙලා, කිසිවකින් මායිම්කර නොගත් සංයමයෙන්යුතු, සිතකින් යුතුව සිහියෙන් පසුවෙනවා.

මොකක්ද මේ මායිම් කිරීම, දෙකොන හා මැද,

කලින් පැහැදිලි කලා වගේ ඇස වෙනමයි රූපය වෙනමයි. ඒ අතරින් මැද පරතරයයි කියල මායිම්කර ගැනීමක් නැහැ. විමුක්ති සුවය ප්‍රත්‍යක්ෂකළ අයතුළ.

(කවුකුරුන්දේ ඥාණානන්ද හික්ෂු)

සිහිවිලි, අරමුණු මඤ්ඤාණා, කෙරෙන් සිදුවන්නේ දකින, පෙනෙන, ඇසෙන, සිතන දේ (දිටියි, සුත, මුත, විඥාණ) ආදිය කෙරෙහි වටිනාකමක් ඇතිකර ගැනීමයි. කිසියම් ආකාරයක පවතින දෙයක්ලෙස සිතා ගැනීමයි. වැරදි සංඥාවන් අනුව ඇතිකරගත් සාවද්‍ය සිතුවිලි ග්‍රහණය කරගැනීමයි. ඒවායේ ගැලීමයි. වෙලී යාමයි.

දකින දෙයක් තියෙනවා. අසන දෙයක් තියෙනවා. දැනෙන දෙයක් තියෙනවා. සිතන දෙයක් තියෙනවා. ආදි වශයෙන් සිතන්නට වීමෙන් නිරන්තරයෙන්ම සිතීමෙන් (මඤ්ඤණා කිරීමෙන්) කිසි අයුරකින් නොමැතිවුවත්, ඒවා ඇතිලෙසින් ඒවා සත්‍ය වශයෙන්ම ඇතිදේ ලෙසින් මුලාව ඇතිවෙනවා.

එවැනි මුලාවකුළින් යම්දෙයක් ඇතිවූයේනම්, එයම අනෙකක් බවට පත්වෙනවා. දෙයක් වෙලයි. අන්දෙයක් ලෙසට පත්වෙන්නේ කියා ප්‍රකාශවන්නේ ඒකයි.

දෙයක් හැටියට ගන්න නිසාම ඒකට ලංවෙන්න දරන උත්සාහයම ඇත්වෙනවා වගේ පෙනෙනවා, දැනෙනවා.

එකකට ලංවෙනකොට අනික ඇත්වෙනවා. ඒකයි ස්වභාවය. ඒකයි ධර්මතාවය. මැනවින් අවබෝධය ලැබිය යුත්තේ එයයි. මෙය මැනවින් ප්‍රත්‍යක්ෂකරගත් තැනැත්තේ සසරෙහි නොවැටෙයි. හවයෙහි නොඇලෙයි. නවතියි. නිවෙයි.

මතකයක තරම

පූර්වනිගමනය, අතීත අත්දැකීම්මත පහලවන්නකි. වර්තමාන සිදුවීම්යනු අතීත අත්දැකීම්කට හේතුවූ ක්‍රියාවලියනොව, අනෙකකි. වර්තමාන ක්‍රියාවලිය වර්තමාන ක්‍රියාවලිය ලෙසින්ම දැකිය හැකිය. එයට මුහුණදිය හැකිය.

එහෙත් අප විසින් සිදුකරනු ලබනුයේ අතීත ක්‍රියාවලියක අත්දැකීම්, වර්තමාන ක්‍රියාවලියත් සමඟ

අනුගතකරන්නට යෑමය. එවිට අතීත ක්‍රියාවන්ගේ නිගමනයන්, වර්තමාන ක්‍රියාවන් හා නොගැලපෙන විට, කෝපය ඇතිවෙයි. බිය ඇතිවෙයි. සියළු දුකට හේතු වෙයි.

වර්තමාන ක්‍රියාවලිය වර්තමානයට අනුරූපවම පවත්වා හරින්නේනම් පෙරකී දුකට හේතූන් එතැන පහලවන්නේ නැත. එම වර්තමානයද එතැනම බැහැරවීමට ඉඩහළ යුතුය.

එම අත්දැකීම් අනාගතයට පවත්වන්නට වෙර දරන්නේ නම් වර්තමානය, අනාගතයේදී අතීතය බවට පත්වී ඇති බැවින් යලිත් අතීත නිගමනයන් වර්තමානයට අනුගතකිරීමට ගන්නා දුකට මුල් වූ හේතූන් අතර ගැලීමක් වන්නේය.

අතීතය බැහැර වී ගොසිනි.

වර්තමානය අතීතයට එක්වනු ඇත.

අනාගතය ඇතිවියහැකිද? එසේ ඇතිවුවද, එය තවත් වර්තමානයක් හා අතීතයක්මවනු ඇත. අතීතයේ වර්ෂාව පැවතුනි. එම වර්ෂාව හේතුවෙන් ගංවතුර ඇති වී විශාල හානියක් සිදුවිය. එබැවින් වර්ෂාව පිළිබඳව ඇතිවූයේ නොමනාපයකි. වර්ෂාව නැතිවීම හොඳයැයි හැඟීමකි. ඒ එදාය.

වර්තමානයේ නියඟයක් පවතී. බොන්නට හෝ දිය පොදක් නොමැතිව සතුන් මියයති. මහ පොළොව ඉරිතැලී ගහකොළ වියළී යමින් පවතී.

මෙවන් තත්ත්වයකදී අතීත නිගමනයන් කොපමණ දුරට වලංගුවන්නේද? ... වලංගු නොවන්නේමය. පවතින නියඟය දුරුවීම පිණිස වර්ෂාව ඇතිවියයුතු බවට අපේ නිගමනයක් ඇතිවන්නේ ය. එය වනාහි එදිනට නිවැරදි නිගමනයකි. වර්තමානයේ තත්ත්වයට අනුව ක්‍රියාවලිය පැවතිය යුතුවා මිස, අතීතයට අනුකූලව ක්‍රියාවන් නොපවතින්නේ එසේ පැවත්විය නොහැකි බැවිනි.

අනාගතයේදී වැසි ඇතිවිය යුතුද, නියඟය ඇතිවිය හැකිද? එය අනාගත ක්‍රියාවලියට අයත්දේ මිස වර්තමානය විසින් සැලකියහැකි ක්‍රියාත්මකකළ හැක්කක් නොවන්නේය.

වර්තමානය අතීතයට පත්වනවිට අනාගතය වශයෙන් පැවතීමේදී වර්තමානය වන්නේය. එවිට එතැන පවතින ක්‍රියාවලියට අනුකූලව නිගමනයක් ඇතිවිය යුතුය. දුටු දේ දුටු මතින් නිමවිය යුතුය. බුද්ධදේශණයද එයමය.

දිගු ගමනක්

ගමන දිගුවූයේ වුවද, කෙටිවූයේ වුවද, පෙර නොපැවති එකකි. ගමනයනු සංඛත ධර්මතාවයකි. උවමනාවෙන්ම සකස්කරගනු ලැබුවකි. ගමනේ ස්වභාවය දිස්වනුයේ, එවන් ගමනක් ඇරඹීමට හේතු පාදක වූ ඕනෑකම, දැකීමට අපේක්ෂිත ඵලය හා තෘෂ්ණාසහගතව බැඳුණු අපේක්ෂාවන් ජාලය තුලිනි. මෙහි අතරමඟ කොහේද? අවසානය කොහේදැ'යි කිව නොහැකිය. අරමුණු ජාලය පවතිනතාක්, ගමනද පවතිනු ඇත. යථාවබෝධයෙන් තොරව ගමනේ නිමාව දැකිය නොහැකිවනු ඇත.

යථාවබෝධය ඇතිවූ සැනින් තමන්තුල ඇතිවූ කෙලෙස් හෙවත් අපේක්ෂාවන් හෙවත් බලාපොරොත්තු මතින් ගමනක් සකස් වූ බවත්, ගමනක් යෑමට වුවමනා වූ බවත්, ලෝභය මුසු වූ විඥාණ සහගත එම අපේක්ෂාවන් ඇති නොවූයේනම් සංඛත ධර්මතාවයක් වූ ගමනක් ඇතිකර නොගන්නා බවත් වැටහෙන්නේය. ඒ ක්ෂණයකින් තමා නවතින්නේය. නැවතුන තැනම ගමන නිමා වන්නේය.

නැති දෙයක් ඇත්තේ සේ දෘෂ්ඨිගතවන තැනැත්තේ, තවත් නැති දෙයක් කෙරෙහි ඉලක්කගත වීමෙන්, මෙතන සහ අතන වශයෙන් දෙකොනක් ඇතිකර ගනියි. ඒ දෙක අතර පරතරයකි. තමාතුලම මෙතැන හා අතන යනුවෙන් ඇතිකරගත් කොන්දෙක යාකිරීම සඳහා හෙතෙම ගමන අරඹන්නේය.

එතැනක් ඇත්තේනම් එය සංඛනයක්, මවාපාන්නක් වන්නේනම් මෙතැනක් ද ඇත්තේනම් එය ද සංඛනයක් හෙවත් මවාගත්තක්ම වන්නේනම් ගමනේ අවසානයක් දැකිය හැක්කේද? කොන්දෙක යාකළ හැක්කේ කෙසේද? නොහැක්කේමය.

එතැනත් මෙතැනත් අතර හිඬැස එක්කිරීමේ ගමන මෙහෙයවනු ලබන්නේ අවිද්‍යාව නිසා හටගත් විඥාණය විසිනි. තෘෂ්ණාව හෙවත් ලෝභය එතැනයි. එය නොවන්නට ගමනක් ඇතිනොවන්නේය. දැකිය යුත්තේ එතැන, මෙතැන, වශයෙන් කොන්නොවූ මධ්‍යයි. දුක එතැනයි. මැද පවතින විඥාණමය තෘෂ්ණා සහගත ක්‍රියාකාරීත්වයයි. යථාවබෝධයෙන් තොරවීම හේතුවෙන් ලෝභමූලිකව ඇති වූ අතනවල්, මෙතැනවල් හරහා අප කොතරම් දුරක් ගමන්කරන්නට ඇද්ද? අද දවසේ වුවද, ජීවිත ගමන එය තුලය. සංසාරය ද එතැනයි. සත්‍යතත්වය අවබෝධකර නොගත්තෙහි නම් ගමනෙහිද කොළවරක් දැකියහැකි නොවන්නේය. එසේ අවසනක් දැකියහැකි නොවන්නේ, ගමන සංඛත ධර්මතාවයක් බැවිනි. සැබෑවක් නොවන, එහෙත් නිර්මාණයකර සැබෑවක් ලෙස පවත්වාගනු ලබන්නක් බැවිනි. හේතුව වැරදිඅවබෝධයයි. අවිද්‍යාවයි.

නිවැරදි අවබෝධය, යථාවබෝධය ඇතිකර ගත් කල අවිද්‍යාව දුරුවී විද්‍යාව පහලවෙයි. සත්‍යයේ ආලෝකය දුටු තැනැත්තේ, අවිද්‍යා ගමන අත්හරින්නේය. නතරවන්නේය. නිමාවක් නොපෙනෙන ගමන පිළිබඳ අවබෝධය ඇතිවීම නිසා, අතරමගදී නිමාවන්නේය. සසරදුකින් මිදීම එතැනවන්නේය.

නිස්සරණය

මහණෙනි, නිස්සරණ (නික්මීම) ප්‍රතිසංයුක්ත වූ ධර්මයෝ තිදෙනෙක් වෙති. කවර තිදෙනෙක් ද යත්, යම් මේ ප්‍රථම ධ්‍යානයෙක් වේද, මෙය කාමයන්ගේ නිස්සරණයයි. හෙවත් නික්මීමයි. යම් මේ අරුපාවචර ධ්‍යානයෙක් වේද, මෙය රූපයන්ගේ නිස්සරණයයි. හේතුප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්, එයින්ම රැස්කරනලද හේතුප්‍රත්‍යයෙන් උපන් යම් කිසිවක්වේද, ඒ ධර්මයගේ නිස්සරණය, පහවීම නිරෝධයයි. නිවරණය මේ නිස්සරණීය ස්වභාවයෝ තිදෙන වෙත්.

හැමකල්හි කෙලෙස්තවන වියඪි ඇති, කාම නිස්සරණයද, රූපයන්ගේ අතික්‍රමයද (අතික්‍රමෝපාද) දැන සියළු සංස්කාරයන්ගේ සංසිද්ධිය යැයි කියන්නා වූ නිර්වාණය ස්පර්ශකරන්නාවූ ඒ මහණතෙම ඒකාන්තයෙන්ම සමාග්දර්ශී නම් වෙයි. යම් හෙයකින් ඒ කාමයන්ගේ නිස්සරණයන්, විශිෂ්ඨ ඥානයෙන් දැන නිමවනලද කෘත්‍ය ඇති ඒ රහත්මහණතෙමේ කාමාදී චතුර්යෝගයන් ඉක්මවූයේ නම්වෙයි.

(නිස්සරණීය සූත්‍රයෙනි)

විමුක්තිය

වර්ණයෙන් තොර, විනිවිද පෙනෙන කිසිවක්, වර්ණවත් වූ කිසිවක්මත පතිතවන්නේද, වර්ණවත් වූ පසුබිමමත පතිතවන්නේද, ගැටෙන්නේද, යෙදෙන්නේද, එම පසුබිමෙහි වූ වර්ණයෙන්ම, වර්ණයෙන් තොර විනිවිද

පෙනෙන දෙයතුලින් දිස්වන්නේය. පෙනෙන්නේය. විනිවිදයන්නාවූ දෙය පිළිබඳව නොදන්නේ, දිස්වන්නාවූ වර්ණය විනිවිද දැකියහැක්කාවූ දෙයෙහි වර්ණයම ලෙස දකින්නේය. පිළිගනු ලබන්නේය.

දැකිය නොහැක්කාවූ ප්‍රභාෂ්වරවූ සිතද, පතිතවන්නාවූ පසුතලයන්, පසුබිම අනුවම ඒවායේ වර්ණයන්, ඒවායේ ස්වරූපයන් අනුවම දිස්වන්නේය. සිතෙහි ප්‍රභාෂ්වර (විනිවිද යන) ස්වභාවය නොදන්නා තැනැත්තේ, සිත පතිතවී ඇති ගැටී ඇති, පහළවී ඇති, පසුබිමෙහි, වර්ණයෙහි, ධාතු වෙහි, ස්කන්ධයෙහි, දිරාපත් වන්නාවූ කයෙහි (ගතෙහි) ස්වරූපයම දකින්නේය. එයම සිත ලෙස සිතන්නේය. මෙනෙහි කරන්නේය. මඤ්ඤනා කරන්නේය.

එහෙත් ප්‍රඥාවැඩූ තැනැත්තේ සිතෙහි විනිවිද පෙනෙන ප්‍රභාෂ්වර බව ප්‍රත්‍යක්ෂකර ඇත්තේ, සිත ගැටුන, පතිතවුන, ගැලුන, ඇලුන, කයෙහි හෝ ස්කන්ධයෙහි හෝ පසුබිමෙහි හෝ වර්ණයෙහි නොරැවටෙන්නේය.

හේ සිත, සිත ලෙසත්, පසුබිම හෝ ස්කන්ධය හෝ වර්ණය වෙන් වෙන් ලෙසින් නිවැරදිව දකින්නේය. ගත (ස්කන්ධය) හා සිත එකිනෙක පටලවා නොගන්නේය. එහෙයින්ම එහි නොරැවටෙන්නේය. නොඇලෙන්නේය. නොරැඳෙන්නේය. අවබෝධයෙන්ම ඉන් විමුක්ත වන්නේය. නිදහස් වන්නේය. තවදුරටත් වැරදි දැක්මක් නොවන්නේය. මිථ්‍යාව දුරුවූයේ, සිත, ගතින් වෙන්වූනේය. ස්කන්ධයෙන් බැහැරවූනේය. වර්ණයෙන් වෙන්වූනේය. පසුබිමෙන් වෙන්වූනේය. සිත ප්‍රභාෂ්වර වූයේ විය.

නාමරූප මූලාව මිස, පවතින කිසිවක් තවදුරටත් නොවූයේය.

ප්‍රභාෂ්වර සිතෙහි මෝහාන්දකාරයන් දුරුවී, ප්‍රඥාවේ ආලෝකය පැතිරගියේ විය. මායාරූපී වූ චිත්තවිකාරයන් ප්‍රඥාවේ ආලෝකය හමුවෙහි රැඳීගත නොහැකිවූයේ, පැවතිය නොහැකිවූයේ ශේෂයකින් තොරවම දැවීගියේ විය. නෂ්ඨවූයේ විය. විනාශවූයේ විය.

සියල්ල සන්සුන් විය. නිවුනේය.

උපාදානස්කන්ධ

ස්පර්ශය ඇති වූයේ - සංඥාව බිහිවන්නේය.

සංඥාව බිහිවනුයේ සිතුවිල්ල බිහිවන්නේය.

බිහිවූ ස්පර්ශයද සංඥාවද සිතුවිල්ලද නොරැඳී නිරුද්ධවන්නේය.

නිරුද්ධවීමට අවස්ථාව නොතබන්නේ, සිතුවිලි දාමයක් ඇතිකර ගන්නේය. ඒවායෙහි ගැලෙන්නේය. වෙලෙන්නේය. සිතුවිලි පවත්වමින් ඒ තුළම අතරමචන්නේය. වල්මත් වන්නේය. හවය එතැනය. එතැනම සංසාරයයි. සංසාර වට්ටයයි. සංසාර දියසුළියයි.

ඇවිදින්නට සිතන්නේ ඇවිදියි. හවය පවත්වයි. නවතින්නට සිතන්නේ නවතියි. හවය පවත්වයි. සිනහසෙන්නට සිතන්නේ සිනහසෙයි. හවය පවත්වයි.

කවර ආකාරයෙන් සිතුවිල්ල ඇතිවූයේ වුවද, හවය එතැනය. සිතුවිල්ලට නිමිතිවූ නාමරූප කෙරේ සිතුවිලි

දාමයක් පවත්වාගැනීම හව ගමනයයි. අපමණ වූ සිතුවිලි පවත්වනුයේ සංසාරයක් හෙවත් අඛණ්ඩ ස්වභාවයක් පවත්වයි. එහි අග මූල නොපෙනෙනුයේ වල්මත් වෙයි. අතරම. වෙයි. දියසුළියකට හසුවූ පරඬලාපතක් මෙන් වෙයි. ගැලවීගත නොහැකිය. එහිම ගැවසෙන්නේ වෙයි.

රූප, වේදනා, සංඥා, සංස්කාර, විඥාණ ලෙසින් වූයේ වුවද, එස්ස, වේදනා, සංඥා, චේතනා, මනසිකාර ලෙසින් වූයේ වුවද, නාමරූප ලෙසින් වූයේ වුවද, විඥාණය එතැන සිතුවිල්ලයි. පංචෝපාදානස්කන්ධයයි.

තෘෂ්ණාව යනු ඕනෑකමයි.

එයද සිතුවිල්ලයි.

සිතුවිල්ල පවත්වන්නට උපකාරවනුයේද සිතුවිල්ලක්මය. පහන්සිළුවත් දීප්තියක් මෙන් එකටම පවතින්නේය.

එහෙයින්, මෙහි සැබෑවූ ස්වරූපය යථාස්වභාවය අවබෝධකිරීම අපහසුය. අවබෝධකිරීමේ නොහැකියාව (අවිද්‍යාව) නිසාම සිතුවිලි ස්වභාවයන්හිම ඇලෙන්නේය. ගැලෙන්නේය. පවතින්නේය. කෙලවරක් අවසානයක් නොදකින්නේය.

සම්බුදුපියාණන් විසින් දක්වා වදාළේ මෙම ස්වභාවයන් හඳුනාගන්නා ආකාරයයි. හඳුනාගතහැකි ආකාරයයි. ඒවායින් ගැලවෙන ආකාරයයි. අවසාන කරන ආකාරයයි.

එහෙයින්ම උන්වහන්සේගේ දේශණය තුළ සිත මූලිකකොට දක්වා ඇත්තේය. සිතීන් බැහැරලෝකයක්

හෝ භවයක් හෝ සංසාරයක් නොපවතින්නේය. අවබෝධ කළයුත්තේද, ප්‍රත්‍යක්ෂ කළයුත්තේද එම ස්වභාවයි. ධර්මතාවයයි.

කවරෙකු හෝ එම ස්වභාවයන් ප්‍රත්‍යක්ෂකරනු ලැබුයේද, හෙතෙම තවදුරටත් සිතුවිලි අතර අතරමං නොවෙයි. සිතුවිලි නොපවත්වයි. බැහැරවෙයි. සිතුවිලි හා නොගැටෙනවිට, සිතුවිලිවලට අනුව ක්‍රියා නොකරනවිට, සිතුවිලි අත්හරිනවිට ඉන් මිදුනේ වෙයි. ගැලවුනේ වෙයි. සිතුවිල්ලෙන් බැහැරවීමද සිතුවිල්ලකි. එය සිහියෙන් පවත්වනුයේ සම්මාසතියයි. නිවැරදි දැක්මෙන්යුතු සිතුවිල්ලයි. ඒ සිතුවිල්ල ස්වභාවය පිළිබඳ යථාවබෝධයයි.

සිතුවිල්ලම, ජීවත් කරවන්නාය.

සිතුවිල්ලම, සසර මවන්නාය.

සිතුවිල්ලම, භවය තනන්නාය.

සිතුවිල්ලම, උපද වන්නාය.

සිතුවිල්ලම, පවත්වන්නාය.

සිතුවිල්ලම, විඳවන්නාය.

සිතුවිල්ලම, වධකයාය.

සිතුවිල්ලම, මරන්නාය.

සිතුවිල්ලම, මාරයාය.

මාරයා පරාජය කරනුයේ, මාරයාගෙන් ගැලවෙනුයේ සිහියෙන් (සම්මාසතියෙන්) යුතුව සිතුවිල්ලෙන් බැහැරවිය යුත්තේය. එවිට ඉන් මිදුණේවෙයි.

ඉන් ගැලවුණේවෙයි.

නැවතුවේ වෙයි.

නැවතුවේ, නිරෝධයවේ.

අඳුර හා ආලෝකය

පිස්සාය යනු වික්කවිකාරයන්හි ගැලුන කැනැත්තාය.

ධනවත්වීමට සිතනුයේ, එම සිතුවිල්ලෙහිම ගැලෙන්නේය.

රජවෙන්නට සිතනුයේ, රජවීමේ සිතුවිල්ලෙහිම ගැලෙන්නේය.

උගතෙකුවීමට සිතනුයේ, ඉගෙනීමේ සිතුවිල්ලෙහිම ගැලෙනුයේ,

ව්‍යාපාරිකයෙකුවීමට සිතනුයේ ව්‍යාපාරික සිතුවිල්ලෙහිම ගැලෙන්නේය.

මෙවන් අනන්ත අප්‍රමාණ සිතුවිලි ඇතිකර ගනිමින් ඒවායේ ගැලීම සත්ත්වයාගේ ස්වභාවයයි. එවන් සිතුවිලි ඇතිකරන්නාසේම අත්හැරදැමීමද සත්ත්ව ස්වභාවයක් වෙයි.

තමන්තුළ ඇතිකරගත් වික්කස්වභාවය තමන්හටම අගය ඇත්තේය. එබැවින් එහි රැඳෙන්නට, එයම

පවත්වන්නට හෙතෙම අනේක අප්‍රමාණවූ දුක් කම්කටොළුවලට මුහුණ දෙන්නේය. තමාගේ ඉලක්කය වූ අරමුණ (සිතුවිල්ල සාර්ථක කරගත් බවට සිතුවිල්ලක් පහළවනතාක් හෙතෙම ඇති වූ චිත්ත විකාරයන්හිම ගැලී සිටින්නේය.)

මේ කවරආකාරයේ සිතුවිලි (අරමුණු, චේතනා, විශ්‍රාණ) වුවද, වෙනස්නොවී නොපවතින්නේය. එහෙයින්ම සත්ත්වයෝ තම තමන්ගේ ඇවතුම්, පැවතුම්, ජීවන රටාවන් වරින්වර වෙනස්කරනු දැකිය හැකිවන්නේය.

සිතුවිල්ල සැබෑවූ ලෙසින් සිතන තැනැත්තේ, ඒ සැබෑව පවත්වාගන්නට, රැකගන්නට වෙරදරනුයේ එසේ නොකළහොත් තමන් ලද ජයග්‍රහණය, තමන් කෙරෙන් ගිලිහීයනු ඇතැයි සිතන බැවිනි. ගොඩනගාගත්සේ සිතන භෞතිකසම්පත් නැතිවී යනු ඇතැයි ඇතිවන බියෙනි, සැකයෙනි.

අයෙකු ජයග්‍රහණයක් ලෙස හඳුන්වනුලබන දෙය, ජයග්‍රහණයක් ලෙසින් සිත් ඇතිකරගන්නා අනෙකුත් උදවිය ජයග්‍රාහකයා ගෙන් ප්‍රයෝජන ගැනීමට සිතති. ජයග්‍රාහකයා වටා රොක්වෙති. ඔහුව අගය කරති. ඇතැමුන් තමන්ද ජයග්‍රහණයක් ලැබියයුතු ලෙසින් සිතති. ඒ අනුව ඔවුනගේ අභිමතයට රිසිපරිදි සිතුවිලි ඇතිකර ගනිති. ඒවායෙහි ගිලෙති.

තමන් ඇතිකරගත් සිතුවිලි ජාලයකුල වෙලෙන හෙතෙම තම අභිමතයට අනුකූලතාවය දක්වන්නන්,

සහය දක්වන්නන්, බුද්ධිමතුන්සේ දකිති. හිතවතුන් ලෙසින් ගනිති.

තම අභිමතයට එකඟනොවන්නේ මෝඩයින්සේ සලකති. ඔවුන් සතුරන්සේ සලකති. පිස්සන් යැයි කියාපාති.

අවාසනාවකට, තමන් වෙලීසිටින විත්තවිකාරයන් පිළිබඳ නිවැරදි අවබෝධයක් ඔවුන්තුළ පහලවන්නේ නැතිය. තමන් වෙලීසිටිනුයේ විත්තවිකාර ජාලයක බැව් ඔවුනට නොපෙනෙන්නේය. තමන් දුඛයමින් සිටිනුයේ මිරිඟුවක් පසුපසබැව් නොවැටහෙන්නේය. විත්තවිකාරයන්ම තමන්ගේ ජයග්‍රහණයවන්නේය. විත්තවිකාරයන්ම තමන්ගේ ලෝකයවන්නේය.

කොපමණ ජයග්‍රහණයන් ලැබුනේ වුවද, ඔවුන් සැහීමකට පත්නොවන්නේය. කොපමණ අරමුණු ඉටුවූයේ වුවද තෘප්තිමත් නොවන්නේය. තව තවත් විත්ත විකාරයන් ඇතිකරවමින් ඔවුන් ඒවා පසුපසින්ම හඹා යන්නේය. තම සිතුවිලි ජයගත්තේ හෝ වේවා, පරාජය වූයේ හෝ වේවා, කවර හෝ එක්තරා අවස්ථාවකදී ඔහු, ඔහුගේ විත්තවිකාරයන්ද සමඟින් දුක උපදවමින් සම්මුතිමරණයකට පත්වන්නේය. මියයන්නේය. පුනර්භවය ඇතිවන්නේය. යළි උපදින්නේය. සිතුවිල්ල හව හේතුවකි. එය නිමාවනවිට තවත් සිතුවිල්ලක් ඇතිවෙයි. එය පුනර්භවයකි. සසර මෙසේ තැනෙන්නේය.

විත්ත ස්වභාවයන් අවබෝධකළ සේබ පුද්ගලයින්, තාදී තැනැත්තන්, විත්තවිකාරයන්හි නොගිලෙති.

තමන්තුළ පහලවන විත්තවිකාරයන් සිහියෙන් දකිති. හඳුනාගනිති. ඒවායින් බැහැරවෙති. ඒවා කෙරෙහි නොපිහිටති. නොපවත්වති. විත්තවිකාරයන්හි නොගිලෙන බැවින් ඔව්හු නිරතුරුව සතුටින් වෙසෙති. පහසු ජීවිත ගතකරයි. සැනසෙති. තෘප්තිමත් වෙති. සැහැල්ලු දිවිපෙවතක් පවත්වති. කවදා හෝ දවසක දුකින් තොරව, බැඳීම්වලින් තොරව නිදහස්වූ සතුටු සිතින්ම සම්මුතිමරණයට පත්වෙති. මියයති. නොඇල්මෙන් භවය දුරුවූයේ විය. පුනර්භවයක් ඇතිනොවූයේ යලි නූපදින්නේය.

විත්ත ස්වභාවයන් අවබෝධකර ගත් තැනැත්තෝ ඒවායේ මූලා නොවන්නේ, අගය නොකරන්නේ ය. ඒවායෙහි නොගිලෙන්නේය.

විත්ත ස්වභාවයන් අවබෝධ නොකළ තැනැත්තෝ විත්ත ස්වභාවයන්ම, විකාරයන්කර ගන්නේය. විත්ත විකාරයන්හි ගැලෙන්නේය. ගිලෙන්නේය. විත්ත විකාරයන්ම අගය කරන්නේය. තමන්ම බුද්ධිමත් ලෙස සිතන්නේය. පවසන්නේය. එළෙසින්ම හැසිරෙන්නේය. තම අභිමතයකට එකඟ නොවන්නන් පිස්සන් ලෙසින් දකින්නේය. පිස්සන් යැ'යි පවසන්නේය. තමන් විරාජමාන යැ'යි සිතමින්, හැසිරෙමින්, දුකින් දුකට පත්වන්නේය. ඒ බවක් ඔවුන්ට නොවැටහෙන්නේය. මූලාවෙහි ගැලෙන බැවින් භවයෙහි අතරමංවන්නේය. සංසාරවට්ටයට හසුවන්නේය. "සැපත" යයි සිතමින් දුක ම උපදවන්නේය. දුකම විඳින්නේය. පුනර්භවයම ඇතිකරන්නේය.

සත්‍ය අවබෝධකළ සේබපුද්ගලයා, තාදීතැනැත්තෝ මෙලොවද සතුටින් ජීවත්වෙති. මරණයෙහිද නොසැලෙති.

භවයෙහි ගැලීමක් නොවන්නේ සංසාරවට්ටයෙන් ගැලවෙති. සියල්ලෙන්ම නිරෝධවෙති. පරිනිර්වානයට පත්වෙති. නිවෙති.

ප්‍රත්‍යාවේක්ෂය

විශ්‍රාණය යනු අතීත මතකයන්ද?

එය එසේ නොවේ.

විශ්‍රාණයයනු අතීත මතකයන් නොවන්නේ ද?

එය එසේ නොවේ.

විශ්‍රාණයයනු අතීත මතකයන් වන්නේත් අතීත මතකයන් නොවන්නේත් නොවේ ද?

එය එසේද වන්නේ නොවේ.

එසේ නම් විශ්‍රාණය කුමක්ද? අතීතය කුමක්ද? වර්තමානය කුමක්ද? අනාගතය යනු කුමක්ද?

මතකය වශයෙන් හැඳින්වුවද, විශ්‍රාණය වශයෙන් හැඳින්වුවද, එතැන ත්‍රිවිධ තෘෂ්ණාවන්ගේ ස්වභාවයයි. නාමරූපයෝ සංස්කාරයෝය. සංඛතයෝමය, මවාගත් -දේය. සිතාගත්දේමය. කාම, භව, විභව, තණ්හාවෝමය. මමය, මාගේය වශයෙන්, මමායනය, මමත්ත්වය ආත්මදෘෂ්ඨි පහළවන ස්වභාවය විශ්‍රාණයි.

තත්කාලයේ, මේ මොහොතෙහිදී ඇතිවන ස්වභාවය ගැන විශ්‍රාණය උපදානය වුවහොත් වර්තමානය නම්වූ ස්වභාවය බිහිවෙයි. විශ්‍රාණය, තෘෂ්ණාව හේතුවෙන් වර්තමානයක් පවත්වයි.

වර්තමාන ස්වභාවයේ සහ තෘෂ්ණාවන් (විශ්වාසය) උපාදානයවන ආකාරයන්, අනුගතවන ආකාරයන් අනුව අනාගතය නම්වන සංස්කාර ස්වභාවයන් සැකසෙයි.

අතීතයනම්, ස්වභාවය සැකසී ඇත්තේද, පවතින්නේද තෘෂ්ණාව (පංචඋපාදානස්කන්ධ) හේතු ප්‍රත්‍යාවීමෙනි.

වර්තමාන නම් ස්වභාවය පවතින්නේ ද, තෘෂ්ණාව (පංචඋපාදානස්කන්ධ) නම්වූ අතීත ස්වභාවයන් හා උපාදාන වෙමින් සැකසෙන හේතුවෙනි.

අනාගතය නම්වූ ස්වභාවයන් සැකසෙනුයේද තෘෂ්ණාව (පංචඋපාදානස්කන්ධ) ප්‍රත්‍යාකරගනිමින් අතීතයේද, වර්තමානයේද සකස්වූනාවූ ස්වභාවයේ හේතුවෙනි.

ඇසුනේය. එපමණි. ඇසුන ස්වභාවය නිරෝධයි.

ඇසුනේකුමක්දැයි විචිකිච්චාවක්, කුකුභලයක් උවමනා නැත. ඇසුනේකුමක්දැයි දැනගැනීමේ ස්වභාවය පහළවූයේනම් එතැන තෘෂ්ණාවයි. භවයයි. උපතයි. දුකයි.

දුටු ස්වභාවය, රස, නිරස ස්වභාවය, ගන්ධ ස්වභාවයද, දැනීම් ස්වභාවයද, යන මේ සියළු ස්වභාවයෝද ඇතිවූ ක්ෂණයකින්ම නිරෝධයවන්නේය. එපමණක්ම පමණි.

සක්කායදිට්ඨි, විචිකිච්චා, මෝහය, මූලාව, තෘෂ්ණාව, විශ්වාසය, නාමරූප, සංස්කාර එතැන නැත.

ඒවාට සැකසීමට අවස්ථාවන් එළැඹියේනම්, මහත් අනර්ථයකි. අභාග්‍යයකි. කෙළවරක් දැකිය නොහැකි භවයේ වැටීමකි.

එබැවින් කවරහෝ ආකාරයේ ගැටීමක්, ස්පර්ශ ස්වභාවයන් ඇතිවීමක්, එතැන්හිම සිදුවන නිරෝධයන් පමණක්ම මෙතෙහිවන අයුරින් සතිය, සිතිය පැවතිය යුතුය. මෙය හැඳින්වෙන තනි වචනය යෝනිසෝමනසිකාරය නම් වන්නේය.

පෙර සිටි ආකාරයන් ප්‍රත්‍යාවේක්ෂය

මේ ජාතියෙහිදීම මම කළලයක්ව සිටියෙමි. ඒ වෙනස්වී ඇත. මියගොස් ඇත.

බිලිදෙකව සිටියෙමි. ඒ වෙනස්වී ඇත. මියගොස් ඇත.

ළදරුවෙකු ව සිටියෙමි. ඒ වෙනස්වී ඇත. මියගොස් ඇත.

දරුවෙකු ව සිටියෙමි. ඒ වෙනස්වී ඇත. මියගොස් ඇත.

පාසැල් සිසුවෙකු ව සිටියෙමි. ඒ වෙනස්වී ඇත. මියගොස් ඇත.

ක්‍රීඩකයෙකු ව සිටියෙමි. ඒ වෙනස්වී ඇත. මියගොස් ඇත.

ආදරවන්තයෙකු ව සිටියෙමි. ඒ වෙනස්වී ඇත. මියගොස් ඇත.

රැකියා විරහිතයෙකුට සිටියෙහි. රැකියාවක් සොයන්නෙකුට සිටියෙහි. ඒ වෙනස්වී ඇත. මියගොස් ඇත.

පළතුරු වෙළෙන්දෙකුට සිටියෙහි. ඒ වෙනස්වී ඇත. මියගොස් ඇත.

දේශපාලනයේ නිරතවන්නෙකුට සිටියෙහි. ඒ වෙනස්වී ඇත. මියගොස් ඇත.

සමාජ සේවකයෙකුට සිටියෙහි. ඒ වෙනස්වී ඇත. මියගොස් ඇත.

ජවසම්පන්න තරුණයෙකුට සිටියෙහි. ඒ වෙනස්වී ඇත. මියගොස් ඇත.

අනුන් පෙළන්නෙකුට සිටියෙහි. ඒ වෙනස්වී ඇත. මියගොස් ඇත.

අන්අයට සුවපත් කරන්නෙකුට සිටියෙහි. ඒ වෙනස්වී ඇත. මියගොස් ඇත.

කෝපාවිෂ්ඨවී, මැරයෙකුට සිටියෙහි. ඒ වෙනස්වී ඇත. මියගොස් ඇත.

විධායක නිලධාරියෙකුට සිටියෙහි. ඒ වෙනස්වී ඇත. මියගොස් ඇත.

ධාර්මිකයෙකුට සිටින්නෙහි. ශීලයෙහි පිහිටා සිටින්නෙහි. ඒ වෙනස්වනු ඇත. මිය යනු ඇත.

මේ හැම වෙනස්වීමක් පාසාම කර්ෂකය (දිරාපත්වන්නාවූ මේ ශරීරය) වෙනස්වී ඇත. සම්මුති

මරණයේදී, කර්මකය අහෝසිවනු ඇත. දිරාපත්වනු ඇත. ක්ෂයවෙනු ඇත.

එහෙත් නාමරූප පරම්පරා ආශ්‍රිත ත්‍රිවිධ තෘෂ්ණාවෝ (විශ්‍රාණය) තව තවත් අනේක ඉපදීම් හා මරණ ඇතිකරනු ඇත. පවත්වනු ඇත.

මේ ජාතිය තුලදීම, මා විවිධ ස්වභාවයන්ට පත්වෙමින් ඉපදී ඇත. ඒවා අතහැර මියගොස් ඇත. සංසාර වට්ටය (දියසුළිය) හවය තුල මේ සියල්ල සිදුවෙමින්, ඇතිවෙමින්, නැතිවෙමින් ඉදිරියට ඇදී යයි. මේ කිසිවක් මට ඕනෑවූ දේ නොවේය. මා දත්දේ නොවේය. එහෙත් ඒවා සිදු වී ඇත.

ස්වභාවය ස්වභාවයලෙස හඳුනානොගැනීම නම්වූ අවිද්‍යාව හේතුවකට ගෙන උද්ගතවන්නාවූ සංස්කාරයන්, (වර්ගීකරණයන්) නාමරූප වශයෙන් උපාදානය කරමින්, තෘෂ්ණා හරිත භාවයෙන් නොමිඳුනේ නම්, අනන්තවූ අපරිමිතවූ කාලයක් සංසාරවට්ටයේ ගැලීසිටීමට සිදුවනු ඇත. හවයේ ඇදීයනු ඇත.

ධර්මතාවයම ස්වභාවයයි. ස්වභාවයේ ස්වභාවය වෙනස් වෙනස්වීම මයි.

ආශ්වාස / ප්‍රශ්වාස

නිරන්තර සිසු ලෙසින් වෙනස්වන ස්වභාවයන්ය. එසේ වෙනස්වන ස්වභාවයන් අතර ස්වභාවයන් හේතුවෙන් පහළවන ස්වභාවයෝය.

චිත්ත ස්වභාවයෝය.

සංඥායැයිනම්වූ නාමරූප, සංඛාර නොවන්නට එම ස්වභාවයන් පිළිබඳ මෝහය, මූලාවන් ඇති නොවන්නේය.

ස්වභාවය තුළින් බිහිවූයේ වුවද, ස්වභාවය, සිත් එකිනෙක සමාන වේගයෙන් පහලවීම සිදුනොවන බැවින් පළමු සිත බිහිවී නිරෝධවනවිට ස්වභාවය තවත් බොහෝ ස්වභාවයන් ඇතිකොට, නැතිකොට අවසන්ය. එහෙයින් ප්‍රථම සිත නිරෝධවන්නේ දෙවන හෝ තෙවන හෝ එයටත් වඩා වැඩි ඇති ස්වභාවයක් ඇති තැනයි.

ඒ වනවිට තවත්, තවත් ස්වභාවයන් හේතුවෙන් මතු වූ, නිරෝධයට පත්වන සිත් ජාලයක් පවතින බැවින් ඇතිවී නිරුද්ධවන සිත් ජාලයක් පවතින ලෙසක්, ස්වභාවයක් පවතී. සිතක් නිරුද්ධවන කාලයට පෙර ස්වභාවය තවත් ස්වභාවයක සිත් බිහිකොට ඇති බැවින් දෙවන සිත දකින්නේ එය බිහිවූ ස්ථානයේ නොව වෙනත් ස්වභාවයන් රාශියක් පවතින ස්වභාවය තුලය. එබැවින් එම සිත තුල දිස්වන්නේ සැබෑ ස්වරූපය නොව ඒ වනවිට බිහිවන ස්වභාවයයි. මංමූලාව එතැනයි. දකින්නේ අතීතයයි. එහෙත් පෙනෙන්නේ එය වර්තමානය ලෙසයි. එය මූලාවක් නොවේ ද?

අතීතය, වර්තමානය, ඒවා ඇසිය, දැකිය, හැකි ඒවා නොවේය. නාමරූප සංස්කාරයන් හේතුවෙන් සම්මතයන් ලෙසත් පවත්වාගනු ලබනදේය. පැවතීමක් පෙනෙනුයේ, පවතිනුයේ පමාවූ සිත්වලය.

ස්වභාවය, නොපමාව දැකියහැක්කේද ස්වභාවයේද ස්වභාවයවන සිතෙහිද උත්පාද, නිරෝධයන් එක තැනදීම

දැකීමෙනි. ඒ සඳහා සිහිය, සතිය, මූලාවෙන් මිදුන සිත්, උපකාරී වේ. යෝනියෝමනසිකාරයයි.

ආශ්වාසය, නාමරූපසංස්කාරයෝය. ආශ්වාසය අනිත්‍යය. ආශ්වාසය සමඟ ඇතිවන ආශ්වාසය දැකීමේ සිත ද අනිත්‍යය.

ප්‍රශ්වාසය අනිත්‍යය, ප්‍රශ්වාසය දකින සිතද අනිත්‍යය, ආශ්වාසය ඇතිකිරීමේ ඕනෑකමක් ආශ්වාසයට නැත. එහෙත් ආශ්වාසය ඇතිවන්නේය. නැති කිරීමේ ඕනෑකමක් ප්‍රශ්වාසයට නැත. එහෙත් ප්‍රශ්වාසය සිදුවන්නේය. එම ස්වභාවය සිහියෙන් අවබෝධකළ හැකිය.

ආශ්වාසය අනිත්‍යබව මෙනෙහි කරන්නේය.

ප්‍රශ්වාසය අනිත්‍යබව මෙනෙහි කරන්නේය.

ආශ්වාසය දැක්කේ සිතින්බව එවිට අවබෝධවන්නේ ආශ්වාසය අවබෝධකළ සිතින් අනිත්‍යබව මෙනෙහි වන්නේය.

ප්‍රශ්වාසය දැක්කේ, සිතින්බව එවිට අවබෝධවන්නේය.

ප්‍රශ්වාසය අවබෝධ කළ සිතත් අනිත්‍යබව මෙනෙහි වන්නේය.

ආශ්වාසය ඇතිවිට ප්‍රශ්වාසය නැතිබවත් අවබෝධ වන්නේය.

ප්‍රශ්වාසය ඇතිවිට ආශ්වාසය නැතිබවත් අවබෝධවන්නේය.

ආශ්වාසය දකින සිත ඇතිවන විට, ප්‍රශ්වාසය දකින සිත නැතිබවක් අවබෝධවන්නේය.

ප්‍රශ්වාසය දකිනවිට ආශ්වාසය දකින සිත නොමැති බවක් අවබෝධවන්නේය.

ආශ්වාස නම් නාමරූපය නොවන්නට, මෙතෙහි කිරීමක් සිදුනොවන බව අවබෝධවන්නේය.

ප්‍රශ්වාස නම් නාමරූප නොවන්නට, මෙතෙහි කිරීමක් සිදු නොවන බවක් අවබෝධවන්නේය.

ආශ්වාස අනිත්‍යය, යනුවෙන් සිහිකරන සිත, ආශ්වාසයත් එය සිහිකරන සිතත් පහළවීමත්, නිරෝධවීමත් අවබෝධ කරයි.

ප්‍රශ්වාසය අනිත්‍යය යනුවෙන් සිහිකරන සිත, ප්‍රශ්වාසයත් එය සිහිකරන (මෙතෙහි කරන) සිතත් පහළවීමත්, නිරෝධවීමත් අවබෝධ කරයි.

ආශ්වාසය අනිත්‍යය, ආශ්වාසය දකින සිතත් අනිත්‍ය වශයෙන් එකවර මෙතෙහි කරන්නට යන්නේනම්, ආශ්වාසයේ අනිත්‍යතාවය හා මෙතෙහි කරන සිතෙහි අනිත්‍යතාවය දැකිය හැක්කේ, ප්‍රශ්වාස ක්‍රියාවලිය තුළ හෝ ඉන් ඔබ්බෙහිදීය.

එසේ සිදුවනුයේ ස්වභාවය, දෙස ස්වභාවයෙන් නොබලා ආශ්වාසය, සිත අනිත්‍යය, නිරෝධනම්වූ සංස්කාරක, නාමරූප උපාදානයකර ගැනීමේ හේතුවෙනි.

ආශ්වාසය අනිත්‍ය ලෙසත්, ක්ෂණයෙන් මෙතෙහි කළහැකිය. එය මෙතෙහිකළ සිතින් නිරෝධවනු දැකිය

හැකි ය. එය සිදුවිය යුත්තේ, ආශ්වාසය මතම පිහිටා මිස, ප්‍රශ්වාසයමතදී නොවේ. වරදින්නේ එතැනය. නාමරූප සංස්කාරයන් නොවන්නට මෙතෙහි කිරීමක් නොවනබවත් අවබෝධවන්නේය.

වෙනස්වන ස්වභාවයම අවබෝධවන්නේය.

වෙනස්වන ස්වභාවය යනු ද නාමරූපයෝය.

එම නාමරූප ස්වභාවයන් පිළිබඳවද අවබෝධවන්නේය.

මෙතෙහිකිරීම නාමරූපයෝය.

එම මෙතෙහිකිරීම නම්වූ නාමරූප පිළිබඳවද අවබෝධවන්නේය.

අවබෝධයද නාමරූපයකි.

අවබෝධය නම්වූ නාමරූපය පිළිබඳවද යථාස්වභාවය වැටහෙන්නේය.

සියල්ල පිළිබඳව යථා ස්වභාවය දැකීම නම් වූ ප්‍රඥාව එතැනය. එහි සමාධිය වැඩේ.

ආනාපාන

ස්වභාවයකි.

(නාමරූපය) සංස්කාරය වෙයි.

ආශ්වාසයයි කියැවේ.

ස්වභාවයකි.

සංස්කාර (නාමරූප) වෙයි.

ප්‍රශ්වාස යයි කියැවෙයි.

සංස්කාර, නාමරූපය නොවන්නට ස්වභාවය පිළිබඳව කටිකාවක් නැත.

දීර්ඝ ආශ්වාසය, දීර්ඝ ප්‍රශ්වාස, කෙටි ආශ්වාසය කෙටි ප්‍රශ්වාසය, මෙකී නොකී විවිධාකාර සංස්කාර නාමරූපයන් මගින් ස්වභාවය පිළිබඳව සැබෑ රූපයක්, මුහුණුවරක් පවත්වන්නටවීම හේතුවෙන්ම භවය ඇතිවෙයි.

ස්වභාවය දක්නට නැත. එය දැක්කේ ආශ්වාස හෝ ප්‍රශ්වාසය නම් වූ නාමරූප සංස්කාර ඔස්සේය.

නාමරූප සංස්කාරය හේතුවෙන්ම පහළුවූ මනසිකාරය විසින්ම එවැනි තත්ත්වයක් දකිනු ලබයි. දකින සිතද එතැනම නිරුද්ධවෙයි. එහෙත් ස්වභාවයේ වේගවත් ක්‍රියාකාරීත්වය හමුවේ පහලවන ප්‍රථම සිත නිරුද්ධවනවිට තවත් බොහෝ ස්වභාවයන් සමූහයක් සිදුවන්නේය. ඒ සමගම පහලවන සිත් ද අපමණවත් ඇතිවී නිරුද්ධවන නමුදු, මුල්සිත පහලවී නිරුද්ධවන්නට පෙරදීම ස්වභාවයේ තවත් තවත් පහල වීම. නැතිවීම හේතුවෙන් මුල් සිත නිමාවන විට දෙවන තෙවන අවස්ථාවන්හි ගැටෙමින් ඒවායින් පහලවන සිත් ද අඛණ්ඩව ගලා ඒම හේතුවෙන් එක් සිතක නිරෝධයදැකීමට නොහැකිව සිත් පරම්පරාවක් දකියි. ඒ සිත් පරම්පරාව එකක් නොව, එකිනෙක සුන්බුන් බවත් නොවැටහේ.

මුල් සිත නිමාවන විට වෙනත් ස්වභාවයක්ද පහළවී ඇති බැවින් දෙවන, තෙවන, සිත් පහළවී නිරෝධවන විට, තවත් බොහෝ විත්ත ස්වභාවයන් පහළවී අවසන් වන්නේය. මූලාව ඇතිවන්නේ එතැනය. භවය ඇතිවන්නේ එතැනය.

මුල් සිත පහළ වී නිරෝධවත්ම, ස්වභාවය බොහෝ දුරට ගමන්කර තිබේ. එහෙත් මුල් සිත බැහැරවත්ම දෙවන සිත දකින්නේ බොහෝ දුර ගොස් ඇති ස්වභාවය මතදීමය. එහෙයින් මනසිකාරය පවතින්නේ යථාස්ථානයේ නොව, පෙර අවධියකය.

එබැවින් යථාස්වභාවය තුළ මනසිකාරය දකින්නේ මේ ක්ෂණයේ පහළවන සිත මේ ක්ෂණයේ නොව, මොහොතකට පෙර පහළවූ නිරෝධවන සිතක් මය.

මේ මොහොතේ ඇතිකරන සිත් ස්වභාවයේ වේගවත් ක්‍රියාවලිය අනවබෝධය නිසා දකිනුයේ, පසුකලෙක හෙවත් අනාගතය නම්වූ සංස්කාරය තුලය. අවිද්‍යාව එයමය. මෝහයද එයමය.

ආශ්වාසය ඇතිවීම නිමාවෙයි. පහළවන සිතද ඒ සමඟම නිමාවෙයි.

ප්‍රශ්වාසය සමඟම ඇතිවන සිතද ප්‍රශ්වාසය නිමාවත් සමඟම නිමාවෙයි.

දැකියයුත්තේ එයයි. එවිට ස්වභාවයේ පැවැත්මත් නිරෝධයත් එතැනම වන්නේය.

ආශ්වාසය (ස්වභාවය) සමඟ ඇතිවන මනසිකාරය, නාමරූප සංස්කාරයන් වශයෙන් හැඳින්වෙන්නේ

යොමුවූ කල, ස්වභාවය පිළිබඳ සැබෑතත්ත්වය යටපත් වී, අස්වාභාවික අයුරින් නාමරූප සංස්කාරයන් හමුවේ වල්මත් වෙයි. මූලාවට පත්වෙයි. එසේ මං මූලාවට පත්වන්නේ කවරදාක කෙසේනම් ඉන් මිඳෙන්නට දැයි නොදන්නාහුය.

එබැවින් ස්වභාවය හා උත්පාද, නිරෝධයම පමණක් දැකීමට සමත්විය යුතුය.

ඒ සඳහා සිහිය පැවැත්විය යුතු ය.

එවිට එතැන සංස්කාර, හව, නාමරූප නොමැති බැවින් පහළවන්නේ සම්මාසතියයි. නිවැරදිසිහියයි, යෝනිසෝමනසිකාරයයි.

මේ යථාස්වභාවය දැකීමනම්වූ ප්‍රඥාවයි.

සංස්කාර, නාමරූපයනු ක්ලේශයයි.

සමාධිය හා ප්‍රඥාව පහලවූකල,

එතැන නිරෝධයයි.

ඇතිවීම, නැතිවන්නාක් මෙන්ම, ඒවායේ ශේෂයක්ද නොවන්නේය.

උපාදානයක් නොවන බැවින් නිරෝධයක්ද නොවන්නේය. දැන් දකිනවාය. දැන් දැනෙනවාය යනු මූලාවකි. ඒ මනසිකාරයකි. පහලවීමක්ම පමණි. අතීත සිද්ධිය (විඥාණය) වර්තමාන සිද්ධිය හා අනුගතවීම පමණකි.

දැන් දැකීම මූලාවය. මෝහයමය. අවිද්‍යාවය. දැන් දකිනදෙය හඳුනාගත හැකිවූයේ පෙරදී දැකහඳුනා ගොඩනැගූ නාමරූපයන් හේතුවෙනි. පංචෝපාදානස්කන්ධය යනු එම ස්වරූපයයි.

කවරෙකුහට හෝ වේවා, වත්මන් භවයේදී අතීතභවයන් පිළිබඳව, තථාගතයන් වහන්සේ විසින් දේශනාකොට ඇත්තේද එබැවිනි.

මේ අතීතසිදුවීම් ජාලයෙන්මිදී, සැබෑ ස්වභාවය හඳුනාගත යුතුය. එයම විදර්ශණාකළ යුතුය. එළැඹී සිහියෙන් සිටිය යුතුය.

අතීත සංස්කාරයන් ගෙන් මිදීම නිසා තවදුරටත් ඒවා පවතින්නේද නැත. අතීතයතුළ රැදීමම දුකට හේතුවය. දුකනම් මාරයාය. අතීත මනසිකාරයෙන්, අවබෝධයෙන් ඉන් බැහැරවීම, චිත්තවිකාරයන් පරාජය කිරීම මාරපරාජයකිරීම වන්නේය.

විමුක්තිය පිළිබඳ කරුණු අට

- 01. ශරීරය පිළිබඳව සංඥා ඇත්තේ, රූප බලයි.
- 02. තමන් පිළිබඳව රූපසංඥා නැත්තේ, බාහිරරූප බලයි.
- 03. අසුභය යන හැඟීමෙහි නිරතවෙයි.
- 04. රූපසංඥා සම්පූර්ණයෙන් බැහැරකොට ආකාසය අනන්තයයි සලකමින් ආකාසානඤ්චායතනයට එළඹ වසයි.

05. කෙනෙක් ආකාසානඤ්ඤායතනය ඉක්මවමින් විඤ්ඤාණය අනන්තයයි සලකා විඤ්ඤාණඤ්චායතනයට එළඹ වසයි.
06. කෙනෙක් විඤ්ඤානඤ්චායතනය සම්පූර්ණයෙන් ඉක්මවා අභිඤ්චායතනයට එළඹ වසයි.
07. කෙනෙක් ආභිඤ්චායතනය සම්පූර්ණයෙන් ඉක්මවා නේවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනයට එළඹ වසයි.
8. කෙනෙක් නේවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනය සම්පූර්ණයෙන් ඉක්මවා සංඥාවන්ගේ හා වේදනාවන්ගේ නිරෝධය වන සඤ්ඤාවේදයිත නිරෝධයට එළඹ වසයි.

අවස්ථාව නොදිය යුතුය

මාරයා යනු මරණය නොවේ.

දුකය.

දුක දරාගැනීමට අසමත්වන ඇතැමුන් දුකින් (මාරයාගෙන්) බේරීම සඳහා,

මරණය සොයා යයි.

මරණය තවත් උපතකට හේතුවක් පමණි.

උපත යනු තවත් දුක් කන්දරාවක් ඇති කරවන්නකි.

එබැවින් මාරයානම්වූ දුකින් මිදීමට කළයුත්තේ, දුකට හේතුවන්නාවූ ධර්මතාවයන් පිළිබඳව අවබෝධය ලබා ඉන් ගැලවීමයි.

අරමුණ පහළවූයේ කවර ක්ෂණයකද?

කුමන ආකාරයකින් හෝ අරමුණ හා බැඳුණේද?

එසැනින් උපන්නේවේ.

උපන්නේ දුකමවේ.

එවන් උපතම මාරයාහට අවස්ථාව උදාකරදීමකි.

අරමුණ (ආරම්භණය) පහළවූ ක්ෂණයෙහිදීම, එහි නොඇලී (සංස්කාර) අත්හැරෙන්නට ඉඩහැර, සිහිය පවත්වනුයේ, දුක ද පරාජය කරන්නේය. මරුවාහටද අවස්ථාව නොතබන්නේය.

හැවතීම

භෞතිකදේමක ගැලෙමින් යථාර්ථය දැකිය නොහැකිය.

භෞතිකත්ත්වයමතින් ඉවත්වී යථාර්ථය දකිනකල පරමාර්ථ සත්‍යය හමුවෙයි.

යථා, යථා, ස්වභාවයන් තථා, තථා, පරිදි දකිනකල ප්‍රඥාව පහළවෙයි.

එවිට ස්වභාවයන්ගේ අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්මතාවයන් පිළිබඳව සැබෑස්වරූපයන් අවබෝධවී ඇති බැවින් ස්වභාවයන් හා උපාදානයන් නොවන්නේය. නිසල වන්නේය. සමාධිය වැඩෙන්නේය. සමාධිය යනු අරමුණු ඇතිකර නොගැනීමය. අරමුණුවල නොගිලීමය.

යථා - යථා ස්වභාවයන් පිළිබඳව තථා - තථා පරිදි මෙතෙහිකළ යුතුය. අවබෝධකළ යුතුය. එය

සිදුකළහැක්කේ යෝනිසෝමනසිකාරයෙන් (සිහියෙන් / සතියෙන්) පමණි. යථා - යථා ස්වභාවයන් තථා - තථා අයුරින් මෙනෙහි කිරීමේදී, පහලවූයේ අවබෝධ ඥාණය හෙවත් ප්‍රඥාවය.

සැබෑ තතු (විද්‍යාව) දකින විට අවිද්‍යාව දුරුවන්නේය. අයෝනිසෝමනසිකාර (අසිහිය/අවිද්‍යාව) දුරුවන්නේය.

තෘෂ්ණාව පළායන්නේය. ත්‍රිවිධතෘෂ්ණාවෙන්ම, දුරුවන්නේය. තෘෂ්ණාව දුරුවනවිට අරමුණු නොවන්නේය. අරමුණු නොවූ නැත සමාධියයි.

නෙක්කම්ම

නෙක්කම්මය යනු අත්හැරීම නොව, අත්හැරෙන්නට ඉඩහැරීමය. එය මේ ක්ෂණයෙහිම සිදුවිය යුත්තේය. නැවත නොඇලිය යුත්තේය.

අත් හරින්නටනම්, සත්‍ය වශයෙන් කිසිවක් තිබිය යුතුය. මෙහි එවැනි සත්‍යවශයෙන් ගතහැකි, ගතයුතු කිසිවක් නැත. ඇත්තේ සංඛතයෝය. සංස්කාරකයෝය. මවාගත්තාවූ දේය. මම, ගැහැණිය, පිරිමියා, ළමයා, අහස, පොළොව, ඉර, හඳ, තරු, ගහකොළ, ගේ දොර, ධන ධාන්‍ය.. මෙකී නොකී සියල්ලෝම නාමරූපයෝය. සංඥාවෝය, ක්ලේශයෝය. උපධීන්ය. මේවා අනේකාකාරවූ වෙනස්වීම් ක්‍රියාවෝය. ස්කන්ධයෝය. එකිනෙකට පරස්පර විවිධ ක්‍රියාවන්නිසා නිරන්තරයෙන් වෙනස් වන්නෝය.

එවන් ස්කන්ධයෝ, සත්ත්ව පුද්ගලාදී වශයෙන් නාමරූපයෙන් අල්ලාගැනීම අවිද්‍යාවමය. අනවබෝධයයි. නොදන්නාකමය.

මේ පිළිබඳව යථාවබෝධ පහළවීම, විද්‍යාව පහළ වීමය. සත්‍යදැකීමය. නාමරූපයෙන් බිහිවන අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම ස්වභාවයේ සිහියෙන් දැකීමඔස්සේ මෙතෙහිකීර්මඔස්සේ නාමරූපයන් කෙරෙහි පහළවන ක්‍රීඩිත තෘෂ්ණාවන් උපාදානයවීම බැහැරවන්නේය.

නාමරූප කෙරෙහි ඇතිකරගන්නාවූ තෘෂ්ණාවන් හෙවත් සිතුවිලි හේතුවෙන් භවය තැනෙන්නේය. සංසාරය පවතින්නේය.

නාමරූප කෙරෙහි තෘෂ්ණාවන්ගේ පහළවීම සිදුනොවන කල, නාමරූපයන්ගේ අනිත්‍ය ස්වභාවයන් පෙනෙන්නේය. නාමරූපයන් ගෙන් ඇතිවන දුක පෙනෙන්නේය. නාමරූප කෙරෙන් ගතහැකි හෝ නාමරූප කෙරෙන් පවතින කිසිවක් නොමැතිබව අවබෝධවන්නේය. එවිට නාමරූප කෙරෙහි උපාදානයන් සිදුවන්නේ නැත. අත්හැරන්නේය. නිරෝධවන්නේය. කිසිවෙකු විසින් අත්හරිනවා නොව, තණ්හාව විසින් උපාදානයකර ගෙනතිබූ ක්ලේශයන් තෘෂ්ණාවට සාපේක්ෂව ඇතිවන සිහිය ක්‍රියාත්මක වනකල නිරුද්ධවන්නේය. එසේ සිදුවන නිරෝධයේදී එහි ශේෂවන කිසිවක් නොවන්නේය. දුක කෙළවර වන්නේය. නෙක්කම්මය සිදුවන්නේ එසේය.

විශ්වාසය හා මූලාව

එකම තැනෙකින් කපා පදම්කොට ගත් මැටි ගොඩකින්, විවිධ ආකාරයේ අනුරූප නිපදවියහැකිය. එසේ නිපදවන්නා වූ අනුරූප විවිධ නම්වලින් හැඳින්විය හැකිය.

එවන් රූපයන් කවර නාමයන්ගෙන් හැඳින්වූයේ වුවද එහි පවතිනුයේ සංඛතවූ නාමරූප නොව, මැටිටමය.

සංඛත වූ නාමහේතුවෙන්, රූපය එම නාමයට ප්‍රත්‍යය වූ බැවින්ම, පවතින දෙයක් ලෙසින් ග්‍රහණය කරගැනීම පහත්වන ස්වභාවයයි.

විශ්වාසය ඇත්තාහට ගලින් කළේ වුවද, මැටියෙන් කළේ වුවද, එය දෙවිරුවකි. පිදිය යුත්තකි.

එවන් විශ්වාසයක් ඇතිකර නොගන්නේ, එය මැටි ගොඩක් හෝ කළුගලක් ලෙස විනා, වෙනත් අන්ධ හක්කින්, ඇගැයීම්, ඇතිකර නොගන්නේය.

නාමරූපප්‍රත්‍යයට යටත්ව විශ්වාසයක් ගොඩනගාගත් තැනැත්තේ, එම විශ්වාසයටම යටත්වූ වහලෙකුවන්නේය. තමන් ඇතිකරගත් වහල්බවින් මිදිය හැක්කේ, යථා ස්වභාවයන් පිළිබඳව සැබෑ අවබෝධය ලැබීමෙන්, තමා විසින්ම ඇතිකරගත් මිථ්‍යාවිශ්වාසය බැහැරකිරීමෙන් පමණි. අයෙකුකුළ ඇතිවූ මිථ්‍යා විශ්වාසය අන් කවරෙකුහට හෝ වේවා බැහැරකළ නොහැක්කේමය. එයින් බැහැරවිය යුත්තේ එවන් මිථ්‍යා විශ්වාසයක් ඇතිකරගත් තැනැත්තේමය.

ස්පර්ශය දැනගන්නේ විශ්වාණයයි. ඒ ස්පර්ශය යම් කිසිවක් ලෙස හඳුනාගත්තේ එම මොහොතේ දීම නොවේ. ඒ පෙරදී දැනුන ස්වභාවයකි. එහෙත් එම මොහොතේ දී ඇති වූ ස්පර්ශය සමගම පහලවන දැනීම (විශ්වාණය) අලුත් දෙයක්සේ ගෙන එයවටා සංස්කාර උපදවයි. අලුත් යමක් මවයි. එවන් මැවීම් පිළිබඳව පහලවන හැඟීම් අනුව ආස්වාදයද, ආස්වාදයේ ඵලයලෙස සක්කාය දිට්ඨිය ද (නාමරූප වශයෙන්) පවත්වයි. එවිට නාමරූප ස්පර්ශ ස්වභාවයේ අවසන් ඵලයලෙස දැකියහැකිය. සක්කාය දිට්ඨිය (නාමරූපය) ප්‍රත්‍යකොට ගෙන ආස්වාදය ලබනවිට හැඟීම්නොවන අරමුණු ලෙසින් සංඥාව පවතින්නේය. අරමුණු අනුව සංස්කාරයෝ මවන්නේය. මැවීම් අනුව දැනෙන්නේය. ආශාවන් උපදින්නේය. විශ්වාණය උපදානයවන්නේය. වැඩෙන්නේය.

එවිට නාමරූප පවතින බැවින්, ඒවා විදීම ඇතිවන ලෙසින් වැටහෙන්නේය. මෙම වැටහීම වැරදි (අවිද්‍යාව)ය. නිවැරදි ස්වභාවය නම්,

රූප හේතුවෙන් ආස්වාදය ඇතිවූවා නොව විශ්වාණය (දැනීම්) හඳුනාගැනීම් ස්වභාවයමක සංස්කාර ලෙසින් මවාගැනීම් ඇතිවීමය. එවන් මවාගැනීම් කෙරෙහි හැඟීම් පහල වීමය. පහලවන හැඟීම් උපදානය කරමින් ආස්වාදය පහලවීමය. ආස්වාදය කෙරෙහි බැඳෙමින් සියළුදැනීම් විදීම, හැඟීම් ස්කන්ධයන් සත්‍යලෙස තිබෙන, නිත්‍යවූ සැබෑවූදේ ලෙසින් අරමුණු බිහිකර ගැනීමයි.

හැඟීම් අරමුණුබවට පත්විය. අරමුණ, භවය ඇති කරන්නට සමත්විය. ආස්වාදය සොයන්නටවිය. නොනවතින ගමන ඇතිවිය. සංසාරවට්ටය බිහිවිය.

දැනීම් හා ආස්වාදය (විශ්‍රාණය/වේදනා) හැඟීම් (සංඥා) සමඟ මුසුවූයේ, පැහැදිලි ජලයට වර්ණයන් එක් වූ සේ යථාස්වභාවයේ වෙනස් ආකාරයකට පත්වන්නේ, එතැන් සිට සැබෑස්වරූපය නොව මූලාවම (දැනීම වැටහීම වේ.) සක්කායදිට්ඨියම පවතින්නේය.

ස්පර්ශ, සංඥාවලින් පහලවන හැඟීම්, සමඟම පහලවන දැනීම්, (විශ්‍රාණය) කෙරෙහි සංස්කාර (මවාගැනීම්) හැඟීම් (සංඥා) සමඟ උපාදානයවන්නට ඉඩනොතබා සිතිය පවත්වන්නේනම් සංඥාව, සංඥාව තුලම නිමවන්නේය. හැඟීම, හැඟීම ලෙසින්ම නොවැඩී නිමවන්නේය. එවිට ආස්වාදයක් නැත්තේය. ඉන් ඔබ්බට සක්කාය දිට්ඨිය (නාමරූප) නැත්තේය. එතැන යමක් නැති බැවින්, භවයක් (පවත්නා ගැනීමක්) නොවන්නේය. ගමනක් නොවන්නේය. නවතින ගමනක් නැත්තේය. ගමන නිමවන්නේය.

කඩදාසිකැබැල්ල නෝට්ටුවක් බවට පත්වන්නේය. කඩදාසිකැබැල්ල බව අමතකවන්නේය. කඩදාසි කැබැල්ල මත සටහන්වන සළකුණු (සංඥා) අනුව වටිනාකම තක්සේරු කරන්නේය.

කඩදාසියද සැබෑ ස්වරූපයක් නොවේ. එය වෙනත් හේතූන්ගෙන් සැදුම්ලද්දකි. එවන් ස්කන්ධයක් කඩදාසිය නමින් (නාම/රූප) හඳුන්වාගන්නට විය. එය මත සළකුණු (සංඥා ඇතිකරමින් ඒ කෙරෙහි බැඳීම් ඇති කරන්නේය. සළකුණු යෙදුනේද වෙනත් ස්කන්ධයන් ගෙනි. ඒවා වර්ණයන් ලෙසින් ගනිති. කඩදාසියමත යෙදෙන සළකුණු අනුව එය මුදල් නෝට්ටුව වශයෙන් (නාමරූප) විය.

එතැන වටිනාකමක් බිහිවිය. වටිනාකම කෙරෙහි බැඳුණ සිත්ඇතියෝ ඒවා රැකගන්නට, උපයන්නට වෙරදරන්නට වන්නේය. එතැන ලෝභය බිහිවුණේය.

ලෝභය නිසා රැකගැනීමේ ඕනෑකම බිහිවිය. රැකගැනීමේ ඕනෑකම නිසා නැතිවේ යැයි යන හැඟීම් (සංඥාව) බිහිවිය. එනිසාම බිය උපන්නේය. බිය නිසාම ආරක්ෂාව පතා අවිආයුධ ද ඇතිකර ගන්නේය. සටන් ඇතිකර ගන්නේය. සටනේ වැදී අයසට පත්වූකල සටන් අත්හැර සාමය (නිස්සරණය) සොයන්නට වන්නේය.

කඩදාසි, සලකුණු, මුදල්නෝට්ටුව සම්මතයක් නොවේද? සම්මතය තුළින් බිහිවූයේ ලෝභය, ද්වේශය, මෝහය නොවේද?

මේ මූලාවක ගැලී ලැබූයේ මෝඩ ආස්වාදයක් නොවේද? මෝඩ ආස්වාදය නිසා ලැබුණේ දුක්බදායක ආදීනවයක් නොවේද? එම ආදීනවය දරාගැනීමට නොහැකිවීම නිසාම (සාමය) නිස්සරණය සොයන්නට සිදුවූයේ නොවේද?

සත්‍යය මෙසේ පැහැදිලිව, දැකිය හැකිව තිබියදී සම්මතයන් හා ගැලී, දුකට පත්වනුයේ නම් ඒ ශ්‍රෝණවන්ත ක්‍රියාවක් වන්නේ ද?

ධර්මවක්ෂ්‍යය (දහම් ඇස) පහලවන තෙක් සත්ත්වයා අන්ධයි. යනුවෙන් තථාගත සම්බුදු පියාණන් වහන්සේ විසින් වදාරා ඇත්තේ මේ තත්ත්වයම බව වටහා

ගන්නේ නම්... එවැන්නන් කොතරම් භාග්‍යවන්තයෝද, ප්‍රඥාවන්තයින්ද, අවාසනාවකාරම, සඳහම් ආලෝකය පෙනී පෙනී තිබියදීම තෘෂ්ණාහරිත සත්ත්වයෝ ලෝභ, දෝෂ, මෝහයන්ම ග්‍රහණය කරමින් දුකට පත්වෙති. දුකෙන් මිදීමට යැයි කියමින් දුකම වැළඳ ගනිති.

නිර්වේක ලාභ ප්‍රශංසා

මහණෙනි, ලාභ, සත්කාර, කීර්තිප්‍රශංසා දරුණුය. මහණෙනි, මෙහි මම ලාභසත්කාරයෙන් මඬනාලද, ගන්නාලද, සිත්ඇති, කාබුන්මරණින් මතු සැපයෙන් පහවූ නපුරුගතිඇති විවසව පතිතවන නිරයට පැමිණි ඇතැම් පුද්ගලයෙකු දකිමි.

මහණෙනි, මෙහි මම අසත්කාරයෙන් මඬනාලද ගන්නාලද සිත්ඇති කාබුන්මරණින් මතු සැපයෙන් පහවූ නපුරු ගතිඇති විවසව පතිතවන නිරයට පැමිණි ඇතැම් පුද්ගලයෙකු දකිමි.

මහණෙනි, මෙහි මම සත්කාරයෙන් ද, අසත්කාරයෝද යන දෙකින්ම මඬනාලද, ගන්නාලද සිත් ඇති කාබුන්මරණින් මතු සැපයෙන් පහලූ, නපුරු ගතිඇති විවසව පතිතවන නිරයට පැමිණි ඇතැම් පුද්ගලයෙකු දකිමි.

මහණෙනි, ලාභ, සත්කාර, කීර්තිප්‍රශංසා මෙසේ දරුණුය. තියුණුය. රළුය. අනුත්තරවූ අරහත්වාචබෝධය පිණිස අන්තරායකරය, මහණෙනි, එහෙයින් මෙහි මෙසේ හික්මිය යුතු.

උපන් ලාභ, සත්කාර, කීර්ති, ප්‍රශංසා බැහැරලත්නෙමු. උපන් ලාභ සත්කාර කීර්ති ප්‍රශංසා අපගේ සිතගෙන නොමසිටින්නේය'යි මහණෙනි, තොප විසින් මෙසේ හික්මිය යුතුමය. සත්කාර කරණුලබන අප්‍රමාණ සමාධිවිහරණ ඇති, යමෙකුගේ සමාධිය අසත්කාරයන්ද, සත්කාරයෙන්ද යන දෙකින් නොසැලේද?

ධ්‍යාන කරණසුළු සත්තක්‍රියා ඇති, සුක්ෂම දෘෂ්ඨි හා විදර්ශනා ඇති, උපාදානක්ෂය සංඛත නිවනෙහි ඇලුණු ඔහුට සත්පුරුෂයයි කියති.

(ලාභ සත්කාර සංසුක්තය)

නම්බුනාම මායා

ආවායඪීවරුන්ද මියයති. මහාවායඪීවරුන්ද මියයති. උගතුන්ද මියයති, පණ්ඩිතයින්ද මියයති. අග්ගමහාපණ්ඩිතත් මියයති. මෝඛයාත් මියයන්නේය. මරණයට පත්වූ නැත, අග්ගමහාපණ්ඩිතකියා හෝ මෝඛයා කියා හෝ කිසිදු වෙනසක් නැත්තේය. අග්ගමහාපණ්ඩිත හෝ මෝඛ යනු ජීවත්වන කාලයතුල ජීවත්වන්නන් විසින් සංඛතකරගත්, මවාගත්, සංස්කරණයකරගත්, (සකස්කරගත්) තණ්හාව පවත්වාගන්නට අගයක්ඇති නැති බවත්, පවත්වා ගැනීමට උපයෝගීකරගත් නාම රූප මායාජාලයක් පමණි.

අනිත්‍යවූයේ නිත්‍යනොවන්නේය. යමක්වූයේ මායාවකි. සදාකාලික නොවන්නේය. වෙනස් වන්නේය.

අනිත්‍යමායාව නිත්‍යලෙස ගැනීමෙන් පංචෝපාදානස්කන්ධය උද්ගතවෙයි. සංඥාවන්

ඇතිවන්නේය. නාමරූප ඇතිවන්නේය. මනසිකාර ඇතිවන්නේය. මේ සියල්ල පවත්වාගැනීමේ තෘෂ්ණාව ඇතිවන්නේය. එතැන විශ්‍රාණ යළිත් උද්ගතවන්නේය.

මේ එක් තැනකින් පටන්ගෙන තව තැනකින් නිමාවන ස්වභාවයක් නොවේ. එකෙකින් අනෙකකට, එයින් තවකෙකට වශයෙන් වෙනස් වෙනස්වන්නාවූ ස්වභාවයන් උපාදානකරමින් එකතැන කරකැවෙන්නාවූ සුළියක්බඳු ක්‍රියාදායමකි. එහි ඇරඹුමක්, මූලක් දකිනවානම්, දකිනුයේ පංචෝපාදානස්කන්ධයන්මය. බලනවානම් බලන්නේ, විදිනවානම් විදින්නේ පංචෝපාදානස්කන්ධයන්මය.

රූප, වේදනා, සංඥා, සංස්කාර, විශ්‍රාණ, පංචෝපාදානස්කන්ධයෝය.

ඇස, කන, නාසය, දිව, ශරීරය, අභ්‍යන්තර ආයතනයන්ය.

මේ කවරකින්වුවද උද්ගතවන්නාවූ ස්වභාවයෝ අනිත්‍යය.

අනිත්‍යය, නිත්‍යවශයෙන් ගැනීම දුකය. දුක ඉපදීමේ හේතුවය. දැකිය නොහැකිය. පැවතුමක් නැත්තේවුවද පැවතුමක් ලෙසින් දැකිය හැකිය. එහි යථා ස්වභාවය අවබෝධකර ගැනීමකින් තොරව නැවැත්වියද නොහැකිය.

සැබැතත්වයන් ප්‍රත්‍යක්ෂවූකළ ඇරඹුමක් අවසානයක් (උත්පාද, භංග) හැරුනුකොට අන්කිසිවක් නැතිය.

නැතිදෙයක පැවැත්මක්ද නැතිය. පැවතුමක් නැතිදෙයක නැවතුමක් පිළිබඳව ගැටලුවක් පැන නොනගී.

ස්වභාවයක් ඇතිවිය. එසැනින්ම එය නැතිවිය. හඳුනාගැනීමක් (සංඥාවක්) නොවීය. වර්ගකිරීමක් (සංස්කාරයක්) නොවීය. වර්ගකිරීමක් බෙදීමක් නොවන හෙයින් නාමරූප නොවීය. නාමරූප නොවූයේ, හඳුනාගත හැකි ස්වභාවයක්, ඕනෑකමක්, තෘෂ්ණාවක් (විඥාණය) නොපිහිටියේය. නූපන්නේය.

නිසරු වාද විවාද

වාදවිවාද නිශ්ඵලයෝය.

දොරක් අඩවන් ලෙසින් තිබුණේ යැයි සිතමු.

දොර භාගයට වසාඇතැ'යි අයෙකු පවසනු ඇත.

දොර භාගයට විවෘතකරඇතැ'යි අනෙකෙකු පවසනු ඇත.

එවන් කරුණක් කෙරෙහි එළැඹ වාදවිවාදකර කවර නම් නිගමනයකට එළැඹිය හැකි ද?

වාදයකට එළඹුනේ ඔවුනොවුන් දරාගත් දෘෂ්ටි (දැක්ම) අනුව මිස, සැබෑ ස්වභාවයමත නොවේ.

ඉහළ හොඳබව එහි සිටින්නා පැවසිය හැකිය.

පහළ හොඳබව එහි සිටින්නා පැවසිය හැකිය.

ඉහළ සිට එහි කළකිරුණ තැනැත්තෝද පහළ හොඳබව කිවහැකිය.

මේවායේ කවර සත්‍යයක් ද?

එකිනෙකා ඇතිකරගන්නා දෘෂ්ඨීන් (දැක්මන්) මත ඵලැඹෙන සම්මුතීන් පමණි.

තනිකඛයා විවාහවීමට සිතයි.

විවාහයටපත්වූ තැනැත්තේ ඉන්මිදීමට ඇත්නම් යැ'යි සිතයි.

මෙවන් මූලාවන්ගේ කෙළවරක් දැකිය යුතුය.

අවශ්‍යවන්නේ වාද විවාද නොව පොදු එකඟත්වයයි. නිගමනයයි. එහෙත් වෙනස්වන ලෝකධර්මතාවය තුළ ස්වභාවය තුළ, නිත්‍ය හැඩයක් ස්වරූපයක් නැතිස්වභාවය තුළ සදාකාලිකවූ වෙනස් නොවෙන්නාවූ නිත්‍ය නිගමනයක් නිත්‍ය එකඟතාවයන් ඇතිකළ නොහැක්කේය.

තම තමන් තුළ ඇතිවී තිබෙන, ඇතිකරගෙන තිබෙන අනේකාකාර විවිධ දෘෂ්ඨීන්ගෙන් මිදී සැබෑස්වභාවය අවබෝධකළ අවස්ථාවේදී, යථාර්ථය දුටු අවස්ථාවේදී, ධර්මාවබෝධය ලැබෙනු ඇත. මූලාව දුරුවෙනු ඇත. සිදුවියයුත්ත එහි සිදුවෙනු ඇත. නිරෝධයවනු ඇත.

නිසරු වාද

මහණෙනි, මම ලෝකයා සමඟ වාද නොකරමි. මහණෙනි, ලෝකයා වූකලී මා සමඟ විවාද කෙරෙයි. ධර්මවාදියෙකු ලොව කිසිවකු සමඟ විවාද නොකරයි. (ඒ විවාදකිරීමට තරම්වන කිසිවක් ධර්මතාවයන්හි නොමැති බැවිනි.)

(අඛගුත්තර නිකාය)

සංක්ලේශයෙන් ත්‍රිවිධයහ

තණ්හා සංක්ලේශ

දිට්ඨි සංක්ලේශ

දුශ්චරිත සංක්ලේශ යනුවෙනි.

තණ්හාසංක්ලේශයෝ - සමථයෙන් විසුද්ධවෙයි. ඒ සමථය, සමාධිස්කන්ධයයි.

දිට්ඨිසංක්ලේශය - විදර්ශනයෙන් විසුද්ධවෙයි. ඒ විදර්ශනාව ප්‍රඥාස්කන්ධයි.

දුශ්චරිතසංක්ලේශ - සුවරිතයෙන් විසුද්ධවෙයි. ඒ සුවරිත ශීලස්කන්ධයි.

ශීලයෙහි පිහිටි ඔහුට හව ප්‍රාර්ථනාව උපදීනම, මෙසේ ඒ පුද්ගලයාහට, මේ සමථ - විදර්ශනා (විපාක ඵල උපදවන හෙයින්) භාවනාමය පුණ්‍යක්‍රියා වස්තු වෙයි.

ඒ ඒ හවයෙහි උපත පිණිස පවතී.

මෙසේ හෙයින් සියළු ශීල, භාවනාවන් අවබෝධයෙන් යුතුව පැවත්විය යුත්තේ හව නිරෝධය උදෙසාම මිස හව තණ්හාව පෙරටුකොට ගෙන නොවේ. ශීලය වුවද වරදවාගත්කල “ශීලබ්බතපරාමාගයෙහි” වැටෙයි. යථා ස්වභාවයන් (ධර්මතාවයන්) අවබෝධකරගත හැකි වුවෙකු විනම් තෘෂ්ණාවන්ගෙන් මිදී, මාරයාගේ ග්‍රහණයෙන් ගැලවී ගන්නේය.

කාමයෝත් පිරිහෙති. - කාමස්චරූපයෝත් පිරිහෙති.

කාමයෙහි වැදීසිටින පුද්ගලයාත් පිරිහෙති.

සිතුවිල්ලට ඉඩ නොහරින්න.

සිහිය පවත්වාගන්නා - මුලාවෙහි නොවැටෙයි.

සිහිය පවත්වාගත නොහැකිව - සිතුවිලි රජ කරන්නේ නම්, මුලාවටපත්වී අතරමචන්නේය. “දුකම” පවතින්නේය.

සිදුවූදේ සිදුවී හමාරය. එහි කිසිවක් ශේෂවී නැත.

එහෙත් තණ්හාව හේතුකොට නැවත නැවත මෙතෙහිකීරීම මතකතබාගැනීම.

ආස්වාදය

ආදීනවය

නිස්සරණයට

යොමුවීම, තණ්හාවේ ස්වභාවයයි.

සිදුවියයුත්තේ ඊළඟ අරමුණෙහි නොඇලීමයි. ඉන් ගැලවීම පිණිස සිහියට එළඹීමයි.

අරමුණින් බැහැරවූයේ අරමුණ දුරුවූයේ, වෙනත් අරමුණක් නොමැතිවූයේ “සමාධිය” පවතී.

මාරයා හා මරණය

මරණය යනු මාරයා නොවේ. එය වනාහි හවයෙහි එක් සන්ධිස්ථානයක් පමණි. මාරයා වනාහි දුකය. (පඤ්චොපාදානස්කන්ධයෝය.)

මරණය යනු මාරයානම්, දුකින් පීඩිතවූ, දුකින් ගැලවීගත නොහැකිවූ සත්ත්වයින්, මරණයේ පිළිසරණ පතන්නට නොයනු ඇත.

“දුක” නැමැති මාරයා, ඔහුගේ දඩයම ලෙසින් ගැනීම පිණිස ඔබව ලුහුබදින්නේය.

ඔබ මරයාහට බියපත්වී ඇත. මාරයාගෙන් ගැලවීම පිණිස ඔබ, දුවයමින් සිටින්නේය. කොතරම් වේගයෙන් දුවගියත්, කවරතැනක සැඟවුනත්, ඔබට මාරයාගෙන් ගැලවීගත නොහැකිවනු ඇත.

ඔබ මාරයාගේ දඩයමක්වීමට නොකැමැත්තෙහිද?

එසේනම් නවතින්න.

ආපසු හැරෙන්න.

මාරයාහට මුහුණ දෙන්න. එවිට මාරයාගේ (දුකෙහි) යථාස්වභාවය ඔබට දැකගත හැකිවනු ඇත. ඔහුව පරාජයකළ හැකිබව ඔබට අවබෝධවනු ඇත.

ඔබ දඩයක්කාරයාවන්න. දුක නැමැති මරුවාහට මුහුණදී ඔහුව විනාශකර දමන්න.

මාරයා හැඳිනීම

දුරං ගමන් - දුර යාහැකි

ඒකචරං - තනිව හැසිරෙන

අශරීරං - ශරීරයක් නැති

- ගුණාසයං - තණ්හා, මාන, දිට්ඨි නම් වූ ගුණාවන්හි සිරගතවන
- යේ චිත්තං - සිත
- සංය මෙස්සන්ති - තණ්හා මාන දිට්ඨි නම් වූ ගුණාවන්ට නොයා හික්මෙනුයේ
- මොක්ඛන්ති - ගැලවෙන්නේය.
- මාර බන්ධනා - මාරයාහට හසුවීමෙන්

සියළු ආකාරයේ ආශාවෝම තෘෂ්ණාවන් වන්නේය තෘෂ්ණාවන් ත්‍රිවිධාකාරයෙන් දැක්වති. ඒ වනාහි,

කාම තණ්හාවෝය

භව තණ්හාවෝය

විභව තණ්හාවෝය

විඥාණය යනුද මේ ත්‍රිවිධ තෘෂ්ණාවන්මය.

විඥාණය, සත්ත්වයා සුඛිත මුදිතකරවන්නක් නොවේ. ඒ දුක්ඛකාරකමවේ. එය රඳවානොගත යුත්තක්මය. නොපමාව පළවාහැරිය යුත්තක්මය. විනාශකර දැමිය යුත්තක්මය.

විඥාණය දකින්නේනම් දැකිය හැක්කේ මාරයාවය. එහෙයින්,

විඥාණය - ඇසුරුනොකළ යුත්තේය.

- නොපැවැත්විය යුත්තේය.

- නොසෙවිය යුත්තේය.
 - නොබැලිය යුත්තේය.
- විඥාණය
- ඇසුරුකරන්නේ නම්,
ඇසුරුකරනුයේ මාරයාවය.
 - පවත්වන්නේ නම්,
පවත්වනු ලබනුයේ මාරයාවය.
 - සොයන්නේ නම්,
සොයනුයේ මාරයාවය.
 - බලන්නේ නම්,
බලනුයේ මාරයාවය.
 - දකින්නේ නම්,
දකිනුයේ මාරයාවය.

මාරයාගේ වාසස්ථානය (ගුහාව) විඥාණයමය. ත්‍රිවිධ තෘෂ්ණාවෝ එහි දොරටුය. ආස්වාද, ආදීනව, නිස්සරණ මායාවෝය. එහි පිටිසෙන්නා ගැලවීගත නොහැකි අයුරින් අතරමං වන්නේය. එහිම සිරකරුවෙකු වන්නේය. මාරයාගේ බන්ධනයටම හසුවන්නේය.

යථා ස්වභාවයන් (ධර්මතාවයන්) අවබෝධකර ගතහැකි වූවකුචිනම් - තෘෂ්ණාවන්ගෙන් මිදී, මාරයාගේ ග්‍රහණයෙන් ගැලවී ගන්නේය.

“කාමය”, තාගේ මුල දිටිමි. කාමය තෝ සිතුවිලි හේතුකොට ගෙන උපදින්නෙහිය. දැන් මම තා නොපතමි. “කාමය” යලිත් තෝ නූපදින්නෙහිය.

(පෙරගාථා)

හැඟීමක්

අතීතය ආවර්ජනය කරන්නා පෙරේතයෙකි.

අනාගතය පිළිබඳව මෙතෙහි කරන්නා, සිහින දකින්නා කැඳරයෙකි.

වර්තමානය විදින්නා මෝඩයෙකි. (ප්‍රඥාවන්තයා මේ සියල්ලෙන්ම නික්මුනෙකි. - බැහැර වූවෙකි.)

හෙතෙම මේ කිසිවෙකු නොඇලෙයි. එළැඹී සිහියෙන් යුතුව - සමාධිය වඩයි.

අතීතය - මෙතෙහි නොකරන්න.

අනාගතය - නොසිතන්න.

එළැඹූ ඇති වර්තමානය - අරමුණු කෙරෙහි සිහියෙන් බලන්න. එහි නොඑළැඹෙන්න නොගැලෙන්න. එය නිරෝධවීමට ඉඩහරින්න.

අරමුණු නිරුද්ධවනු සමගම, එතැන හිස් බවකි.

සිහියෙන් යුතුව සිටිමින් වෙනත් අරමුණු නොගන්නේ නම් හිස් බවම සමාධියයි.

සමාධියෙහි පඤ්චඋපාදානස්කන්ධයන් නැත්තේය. එහෙයින්ම නැවතුවෙන් වෙයි. නිවුනේ වෙයි.

සතුට හා ප්‍රඥාව

ප්‍රඥාව ආලෝකයකි. ඒ වනාහි තත්ත්වාවබෝධය පිළිබඳ ඥානයයි. එය ලැබීමේ රිසියෙන්, සිහියෙන් යුතුව මම එතැන සිටියෙමි.

දිනක් මා ඉදිරියෙහි “සතුට” දිස්විය. මාගේ සිහිය මා කෙරෙන් මඳකට බැහැරවිය. මම සතුට විදින්නට යොමුවූවෙමි. එය ආනන්දජනක විය. එහෙත් ඒ සුළු මොහොතකට පමණි. ක්ෂණයකින් එය නැතිවිය. නැවත නැවතත් එය ලබන්නට මට සිත්විය. මම සතුට පිටුපසින් හැල්මේ දුවන්නට වූයෙමි.

ප්‍රඥාව නැමැති ආලෝකය කෙරෙන් මා බැහැරවත් වත්ම “සතුට” නම්වූ සෙවනැල්ල මා කෙරෙන් තවතවත් ඇතට යනබවක් මට පෙනුණි. එහෙත් මම අත්නොහැරියෙමි. සතුට පිටුපසින් හඹාගියෙමි.

කෙසේවත් එය අල්ලා රඳවා තබාගැනීමට මම අපොහොසත් වූයෙමි. මට වේදනාවක් දැනුණි. මම වෙහෙසට පත්වූයෙමි.

මෙවන් වෙහෙසකාරී එක්තරා මොහොතකදී මගේ සිහිය යළිත් මා වෙත එළැඹුණි. “සතුට” මූලාවක්බව මට අවබෝධවිය. මම “සතුට” නම් වූ මූලාව හඹායෑම අත්හැරියෙමි.

මම ප්‍රඥාවේ ආලෝකය දෙසට හැරුණෙමි. එදෙසට යන්නට වීමි. එවිට “සතුට” නම් වූ මූලාවේ සෙවනැල්ල මා පසුපසින් හඹා එන බවක් මට දැනුණි. මම යළිත්

ප්‍රඥාවේ ආලෝකයකුළුට පැමිණියෙහි. එළැඹී සිහියෙන් යුතුව, මම එතැන රැඳුනෙමි. ඒ මොහොතෙහි “සතුව” නම්වූ සෙවනැල්ල මා දෙපාමුල තිබෙනු දුටුවෙමි.

ප්‍රඥාව නම්වූ ආලෝකයකුල මා සිටිනතාක් “සතුව” මා දෙපාමුල රැඳීසිටිනු ඇත. එහෙත් එය මට අදාළ නොවේ.

සැබෑ ලෝකය

උපදින සෑම ජීවියෙකුගේම ලෝකයන් ඇත. බ්‍රහ්මයන් සිටිනුයේ, බ්‍රහ්මලෝකවලය. දෙව්වරුන් සිටිනුයේ, දිව්‍යලෝකයන්හිය. මිනිසුන් සිටිනුයේ මිනිස්ලෝකයන්හිය. යක්ෂයින්, ප්‍රේතයින් වැනියවුන්ද සිටිනුයේ ඔවුනොවුන්ගේ ලෝකයන්හිය. සත්ත්වයින්ට සත්ත්ව ලෝකයන්ය. කුහුඹුආදී කෘමීන්ටද ඔවුන්ගේ ලෝකයන්ය. කුරුල්ලන්හට කුරුළුලෝකයන්ය. ඔවුනොවුන් සියල්ලෝම, ඔවුනොවුන්ගේ ලෝකකුළු ජීවත්වෙති.

ගහ කොල, ඉර හඳ තරු, පොළොව, අහස, මිනිසුන් සතුන්, පක්ෂීන්, ධන ධාන්‍ය හා මෙකී නොකී සියලුදැයින් සමන්විතවූයේ ලෝකයැයිද මිනිසුන් සිතති. ලෝකයසේම දකිති.

එසේ එවන්අයුරින් ලෝකය දකින මිනිසුන් අතුරෙන් ඇතැමුන්කුළු, ඔවුන් සිතන අයුරින් මගේ පුංචි ලෝකයද වෙති. මගේ ප්‍රේමලෝකයද වෙති. සුරංගනාලෝකද වෙති. මෙවන් අයුරින් බොහෝ දෙනාකුළු අනේකාකාරයේ ලෝකයන් පිළිබඳ සිතුවිලි නොවන්නේද නොවේ.

ධර්මාවබෝධයෙන් තොරවූ සත්ත්වයෝ සසරෙහිම ගැලෙති. අනිත්‍යවූ දුක්ඛ, අනාත්ම ස්වභාවයන් නිත්‍ය, සුඛ, ආත්මවශයෙන් ගනිමින් ඒවායෙහිම ගැලෙති. ස්වභාවය යන්නට යෙදෙන තවත් යෙදුමකි. ඒ ධර්මතාවය යනුයි.

මේ ධර්මතාවයන්, ස්වභාවයන් පිළිබඳව නිවැරදි දැක්මක් නොමැති පෘතග්ජනයෝ, ස්වභාවයේ, ස්වභාවයන් සංස්කරණය කෙරෙති. ඒවාට නාමකයන් යොදති. රූපයන්ලෙස ගනිති. සත්ත්වපුද්ගල වශයෙන් මෙනෙහි කරති. සැබෑලෙස පවතිනදැ ලෙස දකිති. අයෝනිසෝමනසිකාරයන් පවත්වති. මඤ්ඤනා කරති. මෙනෙහි කරති. සිතුවිලි මවති. ලෝකයන් තනති. ලෝක තුල ජීවත්වෙති. ලෝකයන් පවත්වන්නට වෙරදරති. දුක්විඳිති. උපදිති, මියයයි, යලිත් උපදිති, දුක්විඳිති, මියයයි. සංසාරවට්ටයෙහිම අතරමංචි භවයම වඩති. භව දුකෙහිම ගැලෙති. මේවා අවිද්‍යාවය. සැබෑ ස්වභාවයන්, ධර්මතාවයන් පිළිබඳව නොදන්නාකමය.

තථාගතයන් වහන්සේ විසින් අවබෝධකරනු ලැබුයේ මේ ස්වභාවයන් පිළිබඳව සැබෑ ස්වරූපයන්ය. ධර්මතාවයන්ය. සත්ත්වයා දුකට පත්වීමේ හේතූන්ය.

- දුක ඇතිවීමය.
- දුක ඇතිවීමේ හේතුවය.
- දුක නැතිකළ හැකිබවය.
- දුක නැතිකිරීමේ මාර්ගයය

වශයෙන් උන්වහන්සේ විසින් අවබෝධකළ ධර්මතාවයන් පිළිබඳ වතුරායඝ්ඝත්‍ය සියළු සත්ත්වයාගේ හිත සුව පිණිස, සසර දුකින් ගැලවීම පිණිස, හව නිරෝධය පිණිස දේශනාකර වදාරා ඇති සේක.

දුකට හේතුව, පැහැදිලිලෙසම දක්වා තිබියදීත්, දුකෙන්මිදීමේ මඟ පෙන්වාදී තිබියදීත්, පෘතග්ජන පුද්ගලයෝ, නැවත නැවතත් සැපය කියමින් දුකෙහිම ගැලෙති. සැපය සෙවීමට, ලැබීමට කියමින් දුකම සොයා යති. මුලාවෙන් දුකින් දුකටත් පත්වෙති.

සතුට ලැබීමටයයි සිතමින් පුහුදුන් තැනැත්තෝ, ධනය සොයති. තනතුරු සොයති. බලතල නිලතල සොයති. අභිමානය සොයති. මානිව උදම්වෙති. තම බලය වඩා ගැනීමට උපකාරකළ අයකෙරෙහි බියපත් වෙති. ඔවුන් ගෙන් තම බලයට හානි පැමිණෙතැයි සිතා ඔවුන්ට හානිපමුණුවති. තමබලය රැකගැනීමට අනෙකාව පීඩාවට පත්කරති. අන්සතු ධනය පැහැරගනිති. තම සුඛාස්වාදය පිණිස අන්අයව පෙළති. වංචා කරති. බොරු කියති. සතුරන්ව මරවති. පංචදුශ්චරිතයෙහිම යෙදෙති. අවිද්‍යාවෙහිම ගැලෙමින් අකුසල්ම වඩති. දුකින් දුකටම පත්වන මංපෙත් තනාගනිති.

සත්‍ය ස්වභාවය අවබෝධකර ගැනීමේ හැකියාවක්, අවස්ථාවක් නොමැතිකම, නොදන්නාකම හේතුකොට, මෙවන් දුක්විදීමේ ප්‍රවනතාවයක් සිදුවන්නේ නම් එය එකෙකි.

එහෙත් දුකින්මිදීමේ මග හෙළිකළ බුද්ධෝත්පාද කාලයක, සැබෑස්වරූපය අවබෝධකළ හැකි. ධර්මාවබෝධය ලැබියහැකි යුගයක ජීවත්වන මිනිසා දුකම විදින්නේනම් දුකම සොයන්නේනම් එහිම ගැලෙන්නේනම්, ඒ වනාහි ආයතීසත්‍යයේ දෝෂයන් නිසා නොව, පුහුදුන් මිනිසාගේ අකුසල් ස්වභාවයන්ම පෙරදැරිවීමය. එවැනි ස්වභාවයන් බුදුරදුන් වහන්සේ නමකටවුවද වැලැක්විය නොහැකි බවට තථාගතයන් වහන්සේගේ දේශණයන්හිදී දක්වා තිබීම පිළිබඳව කාගේත් අවධානයට ලක්විය යුත්තේය.

අවිද්‍යා අන්ධකාරයෙහි ගැලුන පුද්ගලයෙකු ගෙයක් තනන්නට වන්නේය. එය කුඩාඑකක් නොව, විසල් මුදුරක්ම විය. එහි කටයුතු නිමාකිරීමට ධනය අවැසිවිය. ඔහු ධනය ඉපැයීමේ ක්‍රමවේදයන්හි නිරත විය. තම ආදායමින් ධනය ඉපැයීය. ඒවා ප්‍රමාණවත් නොවනවිට ණයවීමට නොකැමැති බැවින් අල්ලස්ගැනීම් වංචා කිරීම් වැනි ක්‍රියාවන්ගෙන් ධනය ඉපැයීය. තමන්ට ලැබී තිබූ නිලතල, බලතල අයුතුලෙසින් පාවිච්චි කළේය. නිවසේ ඉදිකිරීම් නිමකරගැනීම පිණිස කාලය ධනය ශ්‍රමය වැයකළේය. තමාගේ පෞද්ගලික ඕනෑ එපාකම් කෙරෙහිවුව දැඩිඅවධානයක් යොමුකිරීමේ අවස්ථාවන් විරළ විය. පිනක් දහමක්කර ගැනීමේ, කුසල්සිත් ඇතිකර ගැනීමේ අවස්ථාවන් ඔහුට නොමවිය.

ගෙය තනා නිමවිය. හේ විවාහවිය. දරුවන් ලැබුණි. හේ යාන වාහන මිළදීගත්තේය. දැසි දස්සන් ඇති කරගත්තේය. මේ සියල්ලන්ගෙන්ම පරිපූර්ණවූයේ නමුදු

භෞතිකසම්පත් හඹායෑමේ ඔහුගේ ඕනෑකමනම් තවමත් නිමවී නැත්තේය. තමන් නතුකරගත් භෞතික සම්පත් දෙස බලමින් හෙතෙම උද්දාමයට පත්විය. ඒවායේම බැඳෙන්නට විය. මේ හැමදෙයක්ම ඔහු ලෝකය යැයි සිතන්නට විය. ඔහු දන්නාහඳුනන අය සමඟ කථාබහ කළ අවස්ථාවන්හිදී කොහොමද මගේ ලෝකය'යි විමසන්නට හේ පසුබට නොවීය.

මෙවන් එක්තරා මොහොතක හෙතෙම රෝගීවිය. රෝගය උත්සන්න වන්නට විය. එහෙත් ඔහුගේ සිතුවිලි තවමත් භෞතික සම්පත් කෙරෙහිය. ඒවා රැකගැනීම කෙරෙහිය. තව කලක් ජීවත්වීම කෙරෙහිය.

රෝගය කරනකොට තමන් මියයා හැකි යැයි ඔහුට සිතිණ. ඔහුතුළ බියපහළ විය. දුක පහළ විය. සම්පත් අත්හරින්නටවේයැයි කම්පිත විය. තමන් සිදුකළ සියළුදෑ සිහිවන්නට විය. කුසල්නොවැඩූ බවක් සිහිවිය. අකුසල්හිම නිරතවූ බවක් සිහිපත්විය. බිය උත්සන්න විය. කුසල් කිරීමට ඕනෑය'යි සිත් විය. එහෙත් ඒ සඳහා තමන් පමා වී ඇති බවක් ද දැනින.

කිසිවක් පැහැදිලිකර ගතනොහැකි මානසික තත්ත්වයක් තුළ ඔහු සම්මුති මරණයට පත්විය. මිය ගියේය.

ඔහු මියයෑමත් සමඟ ඔහුගේ ලෝකය නිමවිය. එහෙත් ලෝකය ලෙස ඔහු දකිමින් සිටි භෞතිකදේ ඒවායේ ස්වභාවයන් අනුව පැවතියේය. මමය. මගේය. වශයෙන් ගනිමින් හෙතෙම ගොඩනැගූ භෞතික ලෝකය මායාවක්,

මුලාවක්ඛව අවබෝධ කරන්නට හේ අසමත්විය. අවසන් මොහොතේ හෝ සත්‍යඅවබෝධකර ගැනීමේ සිතුවිලි පහලවූයේ වුවද ඒ වනවිට ඔහු ප්‍රමාද ය. සත්‍යාවබෝධය කෙරෙහි යොමුවූයේ වුවද හෙතෙම සම්මුති මරණයට පත්විය. ඔහු තුල පැවති සංස්කාර ස්වභාවයන් විශාල ස්වභාවයන්, අනුව ඔහුගේ පුනර්භවය සිදුවන්නට ඇත.

ලෝක

ලෝකය, ලෝකය.... යැ'යි කියමින් මිනිසුන් කථා කරයි. අතීතයේ සිටි මිනිසුන්ද ලෝකය පිළිබඳව කථා කරන්නට ඇත. අනාගතයේදී පහළවන මිනිසුන්ද ලෝකය ගැන කථාකරනු ඇත.

කවුරුත් ලෝකය පිළිබඳව කථාකළත්, ගෞතම සම්මාසම්බුදු පියාණන් හැරුණු කොට, ලෝකය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය පැහැදිලිකළ අන් කවරෙකු හෝ නොවීය. උන්වහන්සේ විසින් ලෝකස්වභාවය පිළිබඳව අවබෝධකොට දේශණාකරන තෙක්ම මිනිසා සිට ඇත්තේ මුලාවෙහිමය.

ඔවුහු ඇත ආකාශය, ඉර, හඳ, තරු, ගහකොල, හරක බාන, ධන ධාන්‍ය, ඉඩ කඩම්, යාන වාහන, ගැහැණු පිරිමි, දරුදැරියෝ යනාදීන් හා මෙකී නොකී අපමණවත් භෞතිකසම්පතීන් පිරුණු ස්වභාවයන් වෙනස් නොවන, සත්‍යය වූ දේ ලෙසින්ම ලෝකය ලෙසින්ම දැකඇත්තාහ.

එබැවින් ඔවුන් ලෝකය දියුණුකිරීමට සිතුවෝය. වර්තමානයේද ලෝකය දියුණුකරන්නට සිතති. අද දවසේ ද ලෝකය තනන්නට සිතන්නෝය.

ඔවුහු මේ දක්වාත් ලෝකය කුමක් දැ'යි හරි හැටි හඳුනාගෙන නොතිබීම එයට හේතුවය. ලෝකය පිළිබඳව අවබෝධකොට නොතිබීම එයට හේතුවය.

ලෝකය පිළිබඳව සැබෑව හඳුන්වාදෙමින් බුදු පියාණන් වහන්සේ විසින් දේශිත අපමණවූත් ධර්ම කරණාවන් ඇත්තේය. ඒවා කෙරෙහි අවධානය යොමුකරනකල, මෙවැනි තොරතුරු හමුවෙයි.

ලෝක... ලෝක...

හගාවකුත් වහන්ස, ලෝකය ලෝකයැ'යි කියනු ලැබෙයි. වහන්ස කුමකින්, කොපමණකින් ලෝක හෝ ලෝක ප්‍රඥප්ති හෝ වන්නේ දැ'යි දැනගනු රිසියෙමි.

සම්ද්ධිය, යම්තැනෙක වක්ෂුස තිබේද, රූපයෝ තිබේද, වක්ෂුර් විඥාණය තිබේද? වක්ෂුර් විඥාණයෙන් දකයුතු දහම් ඇතිද එහි ලෝක හෝ ලෝක ප්‍රඥප්ති හෝ ඇත.

ජීවිහාඇත්ද, රූපයෝ ඇත්තේද, මනස තිබේද, ධර්මයෝ තිබේද, මනෝවිඥාණයෝ තිබෙයිද? මනෝවිඥාණයෙන් දකයුතු දහම් තිබේද? එහි ලෝක හෝ ලෝක ප්‍රඥප්තිය ඇත.

තවද සම්ද්ධිය. යම් තැනෙක වක්ෂුස නැත්තෙහිද, රූපයෝ නැත්තෙහිද, වක්ෂුර් විඥාණ නැත්තෙහිද, වක්ෂුර් විඥාණයෙන් දකයුතු දහම් නැත්තෙහිද? එහි ලෝක හෝ ලෝක ප්‍රඥප්ති හෝ නැත. ජීවිහා නැද්ද, රසයෝ නැද්ද, මනස නැද්ද, ධර්මයෝ නැත්තේ ද? මනෝවිඥාණයෝ

නැද්ද, මනෝවිඥාණයෝ දකුණු දහම් නැද්ද, එහි ලෝක හෝ ලෝක ප්‍රඥප්ති හෝ නැත්තේමය.

(ලෝක පඤ්ඤා සූත්‍රයෙනි)

ලොව කුමකින් පමුණුවන ලැබේද? කුමකින් අදිනා ලැබේද? සියල්ලෝම කුමන ආකාරයේ එක් දහමෙකුගේ වසඟයට ගියාහුද?

සිතීන් ලොව පමුණුවනු ලැබේ. සිතීන් අදිනු ලැබේ. සියල්ලෝම සිත් නමැති මේ එකම දහම්හුගේ වසඟයට ගියාහු වෙති.

(චිත්ත සූත්‍රයෙනි)

ලෝකය යනු

ස්කන්ධ ලෝකය, ධාතු ලෝකය, ආයතන ලෝකය, විපත්ති හව (අපාය) ලෝකය, විපත්ති සම්භව අපායුපපග කම්ම ලෝකය, සම්පත්ති හව (සුගති) ලෝකය, සම්පත්ති සම්භව (සුගත පගකම්ම) ලෝකයයි.

එක් ලොවක සත්හු ආහාරයෙන් සිටුනාහ.

ලෝකයෝ දෙදෙනෙකි - නාමයන් රූපයන්ය

ලෝකයෝ තුන්දෙනෙකි - තුන් වේදනා

ලෝකයෝ සතර දෙනෙකි- සතර ආහාරයෝය

ලෝකයෝ පස් දෙනෙකි - පඤ්ඤාවාපාදානස්කන්ධයෝය

ලෝකයෝ සය දෙනෙකි - අධ්‍යාත්මික ආයතනයෝය

ලෝකයෝ සත් දෙනෙකි - සප්ත විඥාණ ස්ථිතිහ්‍රය

ලෝකයෝ අට දෙනෙකි - අෂ්ඨලෝක ධර්මයෝය

ලෝකයෝ නව දෙනෙකි - නව සත්ත්වාවාසයෝය

ලෝකයෝ දස දෙනෙකි - දස ආයතනයෝය

ලෝකයෝ දොළොස් දෙනෙකි -දොළොස් අන්තයෝය

ලෝකයෝ දහඅට දෙනෙකි - අටලොස් ධාතුහ්‍රය

ලෝකයේ අන්තය

එක් දවසක් දා බුදුරජාණන් වහන්සේ සැවැත්නුවර ජේතවනාරාමයේ වැඩවසන අවස්ථාවේ රෝහිතස්ස නැමැති දේවපුත්‍රයෙකු රාත්‍රියේ ඇවිල්ල බුදුරජාණන් වහන්සේ ගෙන් මෙහෙම ප්‍රශ්නයක් අහනවා.

ස්වාමිනි, යම් තැනෙක කෙනෙක් නූපදිසිද? නොදිරිසිද? නොමියෙසිද? චූත නොවෙසිද? නැවත නූපදිනේද? ඒ ලෝකාන්තයට ගමන් කිරීමෙන්, ඒ ලෝකාන්තය දැනගත හැකි වෙසිද? ඊට පැමිණිය හැකි වෙසිද?

බුදුරජාණන් වහන්සේ ඊට දෙන පිළිතුර,

ඇවැත්නි, යම් තැනෙක නූපදිනේද, නොදිරිසිද, නොමියේද, චූත නොවෙසිද, නැවත නූපදිනේද එබඳු ඒ ලෝකාන්තයට ගමන් කිරීමෙන් පැමිණිය හැකියැයි මම නොකියමි.

මේ බොහෝම ආශ්වයී, අද්භූතකාරණයක් ස්වාමීනි, ඔබවහන්සේ වදාලේ සත්‍යයක්මයි. මම එහෙම ප්‍රශංසාකරන්නේ මේ කාරණය ඇත්තබව ප්‍රත්‍යක්ෂයෙන්ම මම තේරුම්ගෙන ඇති නිසායි. මම හෝඡ සෘෂිවරයාගේ පුතෙක්ව සිටියා. බොහෝම සෘද්ධි සහිතයි. හීයක වේගයෙන් අහසින්යෑමේ හැකියාව මා සතුවුනා. පියමාරුකිරීම්, පෙරදිගමුහුදත්, අපරදිගමුහුදත් අතර, එතරම් පුළුල් පියමාරුකිරීමක්. ඒ ඔක්කොම සෘද්ධි බලයෙන්, අන්න එබඳු බලයක් ඇති මාහට අදහසක් ඇතිවුනා. මම ගමන්කරලා ලෝකයේ කෙළවරට පැමිණෙනවා කියලා. එහෙම අදහසක් ඇතිකරගත් මම මේ විදියට ගමන්කරල, අවුරුදු සියයක්ම ගමන්කරලා ලෝකයේ කෙළවරට නොපැමිණීම කාලක්‍රියාකළා. අන්න ඒ නිසා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනාකළ කාරණය සුභාෂිතවග මම පිළිගන්නවා.

මෙහිදී තථාගතයන් වහන්සේ මෙසේ වදාළ සේක.

ඇවැත්නි, මම ගමන්කිරීමෙන් ලෝකයේ කෙළවර දැකිය හැකියැයි නොකියමි. එසේම ලෝකයේ කෙළවරට නොපැමිණ දුකෙහි කෙළවරක් ඇතැයි ද මම ප්‍රකාශ නොකරමි. නැවතද ඇවැත්නි, සංඥාවත්, මනසත් සහිත බඹයක් පමණවන මේ ශරීර කුඩුවෙහිම, ලෝකයත් පෙන්වාලමි. ලෝකය හටගැනීමත් පෙන්වාලමි. ලෝක නිරෝධනම්වූ නිවනත් පෙන්වාලමි. ලෝක නිරෝධගාමිනී ප්‍රතිපදාවත් පෙන්වාලමි.

(රෝහිතස්ස සුත්‍රයෙනි)

සත්ත්වයාය. පුද්ගලයා ලෝකය ය. යනාදී වශයෙන් පවත්වා ගෙනයනු ලබන මෝහාන්ධකාරය පිළිබඳව ගැඹුරු විවරණයක් මෙම රෝහතස්ස සූත්‍රය විමසුම් සහිතව හැදෑරීමේදී මැනවින් පැහැදිලි වන්නේය. පුහුදුන් මිනිසුන් විසින් ලෝකය, ලෝකය කියමින් අදහන, දකින, විශ්වාස කරනු ලබන ලෝකය, මිථ්‍යාවක් බව පෙනීයයි. ඉර, හඳ, තරු, අහස, පොළොව, ගහකොළ, සත්තු, වනාන්තර, ගොඩනැගිලි, ඇල, දොළ, වීල, ගංගා, කඳු, පතන, අව්ව, වැස්සවැනි තවත් මෙකී නොකී සෑම සියළු භෞතික ස්වභාවයන් කිසිවක් සැබෑ ලෝකයන් නොවන බවත් පැහැදිලිය. ලෝකය පවතිනුයේ බලයක් පමණුවන මේ කයතුළ බවත්, ලෝකයේ ඇතිවීම, පැවතීම හා ලෝක විනාශය එය තුළින් දැකිය හැකි බවත් බුද්ධභාෂිතය යි.

රෝහිතස්ස සෘෂිවරයන් ලෝකයේ කෙළවර සොයන්නට ගොස් ඇත්තේ ලෝකයේ ඇතිවීමත්, පැවතීමත්, නැතිවීමත් අරගෙනමයි. මාරයාගේ ගැලවීම පිණිස, මාරයා නැති තැනක් සොයන්නට ගොස් ඇත්තේ ද මාරයාත් සමඟයි. මාරයාව කරතබාගෙනමයි. ලෝකයේ කෙළමවරක් සොයන්නට වසරසියයක් ගමනේ යෙදුන රෝහිතස්ස සෘෂිවරයා, ලෝකය උපදවන ෂඩායතනයන් පිළිබඳව අවබෝධයකින් තොරව කාලක්‍රියාකොට ඇත.

රෝහිතස්ස සෘෂිවරයා ලෙසින් සිදුකළ සොයායැමේ පූර්වමතකයන්, අත්දැකීම්, තිබුණු බැවින් බුදුන් වහන්සේගේ දේශණය අසා ඔහු අතිශයින්ම ප්‍රීතියටත් අමන්දානන්දයටත් පත්වූ බවනම් මෙහිදී පැහැදිලි වෙයි.

මේ පිළිබඳව වැඩිදුරටත් විමසා බැලීමේදී, ආනන්ද ස්ථවිරයන් වහන්සේ විසින් දක්වන ලද අථි කථනයක මෙසේ සඳහන් වෙයි.

ඇවැත්නි, යමක් නිසා ලෝකයෙහි, ලෝකය යන දැනීම ඇත්තේ වේනම්, ශාසනයෙහි මේ ලෝකය'යි කියනු ලැබේ. ඇවැත්නි, කුමක් නිසා ලෝකයෙහි ලෝකය යන දැනීම ඇත්තේ ලෝකයයන හැඟීම ඇත්තේවේද යත්,

ඇවැත්නි, ඇසනිසා ලෝකයෙහි, ලෝකය යන දැනීම ඇත්තේ, ලෝකය යන හැඟීම ඇත්තේවෙයි.

ඇවැත්නි, කනනිසා ලෝකයෙහි, ලෝකය යන දැනීම ඇත්තේ, ලෝකය යන හැඟීම ලෝකය වෙයි.

ඇවැත්නි, නාසයනිසා ලෝකයෙහි, ලෝකය යන දැනීම ඇත්තේ, ලෝකය යන හැඟීම ඇත්තේවෙයි.

ඇවැත්නි, දිව නිසා ලෝකයෙහි, ලෝකය යන දැනීම ඇත්තේ, ලෝකය යන හැඟීම ඇත්තේවෙයි.

ඇවැත්නි, කයනිසා ලෝකයෙහි, ලෝකය යන දැනීම ඇත්තේ, ලෝකය යන හැඟීම ඇත්තේවෙයි.

ඇවැත්නි, සිත නිසා ලෝකයෙහි, ලෝකය යන දැනීම ඇත්තේ, ලෝකය යන හැඟීම වෙයි.

ඇවැත්නි, යමක්නිසා ලෝකයෙහි, ලෝකය යන දැනීම ඇත්තේ, ලෝකය යන හැඟීම ඇත්තේ වේනම්, ශාසනයෙහි මේ ලෝකය'යි කියනු ලැබේ.

ඇවැත්නි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මහණෙනි, ගමනින් ලොවකෙළවර දත හැකියැයි දැක්ක හැකියැයි පැමිණිය හැකියැයි මම නොකියමි. මහණෙනි, ලොව කෙළවරට නොපැමිණ දුකෙහි කෙළවරකිරීමකුදු මම නොකියමි'යි යම් උද්දේසයක් ඔබලාහට කෙටියෙන් ප්‍රකාශකොට විස්තර වශයෙන් අර්ථය පැහැදිලි කිරීමෙන් තොරව උන්වහන්සේ නැගිට විහාරයට පිවිසියේක්ද? ඇවැත්නි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් කෙටියෙන් දේශිත දේශනාවන්හි අර්ථය විස්තර වශයෙන් මම මෙසේ දන්නෙමි'යි ආයුෂ්මන් ආනන්ද තෙරණුවන් විසින් ප්‍රකාශ කළහ.

(ලෝක කාමගුන සූත්‍රයෙනි)

“ලෝකය සදාකාලිකද කියල, කාලය අනුව කෙළවරක් සෙවීමත්, එහි අන්තයක් තියෙනවද කියල දේශ වශයෙන්, අවකාශ වශයෙන් එහි කෙළවරක් සෙවීමත් එහෙමපිටින්ම මිථ්‍යාදෘෂ්ටියක් පමණි. මක්නිසාදයත් සලායතනයන් තිබෙනතාක් ලෝකයක් තිබෙනවා... අන්ත ඒ නිසයි බුදුන්වහන්සේ මේ ලෝකය පිළිබඳ ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරුනොදී ඇත්තේ...”

(කටුකුරුන්දේ ඤාණානන්ද හික්ෂු)

පටලැවිල්ල

ජීවිත් බිහිවෙති. ජීවත් වෙති. මියයති.

ඔවුන් අතුරින් ඇතැමෙකු බිහිවීමටපෙරම මිය ගොසිනි. ඇතැමෙකු බිහිවනවිටම මියයති. සමහරුන් බිහිවී පැයකින්, දෙකකින්, පැය කිහිපයකින්, දවසකින්,

දින කිහිපයකින්, සතියකින්, මාසයකින් වසරකින්, වසර කිහිපයකින් හෝ පසුව මියයන්නෝය.

එසේ බිහිවන මියයන ජීවීන්ගෙන් ඇතැමුන් නිරෝගි වෙති, ඇතැමෙකු රෝගීහු වෙති. සමහරුන් බිහිවූ දා සිටම රෝගීන්ය. තවත් සමහරෙක් බිහිවූ දා සිටම නිරෝගීය. රෝගීවබිහිව, පසුව නිරෝගීවන්නෝද නිරෝගීව බිහිව පසුව රෝගීවන්නන්ද, දුක් විඳින්නන්ද, සැප විඳින්නන්ද, දුක සැප දෙකම විඳින්නන්ද, ඔවුන් අතරවෙති.

කවරදෙයක හෝ ස්ථිර ස්වරූපයක් දැකගන්නට නිශ්චයකර ගන්නට නොහැකිය. මෙය මෙසේ වේ යැයි මෙසේම නොවෙනස්ව පවතින්නෙයැයි කිවනොහැකිය. සිතිය නොහැකිය. සියල්ලම එකසේම පැටලැවිලි ගොඩකි. අවුල් ජාලයකි. කොතැනින් පටන් ගෙන කොතැනින්ලිහා නිමකරන්න දැයි අවබෝධයක් නොමැති ජීවීහු, තව තවත් එවන් පටලැවිලි ජාලයන්හිම වෙළෙන්තෝය.

දෙව්බඹුන් වැන්නවුන්හට හෝ මෙම අවුල් ජාලයෙන් ගැලවීමේ හැකියාවක් තිබී නොමැතිබව, දෙවි දේවතාවුන් පිළිබඳ තොරතුරු ලියවිඇති පතපොත පරිහරණය කිරීමේදී දැකගන්නට ලැබෙයි.

මෙවන් අවුල් ජාලයකින් මිදීමපිණිස දෙව්බඹුන්, මිනිසුන් උත්සුකනොවූයේයැයිද කිවනොහැක්කේ විවිධන්‍යායන් ක්‍රමවේදයන්, දෘෂ්ඨිගැතියන් විසින් දක්වා තිබීම නිසාය. බොහෝවිට විවිධ දෘෂ්ඨිවාදීන් තම තමන්ගේ දෘෂ්ඨීන් අනුව මෙවන් අවුලින්මිදී විමුක්තිය ලබාගැනීම පිණිස තම අදහස් පතුරවමින් විවිධාකාරයේ

ශ්‍රමණ පිරිස් බිහිකොට සිටි බවද බෞද්ධ සාහිත්‍ය තුළින්ම දැකගන්නට හැකිය.

අන්තෝ ජටා ඛනි ජටා - ජටාය ජටිතා පජා
තං තං ගොතම පුච්ඡාමි - කො ඉමං චිජටයේ ජටං

යනුවෙන් එක්තරා දෙවියෙක් බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් විමසූ බවක් සංයුක්ත නිකායෙහි “ජටා” සූත්‍රයෙන් දැක්වෙනවා.

මේ ලෝකය පිළිබඳව තියෙන්නේ ඇතුළතත් අවුලක්, පිටතත් අවුලක්, මේප්‍රජාව එම අවුල්වල පැටලැවිලයි ඉන්නේ.

ගෞතමයින් වහන්ස, මා ඔබ වහන්සේගෙන් අහන්නේ මේ අවුල ලිහන්නේ කවුරුන්ද කියාය.

මේකට බුදුරජාණන් වහන්සේ ගාථා තුනකින් පිළිතුරු දෙනවා.

සීලෙ පතිට්ඨාය නරොසපඤ්ඤො
චිත්තං පඤ්ඤං ච භාවයං
ආතාපි නිපකො භික්ඛු
සො ඉමං චිජටයෙ ජටං

කිසියම් භික්ෂුවක්, සීලයේ පිහිටල, සමාධිය, ප්‍රඥාවච්චමිත්, කෙලෙස්තවන වීර්යයෙන් යුක්තව, ඥානාන්විතව උත්සාහ වඩනවානම්, එවැනි භික්ෂුවකට හැකිවේවි, මේ අවුල ලිහන්නට.

**යෙසං රාගො ච දොසො ච - අවිජ්ජා ච විරාජිතා
බිණාසවා අරහන්තො - තෙසං චිජටිතා ජටා**

රාගය, ද්වේෂය සහ අවිද්‍යාව කියන මේ ධර්මතාවයන් ප්‍රතීණකළ, මකාදැමූ, රහතුන්වහන්සේලා විසින් මේ අවුල ලිහාගන්නා ලද්දේය.

**යත්ථ නාමඤ්ච රූපඤ්ච - අසෙසං උපරුජක්ඛති
පටීඝං රූපසඤ්ඤා ච - චිත්ථ සා ජිජ්ජතෙ ජටා**

යම් තැනෙක නාමයක් රූපයක් ප්‍රතිසයක් රූපසංඥාවන් සම්පූර්ණයෙන්ම වැළැක්වෙන්නේද උපරෝධනයවන්නේද? එතැන'යි ඒ ජටාව, ඒ අවුල ලිහෙන්නේ,

“බුදුරජාණන් වහන්සේ ගේ පැහැදිලිකිරීම් අනුව ලෝකයාට ඇස් තිබුණට, ධර්ම චක්ෂුෂයවත් පෑදෙනකම් ලෝකයා අන්ධයි.”

ඒ නිසාමයි. මේ හැපෙන, හැපෙන එක ඒ හැපීමෙන්මයි හඳුනාගත්තේ, රූප සංඥාව ගැටීමකුත්, ඒ ගැටීම හඳුනාගැනීම් වශයෙන් ඇති කරගන්න රූප සංඥාවත්, මේ ගැටුණේ සණදෙයක, තදදෙයක, බුරුල්දෙයක, උණුසුම්දෙයක ආදී වශයෙන් ඒ ඒ දේවල් පිළිබඳව සංඥාවල් ඇතිකරගන්නවා.

ඉතින් මෙය ඒ වගේම ගණනාවකගේ සම්මතයට නතු වුවහොත්, සම්මතයට පත්වුවහොත්, ඒක ලෝකසම්මතයක් ලෙසින් පවත්වනවා. එය සත්‍ය එකක්, සැබෑ එකක්සේ රඳවා ගන්නවා.

කිසියම් අයෙකු යම්කිසි දෙයක නම දන්නවා නම්, ඒ තැනැත්තා ඒ දේ දැනගත්තා කියන අවබෝධ ස්වභාවයක් ඇතිවෙනවා. ඔන්න ඔය ආකාරයේ පැටලැවිලි තිබෙන නිසා තමයි ලෝකය අවුලක්වෙලා තියෙන්නේ. ඇත්ත වශයෙන්ම මේක අවුල් ජාලයක්, පැටලැවිලි සමූහයක්.

මේ නාමධර්මතාවයන්, නාමස්වභාවයන් තුළ තියෙනවා ලෝකයාම මූලාවට පත්කරන ස්වභාවයක්. අවිද්‍යාව සැඟවිලා තියෙන්නේ මේ නාමධර්මතාවයන් නාමස්වභාවයන් තුළයි.

ආයඨිඅෂ්ඨාංගික මාර්ගයම මේ අවුල්ජාලයෙන් ගැලවියාමට ඇති මාර්ගයයි. අවුල්ලිහා ගැනීමට ඇති ක්‍රමවේදයයි.

භවයෙන් භවය එකට ගලපන ස්වභාවයක් මේ තණ්හාවේ තිබෙනවා.

පැවැත්ම කියන්නේ ඒකාන්ත සත්‍ය දෙයක් නොවෙයි. උපාදානය ඇතිතාක් භවය පවතිනවා. උපාදානය නැතිවුන හැටියේ භවය නිරුද්ධවෙනවා.

එම තණ්හාවගේම ඉතිරියක නොමැතිව ප්‍රභාණය කිරීම, විරාගය, නිරෝධය, අත්හැරීම ඔය ආදී වශයෙන් දක්වනවා. මේ තියෙන දු:ඛස්කන්ධය නැති කිරීමමයි නිවන, රාගාදී ක්ලේශ, මේ හැමදෙයක්ම ගින්නක් බුදුපියාණන් වහන්සේ වදාළේ “භව නිරෝධය නිවන බවයි.” “නිවන” කියන්නේ භවනිරෝධය පිළිබඳ ප්‍රත්‍යක්ෂයයි.

(නිවනේ නිවීම, කවුකරුන්දේ ඤාණනන්ද හික්ෂු)

මහගිනික්මන

අග්ගිවෙසනාය, සමායක් සම්බෝධිය ලබන්නට පෙර බෝධිසත්ත්වයෙකුට සිටි මාතුළ මෙවන් සිතුවිල්ලක් පහළවිය. ගෘහ වාසය බාධකයන්ගෙන් පිරුණුඵකක්. කෙලෙස් දුහුවිල්ලෙන් පිරුණුඵකකි. පැවිදිබවනම් ආකාශය වැනි පුලුල්ව පැතිරගිය නිදහස් තැනකි. ගිහිගෙයි වසමින් බුන්මවයඹිකරන්නට නොහැකියි. එහෙයින් මම කෙස්, රවුලු කපා, කසාවත් හැඳ ගිහිගෙයින් පිටව පැවිදිවීම උචිතබවය.

අග්ගිවෙසනාය, කරුණවිය ආරම්භයේ, ප්‍රථම අවස්ථාවේ, එකද කෙස්ගසක් හෝ සුදුව නොතිබූ, ජවසම්පන්න කරුණයෙකුට මම, මාගේ බැහැරයෑමට නොකැමැතිව හඬමින්, හැඬුකඳුලින් මුහුණු තෙමා ගත් මගේ දෙමව්පියන්, බිරිඳ, නෑදෑයින්, හිතවතුන් කිසිවෙකුත් පිළිබඳව නොසිතා, හිසකෙස් හා රුවුල කපාදමා සහ සිවුරුහැඳ පොරවාගෙන ගිහිගෙයින් පිටව, පැවිද්දට වන්නෙමි.

(මහා සච්චන සූත්‍රයෙනි)

අග්ගිවෙසනාය, කයට දුක්දීමෙන් සත්‍යාවබෝධය ලැබිය නොහැකිබව අවබෝධකළ මම ඉන්බැහැර වූයෙමි. මාගේ පියාගේ කුඹුරෙහි වජ්මඟුල් දිනයේ ජම්බුගසක් පාමුලෙහිදී මාවැඬු ප්‍රථම ධ්‍යානය මට සිහිවිය. ඒ සමගම බුද්ධත්වය ලබාගැනීමේ මාර්ගයද මෙය වියයුතු ලෙසත් මට අවබෝධවිය. කාමභෝගයන් කෙරෙහි ආශාවන් ඇතිකරවන කවර හෝ දෙයක් ඇත්නම් එය ප්‍රයෝජනයට

නොගෙන, දුකට හේතුනොවන කාමයෙන් බැහැරවීමෙන් ඇතිවන යහපත් සැපයට මා බිය නොවිය යුත්තේය. යන සිතුවිල්ල මාතුළ ඇතිවිය. මම කාමවිලාසිතාවන් ගෙන් බැහැරවීම පිළිබඳව බිය නොවිය යුතුය. ඉන්බැහැරව පවතිනදේ සෙවිය යුතුයි. මම සිතාගතිමි.

(මහා සච්චන සූත්‍රයෙනි)

ආලෝකො උදපාදී

අනෙක ජාති සංසාරං - සන්ධාවිස්සං අනිබ්බිසං
 ගහ කාරකං ගවෙසන්තො- දුක්ඛා ජාති පුනප්පුනං
 ගහ කාරකං දිට්ඨොසි - පුනගෙහං න කාහසි
 සබ්බා තෙ ඵාසුකා භග්ගා- ගහකුටං විසංඛිතං
 විසංඛාරං ගතං චිත්තං - තණ්හා නං බය මජ්ඣ්ඣංගා

ඉපදීම දුකකි, නැවත නැවතත් ඉපදීම නම්වූ ගෙය තනන්නා සොයමින් සසරෙහි වැටී අනන්ත ජාතිවල සැරිසැරුවෙමි.

තෘෂ්ණාව නම්වූ ගෙය තනන්නාණෙනි, වඩුව, මවිසින් ඔබව දැකගනු ලැබිය. ඔබ තැනූ නිවසෙහි කැණීමඬල වනසාදැමීමි. තවත් කවරඅයුරකින් හෝ තෘෂ්ණාව නම්වූ ගෙය තැනිය නොහැකිවන අයුරින් ගත-සිත වෙන්කළෙමි. තණ්හා නමැති සියළු බන්ධනයන් ලෙහා දැමුවෙමි. ගලවා විනාශ කර දැමුවෙමි.

(ධම්මපදය)

සසරදුකින් මිදී සත්‍යාවබෝධය ලැබීම පිණිස සසුන්ගතව භාවනාවෙහි නිරතවෙමින්, විදර්ශනාවන්හි යෙදෙමින් සිටි, තෙරුන්වහන්සේලා හා තෙරණියන් වහන්සේලා තුළ පහලවූ සිතිවිලි විත්තවිකාරයන් පිළිබඳව පුළුල්අවබෝධයක් ථෙර - ථෙරී ගාථා කියැවීමෙන් ලැබිය හැකිය. මෙම ස්වභාවයන් එදාට පමණක් නොව, අද දවසේවුවද, ධර්මාවබෝධය පිණිස වෙරදරන්නන් තුළ දැකිය හැක්කේය.

විමුක්තිය ලැබීම - සත්‍යාවබෝධකිරීමට උන්වහන්සේලා තුළ පැවති ඕනෑකම, උත්සාහය, ධෙය්‍යී, වීර්‍යී, කොතරම් බලවත්දැයි අපහට වැටහෙනුයේ, තම සිත්හි මොහොතෙන් මොහොත පහළවූ විවිධවූ විත්ත විකාරයන් හා ගැටෙමින්, ඒවාට අවනත නොවෙමින්, ඒවා මැඩගත් ආකාරයක් - පහළ වූ සිතිවිලි - විත්තවිකාරයන් කවරේදැ'යි විසිතුරුව දක්වා ඇති බැවිනි.

එකම නිමිත්තක්, එකම කමටහනක්, යටතේ සියළුදෙනාම විමුක්තිය ලැබූබවක් හෝ සත්‍යාවබෝධකළ බවක් නොව - කවරෙකු හෝ වේවා තමන්හට හේතුප්‍රත්‍යය වූ කිසිවක් ඔස්සේ, ප්‍රත්‍යවේක්ෂාකොට ධර්මඥාණය - ලබාඇති බවත් ඒවා විවිධාකර බවත් පැහැදිලි වන්නේය.

එම්බා විත්තය, තා වසන, තගේ ගිහිගෙයි වාසයෙන් පලක් නොමැතිබව කියමින් කොතරම් කලෙක සිට ඉන් බැහැරවීම ආයාචනය කළේ නොවේද? ඒ මා දැන් පැවිදි භාවයට පත්වැනි අවස්ථාවේ, කුමක් හෙයින් තා මට අනුකූලතාවය නොදක්වන්නෙහි ද?

එම්බා විත්තය, තා විසින් කඳු හෙල්, විසිතුරු පියාපත් ඇති පක්ෂීහු, ජලදහරාවන්ගේ පතිතයෙන් හැඩවන ගල්තලාවන්හි ආස්වාදය ලබන තාගේ අනුකූලතාවය සහය මට දෙනලෙසත් මම ආයාචනය නොකළෙමිද?

එම්බා විත්තය, තගේ ආයාචනය අනුව මම හිත මිතුරන්ද, ප්‍රියයන්ද, නැදැයන්ද, මවිපියන්ද, ක්‍රීඩාශීලී කැමැත්තද, ලෝකයේ ඇති කාමගුණයන්ද, යන සියල්ල අත්හැරදමා, පැවිද්දට එළැඹියෙමි. මේ ආරණ්‍යයට පැමිණියෙමි. එසේ කළේ වුවද, තෝ මා නොපිනවන්නේය.

එම්බා විත්තය, මේ සිත මාගේමය. තෝ අත්සතු නොවේමය. ක්ලේශ යුද්ධයට භාවනාවෙන් සන්නාහ සන්නද්ධ වනවිට තා වැළපෙන්නේ කීම? මේ ත්‍රයිභූමික ධර්මසියල්ල අනිත්‍යයැයි නුවණින් දකිමින් නිවන සොයන්නට ගිහිගෙයින් නික්ම ආවෙමි.

එම්බා විත්තය, විරාගය විසින් වලකාලීමට ඉතා දුක්කර වූ වපල සිත නම්වූ නුඹ වඳුරෙකුම වැනියැයි සුභාෂිතවාදීවූ මිනිසුන් අතරෙහි උතුම්වූ ලෝකවිදුවූ බුදුන්වහන්සේ වදාළහ.

නුවණ මදවූ පෘතග්ජනයින් යම්තැනකට කැමති වූවාහු නම්, එහි රැඳුනාහුනම්, ඇළුනාහුනම්, ඒ කාමයෝ ඔවුනට විචිත්‍රය. මධුරය. මනෝරමයය. මනස්කාන්ත වේමය. ඔවුහු පුනර්භවය සොයනුයේ සුඛයෙන් වළකන ලදුව නිරයෙහි පවතින්නාවූ දුකම ලබන්නෝ වෙති.

පක්ෂීන් විසින් කරනලද නාද ඇති වනයෙහි, වග වලසුන් ඇසුරෙහි වසන්නේ, සිරුරෙහි අපේක්ෂාව

හැරදමව. කාමයන්හි ගැලීම වරදක්ලෙස හුවාදක්වමින් මා පැවිද්දට පක්කලෙහිය.

එමබා විත්තය, බුදුසසුනෙහි ධ්‍යානවඩන, ඉන්ද්‍රිය බල බොධ්‍යාංග, සමාධි භාවනාවන් වඩව, ත්‍රිවිධ විද්‍යාවන් ලබව'යි පැවිද්දට පෙර, තා මට අණකලෙහිය.

එමබා විත්තය, පවතින්නාවූ සියළු දුක් ක්ෂයකොට, උතුම් වූ නිවන් අරමුණුකළ සියළු කෙලෙස්මළ දුරුකරන්නාවූ නිවන අවබෝධය කිරීම පිණිස ආයඝී අෂ්ඨාංගික මාර්ගය වඩන ලෙසින් තා මට අණකලෙහිය.

එමබා විත්තය, ස්කන්ධයන් දුකයි. නුවණින් බලව, යළි යමකින් දුක හටගැනේනම්, එය දුරුකරව. මේ අත්බවෙහිදීම දුක් කෙළවරකරව'යි තා මට අණකලෙහිය.

එමබා විත්තය, තා ස්කන්ධයන් අනිත්‍යයැ'යිද දුකැ'යිද ශුන්‍යයැ'යිද අනාත්මයැ'යිද වේදනාකාරීයැ'යිද හිංසකයැ'යිද, නුවණින් විදර්ශණකර, මනෝපචාරයන්, "සිත" නම්වූ තා කෙරෙන් වළක්වයි මට අණකලෙහිය.

එමබා විත්තය, තෝ හිස මුඩුකොට, විරූපව, හික්ෂු සමුහයා අතුරෙහි, කබලක් අතින්ගෙන සිඟාඇවිදුව, මහාර්ෂිවූ බුදුන්වහන්සේගේ උපදේශයෙහි පිහිටුවව'යි මට අණකලෙහිය.

එමබා විත්තය, අහස පැහැදිලි පුරපසුලොස්වකදා සදමෙන්, ප්‍රමෝදයෙන් යුතුව, විචිචල ගැවසෙමින් නොසිට, පංචකාමයන්හි නොඇලුන සිත ඇතියෙක් වේව'යි මට අණකලෙහිය.

එම්බා විත්තය, හැමකල්හි දූතාංගයෙහි ඇළුන, ආරණ්‍යයක වසමින් පිණ්ඩපාතිකවන්නැයි පාංශකුලිකවන්නැයි නොනිදා සිටින්නැයි තා මට අණකළෙහි ය.

එම්බා විත්තය, තෝ මා අනිතවූ සංසාරයෙහි නිමග්න කරවන්නේද? තෝ එල ලබන්නට කැමති අයෙකුලවා වෘක්ෂයන් වවා, එම රුක්මුල් කපාදමන්නට කැමති එකෙකු ලෙසින් මෙයාකාරයෙන් හැසිරෙන්නේද?

එම්බා රුවක්නැති තැනැත්තා, දුරගමන්ඇතිය. එකඇයුරක් නැති තැනැත්ත, මිත්මකු මම තා විශ්වාස නොකරන්නෙමි. යම් හෙයකින් අතීත කාමයෝ දුක් වූවාහුද, අනාගතයෙහි කටුකඵල ඇත්තාහුද, මහත්සේ භය ඇත්තාහුදවේ. එහෙයින් මම “නිවන” සොයමින් හැසිරෙන්නෙමි.

එම්බා විත්තය, මම අභාග්‍ය හෙයින් හෝ නිර්ලජ්ජිතාව නිසා හෝ වපල සිතට වහල්ව හෝ රාජද්‍රෝහි බැවින් හෝ ඒවායින් මිදී දිවිඳකගන්නා අරමුණින් ගිහිගෙයින් නික්මුනේ නොවෙමි. මම තගේ වසගයෙහි නොසිටින බවට මට පොරොන්දු වූයෙමි.

එම්බා විත්තය, තෝ එකල්හි “අල්පේච්ඡ” බවම සත්පුරුෂයන් විසින් වර්ණනා කරන්නේය. ගුණමකු බව ප්‍රහීණකිරීම දුඃඛයාගේ දුරුවීමය’යිද එහෙයින් එවන් ගුණයන්හි පිහිටිය යුතුයැයි මට අණ කළෙහිය. එහෙත් දැන් තෝ, තොගේ පෙරපුරුදු දෙයටම යන්නේද?

තෘෂ්ණාව ද, අවිද්‍යාව ද, ප්‍රියාප්‍රියයෝ ද, ශුභරූපයෝද, සුභවේදනාවද, මනවඛන කාමගුණයෝද, මවිසින් වමාරා දමනලද්දෙමි. වමාරාදැමුදේ යළි ගිළින්නට මම උත්සාහ නොකරමි.

එම්බා විත්තය, සියළු හව, යොනි, ගති, විඥාණුස්සති යන තැන්හිම තා අනුව සිටියෙමි. නොයෙක් නොයෙක් ජාතීන්හිදී මා විසින් තෝ කෝ කෝපනොකරන ලද්දෙමි. ආධ්‍යාත්මයෙහි (සන්තාපනයෙහි) වැදිසිටි හා කළගුණ නොදන්නා බැවින්, තා විසින් නිපදවනලද සසර දුකින් මා දිගුකලක් සැරිසැරුවෙමි.

එම්බා විත්තය, තොපම අපට උපකාර වෙති. තොපම බ්‍රාහ්මණවන්නෝය. තොපම රජවන්නෝය. තොපම හේතුකොටගෙන ඇති ඇතැම් කලෙක වෛශ්‍යයන්, ශුද්‍රයන්වන්නේ, දිව්‍යභාවයද ලබන්නෙමි. තොප හේතුකොටගෙනම අසුරවන්නෝද, තිරිසන් වන්නේ, ප්‍රේතභාවයන්ද ලබන්නට වන්නෝය.

එම්බා විත්තය, එක්වූ සෙලැවෙන විත්‍ර (වරන විත්‍ර) දක්වන්නෙකු ලෙසින් තෝ මට පුනපුනා දොඩවන්නේ නොවේද? උමතුටුවෙකු ලෙසින් මා හා කෙළිමින්, මා පොළඹවන්නේ නොවේද? එම්බා විත්තය, තට මා කළ වරදකුමක්ද? පෙර මේ සිත කැමති අයුරින් - කැමති, කැමති තැනක සුවසේ සැරිසැරිය. අද මම ඒ සිත හෙණ්ඩුවක් ගත් අයෙකු, මහ ඇතෙකුට හික්මවන අයුරින්, යොනිසෝමනසිකාරයෙන් හික්මවන්නෙමි. මගේ යටතට පමුණුවන්නෙමි.

එම්බා විත්තය, හොඳින් දැමුනාවූ, සමාහිත බැවින් සිටියා වූ තා කරණකොට අජාතීය අශ්වයෙකු මෙහෙයවන අසරුවෙකුසේ මම සිත රැකගනිමින් නිරන්තරයෙන්, සොයනලද ක්ෂේම මාර්ගයට පැමිණෙන්නට සමත් වෙමි.

එම්බා විත්තය, දැඩි රැහැනින් කණුවක බඳනාලද හස්තිරාජයෙකු ලෙසින්, භාවනා බලයෙන්, මම තා අරමුණෙහි බඳින්නෙමි. මා විසින් සිහියෙන් යුතුව මැනවින් රකිනලද භාවනාවෙන්, මැනවින් බඳිනලද්දාවූ තෝ කවර හවයක හෝ නොරැඳෙන්නේය.

නොමගයන්නාවූ ඉන්ද්‍රියයන් ප්‍රඥාවෙන්, යෝග භාවනාවෙන් දමනයකොට, විදර්ශනාවෙහි පිවිසවා, ආයතනයන්ගේ ඇතිවීම්, පැවතීම්, නැතිවීම්, මාර්ග ප්‍රඥාවෙන් දැක, සම්මා සම්බුදුන්ගේ පුත්‍රයෙකු වන්නෙමි.

එම්බා විත්තය, තෝ වනාහි වතුර්විධ විපර්යාසයන්හි ගැලෙමින්සිටි මා නොදරුවෙකුසේ ඔබ මොබ අදින්නේය. එහෙත් සංයෝජන බන්ධනයෙන් සිදුනා වූ කාරුණිකවූ සම්මා සම්බුදුන් ඒකාන්තයෙන් මැනවින් හමුවිය.

එම්බා විත්තය. මම වෘක්ෂලතාදියෙන් විසිතුරුවූ වනයෙහි නිදහස් මාගයෙකු යම්සේ එහි කැමතිවන්නේ නම්, එසේම වර්ෂා කාලයෙහි, වැහිවළාපෙල සිත්කළු පර්වතයක් හමුවේ නිරවුල්වූ ඒ පර්වතයෙහි සිත අලවන්නෙමි. තෝ නිසැකවම පරදින්නේය.

එම්බා විත්තය, නොපගේ ඡන්දයෙන්ද, වසඟයෙන්ද සිටිනා යම් මිනිසෙකු හෝ ගැහැණියක, ගෙහනිශ්‍රීත සුඛයක් අනුභව කරන්නේ නම්, නුවණමඳවූද, මාරයාගේ වසඟයට පත්වනසුළුවූද, භවයම පතන්නාවූ සුළුවූද, භවයම පතන්නා වූ ඔව්හු තාගේ ශ්‍රාවකයෝයි. මම එබඳු නොවන්නෙමි.

(කලපුට සරචීර ගාථා) (ථෙරගාථා)

විමුක්තිය

දොරකවුළු වැසූ කුටියෙක සිරවූ සමනළයා කුටියෙහි ඔබමොබ පියාඹායමින් කුටියෙන් පිටවීමට තැනක් සොයන්නට විය. යන්තමින් හෝ ආලෝක ස්වභාවයක් දුටුවිට වහ වහා එදෙසට පියැඹීය. ඒ ස්වභාවය ඇති තැන වැසූවේ, කුටියෙන් පිටවියහැකි දොරකවුළුවක් හෝ සිදුරක් වෙතැයි උගට සිතූණනිසා වියහැකිය. එහෙත් එතැන, එවන් පිටවියැමේ හැකියාවක් ඇති තැනක් නොවන බැව් හැඟුණ හෙයින් උග යළිත් නිදහස පතා පියඹන්නටවිය. රැඳෙන්නටවිය. රැවටෙන්නටවිය. රැඳුනේය. ඉගිලුණේය. නැවතුනේය. ගිමන්හළේය. වෙහෙස නිවුණකල යළිත් ඉගිලුණේය. පියැඹුවේය. කාලය පිළිබඳව කිසියම් අවබෝධයක් උග තුළ තිබුණාද වියහැකිය. නොතිබුණද වියහැකිය. සමනළයාට උග සතු ලෝකයක් තිබුණබව නම් පැහැදිලිය. උග උත්සාහ කළේ, උගේ ලෝකය පවත්වාගැනීමටය.

රැයක් ගෙවීගොස් අරුණළු උදාවත්ම, කුටියෙහි සිටි අයෙකු, කුටියේ කවුළුවක් විවරකළේය. කවුළුව තුළින්

සිසිල්සුළඟක් කුටියතුළට ඇදීආවේය. ආලෝකයද පිවිසුණේය. සමනලයා පිළිබඳව කිසිදුහැඟීමක්, කුටියේ සිටි තැනැත්තාතුළ එතෙක් නොවීය.

කුටියතුළ සිරවීසිටි සමනලයා, ක්ෂණයකින් ආලෝකය සහ සුළඟ ඇතුළුවන කවුළු විවරය දුටුවේය. තවත් මොහොතකවු පමානොවූ හේ ක්ෂණයෙන්ම එම විවරයෙන් පිටවී, එතෙක් සිරවී සිටිමින් විඳී අපමණ දුක් කන්දරාවකින් මිදී, නිදහසේ පියාඹා ගියේය.

මෙතෙක් සමනලයා පිළිබඳව අදහසක් නොදැරූ, නොතිබූ තැනැත්තා කුටියෙන් පිටවියන සමනලයාව දුටුවේය. කුටියේ සිරවී සිටිමින්, ඉන් බැහැරවන්නට උභවෙහෙසෙන්නට ඇතිබවක්ද සිතුවේ. කුටියේ කවුළුව මුළුවනින්ම විවෘතවූවා නොවේ. යන්තම් විවරවූවා පමණි. සුලු ඉඩප්‍රමාණයක් හෝ ලැබුණ මොහොතේ, තමන්ගේ නිදහස පතා සමනලයා අනුගමනයකළ ක්ෂණික ක්‍රියාපිළිවෙත පිළිබඳව හෙතෙම මෙතෙහි කරන්නට විය.

හවයේ සිරවී, අපමණවත් දුක්විඳිමින්, එවන්දුකින් මිදීමට වෙරදරමින් සිටින මා වුවද මහාපරිමාණයෙන් නොව, ලැබෙන සුළුඅවස්ථාවකදී හෝ ඉඩක්ලද ක්ෂණයෙන් , සසර කුටියෙන් මිදී, නිදහස ලැබිය යුත්තේ යැයි අරමුණක් ඒ තැනැත්තාතුළ පහළ විය. හේ එයම, වඩ වඩා මෙතෙහි කරන්නට විය. ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා කරන්නට විය. එයම ඔහුට අනිත්‍යානුදර්ශණ නිමිත්තක් වූයේය.

අරගලය

පුද්ගලයින් දෙදෙනෙකි. ඔවුන් දෙදෙනා අතර කථාබහකි.

තෙවැනි පුද්ගලයෙකුහට මෙය ආස්වාදය වෙයි.

පළමු දෙදෙනා බහින්නස් වෙයි.

තෙවැන්නාහට, මෙයද ආස්වාදය වෙයි. විවිකිච්ඡාවද වෙයි.

පළමුදෙදෙනා දබරවෙයි.

තෙවැන්නාහට මෙයද විවිකිච්ඡාවකි. කුතුහලයකි. සැකයකි. නන්දිරාගයකි. පළමු දෙදෙනාගේ ක්‍රියාවන් ස්වභාවයන් අරමුණු කරමින් තෙවැන්නා තුළ සිතුවිලි ලෙසින් අපමණවත් දේ නිර්මාණය වෙයි.

පළමුදෙදෙනා එකිනෙකාගෙන් වෙන්වී නොපෙනී යයි.

එහෙත් පළමුදෙදෙනාගේ හමුවීම ඔස්සේ තෙවැන්නා තුළ ඇතිවූ ස්වභාවයන්, තවමත් දුරුවී නොමැත. ඔහු තවමත් සිදුවීම් තුළ ගැලෙමින් - විමසමින් - මෙනෙහි කරමින් ඒවා තුළම අතරමංවී සිටී.

හේතුකාරකවූ පළමු පුද්ගලයින් දෙදෙනා මේවනවිට පෙනන - දකින - අසන - මානයක නැත්තේ වුවද තෙවැන්නා තවමත් අවිද්‍යාව තුළය. මෙහිදී,

රූපයද - ඇසද , පුද්ගලයෝය.

විඥාණය, දකින්නා වේ.

ඇසත් - රූපයන් දුටුදේන් නිමාවී ඇත. අනවබෝධයෙන් ඇතිවූ, අයෝනිසෝමනසිකාරී ස්වභාවයන්, ඒවාට අනුගතව මතු වූ විඥාණය, අවිද්‍යාව පවත්නාතාක් තවත් තවත් දිගුවෙමින් නැවතීමේ ලකුණක් නැති වාක්‍යයක් මෙන් පවතින්නේය.

කණද - ශබ්දයද පුද්ගලයෝනම්

විඥාණය තෙවැන්නා වෙයි.

නාසයද - ගන්ධයද, පුද්ගලයෝනම් විඥාණය තෙවැන්නා වෙයි.

දිවද - රසයද, පුද්ගලයෝනම් විඥාණය තෙවැන්නා වෙයි.

කයද - පහසද, පුද්ගලයෝනම් තෙවැන්නා විඥාණය වෙයි.

මනස, මනෝරූප පුද්ගලයෝනම් තෙවැන්නා විඥාණය වෙයි.

අවිද්‍යාව කරණකොට ස්වභාවයන් පිළිබඳව සැබෑ තත්වය. නොදන්නාකම හේතුකොට ගෙන අසිහියෙන් - අයෝනිසෝමනසිකාරයෙන් සංසාර පුරුදු, ත්‍රිවිධ තෘෂ්ණා නම්වූ විඥාණයනට අනුගතවෙමින් නිමාවකින් තොරව අනන්තවත් අයුරින් භාවගාමී වන්නේය.

අනන්තය

කෙළවරක් දැකියනොහැකි. කිවනොහැකි, නොදන්නා අනන්තය, කිසිවක අගක් - මුලක් කිවහැකිවන්නේ නම් එතැන කවර ආකාරයක හෝ සීමාවක් ඇතිවන්නේය.

සීමාව ඇතිවූයේ දන්නාබවක් හැඟවෙයි. කවරක හෝ එල්බගන්නේ වෙයි. ඇලුනේවෙයි. දැනගත්තේ වෙයි. සැබවින්ම එතැන ඇතිවූයේ දැනගැනීමක් නොව, මූලාවක්පමණි. එතැන අවිද්‍යාවය. එතැන සක්කායදිට්ඨියයි.

කිසිවෙකු නොකළ හෝ නොදන්නා දෙයක් පිළිබඳව විමසුකළ ඔහුගේ පිළිතුරවනුයේ මං දන්නේ නැහැ. දන්නේ නැතිදේ කොහොම කියන්නද යනුවෙන් වියහැක.

නොදන්නේ - නොදන්නාකමෙහි අගක් මූලක්, ප්‍රමාණයක්, තැනක්, නොතැනක් දැක්විය නොහැක්කේය. සීමාවක්නැති බැවින්ද, නොදන්නා බැවින් නොඇලුනේය. නොවෙලුනේය. නොපෙනුනේය. නොබැලුනේය. කවරේදැ'යි කිව නොහැක්කේය. අනන්තනම් වන්නේය. සත්ත්වයා දුක් විඳිනුයේ, නොදතයුතුදේ දැනගන්නා බැවිනි.

දැනගත යුතුදේ නොදන්නා බැවිනි. දැනගත යුත්තේ සම්මාදිට්ඨිය පිළිබඳවය. යෝනිසෝමනසිකාරය පිළිබඳවය. අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම ධර්තාවයන් පිළිබඳවය. එවිට සැබෑස්වභාවය, ධර්මතාවය අවබෝධවන්නේය. සත්‍ය ප්‍රත්‍යක්ෂවන්නේය. මූලාවෙන් ගැලවෙනුයේ දුකින් මිදෙන්නේය.

“දුක” උපදිනුයේ පංචඋපදානස්කන්ධය ඔස්සේ විඥාණය නම් වූ කාම, භව, විභය තණ්හා කෙරෙහි. එස්ස, වේදනා, සංඥා, චේතනා මනසිකාරයෙන් ලෙසින්ම දුක පවතින්නේය. ආස්වාද - ආදිනව - නිස්සරණ ලෙසින් පෙරමුණ ගන්නේය.

මේවායින් කවරහෝ හේතුප්‍රත්‍යයක් නිරුද්ධවනුයේ,
දුක්ඛනිරෝධයද පෙනෙන්නේය. දුකෙහි හේතුප්‍රත්‍යයම
දැනගත යුත්තේය.

දැනගනුයේ සංඥාවය.

සංඥාව හඳුනාගනුයේ, නාමරූප ඇතිවූයේ වෙයි.

සංස්කාර ඇතිවූයේ වෙයි.

සක්කායදිට්ඨිය පහළවූයේ වෙයි.

මූලාවම උපන්නේ වෙයි.

උපන්නේද සමගම.

මරණයද වන්නේය.

දුක වන්නේය.

සැප අපේක්ෂාවිය.

දුකින්මිදී, සැපය සොයනුයේ, හවයට පිවිසුනේ විය.

හවයෙහි ගැලෙනුයේ, සංසාරයේ අතරමං වූයේ විය.

සංසාරවට්ටයෙහි (දියසුළියෙහි) මැදිවූයේ විය.

ඉන් ගැලවීගත නොහැකිවූයේ, දුකෙහිම ගිලෙන්නේය.

දුකින් මිදෙන්නටනම්,

දුක නැතිකිරීමටනම්,

දුක ඇතිවූ හේතුව, හඳුනාගත යුත්තේය.

දුක ඇතිකළ හේතුව, නැතිකළ යුත්තේය.

දුක ඇතිවීමට පාදකවූ හේතුව නැතිනොකර,
කිසිදාක දුක නැතිකරලිය නොහැක්කේමය.

සම්බුදු පියාණන් වහන්සේ විසින් අවබෝධකොට
සත්ත්වයාගේ හිතසුව පිණිස දේශනාකොට වදාළ ශ්‍රී
සද්ධර්මයෙහි දැක්වෙනුයේ ඒ වතුරයඝීසනයයි.

දුකින් මිදීමේ මගයි.

දුක නැති කිරීමේ මගයි.

එම මග දකිනුයේ,

එම මගෙහි ගමන්කරනුයේ - සංසාරච්චටයෙන්
වෙන්වන්නේය.

භවය නවතින්නේය. - “දුක” නැතිවන්නේය.

නවතිනුයේ, නොදන්නේය.

නොවනුයේ,

නාමරූප නැත්තේය.

දිට්ඨි - සුත - මුත - නැත්තේය.

එතැනක් - මෙතැනක් නැත්තේය.

දිග - පළල - උස - කොට - උඩ - යට කියා කිසිවක්
නැත්තේය.

ද්වයතාවයක් නැත්තේමය.

අගක්, මූලක් - පිළිබඳව පැවසිය නොහැක්කේ,
දැකිය නොහැක්කේ, නිරවශේෂ අනන්තයමය.

මේ ලෝකයේ හටගත්තු, ඇත්ත දේ හැටියට පෙනෙන දේවල්, ඇත්ත වශයෙන්ම කරනලද, ගොඩනගනලද, සංස්කාරයෝම, සංඛතයෝම මිස, සත්‍ය ලෙස පවතින්නේ නොවේ. පවතිනුයේ, සිතනුයේ මූලාවය.

අතීතයේ පැවතුනානම් පැවතියේ සංස්කාර ගොඩකි. වර්තමානයේ තිබෙනවානම් තිබෙනුයේ සංස්කාර ගොඩකි. අනාගතයේදී ඇතිවනවානම් ඇතිවනුයේද, සංස්කාර ගොඩක්ම පමණි. මේවාසියල්ලම මවාගැනීම් ස්වභාවයක්බව වටහාගැනීමට, ප්‍රත්‍යක්ෂකර ගැනීමට හැකිවිය යුතුය.

අල්ලාගැනීම නිසා හවයක් ඇතිවෙයි. හටගත්තේ වෙයි. යම්තාක් හටගන්නා ස්වභාවය ඇත්තේද, ඒතාක් නැතිවන ස්වභාවයද ඇත්තේය.

මෙය ප්‍රත්‍යක්ෂකර ගතයුත්තේය. එසේ වූකල සසරින් ගැලවෙන්නේය. හවය අත්හැරෙන්නේය. “දුක” නිරූද්ධවන්නේය. යළි ඉපදීමේ හේතූන් නොවන්නේය. මහණෙනි, යම් ධර්මකාරණාවන් මෙනෙහිකෙරේනම්, මෙනෙහි නොකළයුතු ඒ ධර්මයෝ කවරේද? යත්, යම් ධර්මකාරණයක් මෙනෙහි කරන්නෙකුහට කාමාශ්‍රවඋපදීද, උපන් කාමාශ්‍රව වැඩෙන්නේද, නූපන් හවාශ්‍රවයෝ උපදින්නේද, උපන් හවාශ්‍රවයෝ වැඩෙන්නේද නූපන් අවිද්‍යාශ්‍රවයෝ උපදින්නේද, උපන් අවිද්‍යාශ්‍රවයෝ වැඩෙන්නේද, එවන් ආකාරයේ ධර්මකාරණාවන් මෙනෙහි නොකළයුතු ධර්මයෝයි.

මහණෙනි, යම් ධර්මකාරණාවන් මෙතෙහි නොකෙරෙනම්, මෙතෙහි කළයුතු ඒ ධර්මයෝ කවරේදයත්, මහණෙනි ධර්මකාරණාවන් මෙතෙහි කරන්නෙකුහට නූපන් කාමාශ්‍රව නූපදින්තේද, උපන් භවාශ්‍රව ප්‍රභිණ වන්නේද, නූපන් අවිද්‍යාශ්‍රවයන් නූපදින්තේද? උපන් අවිද්‍යාශ්‍රවයන් ප්‍රභිණවන්නේද, මෙවන් ධර්මකාරණාවන් කවරෙකු හෝ මෙතෙහි නොකරන්නේ නම්, එවන් ධර්මකාරණාවන් මෙතෙහි කළයුතු ධර්මයෝය.

(සබ්බාසව සූත්‍රයෙනි)

සසර පැවැත්මට හේතුවන ආහාර

පින්වත් මහණෙනි, උපන් සත්ත්වයන්ගේ පැවැත්ම පිණිසත්, උපදින්නට සිටින සත්ත්වයන්ට අනුග්‍රහ පිණිසත් පවතින්නා වූ ආහාර වර්ග සතරකි. ඒ කවර ආහාර වර්ගද යත්,

1. ගොරෝසු හෝ සියුම් හෝ කබලිංකාර ආහාරය.
2. දෙවැනි ආහාරය ස්පර්ශයයි.
3. තෙවැනි ආහාරය මනෝසංවේතනාවයි.
4. සිව්වැනි ආහාරය විඥාණයයි (සිහිපත් කිරීමයි, මෙතෙහි කිරීමයි)

පින්වත් මහණෙනි, ස්පර්ශයනම්වූ ආහාරය කෙරෙහි යම් රාගයක් ඇත්නම්, යම් ආස්වාදයක් ඇත්නම්, යම් තණ්හාවක් ඇත්නම්, එහි පිහිටන විඥාණය (මෙතෙහි කිරීම) වැඩෙන්නේ වෙයි.

යම්තැනක විඥාණය පිහිටන්නේවේද, වැඩෙන්නේවිද

එහි තිබෙන්නේ, වේදනා, සංඥා, චේතනා, එස්ස, මනසිකාරවැනි භාව පදාර්ථයන් සහ සතරමහාභූතයින්ගෙන් හටගත් රූප යන නාමරූපයන්ගේ බැසගැනීමය.

නාමරූපයන් බැසගන්නේ යම් තැනෙකද, එහි තිබෙන්නේ (පුඤ්ඤාභිසංඛාර - අපුඤ්ඤාභිසංඛාර - අනෙඤ්ජාභිසංඛාර) සංස්කාරයන්ගේ වර්ධනයයි.

සංස්කාරයන්ගේ වර්ධනයක් යම් තැනෙකද තිබෙන්නේ, එහි පවතින්නේ මතුඉපදීම පිණිස හේතුවන භවයයි. මතුඉපදීමට හේතුවන භවය යම් තැනෙකද තිබෙන්නේ, එහි තිබෙන්නේ ඉපදීමත් ජරාවත් මරණයත්ය.

මතුඉපදීමත් ජරාමරණයත් යම් තැනක තිබෙන්නේ නම් - පින්වත් මහණෙනි, එතැන ශෝක සහිතවූ තැනක් යැයි කියමි. සුසුම්හෙළීම සහිත තැනැත්තැයි කියමි.

පින්වත් මහණෙනි, ස්පර්ශාභාරය කෙරෙහි රාගය නැතිවිට, ආස්වාදයෙන් අරමුණු රසවිඳීම නැතිවිට, තණ්හාව නැතිවිට “විඥාණය” එහි නොපිහිටයි. නොවැඩෙයි.

විඥාණය නොපිහිටන්නේ, නොවැඩෙන්නේ යම්තැනෙකද, එහි නාමරූපයන්ගේ බැසගැනීමක් නැත.

නාමරූපයන්ගේ බැසගැනීමක් නැත්තේ යම්තැනෙකද, එහි සංස්කාරයන්ගේ වර්ධනයක් නැත.

සංස්කාරයන්ගේ වර්ධනයක් නැත්තේ යම්තැනෙකද, එහි මතු ඉපදීමට හේතුවන “භවයේ” හටගැනීමක්ද නැත.

මතු ඉපදීමට හේතුවන භවයේ හටගැනීමක් නැත්තේ යම්තැනකද, එහි මතුවට හටගන්නාවූ ඉපදීමක් හෝ ජරා මරණයක් නැත.

මතුවට හටගන්නාවූ ඉපදීමත්, ජරා මරණයත් නැත්තේ යම්තැනකද, පින්වත් මහණෙනි, අන්න එතැන ශෝක රහිත තැනැත්තිය කියමි. පීඩාරහිත (නැත) යැයි කියමි. සුසුම්හෙළිම් රහිත තැනැත්තියකියමි. දුකින් මිදුණ - නිවී ගිය තැනැත්තිය කියමි.

(අත්ථිරාග සූත්‍රයෙනි)

පින්වත් මහණෙනි, ආභාරයක් වශයෙන් පවතින ස්පර්ශය දැකියයුත්තේ කුමන ආකාරයකින්ද?

පින්වත් මහණෙනි, හොඳින් ඇවිදයාහැකි ගවදෙනෙකුගේ සමගලවා දැමුවේ යැයි සිතමු. එවිට ඒ ගවදෙන හේත්තුවන්නේ බිත්තියකටනම්, බිත්තියෙහි සිටින සතුන් ඇයව කන්නට පටන්ගන්නේය. ඒ ගවදෙන හේත්තුවන්නේ ගසකටනම්, ගසේ සිටින සතුන් ඇයව කන්නේය. ඒ ගවදෙන ජලයට බසින්නේනම්, දියේසිටින සතුන් ඇයව කාදමන්නේය. ඒ ගවදෙන සිටින්නේ එළිමහනේනම්, එළිමහනේ සිටින සතුන් ඇයව කන්නේය.

මෙසේම සම ඉවත්කරනලද ගවදෙන යම් යම් දෙයක් ස්පර්ශකොට සිටිනම්, ඒ ඒ ඇසුරු කරන තැන සිටින සතුන් විසින් ඇයව කා දමන්නාවුය.

පින්වත් මහණෙනි, ඔන්න ඔය ආකාරයෙන්, ස්පර්ශ ආභාරය දැනගත යුත්තේ යැයි පවසමි.

පින්වත් මහණෙනි, ස්පර්ශ ආහාරයේ තිබෙන මේයථාර්ථය (අවිද්‍යාවන්, තණ්හාවන්, ප්‍රභීණවන ආකාරයෙන්) අවබෝධකර ගත්විට, ත්‍රිවිධ වේදනාවම පිරිසිදු දැනගත්තේවේ. ත්‍රිවිධ වේදනාවම පිරිසිදු දැනගත්විට ඒ ආර්යශ්‍රාවකයාහට නිර්වාණාවබෝධය පිණිස කළයුතු වෙනත් දෙයක් නැත්තේ යැයි කියමි.

(පුත්තමංස සුත්ත)

විලවත්සුව

ආනන්ද තෙරණුවෝ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සමීපයට පැමිණ, වැද එකත්පස්ව සිටිමින්, ඔබ වහන්සේගේ සුවයක් මම දකිමි. ඔබ වහන්සේට සහනයක් ඇතිබවක් මම දකිමි. එහෙත් මගේ සිරුරෙහි දැඩිබවක් ඇත්තාසේ මට දැනෙයි. ඔබවහන්සේගේ ගිලන්බව හේතුකොට ගෙන කවර කවරදිශාවක් හෝ මට නොපෙනෙයි. සතිපට්ඨානධර්මයෝද මෙනෙහි නොවෙත්, ස්වාමීනි, එසේවුවත් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ හික්ෂු සංඝයා, උදෙසා කිසියම් අවසන් අවවාදයක් වදාරණසේක්ද? ඒතාක්ම ඔබ වහන්සේ පිරිනිවන්නොපානා බවට ආස්වාදයක් මාතුළ ඇතැයි සැලකළහ.

ආනන්දයෙනි, හික්ෂු සංඝයා මා කෙරෙන් කුමක් අපේක්ෂා කරන්නද? මා විසින් ධර්මවශයෙන් හෝ පුද්ගලවශයෙන් (අභ්‍යන්තර බාහිර) දෙකොටසක් නොකොට, දහම් දෙසනලදී. ආනන්දයෙනි, ධර්මවිෂයෙහි තථාගතයන්ගේ ආවායයි මුණ්ඩියක් නැත. යමෙකුහට මම හික්ෂු සංඝයා පරිහරණය කරන්නෙමි කියා හෝ හික්ෂු

සංඝයා පරිහරණය කරන්නෙමි කියා හෝ භික්ෂු සංඝයා මා උදෙසා වාසය කළයුත්තේයැයි කියා හෝ සිතුවේ නම්, ආනන්දය, භික්ෂු සංඝයා උදෙසා කිසිවක් දේශනය කරනු ඇත. ආනන්දයෙනි, මම භික්ෂු සංඝයා පරිහරණය කරන්නෙමි කියා හෝ භික්ෂු සංඝයා මා කෙරෙහි පිහිටා, මා වෙනුවෙන් පැවතිය යුතුයැයි කියා හෝ සිතක් තථාගතවූ මා තුළ නැත. එහෙයින්ම තථාගතයන් භික්ෂු සංඝයා උදෙසා කුමක් දෙසන්නද?

ආනන්දයෙනි, මම දැන් දිරාපත්වී ඇත්තෙමි. වෘද්ධයෙකමි. මහළුවෙකමි. දිගුකලක් ගතකොට ඇත්තෙකමි. පැසුණුවයසට පත්ව සිටින්නෙකමි. මා වයස දැන් අසූවක් වෙයි. දිරාපත්වූ කරත්තයක රෝද ආදිය අළුත්වැඩියා කරමින් පවත්වා ගන්නේද, එලෙස තථාගතයන්ගේ කය, රහත්ඵලසමවත් නැමැති පිළිසකරින් පවතින්නේය. ආනන්දයෙනි, තථාගතයෝ රූප නිමිති ආදී සියළු නිමිති මෙතෙහි නොකිරීමෙන්, වේදනාවන්ගේ නිරෝධයන්, නිමිතිරහිත චිත්ත විමුක්තියට පැමිණ වාසය කරනු ලබන හෙයින්, තථාගතයන්ගේ කයෙහි අතිශයින් පහසුගතියක් තිබේ. ආනන්දයෙනි. එහෙයින් ඔබ ඒ ඵල සමවත් පිණිස තමන්ම පිහිටකොට ගෙන, තමන්ම පිහිටකොට ඇතිව අන්‍යපිහිටක් නොමැත්තේම වාසයකළ යුතුය. ධර්මයම පිහිටකොට, ධර්මයම සරණකොට, අන්සරණක් අපේක්ෂාවෙන් තොරව වාසයකළ යුතුය. ආනන්දයෙනි, භික්ෂුව කෙසේ තමාව පිහිටකොට, තමාවම සරණකොට, අන්‍යසරණක් නොමැතිව, ධර්මයම පිහිට කොටගන්නේ, ධර්මයේ සරණකොට, කෙසේ වාසය කළ යුත්තේද යත්, ආනන්දයෙනි, තමන් පිහිටකොට,

ධර්මය පිහිටකොට සිටින භික්ෂුව කෙලෙස්තවන විශ්වීභූතිය, මනානුවණින් දන්නේ සිහිභූතිය, ලොව කෙරෙහි සියළුඅභිධ්‍යා, ව්‍යාපාදයන් දුරුකොට කයෙහි, කායානුපස්සිව වෙසෙයි. වේදනාවෙහි, වේදනානුපස්සිව වෙසෙයි. සිත්හි, විත්තානුපස්සිව වෙසෙයි. කෙලෙස්තවන විශ්වීයෙන් යුතුව, නුවණින් දන්නේ සිහිභූතිය ලොවෙහි අවිද්‍යා, ව්‍යාපාදදුරලා, නිවරණධර්මයන්හි ධර්මානුපස්සිව වෙසෙයි.

ආනන්දයෙහි, මෙසේ භික්ෂු තෙම, තමන් පිහිටකොට, තමන් සරණකොට, අන්සරණක් නැතිව ධර්මය පිහිටකර ගනිමින් - අන්සරණ නොසොයා ධර්මයම සරණකොට ගනිමින් වාසය කරන්නේනම්, ආනන්දයෙහි, ශික්ෂාකාමිවූ සියළු භික්ෂූන්අතුරෙන් සතරසිව්වන්වඩන ඒ මාගේ ශ්‍රාවක භික්ෂූහු සියළු දුක් නසා ශ්‍රේෂ්ඨවන්නාහ.

මහණෙනි, පමානොවව්, සිහිභූතියෝවුවු. සුසිල් වඩවු, මැනවින් පිහිටි සමාස්සංකල්පනා භූතිය තමන් සිත රැකගනිවු.

මේ සසුනෙන් යමෙකු අප්‍රමාදීව වාසය කරන්නේනම් හෙතෙම ජාති සංසාරය හැරදා දුක් කෙළවර කරන්නේය.

නිරෝධය

එවේලෙහි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මේ ප්‍රීති වාක්‍ය පහළකළ සේක.

“මම නොවූයෙමිනම්, මට අතීත කර්මාභිසංස්කාරයෙක් නොවිණිනම්, මතු ස්කන්ධ පහළකරන කර්මාභිසංස්කාරයෙක්

නොවන්නේය. එය නැති කළහි, මට මතු ප්‍රතිසන්ධියක් නම් නොවන්නේය. මෙලෙසින් නිශ්චයට එළැඹෙන මහණ, ධර්මභාගිය (සක්කායදිට්ඨිය - කාමභව පිළිබඳ සියළුදැකීම්). සංයෝජන සිදියි.

මෙසේ වදාළකල්හි එක්තරා මහණෙක් භාග්‍යවතුන් වහන්සේගෙන් මෙසේ විමසීය.

ස්වාමීනි, කෙසේනම් මම නොවූයෙමි නම්, මට අතීත කර්මාභිසංස්කාරයෙක් නොවිණිනම්, මතු ස්කන්ධ පහළකරන කර්මාභිසංස්කාරයෙක් නොවන්නේද? එය නැතිකල්හි මට මතු ප්‍රතිසන්ධියක් නම් නොවන්නේ ය'යි අදහන මහණගේ ඔරම්භාගිය සංයෝජනයන් සිඳුනේ කෙසේද?

මහණ, බුද්ධාදි ආයතීයන් නොදන්නා, ආයතී ධම්මයෙහි අදක්ෂ, ආයතී ධම්මයෙහි නොපවතින, බුද්ධාදි සත්පුරුෂයන් නොදක්නා, සත්පුරුෂ ධර්මයෙහි අදක්ෂ, අවිනීත, අග්‍රැතවත් පෘථග්ජනතෙමේ රූපය ආත්මය වශයෙන් දකියි. (ආත්මයයනු - සදාකාලිකව පවතින්නා වූ සැබෑ වූ දෙයක් වශයෙන් ගැනෙන මිථ්‍යා විශ්වාසයකි.) ආත්මය රූපවත්කොට හෝ ආත්මයෙහි රූපය ඇතැ'යි හෝ රූපයෙහි ආත්මය ඇත්තාසේ හෝ දකියි. වේදනාව ආත්මකොට දකියි. ආත්මය වේදනාවක්කොට හෝ ආත්මයෙහි වේදනාව ඇතැ'යි හෝ වේදනාවෙහි ආත්මය ඇත්තාසේ දකියි. සංඥාව ආත්මයකොට හෝ ආත්මයෙහි සංඥාව ඇතැ'යි හෝ සංඥාවෙහි ආත්මය ඇත්තාසේ දකියි.

සංස්කාරය ආත්මයකොට දකියි. ආත්මයේ සංස්කාරයකොට දකියි. ආත්මයෙහි සංස්කාරය ඇතැයි හෝ සංස්කාරයෙහි ආත්මය ඇත්තාසේ දකියි. ආත්මයෙහි විශ්‍රාණ ඇත්තාසේ හෝ විශ්‍රාණයෙහි ආත්මය ඇත්තාසේ හෝ දකියි. හෝ අනිත්‍යවූ රූපය අනිත්‍යයැයි ඇති පරිදි නොදනී. අනිත්‍යවූ වේදනාව, වේදනාව අනිත්‍යයැයි ඇතිපරිදි නොදනී අනිත්‍ය වූ සංඥාව, සංඥාව අනිත්‍යයැයි ඇතිපරිදි නොදනී. අනිත්‍යවූ සංස්කාර, සංස්කාර අනිත්‍යයැයි ඇතිපරිදි නොදනී. අනිත්‍යවූ විශ්‍රාණය විශ්‍රාණය අනිත්‍යයැයි ඇතිපරිදි නොදනී.

දුක්වූ රූපය, “රූපය දුකැයි” තත්වූ පරිදි නොදනී.

දුක්වූ වේදනාව, “වේදනාව දුකැයි” තත්වූ පරිදි නොදනී.

දුක්වූ සංඥාව, “සංඥාව දුකැයි” තත්වූ පරිදි නොදනී.

දුක්වූ සංස්කාරය - සංස්කාරදුකැයි තත්වූ පරිදි නොදනී.

දුක්වූ විශ්‍රාණය, “විශ්‍රාණය දුකැයි” තත්වූ පරිදි නොදනී.

අනාත්මවූ රූපය “රූපය අනාත්ම” යි යථාභූතකොට නොදනී. අනාත්මවූ වේදනාව, “වේදනාව අනාත්ම” යි යථාභූතකොට නොදනී. අනාත්ම වූ “සංඥාව”, සංඥාව අනාත්ම” යි යථාභූතකොට නොදනී. අනාත්මවූ සංස්කාරය, සංස්කාරය අනාත්ම” යි යථාභූතකොට නොදනී. අනාත්මවූ විශ්‍රාණය. “විශ්‍රාණය අනාත්ම” යි යථාභූතකොට නොදනීයි.

සංඛත වූ (මවාගත්තා වූ) ප්‍රත්‍යයෝත්පන්න රූපය “රූපය” සංඛත යැයි තත්ත්වාකාරයෙන් නොදනියි. සංඛත වූ වේදනාව. “වේදනාව” සංඛතයැයි තත්ත්වාකාරයෙන් නොදනී.

සංඛතවූ සංඥාව, සංඥාව සංඛතයැයි තත්ත්වාකාරයෙන් නොදනී. සංඛතවූ සංස්කාරය, “සංස්කාරය” සංඛතයැයි තත්ත්වාකාරයෙන් නොදනී.

අරමුණ හා සිහිය

ඔහු එකලාව සිටියේය. හැදකලාවූයේය. සිහිය පවත්වාගත හැකි තත්ත්වයකට පත්වසිටියේය. කෙලෙස් වලින් මිදී, සිත එකලස්වතබා ගෙන සමාධිගතවීමේ හැකියාව ලබාසිටියේය. දැහැන්ගතවීමේ හැකියාව ලද්දේය.

මෙසේ දැහැන්ගතවන ඔහු, එක් අවස්ථාවක දැහැනින් මිදී සිටියදී, කිසියම් හඬක්, සවනෙහි ගැටුණි. ඒ හා සමගම ශ්‍රෝතවිඥාණය පහළවිය. හඬ, ලේනෙකුගේ බව හඳුනාගත්තේය.

හඬ ඇසුණුදෙස බැලීමට සිත් පහළවිය. වක්ඛවිඥාණය පහළවිය. ලේනෙකුව දැක්කේය. ගසක් උඩසිට කලබලයෙන් කැහසන බව අවබෝධ විය.

ලේනා කලබලයෙන් හඬන්නේ ඇයිදැයි විමසීමේ සිත (විචිකිච්ඡාව) පහළවිය. බැලීමට පෙළඹුණි. බැලුවේය. දුටුවේය. ලේන්පැටියා ගස්බෙහයේතිබූ උගේ කුඩුවෙන් පිටත බිමවැටී සිටියේය.

ඔහුතුළ අනුකම්පාව පහළවිය. ලේන්පැටියාව උගේ කුඩුවෙන් තබන්නට සිතුවේ.

අනුකම්පා සිතුවිල්ලට මුවාවී නැගිටින කාමතණ්භාව, (ආස්වාදය ලැබීමේ කැමැත්ත) සිහියෙන් සිටින ඔහු හට ප්‍රත්‍යක්ෂවිය.

ආස්වාදය (වේදනාව) විඳීමේ තණ්හාවට ඔහු නොඑළැඹුණේ.

ලේන්පැටියාගේ කුඩුව අතපොව්වන මානයේ තිබූ බැවින් ඔහු ලේන්පැටියාව ගෙන කුඩුවෙහි තබා එතැනින් ඉවත්වූයේය.

ලේන්පැටියාව ගැනීම, කුඩුවේතැබීමට එළැඹීම සමඟම ඔහුත් ලේන්පැටියාත් අතර ක්‍රියාවලියක් (භවයක්) ආරම්භවිය. එය පවත්වාගැනීමේ අවැසිතාවයක් නොමැති බැවින් එය පවත්වාගෙන යාමට එළැඹීම නිශ්ඵලක්‍රියාවක් බැවින්, ලේන්පැටියාව කුඩුවෙහි තැබූ සැනෙකින් ඔහු එතැනින් බැහැරවිය.

ලේන්පැටියා සුරක්ෂිතද, උගේ අම්මා උගා ළඟට පැමිණියේදැ'යි බැලියයුතුය වශයෙන් තෘෂ්ණාකාරී කෙලෙස් සිතුවිලි මතුවන්නට විය. හේ එළැඹිසිහියෙන් යුතුව සිටි බැවින් එවන් කෙලෙස් සිතුවිලිවල නොඇලුණේ. ඒ පිළිබඳව විඳීමක් (කාමතණ්භාව) ඔහුට අවැසිනොවීය.

ලේන්පැටියා ආයෙත් වැටෙන්න පුළුවන්. අද හරි හෙට හරි, වැටෙන්න පුළුවන්. ඒ ගැන විමසිලිමත්වන්න, ඕනෑ'යි ඔහු තුළ අනාගතයේ සිදුවියහැකි ලෙසත් (භව

තණ්හා) දැනෙන්නට විය. එළැඹිසිහියෙන් සිටි ඔහු හට එවන් නිරර්ථක සිතුවිලි පහසුවෙන් බැහැරකළ හැකිවිය.

තවත් ලේන්පැටියා දෙස නොබැලිය යුතුයි. එසේ බලන්නට යාමෙන් නැති කරදර, ප්‍රශ්න ඇතිවන්නට පුළුවනි'යි යනාදී වශයෙන් කෙලෙස් සිතුවිලි (විභව තණ්හා) ඔහු තුළින් මතුවන අයුරු එළැඹිසිහියෙන් සිටි ඔහුට ප්‍රත්‍යක්ෂ විය.

ඔහු එවන් සිතුවිලිවල නොඇලෙමින්, නොවෙලෙමින්, සිහිය නොසිඳී නොබිඳී පවත්වාගත්තේය.

විවිධ අරමුණු(නිමිති)ගත් විඥාණයෝ (වේතනා) පහළවිය. සිතුවිලි(මනසිකාරයන්)ඇතිවිය. ඒවා ඇතිවන්නාසේම නැතිවිය. ඒවායේ වැඩීමට, පැවතීමට අවස්ථාවක් නොඑළඹියේය. හේ සතිය (සිහිය) පවත්වා ගත්තේය. උදයව්‍ය ස්වභාවයන් දුටුවේය. අවබෝධ කළේය. ප්‍රත්‍යක්ෂ කළේය. උපේක්ෂාව ඇතිවිය. සමාධිය ඇතිවනවිට නාම සංඥාවෝ, රූප සංඥාවෝ දුබලයෝය. මායාවෝය. නිසරුවූයේය. කවරආකාරයකින් හෝ ගතහැකි කිසිවක්ම නොවූයේය.

උදයව්‍ය හා ඒවාට බද්ධකළ නාමස්වභාවයන් නොවන්නට, බැලීමට, ගැනීමට, විඳීමට, ආස්වාදය සඳහා පවතින කිසිඳුදෙයක්, සැබෑ ස්වරූපයක් නැත්තේය. සියල්ල නිරෝධවන්නේය. නිව්යන්නේය. ඔහු එසේ මෙතෙහි කිරීමේ නිරතවිය.

භාවනාව යනු අරමුණක් ගෙන ඒ කෙරෙහි සිතුවිලි පැවතීම නොව, මඤ්ඤනා කිරීම නොව අරමුණ කෙරෙහි සිහියෙන් (සතියෙන්) සිටීමය.

පර්යේෂණ

මහණෙනි, ආයඨී පර්යේෂණ, අනායඨී පර්යේෂණය'යි මේ සෙවීමි දෙකකි.

මහණෙනි, අනායඨීය පර්යේෂණය කුමක්ද?

මහණෙනි, මේ ලෝකයෙහි යම් පුද්ගලයෙක් තෙමේ ජාතිය ස්වභාවකොට ඇත්තේ, ජාති ධර්මයක්, ජාතිය ස්වභාවකොට ඇත්තක්ම සොයයි. තෙමේ ජරාව ස්වභාවකොට ඇත්තේ ජරා ධර්මයක්ම සොයයි. තෙමේ ව්‍යාධිය ස්වභාවකොට ඇත්තේ, ව්‍යාධි ධර්මයක්ම සොයයි. තෙමේ මරණය ස්වභාවයකොට ඇත්තේ, මරණ ධර්මයක්ම සොයයි. තෙමේ ශෝක ස්වභාවකොට ඇත්තේ, ශෝක ධර්මයක්ම සොයයි. තෙමේ කෙලෙසෙන ස්වභාව කොට ඇත්තේ, කෙලෙසෙන ස්වභාව ඇත්තක්ම සොයයි.

මහණෙනි, කුමක් ජාතිධර්මයයි කියන්නේද? පුත්‍ර භායඨීාවෝ ජාති ධර්මයෝයි. දැසි දස්හු ජාතිධර්මයෝයි. එළු බැටළුවෝ ජාතිධර්මයෝයි. කුකුළන් හා උරන් ජාතිධර්මයෝයි. ඇත් ගව අස් වෙළඹහු ජාතිධර්මයෝයි. රන් රිදී ජාතිධර්මයෝයි. මහණෙනි මේ සියලු පංචකාමගුණ උපදිනු ජාතිධර්මයෝය. මෙහි තෘෂ්ණාවෙන් බැඳුනාවූ, මුසපත්වූ, බැසගත්තාවූ, මේ ලෝවැසි තෙමේ ජාතිය ස්වභාවකොට ඇත්තේ, ජාතිධර්මයක්ම සොයයි.

මහණෙනි, කුමක් ජරා ධර්මය ය'යි කියන්නේද?

පුත්‍රභාර්යාවෝ ජාතිධර්මයෝය. දැසිදස්නු ජරා ධර්මයෝයි. එළු බැටළුවෝ ජරාධර්මයෝයි. කුකුළන් හා උගරන් ජරාධර්මයෝයි. ඇත් ගව අස් වෙළඹනු ජරාධර්මයෝයි. රන් රිදී ජරාධර්මයෝ යි. මහණෙනි මේ සියලු පංචකාමගුණ ජරාධර්මවෙති. මේ ලෝවැසි තෙමේ මෙහි ගැටගැසුනේ, මුසපත්වූයේ, බැසගත්තේ, තෙමේ ජරාව ස්වභාවකොට ඇත්තේ, ජරාධර්මයක්ම සොයයි.

මහණෙනි, කුමක් ව්‍යාධිධර්මයයයි කියන්නේද?

පුත්‍ර භාර්යාවෝ ව්‍යාධිධර්මයෝය. දැසි දස්නු ව්‍යාධිධර්මයෝයි. එළු බැටළුවෝ ව්‍යාධිධර්මයෝ'යි. කුකුළන් හා උගරන් ව්‍යාධිධර්මයෝ'යි. ඇත් ගව අස් වෙළඹනු ව්‍යාධිධර්මයෝ'යි. මහණෙනි, මේ පංචකාමගුණ උපදීනු ව්‍යාධිධර්මයෝ ය. මේ ලෝවැසි තෙමේ මෙහි ගැටගැසුනේ, මුසපත්වූයේ, බැසගත්තේ, තෙමේ ව්‍යාධිස්වභාවකොට ඇත්තේ, ව්‍යාධිධර්මයක්ම සොයයි.

මහණෙනි, කුමක් මරණ ධර්මයයි කියන්නේද?

පුත්‍ර භාර්යාවෝ මරණධර්මයෝය. දැසි දස්නු මරණධර්මයෝ'යි. එළු බැටළුවෝ මරණධර්මයෝ'යි. කුකුළන් හා උගරන් මරණධර්මයෝ'යි. ඇත් ගව අස් වෙළඹනු මරණධර්මයෝ'යි. මහණෙනි, මේ උපදීනු මරණධර්මයෝ'යි. මේ ලෝවැසි තෙමේ මෙහි ගෙකුනේ, මුසපත්වූයේ බැසගත්තේ, තෙමේ මරණය ස්වභාවකොට ඇත්තේ මරණධර්මයක්ම සොයයි.

මහණෙනි, කුමක් ශෝක ධර්මයය'යි කියන්නේ ද?

පුත්‍ර භාර්යාවෝ ශෝකධර්මයෝය. දැසි දස්හු ශෝකධර්මයෝ'යි. එළු බැටළුවෝ ශෝකධර්මයෝ'යි. කුකුළන් හා උගරන් ශෝකධර්මයෝ'යි. ඇත් ගව අස් වෙළඹහු ශෝකධර්මයෝ'යි. මහණෙනි මේ උපදිහුය. මේ ලෝචැසි තෙමේ මෙහි වෙළුනේ, මුසපත්වූයේ, බැසගත්තේ, තෙමේ ශෝකය ස්වභාවකොට ඇත්තේ, ශෝකධර්මයක්ම සොයයි.

මහණෙනි, කුමක් සංක්ලේශ ධර්මය යයි කියන්නේද?

අඹුදරුවෝ සංක්ලේශධර්මයෝය. දැසි දස්හු සංක්ලේශධර්මයෝ'යි. එළු බැටළුවෝ සංක්ලේශධර්මයෝ'යි. කුකුළන් හා උගරන් සංක්ලේශධර්මයෝ'යි. ඇත් ගව අස් වෙළඹහු සංක්ලේශධර්මයෝ'යි. රන් රිදී සංක්ලේශධර්මයෝ'යි. මහණෙනි මේ උපදිහු සංක්ලේශධර්ම වෙත්. මේ ලෝචැසි තෙමේ මෙහි ගෙනුනේ, මුසපත්වූයේ, බැසගත්තේ, තෙමේ සංක්ලේශධර්මයක්ම සොයයි. මේ අනාඤ්චපර්යේෂණයයි.

මහණෙනි, ආයඤ්ච වූ සෙවීම කුමක් ද?

මහණෙනි, මේ ලෝකයෙහි ඇතැමෙක් තෙමේ ජාතිධර්මයවූයේ, ජාතිධර්මයෙහි ආදීනවදැන, ජාතියක් නැති නිරුත්තරවූ යෝගකේෂමසංඛ්‍යාත නිර්වාණය සොයයි. තෙමේ ව්‍යාධිධර්මවූයේ මරණධර්මයෙහි ආදීනවදැන මරණයක් නැති, නිරුත්තර යෝගකේෂම වූ නිවන සොයයි. තෙමේ මරණධර්මවූයේ මරණධර්මයෙහි ආදීනව දැන මරණයක් නැති, නිරුත්තර යෝගකේෂම වූ නිවන සොයයි. තෙමේ ශෝකධර්මවූයේ, ශෝකධර්මයෙහි ආදීනවදැන, ශෝකයක් නැති නිරුත්තර යෝග

ක්ෂේමවූ නිවන සොයයි. තෙමේ සංක්ලේශධර්මවූයේ, සංක්ලේශධර්මයෙහි ආදීනවදැන, කෙලෙසීමක් නැති නිරුත්තර යෝගක්ෂේමවූ නිවන සොයයි. මහණෙනි, මේ ආයඨීය පර්යේෂණයයි.

මහණෙනි, මම බුදුවීමටපෙර බෝසත් වූයෙමි. මා තෙමේ ජාතිධර්මවූයෙමි. ජාතිධර්මයක්ම සෙවීමි. තෙමේ ජරාධර්මවූයෙමි. ජරාධර්මයක්ම සෙවීමි. තෙමේ ව්‍යාධිධර්මවූයෙමි. ව්‍යාධිධර්මයක්ම සෙවීමි. තෙමේ මරණධර්මවූයෙමි. මරණධර්මයක්ම සෙවීමි. තෙමේ ශෝකධර්මවූයෙමි, ශෝකධර්මයක්ම සෙවීමි. තෙමේ සංක්ලේශධර්මවූයෙමි සංක්ලේශ ධර්මයක්ම සෙවීමි.

මහණෙනි, ඒ මට මේ අදහස පහළ විය. කුමක් නිසා මම තෙමේ ජාති ධර්ම වූයෙමි, ජාති ධර්මයක්ම සොයමිද? තෙමේ ජරාමූර්ධවීමෙන් ජරා ධර්මයක්ම සොයන්නෙමිද? තෙමේ ජරාධර්ම වූයෙමි, ජරාධර්මයක්ම සොයමිද? තෙමේ ව්‍යාධිධර්ම වූයෙමි. ව්‍යාධිධර්මයක්ම සොයන්නෙමිද? තෙමේ මරණ ධර්ම වූයෙමි, මරණ ධර්මයක්ම සොයමිද? තෙමේ ශෝක ධර්මයක් වූයෙමි, ශෝක ධර්මයක්ම සොයමුද? තෙමේ සංක්ලේශ ධර්ම වූයෙමි සංක්ලේශ ධර්මයක්ම සොයමිද?

මම ජාතිධර්මවූයෙමි, ජාතිධර්මයෙහි ආදීනවදැන, ජාතියක් නැති අනුත්තරවූ යෝගක්ෂේමවූ නිවන සොයන්නෙමි නම් මැනව. ජරාධර්මවූයෙමි ජරාධර්මයෙහි ආදීනවදැන, ජරාවක් නැති අනුත්තරවූ යෝගක්ෂේමවූ නිවන සොයන්නෙමි නම් මැනව. තෙමේ මරණධර්මවූයෙමි, මරණධර්මයෙහි ආදීනවදැන

මරණයක් නැති අනුත්තරවූ යෝගක්ෂේමවූ නිවන සොයන්නෙම් නම් මැනව. තෙමේ ශෝකධර්මවූයෙමි, ශෝකධර්මයෙහි ආදීනවදැන, ශෝකයක්නැති අනුත්තරවූ යෝගක්ෂේමවූ නිවන සොයන්නෙම් නම් මැනව. තෙමේ සංක්ලේශධර්මවූයෙමි, සංක්ලේශධර්මයෙහි ආදීනවදැන, සංක්ලේශනොවූ අනුත්තරවූ යෝගක්ෂේමවූ නිවන සොයන්නෙම් නම් මැනව කියයි.

මහණෙනි, ඒ මම පසුකාලයෙහි ළදරුවූයෙමිම, ඉතාකළු කෙස්ඇත්තෙමි, පළමුවන වයසවූ හදුයොවනයෙන් යුතුවූයෙමි, මව්පියන් නොකැමැත්තෙන් හඬද්දී, කඳුළුපිරුණු මුහුණින් යුතුව කෙස් රැවුළුබා, කහවත්හැඳ ගිහිගෙයින් නික්ම පැවිද්දට පැමිණියෙමි. ඒ මම මෙසේ පැවිදිවූයෙමි. “කුසලය” කුමක්දැයි සොයනසුළු වූයෙමි අනුත්තරවූ උතුම් ශාන්තිපදය සොයමින් ආලාරකාලාම කරා පැමිණියෙමි. එහිදී ප්‍රථමධ්‍යානය හා ද්විතීයධ්‍යානයට එළැඹිමි. මහණෙනි, ඒ මම ඒ ධර්මය ප්‍රමාණවත් නොවන්නක්කොට මෙයින් කම්නැතැයි සිතා ඒ ධර්මයන් කළකිරී බැහැරගියෙමි.

මහණෙනි, ඉක්බිති මම උද්දකරාමපුත්ත වෙත එළැඹියෙමි. ඔහු වෙත සිටිමි. තෘතීයධ්‍යානයත් චතුර්ථධ්‍යානයත් ලැබිමි. මහණෙනි, ඒ මම ඒ ධර්මය ප්‍රමාණවත් නොවන්නක්කොට මෙයින් කම්නැතැයි සිතා ඒ ධර්මයෙන් කළකිරී බැහැරවූයෙමි.

මහණෙනි, ඒ මම කුසලය කුමක්දැයි සොයනසුළු වූයෙමි. අනුකරණ උතුම් නිර්වාණ පදය සොයමින් මගධ දනව්වෙහි පිළිවෙලින් සැරිසරන්නෙමි, උරුවේලාවෙහි සේනානිග්‍රාමයකරා පැමිණියෙමි. එහි සිත්කළු භූමිභාගයද,

පහදවන වනලැහැබද, වැලිතලාද ඇති මනාතොටුඇති, සිත්කළු ගලාබස්නා නදියද, හාත්පස සොඳුරුගමද දිටිමි. මහණෙනි, ඒ මට මේ අදහස විය. භූමිභාගය රමණීයය. වනලැහැබද ප්‍රසාදජනකය. සුදුවැලිතලා ඇති, මනාතොටු ඇති, සිත්කළු නදියද ගලාබැස්සිය. හාත්පස සොඳුරුගමද වෙයි. ප්‍රධානීකරුණ කැමති කුලපුත්‍රයෙකුට, ප්‍රධන් වීයඝී සදහා මෙය සුදුසුමය. මහණෙනි ඒ මම ප්‍රධන්වීයඝී පිණිස මෙය සුදුසුමය'යි සිතා, එහිම හුන්නෙමි.

මහණෙනි, ඒ මම ජාතිධර්මවූයෙමි. ජාතිධර්මයෙහි ආදීනවදැන, ඉපදීමක් නැති, අනුත්තරවූ යෝගක්ෂේමවූ නිවන සොයමින් අජාතවූ අනුසාරවූ යෝගක්ෂේමවූ නිර්වාණය අවබෝධ කළෙමි.

ජරා ධර්ම වූයෙමි, ජරා ධර්මයෙහි ආදීනව දැන, නිරුත්තර ඉපදීමක් නැති, අනුත්තර වූ, යෝගක්ෂේම වූ නිවන සොයමින් අජර වූ, අනුත්තර වූ යෝගක්ෂේම වූ, නිවණ අවබෝධ කළෙමි.

ව්‍යාධිධර්මවූයෙමි, ව්‍යාධිධර්මයෙහි ආදීනවදැන, ව්‍යාධියක් නැති අනුත්තරවූ යෝගක්ෂේමවූ නිර්වාණය සොයමින් අව්‍යාධිකවූ අනුත්තරවූ යෝගක්ෂේමවූ නිර්වාණය අවබෝධ කළෙමි.

මරණධර්මවූයෙමි, මරණධර්මයෙහි ආදීනවදැන, මරණයක් නැති අනුත්තරවූ යෝගක්ෂේමවූ නිවන සොයමින් මරණයක් නැති අනුත්තරවූ යෝගක්ෂේමවූ නිවනට පැමිණියෙමි.

ශෝකධර්මවූයෙමි, ශෝකධර්මයෙහි ආදීනවදැන, ශෝක රහිතවූ අනුත්තරවූ යෝගක්ෂේමවූ නිවන

සොයන්නෙමි, ශෝකරහිත අනුත්තරවූ යෝගක්ෂේමවූ නිවන අවබෝධ කළෙමි.

තෙමේ සංක්ලේශධර්මවූයෙමි, සංක්ලේශ ධර්මයෙහි ආදීනවදැන නොකිලිටිවූ අනුත්තරවූ යෝගක්ෂේමවූ නිර්වාණය අවබෝධ කළෙමි.

මාගේ අරහත්ඵල විමුක්තිය අකොපායය (ස්ථිර) විය. මේ මගේ අන්තිම උප්පත්තියයි. දැන් පුනර්භවයක් නැතැ'යි මට ඥානදර්ශනය පහළ විය.

(අරියපරියේෂණ සූත්‍රයෙනි)

ආනන්දය, උපාදානීය ධර්මයන්හි ආස්වාදය නැවත නැවත දකිමින් වෙසෙන්නහුගේ, තෘෂ්ණාව වැඩේ. තෘෂ්ණාප්‍රත්‍යයෙන් උපාදානවේ. උපාදාන ප්‍රත්‍යයෙන් භවයවේ. මෙසේ හුදු දුක්ඛයේ භටගැන්මවේ.

ආනන්ද, යම්සේ මහරුකක්වේද, එහි යටට බස්නා මුලුත්වේද, සරයට ගමන්ගත් මුලුත්වේද, ඒ සියල්ල ඕෂ්ඨ උඩට ගෙනයේ. ආනන්ද මෙසේ ඒ මහරුක ආහාර ඇත්තේ ඒ උපාදාන ඇත්තේ ඉතා දිගුකලක් සිටුවේ.

ආනන්ද, උපාදානීය ධර්මයන්හි ආදීනවය නැවත නැවත දකිමින් වෙසෙන්නාහුගේ තෘෂ්ණාව නිරුද්ධ වේ. තෘෂ්ණා නිරෝධය, උපාදාන නිරෝධයවේ. මෙසේ හුදු දුක්ඛයේ නිරෝධවේ.

ආනන්දය, යම්සේ මහරුකක්වේද, පුරුෂයෙක් උදැල්ලක් හා පැසක් ගෙන එහිඑන්නේය. හෙතෙම ඒ රුකමුල සිඳින්නේය. මුල්සිඳි හාත්පස කනින්නේය. හාත්පස කැන, යටත් පිරිසෙයින් සුවඳහොටමුල් පමණවූ

මුල්ද උදුරන්නේය. හෙතෙම ඒ රුක කඩ කඩකොට සිඳින්නේය. කඩ කඩකොට සිඳ තලන්නේය. පලා කැබලි කැබලි කරන්නේය. කැබලි කැබලිකොට අවු සුළගෙහි වියලන්නේය. සුළගෙහි වියළා, ගින්නෙන් දවන්නේය. ගින්නෙන් දවා හළ කරන්නේය. හළ කොට මහ සුළගෙහි හෝ පොළාහරින්නේය. සැඩපහර ඇති ගගෙහි පාකර හරින්නේය.

ආනන්ද මෙසේ ඒ මහරුක උසුන්මුල් ඇත්තේ නිස්සුන්හළක් මෙන් කරනලද්දේ නැවත හටනොගන්නා බවට පමුණුවනලද්දේ, මතු නුපදනා ස්වභාව ඇත්තේ වන්නේය.

(පටිච්ච සමුප්පාද සූත්‍රය)

දැකිය යුතු...

අනිත්‍යයි ... දුකයිකීවාට මදිය. අනිත්‍යය - දුක්ඛ අනාත්ම, අවබෝධ කළයුත්තේ එම ස්වභාවයන්ය. අනිත්‍යයස්වභාවය නොදන්නා තැනැත්තේ ආස්වාදය ලබන්නේය. අනිත්‍යස්වභාවයේ ආදීනවය දුකය. ආස්වාදයේ ගැලුණ තැනැත්තේ, එහි අනිත්‍යස්වභාවයට පත්වනවිට එතැන දුකය. ආස්වාදයේ, ආදීනවය වශයෙන් දුකට පත්වන්නේය.

හේ දුකවිඳින්නට නොකැමැතිය. දුකට බියය. දුක, බිය, ආස්වාදය, ආදීනවය ආත්මවශයෙන් ගන්නා හෙතෙම අනාත්මයක් සොයයි. නිස්සරණයක් සොයයි. දුකින් ගැලවෙන්නට මඟක් සොයයි.

නිවැරදිමඟ නොදුටුයේනම් - නොඵළැඹියේනම් හේ තව තවත් වැටෙන්නේ දුකටමය.

තථාගතයන් වහන්සේ විසින් පෙන්වාදෙනු ලැබුයේ දුකින් මිදියහැකි නිවැරදි මාර්ගයයි. දුකින්මිදීමට කැමති ජනයා සිදුකළ යුත්තේ, ඒ නිවැරදි ධර්මමාර්ගය නිවැරදිව හදාරා ඒ මඟ ඔස්සේ ජීවනක්‍රමය පැවැත්වීමය. ඒ හැර දුකින් මිදීමේ අන්මඟක් නොමැතිය.

අනිත්‍යස්වභාවය අවබෝධවනවිට, දුරුවන්නේ නිත්‍ය - සුඛ - ආත්මවශයෙන් වැළඳගෙන සිටින අවිද්‍යාවයි. සක්කායදිට්ඨියයි.

අවිද්‍යාව පහවනවිට, නිවැරදි සංකල්පනාවන් ඇතිවන්නේය. නිවැරදිසිතුවිලි ඇතිවන්නේය. නෙක්කම්ම, අව්‍යාපාද, අභිංසාවැනි සංකල්පනාවන් පහලවන්නේය. සැබෑනොවන, නිත්‍යනොවන, නිරන්තරයෙන් වෙනස්වන කැඩී බිඳී දිරාපත්වියන විනාශවන ස්වභාවයන් කෙරෙහි කැමැත්ත ඇතිකර ගනිමින් ආශාවන් පවත්වමින් තණ්හාවෙන් හරිත, ඇතිකරගැනීමේ, රඳවාගැනීමේ, පවත්වාගැනීමේ, විඳීමේ, ආස්වාදනය ලැබීමේ, උඩඟුවීමේ සිතුවිලි පවත්වන්නේ නැත. කල්පනාවන් ඇතිකරගන්නේ නැත. ඇලීම් බැඳීම් හා යෙදෙන්නේ නැත.

සක්කායදිට්ඨිය අවබෝධකොට, එවන් දෘෂ්ඨිත්ති නොගැලෙමින්, තෘෂ්ණාවන් නූපදවමින්, දුකට හේතුකාරකයින්වන තණ්හා මාන දිට්ඨි- ලෝභ, ද්වේශ, මෝහ සිතුවිලිහි නොගැලෙමින්, ඇතිකර නොග

නිමිත්, සම්මා සතියෙන්, නිවැරදිසිහියෙන් සිටින්නා කුළ ඇතිවන්නේ සතුටය. එතැන දුක පවතින්නේ නැත. වක්මන් සමාජයේ වෙසෙන ශ්‍රමණ වේශධාරීන් හෝ ගිහියන් හෝ කවුරුන් හෝ වේවා, අවමවශයෙන් අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම ස්වභාවයන් පිළිබඳව හෝ නිවැරදිව අවබෝධකරගනු ලබන්නේ නම්, එතැන් සිට විවරවන්නේ සසර ගමන නිමාකිරීමට අදාළ මාර්ගයේ දොරටුවය. ඉන් දැක්වෙනුයේ භවය නිමවන ඉසව්වය.

සත්‍ය අවබෝධයට නොඑළැඹ - විවිධ දෘෂ්ටිකෝණ ගැලෙමින්, ප්‍රාර්ථනාවන් පවත්වමින්, පුදපූජා පවත්වමින් එවන් යාදිනියන්, යාගකර්ම, යෝගකර්මයන් තුළින් විමුක්තිය ලබන්නට එළැඹීම, දුකින්, දුකට පත්වීමේ, අඳුරෙන්, අඳුරට ඇදීයාමේ ක්‍රමවේදයයි.

ඒ ඒ බුද්ධෝත්පාද කාලයෙහි පහළවූ බුදුවරුන්, උන්වහන්සේලාගේ ධර්මය දෙසන්නට ඇත. එවකට සිටි පි. ඇති ජනයා එම ධර්මශ්‍රවණය කිරීමෙන්, භාවිතා කිරීමෙන්, සසරදුක කෙටිකරගැනීමට හෝ සසර දුක නිමාකරගන්නට ඇත. ඒ එදාය. වර්තමානයද බුද්ධෝත්පාද කාලයෙකි. ගෞතම බුදුන් විසින් දේශිත ශ්‍රී සද්ධර්මය සුරැකිව පවතින යුගයකි. උන්වහන්සේ විසින් දේශනාකොට වදාළ ධර්මය පිවිතුරුය. පැහැදිලිය. ඒ සඳහා එළැඹෙන්නාහටද, ප්‍රඥාවන්තයාහටද, මැනවින් අවබෝධකළ හැකිවන්නේය. එම ධර්මමාර්ගයට එළැඹ, ඒ ඔස්සේ ගමන් කිරීමෙන්, සංසාර ගමන නිමාකළ හැක්කේය. භවයෙන් එතෙරවිය හැක්කේය.

නිර්මලවූ මේ ශ්‍රී සද්ධර්මයේ ගැඹුර දැකියයුත්තේ, සරළත්ත්වය, තුලින් ගැඹුරු ජලාශයක පතුල දකින්නාවගේ විමසිලිමත් භාවයකින් හා ඉවසීමෙන් යුතුවය.

මේ පිළිබඳව වැඩිදුරටත් විමසන්නේනම් සංයුක්තනිකායේ මෙසේ සඳහන්වනු දැකිය හැකිය.

මහණෙනි, ඇස අනිත්‍යය, යමෙක් අනිත්‍යවේනම් එය දුක්වෙයි. යමෙක් දුක්වේනම්, එය අනාත්මවෙයි. යමෙක් අනාත්මවේනම්, එය මේ මාගේ නොවෙයි ඒ මම නොවෙමි. ඒ මාගේ ආත්මයනොවේය'යි. මෙසේ එය ඇතිසැටියෙන් මනානුවණින් දැක්ක යුතුය.

කන අනිත්‍යය, යමෙක් අනිත්‍යවේනම්, එය දුක් වෙයි. යමෙක් දුක්වේනම්, එය අනාත්මය. යමෙක් අනාත්මවේනම්, ඒ මගේ නොවේ. ඒ මම නොවෙමි. ඒ මගේ ආත්මය නොවේයැ'යි මෙසේ එය ඇතිසැටියෙන් මනානුවණින් දැක්කයුතුය.

නැහැය අනිත්‍යය, යමෙක් අනිත්‍යවේනම්, එය දුක්වෙයි. යමෙක් දුක්වේනම්, එය අනාත්මය. යමෙක් අනාත්මවේනම්, ඒ මගේ නොවේ. ඒ මම නොවෙමි. ඒ මගේ ආත්මය නොවේයැ'යි මෙසේ ඒ ඇතිසැටියෙන් මනානුවණින් දැක්ක යුතුය.

දිව අනිත්‍යය, යමෙක් අනිත්‍යවේනම්, එය දුක් වෙයි. යමෙක් දුක්වේනම්, එය අනාත්මය. යමෙක් අනාත්මවේනම්, ඒ මගේ නොවෙයි. ඒ මම නොවෙමි. ඒ මගේ ආත්මයනොවේයැ'යි මෙසේ ඒ ඇතිසැටියෙන් මනානුවණින් දැක්ක යුතුය.

කය අනිත්‍යය, යමෙක් අනිත්‍යවේනම්, එය දුක් වෙයි. යමෙක් දුක්වේනම්, එය අනාත්මය. යමෙක් අනාත්මවේනම්, ඒ මගේ නොවේ. මම නොවෙමි. ඒ මගේ ආත්මයනොවේයැ'යි මෙසේ ඒ ඇතිසැටියෙන් මනානුවණින් දැක්ක යුතුය.

මනස අනිත්‍යය, යමෙක් අනිත්‍යවේනම්, එය දුක්වෙයි. යමෙක් දුක්වේනම්, එය අනාත්මය. යමෙක් අනාත්මවේනම්, ඒ මගේ නොවේ. ඒ මම නොවෙමි. ඒ මගේ ආත්මයනොවේයැ'යි මෙසේ ඒ ඇතිසැටියෙන් මනානුවණින් දැක්ක යුතුය.

මහණෙනි, මෙසේදක්නා බහුශ්‍රැත ආයථී ශ්‍රාවකයා, ඇසෙහිදු කළකිරෙයි. කනෙහිදු කළකිරෙයි. නැහැයෙහිදු කළකිරෙයි. දිවෙහිදු කළකිරෙයි. කයෙහිදු කළකිරෙයි. සිතෙහිදු කළකිරෙයි (හේ) කළකිරෙන්නේ විරක්ත වෙයි. විරාගහේතුවෙන් (සසරින්) විමුක්තවෙයි. විමුක්තවත්මැ " විමුක්ත" යැ යන ඥානය උදාවෙයි. උත්පත්තිය ක්ෂීණවිය. බඹසරවැස නිමවන ලද, (කරණී) කරනලද මේ රහත්බව පිණිස කළයුතු අනෙක් කටයුත්තක් ක්‍රියාවක් නැතිසැ'යි නුවණින් දනියි.

(අකධාත්තනිච්ච සූත්‍රයෙනි)

මහණෙනි, ඉදින් ඇසෙහි ආස්වාදයක් නොවීනම්, මේ සත්ත්වයෝ ඇසෙහි නොඇලෙන්නාහ. මහණෙනි යම්හෙයකින් ඇසෙහි ආස්වාදයක් ඇද්ද, එහෙයින් සත්ත්වයෝ ඇසෙහි ඇලෙති.

මහණෙනි ඉදින් ඇසෙහි ආදීනවයක් නොවීනම්, සත්ත්වයෝ ඇසෙහි නොකළකිරෙන්නාහ. මහණෙනි යම්හෙයකින් ඇසෙහි ආදීනවයක් ඇද්ද, එහෙයින් සත්ත්වයෝ ඇසෙහි කළකිරෙති. මහණෙනි, ඉදින් ඇසෙහි නිස්සරණයක් නොවීනම්, සත්ත්වයෝ ඇසින් නොමිඳෙන්නාහ.

මහණෙනි, යම්හෙයකින් ඇසෙහි නිස්සරණයක් ඇද්ද, එහෙයින් සත්ත්වයෝ ඇසින් මිඳෙති.

මහණෙනි, ඉදින් කනෙහි නොවීනිනම්... මහණෙනි ඉදින් නැහැයෙහි නොවීනිනම්... මහණෙනි ඉදින් දිවෙහි නොවීනම් සත්ත්වයෝ දිවෙහි නොඇලෙන්නාහ. මහණෙනි, යම්හෙයකින් දිවෙහි ආස්වාදයක් ඇද්ද, එහෙයින් සත්ත්වයෝ දිවෙහි ඇලෙත්.

මහණෙනි, ඉදින් දිවෙහි ආදීනවයක් නොවීනම්, සත්ත්වයෝ දිවෙහි නොකළකිරෙන්නාහ.

මහණෙනි, යම්හෙයකින් දිවෙහි ආදීනවයක් ඇද්ද, එහෙයින් සත්ත්වයෝ දිවෙහි කළකිරෙත්. මහණෙනි ඉදින් දිවෙහි නිස්සරණයක් නොවීනම්, සත්ත්වයෝ දිවෙන් නොමිඳෙන්නාහ.

මහණෙනි, යම්හෙයකින් දිවෙහි නිස්සරණයක් ඇද්ද, එහෙයින් සත්ත්වයෝ දිවෙන් මිඳෙති.

මහණෙනි, ඉදින් කයෙහි නොවීනම්... මහණෙනි, ඉදින් සිතේ ආස්වාදයක් නොවීනම්, සත්ත්වයෝ සිතෙහි නොඇලෙන්නාහ.

මහණෙනි, යම් හෙයකින් සිතෙහි ආස්වාදයක් ඇද්ද, එහෙයින් සත්ත්වයෝ සිතෙහි ඇලෙති. මහණෙනි, ඉදින්, සිතෙහි ආදීනවයක් නොවීනම්, සත්ත්වයෝ සිතෙහි නොකළකීරෙන්නාහ.

මහණෙනි, යම් හෙයකින් සිතෙහි ආදීනවයක් ඇද්ද, එහෙයින් සත්ත්වයෝ සිතෙහි කලකීරෙත්. මහණෙනි, ඉදින් සිතෙහි නිස්සරණයක් නොවී නම්, සත්ත්වයෝ සිතින් නොමිඳෙන්නාහ.

මහණෙනි, යම් හෙයකින් සිතෙහි නිස්සරණයක් ඇද්ද, එහෙයින් සත්ත්වයෝ සිතින් මිඳෙති.

මහණෙනි, යම් තාක් සත්ත්වයෝ මේ අධ්‍යාත්මික ඡඩායතනයන්ගේ ආස්වාදය, ආස්වාද වශයෙනුත්, ආදීනවය, ආදීනව වශයෙනුත්, නිස්සරණය, නිස්සරණ වශයෙනුත්, තතුසේ නොදත්තාහුද.

මහණෙනි, ඒතාක් සත්ත්වයෝ, දෙවියන්සහිත මරුන්සහිත, බමුන්සහිත ලෝකයෙන්, මහණ බමුණන්සහිත, දෙවිමිනිසුන් සහිත ප්‍රජාවෙන් නික්ම ගියාහු, වෙන්වූවාහු, මිදුනාහු, ක්ලේශයන් ඇසුරුකරමින්, කෙලෙසුන් මැඩපැවැත්වූවාහු සිතින්යුක්තව වෙසෙති.

වැඩිදුරටත් කරුණු හැදෑරීමේදී, සංයුක්තනිකායෙහි, සලායතනසංයුක්තයේ, යමකවගීයේදී බුදුපියාණන් වහන්සේ විසින් දේශිත මෙවන් සූත්‍රයක් හමුවෙයි.

මහණෙනි, මම ඇසෙහි ආස්වාදය සෙවීම කෙළෙමි. ඇසේ යම් ආස්වාදයක්වේනම්, එය අවබෝධ කෙළෙමි.

ඇසේ ආස්වාදය යම්තාක් වේනම්, මා විසින් එය නුවණින් මැනවින් දක්නා ලද්දේ ය.

මහණෙනි, මම ඇසේ ආදීනවය සෙවීම කෙළෙමි. ඇසේ යම් ආදීනවයක් වේ නම්, එය අවබෝධ කෙළෙමි. ඇසේ ආදීනවය යම්තාක් වේනම්, මා විසින් එය නුවණින් මැනවින් දක්නා ලද්දේ ය.

මහණෙනි, මම ඇසේ නිස්සරණය සෙවීම කෙළෙමි. ඇසේ යම් නිස්සරණයක් වේනම්, එය අවබෝධ කෙළෙමි. ඇසේ නිස්සරණය යම්තාක් වේනම් මා විසින් එය නුවණින් මැනවින් දක්නා ලද්දේ ය.

මහණෙනි, මම කතෙහි මහණෙනි, මම නැහැයෙහි මහණෙනි, මම දිවෙහි ආස්වාදය සොයාලීම කෙළෙමි. දිවෙහි යම් ආස්වාදයක් වේනම්, එය අවබෝධ කෙළෙමි. දිවෙහි ආස්වාදය යම්තාක් වේනම්, මා විසින් එය නුවණින් මැනවින් දක්නා ලද්දේ ය.

මහණෙනි. මම දිවෙහි ආදීනව සොයාලීම කෙළෙමි. දිවෙහි යම් ආදීනවයක් වේනම්, එය අවබෝධ කෙළෙමි. දිවෙහි ආදීනවය යම්තාක් වේනම්, මා විසින් එය නුවණින් මැනවින් දක්නා ලද්දේ ය.

මහණෙනි, මම දිවෙහි නිස්සරණය සොයාලීම කෙළෙමි. දිවෙහි යම් නිස්සරණයක් වේනම්, එය අවබෝධ කෙළෙමි. දිවෙහි නිස්සරණය යම්තාක් වේනම්, මා විසින් එය නුවණින් මැනවින් දක්නා ලද්දේ ය.

මහණෙනි, කයෙහි... මහණෙනි මම සිතෙහි ආස්වාදය සොයාලීම කෙළෙමි. සිතෙහි යම් ආස්වාදයක් වේනම්,

එය අවබෝධ කෙළෙමි. සිතෙහි ආස්වාදය යම්තාක් වේනම්, මා විසින් එය නුවණින් මැනවින් දක්නාලද්දේය.

මහණෙනි, මම සිතෙහි ආදීනවය සොයාලීම කෙළෙමි. සිතෙහි යම් ආදීනවයක් වේනම්, එය අවබෝධ කෙළෙමි. සිතෙහි ආදීනවය යම්තාක්වේනම්, මා විසින් එය නුවණින් මැනවින් දක්නාලද්දේය.

මහණෙනි, මම සිතෙහි නිස්සරණය සොයාලීම කෙළෙමි. සිතෙහි යම් නිස්සරණයක් වේනම්, එය අවබෝධ කෙළෙමි. සිතෙහි නිස්සරණය යම්තාක්වේ නම්, මා විසින් එය නුවණින් මැනවින් දක්නාලද්දේය.

මහණෙනි, යම්තාක්මම මේ අධ්‍යන්මික ෂධායතනයන්ගේ ආස්වාදය, ආස්වාදයවශයෙනුත් ආදීනවය, ආදීනවවශයෙනුත් නිස්සරණය, නිස්සරණවශයෙනුත්, තතුසේ නොදත්තෙමිද... දන්තෙමිද.... මට ඥානදර්ශනය පහළවිය. මාගේ අර්හත්ඵල විමුක්තිය අකොපාය. මේ පැසුළු (අවසන්) භවයයි. දැන් පුනර්භවයක් නැතිය.

(අස්සාද පරියේසන සූත්‍රයෙනි)

සංසාර දුක්ඛයෙන් මිදීමට - භවනිරෝධ උදෙසා සත්‍ය දැකියයුතුය. අවබෝධ කළයුතුය. ඉන් බැහැර අන්මඟක්, දුක්ඛ නිරෝධය පිණිස නොවනවග, මෙම සූත්‍රධර්මයන් අනුව පැහැදිලිවන්නේය.

සංසාර වට්ටයෙන් අත්මිදෙනු කැමැති - භවදුකින් ගැලවෙනු කැමති, බුද්ධිමත් තැනැත්තේ, නොපමාව ආයඝී මඟට පිවිස, බුදුන් වහන්සේ අනුදැනවදාළ ආකාරයෙන් සසරගමන නිමකිරීමට මංපෙත - ක්‍රමවේදය සකසාගත

යුතුය. එසේ නොමැතිව, විවිධාකාරයේ දිවයිනේ ඇලෙමින්, ප්‍රාර්ථනාකරමින්, ලැබීඇති උතුම් අවස්ථාවන් අනිමිකරගැනීමට තරම්, දුර්වලයන් නොවිය යුත්තේය.

විභංග

ඉදින් හේ සුඛවේදනා විදිනම් ඒ වේදනා අනිත්‍යයැයි දනී. බැසගෙනසිටුනට නොනිසියැයි දනී. තෘෂ්ණ දෘෂ්ඨි වශයෙන් අනිත්‍යද්‍යය කරනට නොනිසියැයි දනී. ඉදින් දුඃඛවේදනාවිදිනම් ඒ වේදනා අනිත්‍යයැයි දනී. ගැලෙන්නට, සිටුනට නොනිසියැයි දනී. තෘෂ්ණාදෘෂ්ඨි වශයෙන් අනිත්‍යද්‍යයට නොනිසියැයි දනී. ඉදින් උපේක්ෂාවේදනා විදිනම්, ඒ වේදනා අනිත්‍යයැයි දනී. ගැලෙන්නට නොනිසියැයි දනී. අනිත්‍යද්‍යාර්ථ නොවෙති'යි දනී.

ඉදින් හේ සුඛවේදනා විදිනම්, විසංයුක්තවද, (අසිහියෙන්- අයෝනිසෝමනසිකාරයෙන්) ඒ සුවනොවිදි. ඉදින් හේ දුඃඛවේදනාවිදිනම්, විසංයුක්තව ඒ දුක වේදනා නොවිදි. ඉදින් හේ උපේක්ෂා වේදනා විදිනම්, විසංයුක්තව ඒ උපේක්ෂා වේදනාවන් නොවිදි. හේ කායපයඝීන්තික වේදනා විදුනේ, කායපයඝීන්තික වේදනාවිදිම'යි දනී. ජීවිතපයඝීන්තික වේදනාවිදුනේ, ජීවිතපයඝීන්තික වේදනාවිදිම'යි දනී. කාබුන්මරණින් මතු ජීවිතපයඝීදානයෙන් මතු මෙලොවමැ අනිත්‍යදිකවූ සියළු වේදනාවෝ මේආයතනයන්හිමැ සන්හිදෙති'යි දනී.

මහණ, යම්පරිදි තෙල්නිසාද, වැටිනිසාද, තෙල් පහන් දිලිසේද, ඒ තෙලයාගේද, වැටියගේ ද, ක්ෂයවයැමෙන්,

අනෙකක් හුගේ නොගැනීමෙන්, අනාහාරවද සිටියේද? මහණ, එපරිදිමැ කාර්යපන්තික වේදනාවිඳුනේ කාර්යපන්තික වේදනාවිඳිමි'යි දනී. ජීවිත පයඝීන්තික වේදනාවිඳුනේ, ජීවිත පයඝීන්තික වේදනාවිඳිමි'යි දනී. කාබුන්මරණින් මතු, ජීවිතක්ෂයෙන් මතු, මේ ආයතනන්හි මතු අනභිනන්දන සියළු වේදනාවෝ සන්හිඳෙති'යි දනී. එහෙයින් මෙසේ සමන්වාගත මහණ, පරමප්‍රඥාධිෂ්ඨානයෙන් සමන්වාගතවූයේ නම්වෙයි. මහණ මේ පරමආයඝී ප්‍රඥාවයි. කීමෙකයන්, සර්වදුෂ්කෂය ඥාණයයි.

ඔහුගේ ඒ අරහත්ඵල විමුක්තිය, පරමාර්ථ සත්‍යවූ නිවනෙහි සිටියා (කෙලෙසුන් විසින් කෝප නොකරති) අකෝප්‍ය වෙයි. මහණ යමක් නැසෙනපියවි ඇද්ද, එය විතථ වෙයි. නොනැසෙන පියවි ඇති යම් නිවනෙක් ඇද්ද, එය සත්‍යවෙයි. එහෙයින් මෙසේ, එයින් සමන්වාගත මහණ, මේ පරමාර්ථ සත්‍යාධිෂ්ඨානයෙන් සමන්විත වෙයි. මහණ, යම් නොනැසෙන ස්වභාවයවූ නිවනෙක් ඇද්ද, එය පරම වූ ආයඝීසත්‍යයි.

(ධාතුච්ඡංග සූත්‍රය)

නොඇලීම

මහණෙනි, දෙවියන් සහිත මරුන් සහිත, බලුන් සහිත ලෝකයා විසින්, ශ්‍රමණ, බ්‍රාහ්මණයන් සහිත අවශේෂ දේවමනුෂ්‍යයන් සහිත ප්‍රජාව විසින්

යම් රූපායතනයක්,
 යම් ශබ්දායතනයක්,

යම් ගන්ධායතනයක්,
යම් රසායතනයක්,
යම් ස්පර්ශායතනයක්,

ධර්මාලම්භනයක් ගන්නාලදද, සොයාගන්නාලදද,
සිතින් ලුහුබදිනලදද, ඒ හැම මම දනිමි.

මහණෙනි, දෙවියන් සහිත, මරුන් සහිත, බමුන්
සහිත ලෝකයා විසින්, ශ්‍රමණබ්‍රාහ්මණයන් සහිත, අවශේෂ
දේවමනුෂ්‍යයන් සහිත ප්‍රජාව විසින් යම් රූපායතනයක්,
ශබ්දායතනයක්, ගන්ධ, රසායතනයක්, ස්පර්ශායතනයක්,
ධර්මාලම්භනයක්, ඇතිකර ගන්නාලදද, සොයාගන්නාලදද,
සිතින් ලුහුබදිනලදද, ඒ හැම අතීතවශයෙන්ම මම
දැනගනිමි. ඒහැම තථාගතයන් වහන්සේ පැහැදිලි ලෙසම
අවබෝධකළහ. ඒහැම සදොර දොරටුකරා තෘෂ්ණාදෘෂ්ඨි
වශයෙන් තථාගතයන් නොඵළැඹෙන්නාහ.

මහණෙනි, දෙවියන් සහිත, මරුන් සහිත, බමුන්
සහිත ලෝකයා විසින් බ්‍රාහ්මණයන් සහිත, අවශේෂ
දේව මනුෂ්‍යයන් සහිත ප්‍රජාව විසින්, යම් රූපායතනයක්,
ශබ්ද/ගන්ධ/රස, ස්පර්ශායතනයක්, ධර්මාලම්භනයක්
ගන්නාලදද, සොයාගන්නා ලදද, සිතින් ලුහුබදිනලදද, ඒ
හැම දනිමි'යි කියමි නම්, එය මාගේ මුසාවක් වෙයි.

මහණෙනි, ඒ හැම මම දනිමි'යි නොදනිමි'යි කියමි
නම්, ඒ ද එබඳුම වෙයි. ඒහැම මම නොදනිමි'යිද
නොදන්නෙමි නොවෙමි'යි ද කියමිනම්, එබස මාගේ
දෝෂයක් වෙයි.

මහණෙනි, මෙසේ තථාගතයන් වහන්සේ
පෙනෙන්නාහු වූ රූපායතන දැක, ඒ රූපායතන නිත්‍යවූ

දේ සැබෑවූ දේ හෝ රූප, සත්ත්ව ලෙසින් නොගන්නේය. ඒ කිසිවක් පිළිබඳව තෘෂ්ණාවන් පහළ නොකරන්නේය. මෙතෙහි නොකරන්නේය.

ඇසින් දකින්නාවූ, කනෙන් අසන්නාවූ, නාසයෙන් දැනෙන්නාවූ, දිවෙන් විඳින්නාවූ, කයෙහි දැනෙන්නාවූ, සිතෙහි පහළවන්නාවූ, කවර හෝ ස්වභාවයක්, ධර්මතාවයක්, රූප වශයෙන් හෝ සත්ත්වයන් ලෙසින් හෝ නොසිතන්නේය. තෘෂ්ණාමනාධියෙන් නොගන්නේය. මෙතෙහි නොකරන්නේය. එවන් කවරසංඥාවක් ඇතිවූ ක්ෂණයෙහිම බැහැරවන්නට හරින්නේය. ඒවායේ නොගැලන්නේය.

මහණෙනි, මෙසේ තථාගතයන් වහන්සේ දිට්ඨි, සුත, මුත, (දකින ඇසෙන විඳින) කිසිවක් කෙරෙහි නොබැඳෙන්නාහ. ඒ උන්වහන්සේ සියළු කෙළෙසුන් නසාලීමෙන් පහළ වූ රහත්භාවය පිළිබඳ තත්ත්වයයි. ඒ තථාගතභාවයට වැඩියෙන් උත්තරීතරවූ, රහත්භාවය හැරුණුකොට අන්සුවයක් නොමැතිබව වදාරමි.

අන්‍යයන්ගේ පැවසීමකෙරෙන් කිසිවක් සැබෑයැයි හැඟීමෙන් යුතුව ඒවායේ බැඳෙනුයේ, කිසියම් රූපායතනයක් වේවා'යි ශබ්දායතනයක් වේවා'යි ගන්ධායතනයක් වේවා'යි දිට්ඨි, සුත, මුත විඥාණයන් වේවා'යි ඒ කිසිවක්හි ගතයුත්තක් ඇත්තේය, හරවත් දෙයක් ඇත්තේය, යනාදී වශයෙන් කවර ආකාරයකින් හෝ නොගන්නා, සත්‍ය, මුසාවය සේ නොගනුයේ සියළු කෙලෙස් නසා රහත්ඵලයෙහිම වූයෙමි.

යම් දෘෂ්ඨියක බැඳුණ ජනයෝ, ඇතිකරගන්නා වූ නිගමනයන්වෙත්ද, ඔවුන් ආයුධදැක, දැකගත් හෙයින් ආයුධයැයි කියන්නද? එය ආයුධයක් ලෙස දැකීමක්, හැඟීමක්, මෙහෙහි කිරීමක්, ආයුධයක් ලෙස දනිමි. දකිමියි, යනාදී පිළිගැනීමක්, තථාගතයන් තුළ නැත්තේය.

(කාළකාරාම සූත්‍රයෙනි)

ලොව කුමකින් පමුණුවනු ලැබේද? කුමකින් අදිනා ලැබේද? සියල්ලෝම කුමනආකාරයේ එක්දහමෙකුගේ වසඟයට ගියාහුද?

සිතින් ලොව පමුණුවනු ලැබේ. සිතින් අදිනාලැබේ. සියල්ලෝම සිත නැමැති මේ එකම දහමිහුගේ වසඟයට ගියාහු වෙති.

(චිත්ත සූත්‍රයෙනි)

සංයෝජනීය ධර්ම

සංයෝජනීයයි සංයෝජනීය ධර්මයෝයි, හෝ මේ දහමිහු වෙනස් වෙනස්අර්ථ ඇත්තාහු, වෙනස් වෙනස්ව්‍යඤ්ජන ඇත්තාහුද? නැතහොත් එම අක්ෂිඇත්තාහු ව්‍යඤ්ජන පමණක් වෙනස්වූවාහුද?

වහන්ස, සංයෝජනයයි හෝ සංයෝජන ධර්මයෝයි හෝ මේ දහමිහු වෙනස් වෙනස් අර්ථ ඇත්තාහුද, වෙනස් වෙනස් ව්‍යඤ්ජන ඇත්තාහුද වෙති. ඒ පිළිබඳ මෙසේ උපමාවක් දක්වමි. ඇතැම් නුවණැති මිනිසුන් උපමාවෙන්ද, දේශනාවේ අරුත දැනගනිත්”

යම්සේ කළුගොනෙකුත්, සුදුගොනෙකුත්, එක් දහමෙකින් හෝ එක්යොතකින් හෝ බදිනලද්දේද, කළුගොන්, සුදුගොන් බැඳුමය. සුදුගොන් කළුගොන් බැඳුමය. වශයෙන් යමෙකු පවසන්නේ නම් - එය නිවැරදි ප්‍රකාශයක් වන්නේද?

එය නිවැරදි නොවන්නේමය.

කළුගොන්, සුදුගොනුන්ගේ බැඳුමනොවේ. සුදුගොනුන් කළුගොනුන්ගේ බැඳුමද නොවේ. යම් දහමෙකින් (ධර්මතාවයකින්) හෝ යොතකින් හෝ ඔහු බදනාලද්දාහු නම් එය එහි සංයෝජනය යි.

එසෙයින්ම ඇස රූපයකට සංයෝජනය නොවේ. රූපයෝ ඇසට සංයෝජනය නොවෙති. එකී දෙකනිසා යම් ඡන්දරාගයක් උපදිනම්, එය එහි සංයෝජනයයි.

කණ - නාසය - දිව - ශරීරය - ශබ්ද - ගන්ධ - රස ස්පර්ශයේ ද මෙසේමය.

(චිත්ත සංයුක්තයෙනි)

කායානුපස්සයට නුසුදුස්සෝ

කම්මාරාමතා : විවිධ ක්‍රියාකර්ම / කටයුතුවලට ඇති කැමැත්ත

හස්සරාමතා : කථාවේ යෙදීමට, කෙළිකවට බස්හි නිරතවීමට කැමති

නිද්දාරාමතා : නිදීමෙහි ප්‍රියකරණ

සඩසණිකාරාමනා : බොහෝ දෙනෙකු අතර, පිරිවර
හා එක්ව සිටීමේ කැමැත්ත

පියු දොර ඉඳුරන් නැතිබවය :

නොසන්සුන්කම, බොහෝ
සිතුවිලිවල නිරතවී, පංචඉන්ද්‍රියන්ගේ
සංඥාවනට රැවටෙනසුළු භාවය.

කායානුපස්සනාව

පින්වත් මහණෙනි, සද්ධර්මය අවබෝධකරනු කැමති
හික්ෂුව, යම් ආකාරයකින් දකින්නේවේද, මැරීගොස් එක
දවසක් ගියා හෝ මැරීගොස් දෙදවසක් ගියා හෝ මැරීගොස්
තුන්දවසක්ගියා හෝ සොහොනෙහි අතහැර දමාගොස්ඇති,
ඉදිමිගියාවූ, නිල්වීගියාවූ, සැරවහටගත්තාවූ, පණුවන්
උතුරන්නා වූ, මෘතදේහය දකිමින්,

ඒ හික්ෂුව තමාගේයැ'යි සම්මත මේ ශරීරයක්
මෘතදේහය හා ගලපාබලමින් භාවනාව කරයි. මේ ශරීරය
වනාහි මළකුණට අත්වූ ඉරණමට පත්වන - ඒ ස්වභාවයට
පත්වන, ඒකාන්ත තත්ත්වයකි. මේ සිරුරද - මළසිරුර
ඉක්මවූ ස්වභාවයම මිස, ඉන් වෙනස්වූ ස්වභාවයම
නොවන්නේමය.

සතරමහාභූතධාතූන් මුල්කොට මේ කය, හටගන්නා
ආකාරයද, ආහාරයෙන් ඒ පවත්නා ආකාරයද,
කායානුපස්සනාවෙන් දකිමින් වාසය කරයි.

මේ ශරීරයම ආහාරනිරෝධයෙන් අභාවයටපත්වී නිල්වී, ඉදිමී, සැරව වැගිරී, නැසී, වැනසීයන ආකාරය ද අවබෝධවෙන්ම දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි.

හේතුඵල ධර්මයක් වශයෙන් සතරමහාධාතූන්ගෙන් සකස්වූ, සංඛතධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා, අනිත්‍යවූ, දුක්වූ, අනාත්මවූ, කායික ස්වභාවයක් තිබේයැයි සද්ධර්මය අවබෝධකරනු කැමති, ඒ ශ්‍රාවකයාහට ඉදිමී නිල්වී සැරවහටගත් මෘතශරීරය අරමුණුකොට, මනාව යොමුකළ සිහිය බලවත්ව පිහිටියේ වෙයි.

එසේ කායානුපස්සනාවේ මනාව පිහිටි සිහිය, තවදුරටත් අවබෝධ ඥාණය දියුණුවීම පිණිසම පවතී.

බලවත්ව සිහිය දියුණුවීම පිණිසම පවතී.

එබඳු තැනැත්තා ඉදිමී, නිල්වී, සැරව වැගිරී, වැනසීයන මෘතශරීරය, තම කය හා ගලපා, මේ කයෙහි කිසිවක් මමය, මගේය, මාගේ ආත්මයය, වශයෙන් ග්‍රහණයකර නොගෙන, යථා, යථා ස්වභාවයන් තථා, තථා පරිදි මෙනෙහිකරමින් වාසය කරයි.

ලෝකයේ කිසිවක්, කිසිම පිළිවෙළකින්, ග්‍රහණයකර නොගනී. පින්වත් මහණෙනි, හික්ෂුච සතරමහාභූතධාතූන් ගෙන් හටගත්, මේ කයෙහි යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින් වාසය කරයි.

පින්වත් මහණෙනි, සද්ධර්මය අවබෝධකරනු කැමති හික්ෂුච, අමුසොහොනෙහි අතහැර දමාගිය ඇට කැබලි බවට පත්වූ, වෙන්වීගියාවූ, දිශා අනුදිශාවලට

විසිරගියාවූ, අත්ඇට වෙන පැත්තකය, පාඇට වෙන පැත්තකය, කෙණ්ඩාඇට වෙන පැත්තකය, දණඇට වෙන පැත්තකය, කළවා ඇට වෙන පැත්තකය, පිටකටුඇට වෙන පැත්තකය, උකුළුඇට වෙන පැත්තකය, ගෙලඇට වෙන පැත්තකය, දත්ඇට වෙන පැත්තකය. හිස්කබල වෙන පැත්තකය. වගයෙන් මෙයාකාරයෙන් දකින්නේ වේද,

ඒ හික්ෂුවද තමාගේයැ'යි සම්මත මේ ශරීරය ගැනත්, කරුණු ගලපාබලමින් භාවනා කරයි. මේ ශරීරය වනාහි, මළකුණකට අයිති ඉරණමවන මේ ස්වභාවයකට පත්වන ධර්මතාවයකි. මේ ස්වභාවයට පත්වන්නේමවේ.

මේ ආකාරයෙන් තමාගේයැ'යි සළකනුලබන කයෙහිද, කයපිළිබඳ යථාස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින් වාසයකරයි. අනුන්ගේයැ'යි සළකනුලබන කයෙහිද, කයපිළිබඳ යථාස්වභාවයද අවබෝධයෙන්ම දකිමින් වාසයකරයි. තමාගේයැ'යි කියනුලබන කයෙහිද, අනුන්ගේයැ'යි සළකනුලබන කයෙහිද, කය පිළිබඳ යථාස්වභාවයද අවබෝධයෙන්ම දකිමින් වාසයකරයි.

යම් ආකාරයකින්ද පින්වත් මහණෙනි, දෙපැත්තෙන්ම කටඇති මල්ලක්වේද, නොයෙක් වර්ගයේ ධාන්‍යවලින් පිරීඇති, කුමනවර්ගයේ ධාන්‍යවලින්ද යත්, හැල්වී වලිනි, වී වලිනි, මුංඇටවලිනි. මෑඇටවලිනි. තලවලිනි, සහල්වලිනි, ඒමල්ල හොඳින් ඇස්පෙනෙන පුරුෂයෙක් ලිහාදමා, ධාන්‍ය වෙන් වෙන්කොට බලන්නේ යම් ආකාරයකින්ද? මේවා හැල් වී, මේවා වී, මේවා මුංඇට, මේවා මෑඇට, මේවා තල, මේවා සහල් වගයෙනි”

අන්ත ඒ ආකාරයෙන්ම පින්වත් මහණෙනි, සද්ධර්මය අවබෝධකරනු කැමති භික්ෂුව, මේ කයෙහිම යටිපතුලෙන් උඩසිට, හිසමත පිහිටි කෙස් රොදින් පහළට, සම සීමාකොට තිබෙන, නොයෙක් ආකාරයන් පිරි අපිරිසිදුදේ පිළිබඳව අවබෝධඥාණය ඇතිවනපරිදි යලියළිත් නුවණින් විමසාබලයි. තමාගේයැ'යි සලකනු ලබන කයෙහිද, අනුන්ගේයැ'යි සලකනුලබන කයෙහි ද, කය පිළිබඳ ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින් වාසය කරයි.

හේතුඵල දහමින් සකස්වූ, සංඛත ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා, අනිත්‍යවූ, දුක්වූ, අනාත්මවූ, කායික ස්වභාවයක් තිබේයැ'යි සද්ධර්මය අවබෝධ කරනු කැමැති ඒ ශ්‍රාවකයාහට, කය නම්වූ දෙතිස්කුණපය අරමුණුකොට මනාව යොමුකළ සිහිය බලවත්ව පිහිටියේ වෙයි.

එසේ කායානුපස්සනාවේ මනාව පිහිටි සිත තවදුරටත්, අවබෝධ ඥාණය දියුණුවීම පිණිසම පවතී. බලවත් වූ සිහිය දියුණු වීම පිණිසම පවතී.

එබඳු තැනැත්තා දෙතිසක්වූ කිසිදු කුණපයක් මමය, මගේය, මාගේ ආත්මයවශයෙන් ග්‍රහණයකර නොගෙන වාසය කරයි. ලෝකයේ කිසිවක්, කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණයකර නොගනී.

මේ ආකාරයන්ද, පිංවත් මහණෙනි, භික්ෂුව සතරමහාභුතයින්ගෙන් හටගත් මේ කයෙහි, දෙතිස් කුණයන් අරමුණුකොට, කය පිළිබඳ යථාස්වභාවය, අවබෝධයෙන්ම දකිමින් වාසය කරයි. යම් ආකාරයකින් පිංවත් මහණෙනි, දක්ෂවූ ගවසාතකයෙක් හෝ ගව

සාකකයාගේ ගෝලයෙකු හෝ ගවදෙනක මරාදමා සතර මංසන්ධියක, කැලි කැලිවශයෙන් ගවමස් බෙදා තබා සිටින්නේවේද, අන්න ඒ ආකාරයෙන්ම, පිංවත් මහණෙනි, සද්ධර්මය අවබෝධකරගනු කැමති හික්ෂුව, මේ කයම යම් ආකාරයකින් පවතීද, යම් ආකාරයකින් පිහිටා තිබේද, මේ කය අරමුණුකොට මූලික ස්වභාවයන් වශයෙන්, වෙන් වෙන්කොට නුවණින් විමසා බලයි.

මේ කයෙහි ඇත්තේ, පොළවට පස්වී යන (පෘථිවි) ගොරෝසු ස්වභාවයන්ය.

දියවී යන වැගිරෙන (අපෝ) ස්වභාවයන්ය.

සිසිල - උණුසුම් (තේජෝ) ස්වභාවයන්ය.

හමායන (වායු) ස්වභාවයන්ය.

සතරමහාධාතූන් මුල්කොට මේ කය හටගන්නා ආකාරයද, අවබෝධයෙන් දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි.

මේ කය අභාවයටයන ආකාරයද, අවබෝධයෙන් දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි.

දෙනිස් කුණාප

සතරමහාභූතයින් ගෙන් හටගත් මේ කයෙහි ඇත්තේ, වෙනස්වන පැහැයෙන් යුතුව, පුළුටු ගඳින්වූ , දිරායනසුළුවූ “කෙස්”ය.

නිරතුරුවම දහදිය හා කුණු සමඟ තැවරී තිබෙන, දුගඳ හමන “ලොම්” ය.

දිරායන ස්වභාවයෙන්යුතු “නියපොතු”ය.

කුහර හටගැනීමෙන් කුණුවන්නාවූ, නිරතුරුව දුර්ගන්ධය හමන්නාවූ, මැලියම් තැවරීගිය “දත්”ය.

කලකදී පතුරුගැලවී යන්නාවූ, රැළිවැටෙන්නාවූ, හොරිදැමීම, බිබිලිදැමීම, අළුහම්, දද, කුෂ්ට, වණ ආදිය හටගන්නාවූ “සම”ය.

කුවාලවූවිට කුණුවී වහා සැරව පිරෙන්නාවූ, වහා පණුවන් හටගන්නාවූ “මස් වැදලිය”.

නොයෙක් ප්‍රමාණයෙන්යුතු, වැල්, පුරුක්ලෙසින් සිරුරෙහි මස්අතර වැදීසිටිනා “නහරවැල්ය”

හිස්කබල, ගෙල ඇට, උරහිස ඇට, අත් ඇට, ඇඟලි ඇට, පපු ඇට, ඉල ඇට, කොඳු ඇට, කලවා ඇට, දණහිස් ඇට, පා ඇට, පා ඇඟලි ඇට ආදී වශයෙන් නහර වලින් හා මසින් වෙලාගත් “ඇටසැකිල්ල”ය.

ඇට ඇතුළේ පවතින, ජලිවැනි වහා කුණුවියන ඇට “ලොඳ”ය.

අඹගැට දෙකක හැඩයගන්නාවූ, ලේධාකුවට එක්වන ජලය පෙරා මුත්‍රාබවට පත්කරවන, නොයෙකුත් ආපදාවනට පත්වන, ලෙඩ රෝගයන්ගෙන් නරක්වන “වකුගඩු”ය.

ලේධාකුව සිරුරෙහි පැතිරවීමේ මූලිකස්ථානයවන පිළිගඳහමන ලෙස රැදීඇති මස්ගොබයවන “හෘදය” මාංශයය.

පිළිගඳහමන ලොකු ලේ කුට්ටියක් වැනිවූ කුණුවී
යන්නාවූ කුචුකුමසනම්වූ “අක්මාවය”

කහපාටින්යුතු පිත වගුරවන්නාවූ “පිත්තාශය”ය.

කුණුවීයන මස්වැදැල්ලක්වැනි “බඩදිව”ය.

දසක විහිදීගිය කුඩා නාලිකාවන්ගෙන් සෑදුණු
ලොකු වැටකොළ දෙකක්වැනිවූ, හුස්ම ඉහළටගන්නා
විට පිම්බෙන්නාවූ, හුස්ම පහළටහෙලූවිට හැකිලෙන්නා
වූ, ලෙයිත් මසින් වැකුණු “පෙණහළු”ය.

හමගැසූ ගැරඬියෙකු, ලේ ඔරුවක දරණලා සිටින්නා
වැනි, කුසතුළ දරණලා තිබෙන පණුවන්ගෙන්ද ගැවසුණු
කුඩා “බඩවැල”ය.

වැළඳූආහාර, අසුවිබවට පත්වෙමින්, නලයක් දිගේ
ඇදෙන්නාක්මෙන් එකතුවෙමින් ඇදීයන අසුවියෙන්
පිරිණු “මහබඩවැල”ය.

සපා කෙළසමග මිශ්‍රවීගිය ආහාරය, බලු වමනයක්
පිරවූ මල්ලක්සේ පවතින “ආමාශය”ය.

වැළඳූආහාර, දිරවායාමෙන් කුණුවූ මැටිපිඬක්සේ
අධික දුර්ගන්ධය හමන්නාවූ “අසුවිය”

හිස්කබල ඇතුලේ දඟරගැසී පවතින, ලේතැවරුණ
කුරුම්බාලොඳ වැනි “මොළය”ය.

දුගඳහමන්නාවූ කහපාටින්යුතු දියරය වන “පිත”ය.

සතුන්දැමූ වමනයක්සේ දුගඳහමන, පෙණගොඩින්යුතු
සෙවළගතියෙන්යුතු “සෙම”ය.

ලේඛනවල කුණුව පසුව, වහා පණුවන් හටගන්නාවූ, නෙකවර්ණයෙන් යුතු “සැරව” ය.

පිලිගඳ හමන්නාවූ රක්තවර්ණයෙන් යුතු දියරය වන “ලේ” ය.

ලුණුවකුරක්වැනිවූ, දුර්ගන්ධයෙන් යුතුව, සිරුර පුරාම වැගිරෙන දියරයක් වූ “ඛනදිය” ය.

සමටත්, මසටත්, අතර පවතින තෙල්තට්ටුව වන “තෙල්මන්ද” ය.

ඇස්ගොබළුකුලින් වැගිරෙන්නාවූ කබලවට පරිවර්තනය වන්නාවූ, පිළිකුලදනවන්නාවූ “කඳුළු” ය.

ඛනදිය සමඟ මුසුවී, මේදයකුලින්, තෙල්ගතියෙන් මතුවන “චුරුණතෙලය”

මුඛයකුලින් වැගිරෙන්නාවූ, දුගඳහමන සෙවළ ගතියෙන් යුතු පෙණසහිත වූ “කෙල” ය.

නෙකපාටින් යුතු, ඇළෙනසුළුවූ දුගඳහමන්නාවූ, නාසයෙන් වැගිරෙන්නාවූ “සොටු” ය.

ඇටසන්ධි අතරතැවරී ඇත්තාවූ සෙවළ සහිත දියරය වන “සඳම්ඳුළු” ය.

අපවිත්‍රදියරයක් වශයෙන්, සිරුරින් බැහැරවන නෙකවර්ණයෙන් හා දුර්ගන්ධයෙන් යුත් “මුත්‍ර” ය.

කුණපකොටස් තිස්දෙකකින් යුතු මේ කයෙහි ස්වභාවය දකිමින්, කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි.

මේ කය පවතින ආකාරයද, අභාවයටයන ආකාරයද, අවබෝධයෙන් දැකීමින් වාසය කරයි.

තමාගේයැයි සලකනුලබන කයෙහිද මේ ආකාරයෙන්, කය පිළිබඳ යථාස්වභාවය දැකීමින් වාසය කරයි.

අනුන්ගේ යයි සලකනුලබන කයෙහිද, කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දැකීමින් වාසය කරයි.

තමාගේයැයි සලකනුලබන කයෙහිද, අනුන්ගේ යැයි සලකනුලබන කයෙහිද, කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දැකීමින් වාසය කරයි.

කිසිවක් මමය, මාගේය. මාගේ ආත්මයය, වශයෙන් ග්‍රහණයකර නොගෙන වාසය කරයි. ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණයකර නොගනී.

යථා අධො - තථා උද්ධං

තථා උද්ධං - යථා අධෝ

යට යම්සේනම් උඩත් එසේමය.

උඩ යම්සේද - යටත් එසේමය.

පිංවත් මහණෙනි, පෘථිවිධාතුව අනිත්‍යය, විපරිනාමයට පත්වෙයි. වෙනස්වී යන ධර්මයකි. ආපෝ ධාතුවද, තේජෝධාතුවද, වායෝධාතුවද, අනිත්‍යය. විපරිනාමයට පත්වන්නේය. වෙනස්වන ධර්මයෝ ය.

පිංවත් මහණෙනි, යම් කෙනෙක් සතරමභාධාතූන් කෙරෙහි දක්නට ලැබෙන මේ ධර්මතාවය ඒ

ආකාරයෙන්ම, අවබෝධඥාණයෙන් දැනගනීද, දැකගනීද, ඔහු නිවන් අවබෝධකරගන්නෙකි.

(ධතු සුත්ත - සං.නි)

පිංචක් මහණෙනි, මේ පය්විධාතුවේ, ආපෝධාතුවේ, තේජෝධාතුවේ, වායෝධාතුවේ යම් උපතක් වේද, යම් පැවැත්මක් වේද, යම් පහළවීමක් වේද, එවැනි ස්වභාවයක් වේද, ඒ වනාහි දුකෙහි උපතය. රෝගයන්ගේ පැවැත්මය. ජරා මරණ පහළ වීමය.

(උප්පථ සුත්ත - සං.නි)

පිංචක් මහණෙනි, පය්විධාතුව, අපෝධාතුව, තේජෝධාතුව, වායෝධාතුව යන මේ සතරමහාධාතූන් කෙරෙහි, ආශාවක්, ඇලීමක්, ඡන්දරාගයක් ඇත්ද, එය වනාහි සිතෙන් කෙළසීමකි.

(ධතු සුත්ත - සං. නි)

සතරමහාධාතූන්ගේ පැවැත්ම, ඉතාම සියුම් හෝ ඉතාම ගොරෝසු ආකාරයෙන් හෝ පවතී. එයින් මිදී ගිය, සතරමහාධාතූ නොමැති “සසරක්” නොමැති අරහත්ත්වයටපත්වූ සිතෙහි පමණි. සතරමහාධාතූන් නොපිහිටන්නේ”

භාග්‍යවත් බුදුරජාණන්වහන්ස, මේ සසර සැඩපහරෙහි පැවැත්ම තිබෙන්නේ කොහිද? සංසාර චක්‍රය නැත්තේ කොහිද, නාමයන් / රූපයන් ශේෂනොවී නිරුද්ධවන්නේ කොතැනද?

පිංචන් දෙවිඳුනි, යම්තැනක ආපෝධාකුව, වායෝධාකුව, තේජෝධාකුව, පඨවිධාකුව, නොපිහිටයිද? අන්ත එතැන “සසර” සැඬපහර නැත. එතැන සංසාර චක්‍රය නැත. එතැන නාමයන් / රූපයන් ශේෂනොවී නිරුද්ධ වෙයි.

(සර සුක්ත - සං. නි)

ගිරිමානන්ද සූත්‍රය

බුදුන්වහන්සේ, අනාථපිණ්ඩික සිටුවරයා විසින් පූජාකරනලද, ජේතවනාරාමයේ වැඩවසන සමයෙහි, ගිරිමානන්දනම් භික්ෂු නමක් ආබාධිතව දැඩිසේ ගිලන් විය.

ආනන්ද ස්ථවිරයන් වහන්සේ. බුදුන්වහන්සේ වෙත එළඹ, වැඳ එකත්පස්වහිඳ - ගිරිමානන්ද භික්ෂුන්ගේ ආබාධය හා ගිලන්බවත් සැලකර සිටියේය.

ගිරිමානන්ද භික්ෂුව සිටින ස්ථානය වෙත අනුකම්පාවෙන් වැඩමකොට වදාරණමෙන්, බුදුන් වහන්සේ වෙතින් අයැද සිටියේය.

එවිට බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාරණ සේක.

ආනන්දය, ඔබ ගිරිමානන්ද ස්ථවිරයන් සමීපයට ගොස් දසසංඥා, කියන්නෙහිනම් යහපති. එම දසසංඥාවන් අසන, ගිරිමානන්ද භික්ෂුවගේ ආබාධය වහා සංසිද්දෙන්නට, එයම කාරණයක් වෙයි. එම දසසංඥා කවරේද යත්,

1. අනිත්‍ය සංඥා
2. අනාත්ම සංඥා
3. අශුභ සංඥා (සියළු ලෝකයෙහි)
4. ආදීනව සංඥා
5. ප්‍රභාන සංඥා
6. විරාග සංඥා
7. නිරෝධ සංඥා
8. අනභිරත සංඥා
9. සියලු සංස්කාර කෙරෙහි අනිත්‍ය සංඥා
10. ආනාපාන සතිය යනුයි.

ආනන්දය, අනිත්‍යසංඥා කුමක්ද?

ආනන්දය, යම් මහණ තෙම - ආරණ්‍යගතවූයේ හෝ රුක්මුලකට ගියේ හෝ ශුන්‍යාගාරයකට ගියේ හෝ මෙසේ නුවනින් සලකයි. මෙතෙහි කරයි”

- රූපස්කන්ධය - අනිත්‍යය
- වේදනාස්කන්ධය - අනිත්‍යය
- සංඥාස්කන්ධය - අනිත්‍යය
- සංස්කාරස්කන්ධය - අනිත්‍යය
- විඥාණස්කන්ධය - අනිත්‍යය

මෙසේ පංච උපාදානස්කන්ධයෙහි අනිත්‍ය ලක්ෂණය නැවත නැවත බලමින් වෙසෙයි. ආනන්දය මේ වනාහි අභිත්‍ය සංඥායයි කියනු ලැබේ.

ආනන්දයෙනි, අනාත්මසංඥා කවරේද?

ආනන්දය යම්මහණතෙම - ආරණ්‍යගතවූයේ හෝ රුක්මුලකට ගියේ හෝ ශුන්‍යාගාරයකට ගියේ හෝ මෙසේ නුවනින් සිතයි”

- ඇස අනාත්මය - රූපය අනාත්මය
- කන අනාත්මය - ශබ්දය අනාත්මය
- නාසය අනාත්මය - ගන්ධය අනාත්මය
- දිව අනාත්මය - රසයෝ අනාත්මය
- කය අනාත්මය - ස්පර්ශයෝ අනාත්මය
- මනස අනාත්මය - ධර්මයෝ අනාත්මය යනුයි.

මෙසේ අධ්‍යාත්මිකවූද, බාහිරවූද, මේ ඡඩායතනයන් කෙරෙහි අනාත්මලක්ෂණ අනුව බලමින් වාසය කෙරෙයි.

ආනන්දය, මේ අනාත්මසංඥාය'යි කියනු ලැබේ.

ආනන්දය, අශුභ සංඥා කචරේද යත්,

මේ සසුනෙහි මහණ තෙම පත්ලෙන්උඩ කෙස්මතුයෙන් යම්, සමකෙළවරකොට ඇති, මේ ශරීරයම නානාප්‍රකාරවූ අසුවියෙන් (අපද්‍රව්‍යයෙන්) පිරුණේ ය'යි ප්‍රත්‍යවේක්ෂා (අවබෝධ) කෙරේද? මේ ශරීරයෙහි කේශයෝ, ලෝමයෝ, නියය. දත්ය, සමය, මස්ය, නහර , ඇටය, ඇටමිදුළුය, වකුගඩුය. හෘදයමාංශය, අක්මාවය, දලඹුවය, බඩදිවය, පපුවය, බඩවැල්ය, අතුණුබහන්ය. අමු අහරමය. මලය. පිතය. සෙමය. පුයාය, (සැරව) ලේය, දහඩියය, තෙලය, කඳුළුය, වුරුණු තෙලය, කෙලය, සොටුය, සඳුමිදුළුය, මුත්‍රාය.

මේ ශරීරයේ ඇත්තාහුය'යි මෙසේ මේ ශරීරයෙහි අසුභය අනුව බලමින් වාසය කෙරෙයි.

ආනන්දය, මේ අශුභසංඥාය'යි කියනු ලැබේ.

ආනන්දය, ආදීනවසංඥා කචරේද යත්,

ආනන්දය, මේ සසුනෙහි මහණතෙම - ආරණ්‍යගත
හෝ රුක්මුලකට ගොස් හෝ ශුන්‍යාගාරගතව මෙසේ
නුවනින් සිතයි.

මේ ශරීරතෙම, බොහෝ දුක්ඇත්තේ වෙයි. බොහෝ
ආදීනවඇත්තේ වෙයි. මේ ශරීරයේ බොහෝ ආබාධයෝ
උපදිති. ඒ කවරහුද යත්,

ඇස්රෝගයෝද, කර්ණරෝගයෝද, නාසයෙහි රෝගයෝද,
දිවෙහි ඇතිවන රෝගයෝද, කයෙහි ඇතිවන රෝගද,
හිසෙහි ඇතිවන රෝගද, දන්ත රෝගද, කාසය (කැස්ස)
ස්වාශ, (ඇදුම) පීනස, දැවිල්ල, උණ, උදරරෝග, මුර්ජාව,
අතිසාරය, ඉදිමීම, වසුරිය, කුෂ්ට, ගඩු, අපස්මාරය, දද,
කැසිලි, කව්චු නම්වූ කුෂ්ට රෝගය, නියෙන්කැසූ තැන්හි
වණ රෝගය, විවර්චිකා නම්වූ කුෂ්ට රෝගය, රත්පිතය,
දියවැඩියාවය, අංශරෝග, පිළිකාය, හගන්දරාය, පිතෙන්
ඇතිවන රෝග, සෙමෙන් ඇතිවන රෝග, වාතයෙන්
හටගන්නා රෝග, තුන්දොසින් වන්නාවූ සන්නිපාත
රෝග, සෘතු පෙරළියෙන් හටගන්නා රෝග, විෂම
(වැරදි) පරිහරණයෙන් (ක්‍රියාවෙන්) හටගන්නා රෝග,
උපක්‍රමයෙන්වන රෝග, කර්ම විපාකයෙන්වන රෝග,
සීතය, උෂ්ණය, කුසගින්න, පිපාසය, අහර, මලපහ කිරීමේ
වේදනා, මුත්‍රය.

මෙසේ මේ කයෙහි (සිරුරෙහි) ආදීනව අනුව
බලමින් වෙසෙයි.

ආනන්දය මේ ආදීනවසංඥාය්ඨි කියනු ලැබේ.

ආනන්දය ප්‍රභාණසංඥාව කවරේද යත්,

මේ සසුනෙහි මහණ තෙම උපන් කාමචිත්තක
 නොආලේද, අත්හරීද, දුරුකළේද? නැතිකළේද?
 අභාවයට පමුණුවාද, උපන් ව්‍යාපාද චිත්තක නොආලේද,
 අත්හරීද, දුරුකළේද? නැතිකළේද? අභාවයට පමුණුවාද,
 උපන්නාවූ විහිත්සා චිත්තකයෙහි නොආලේද, අත්හරීද,
 දුරුකළේද? නැති කළේද? අභාවයට පමුණුවාද, උපන්
 ව්‍යාපාද, චිත්තක, නොආලේද, අත්හරීද, දුරුකළේද?
 නැතිකළේද? අභාවයට පමුණුවාද, උපන්නා වූ විහිත්සා
 චිත්තකයෙහි නොආලේද, අත්හරීද, දුරුකළේද?
 නැතිකළේද? අභාවයට පමුණුවාද, උපනුපත්, පවිටු
 අකුසල ධර්මයන්හි නොආලේද, අත්හරීද, දුරුකළේද?
 නැතිකළේද? අභාවයට පමුණුවාද,

ආනන්ද මේ ප්‍රභාණසංඥාය'යි කියනු ලැබේ.

ආනන්දය, විරාගසංඥා කවරේද යත්,

ආනන්දය, මේ සසුනෙහි මහණතෙම ආරණ්‍යගත
 වූයේ හෝ වෘක්ෂමූලයකට ගියේය හෝ ශුන්‍යාගාරයකට
 ගියේ හෝ මෙසේ සිතයි.

මෙය ශාන්තය. මෙය ප්‍රණීතය. යම් මේ සියළු
 සංස්කාරයන්ගේ සංසිද්ධිය, සියළු කෙලෙසුන්, භවහෝග
 සම්පත් දුරලීමය. තෘෂ්ණාව ක්ෂයකිරීමය. නොආලීමය.
 නිර්වාණයයනුයි.

ආනන්දය, මේ විරාගසංඥාවය'යි කියනු ලැබේ.

ආනන්දය, නිරෝධසංඥාව කවරේද යත්,

ආනන්දය, මේ සසුනෙහි මහණ තෙම ආරණ්‍යගත

වූයේ හෝ වෘක්ෂමූලකයට ගියේ හෝ ශුන්‍යාගාරයකට ගියේ හෝ මෙසේ සිතයි.

ආනන්දය, මේ සසුනෙහි මහණ තෙම ආරණ්‍යගතවූයේ හෝ වෘක්ෂමූලකයට ගියේ හෝ ශුන්‍යාගාරයකට ගියේ හෝ මෙසේ සිතයි.

මෙය ශාන්තය, මෙය ප්‍රණීතය, යම් මේ සියළු සංස්කාරයන්ගේ සංසිද්ධිය, සියළු කෙලෙසුන්, භවහෝග සම්පත් දුරලීමය. තණ්හාව ක්ෂයකිරීමය. නිරෝධය නිර්වාණය යනුයි.

ආනන්දය, මෙය නිරෝධසංඥාවයි කියනු ලැබේ.

ආනන්දය, මුළු ලොව නොඇලීමේ සංඥාව කවරේද යත්,

ආනන්දය, මේ සසුනෙහි මහණ තෙම ආරණ්‍ය ගතවූයේ, රුක්මූල, ශුන්‍යාගාරගතවූයේ, ලෝකයෙහි තෘෂ්ණා දෘෂ්ටියයි. කියනලද යම් උපාදානයෝ වෙත්ද? කාමඋපාදානාදී, උපාදානයෝ වෙත්ද, යම් උපාදාන කෙනෙක් වෙත්ද, සිත පිළිබඳ පිහිටියාවූ, සිතෙහි ඇතිකරගත් දැඩි රාගික අරමුණු වෙත්ද, අල්ලාගත් ශාස්වත, ආශාස්වත, ඇත්තේය, නැත්තේය, වශයෙන් ඇතිකරගත්, කෙලෙස් වෙත්ද, දෘෂ්ඨීන් වෙත්ද ඔවුන් පහකරමින් නොග නිමිත්, නොඇලේද,

ආනන්දය මුළු ලොවෙහි මෙය අනතිර්ථසංඥායි කියනු ලැබේ.

ආනන්දය සියළු සංස්කාරධර්මයන්හි අනිත්‍ය සංඥාව කවරේද යත්,

ආනන්දය, මේ සසුනෙහි මහණ තෙම සියළු සංස්කාර ධර්මයන් කෙරෙන් පීඩාවට පත්වේද, ලැජ්ජාවේද, පිළිකුල් කෙරේද, හැඟීමකෙරෙන් බැහැරවෙයිද?

ආනන්දය, මේ සියළු සංස්කාර ධර්මයන් කෙරෙහි අභිච්චසංඥාවයි කියනු ලැබේ.

ආනන්දය, ආනාපාන සතිය කවරේද?

ආනන්දය, මේ සසුනෙහි මහණ තෙම ආරණ්‍යගතවූයේ හෝ වාක්ෂමුලගතවූයේ හෝ ශුන්‍යාගාරයකට ගියේ හෝ පලක්බැඳ සෘජුව, උඩුකය ඇදනැතිව මනාව පිහිටුවාගෙන, අරමුණෙන් සිහියළුවා හිඳීද, ඒ මහණ තෙම සිහි ඇත්තේම, ආශ්වාසකෙරේද, සිහි ඇත්තේම ප්‍රශ්වාසකෙරේද, දීර්ඝකොට ආශ්වාස කරන්නේ හෝ දීර්ඝකොට ප්‍රශ්වාසකරමිසි දැනිසි. කෙටිව ආශ්වාස කරන්නේ'යි දැනිසි. කෙටිව ප්‍රශ්වාස කරන්නේ හෝ ලුහුඩු කොට ප්‍රශ්වාස කරන්නේ ය'යි දැනිසි. සියලු ආශ්වාස කය දන්නේ ආශ්වාසකෙරෙමි'යි හික්මෙයි. සියලු ප්‍රාශ්වාස කය දන්නේ, ප්‍රශ්වාස කරමි'යි හික්මෙයි.

කාය සංස්කාරය හෙවත් ආශ්වාසය සංසිඳුවන්නෙමි. ආශ්වාසකරමි'යි හික්මෙයි. කාය සංස්කාරය හෙවත් ප්‍රශ්වාසය සන්සිඳුවන්නෙමි. ප්‍රශ්වාස කරමි'යි හික්මෙයි. ප්‍රීතියවිඳිමින් ආශ්වාස කරමි'යි. හික්මෙයි. ප්‍රීතියවිඳිමින් ප්‍රශ්වාස කරමි'යි හික්මෙයි. සුවවිඳිමින් ආශ්වාස කරමි'යි හික්මෙයි. සුවවිඳිමින් , ප්‍රශ්වාස කෙරෙමි'යි හික්මෙයි.

විත්තසංස්කාර විදීමින්, ආශ්වාස කරමි'යි හික්මෙයි. විත්තසංස්කාර, සන්සිදුවන්නෙමි, ආශ්වාස කරමි'යි හික්මෙ'යි. විත්තසංස්කාරයන් සන්සිදුවන්නෙමි ප්‍රශ්වාස කරමි'යි හික්මෙයි. සිත් පහළකරමින් ආශ්වාස කරමි'යි. හික්මෙ'යි. සිත් පහළකරමින් ප්‍රශ්වාස කරමි'යි හික්මෙ'යි. සමථ විදර්ශනා දෙකින් සිත ඉතාසතුටුකරමින් ආශ්වාස කරන්නේයැ'යි හික්මෙයි. සමථ විදර්ශනා දෙකින් සිත ඉතාසතුටුකරමින් ප්‍රශ්වාස කරන්නේයැ'යි හික්මෙයි. ආශ්වාසයෙහි (අරමුණෙහි) සිත පිහිටුවන්නෙමි, ආශ්වාස කරමිය'යි හික්මෙයි. ප්‍රශ්වාසයෙහි (අරමුණෙහි) සිත පිහිටුවන්නෙමි ප්‍රශ්වාසකරමිය'යි හික්මෙයි.

නිවරණයන්ගෙන් සිත මුදන්නෙමි, ආශ්වාස කෙරෙමි'යි හික්මෙයි. නිවරණයන්ගෙන් සිත මුදන්නෙමි, ප්‍රශ්වාස කරමි'යි හික්මෙයි. අනිත්‍යලක්ෂණ නැවත නැවත දකින්නේ, ආශ්වාස කරමි'යි. හික්මෙයි. අනිත්‍යලක්ෂණ නැවත නැවත දකින්නේ, ප්‍රශ්වාසකරමි'යි හික්මෙයි. විරාගය නැවත නැවත දකින්නේ, ප්‍රශ්වාස කරමි'යි. හික්මෙයි. නිරෝධය නැවත නැවත දකින්නේ, ආශ්වාස කරමි'යි හික්මෙයි. විරාගය නැවත නැවත දකින්නේ, ආශ්වාස කරමි'යි හික්මෙයි. නිරෝධය නැවත නැවත දකින්නේ, ප්‍රශ්වාස කරමි'යි හික්මෙයි. කෙලෙසුන්ගෙන් මිදීම, නැවත නැවත දකිමින් ආශ්වාස කරමි'යි හික්මෙයි. කෙලෙසුන්ගෙන් මිදීම. නැවත නැවත දකිමින් ප්‍රශ්වාස කරමි'යි හික්මෙයි.

ආනන්දය මෙය ආනාපානසතිියයැ'යි කියනු ලැබේ.

ආනන්දය, ඉදින් වනාහි ඔබ ගිරිමානන්ද, භික්ෂුනම වෙත ඵලඹ, මේ දසසංඥාවන් කියන්නෙහිනම්, ගිරිමානන්ද භික්ෂු, මේ දසසංඥාවන් අසා, ඒ ආබාධ තෙම වහා සන්සිඳෙන්නේය.

ඉක්බිති ආයුෂ්මත් ආනන්ද ස්ථවිර තෙම, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සමීපයෙහි මේ දසසංඥාවන් උගෙන, ආයුෂ්මත් ගිරිමානන්ද භික්ෂු නමට, මේ දසසංඥාවන් වදාළේය.

ඉක්බිති, ආයුෂ්මත් ගිරිමානන්ද භික්ෂුනමගේ, ඒ ආබාධය මේ දසසංඥාවන් අසා වහා සන්සිඳුනේය.

ආයුෂ්මත් ගිරිමානන්ද ස්ථවිර තෙමේද, ඒ ආබාධයෙන් නැගීසිටියේය. ආයුෂ්මත් ගිරිමානන්ද භික්ෂුනමගේ ආබාධය ඵලෙසින් සුවවිය.

මෙහිදී වරදවා නොගතයුතු කාරණයකි. දසසංඥා මෙතෙහිකිරීමේදී ඒවායේ අනිත්‍ය, දුඃඛ, අනාත්ම, ස්වභාවයන් ප්‍රත්‍යක්ෂකර මඟඵල ලබාසිටි හෙයින්ම, ගිරිමානන්ද භික්ෂුන් වහන්සේට. ඵම දසසංඥාවන් මෙතෙහි කිරීමෙන්. තමන්තුළ පැවති, ආබාධයන් ගෙන් මිදී, නැගීසිටිය හැකිවූබවක් වටහාගත යුතුය.

එසේ නොමැතිව, සියළු පෘථග්ජනයිත්භට, තමන් ප්‍රත්‍යක්ෂකොට නොමැති ධර්මයන්, ධර්මය සිහිකිරීමෙන් පමණක්ම - අවිදුඅඳුරෙහි ගැලෙමින් සිටියදී සියළු ආබාධයන් දුරුකළ හැකිබවක් මෙහිලා නොකියැවෙන්නේමය. ඒ බැව් අවබෝධනොකොට - වෙනත් මූලාවන් ඇතිකර නොගතයුතුය. වෙනත් මූලාවකට පත්නොවිය යුතුය. සිදුවියයුත්තේ, දස

සංඥාවන් පිළිබඳ ප්‍රත්‍යක්ෂඥානය වැඩීමය. ඒ ඔස්සේ ආබාධයන් දුරුකළහැකි තත්ත්වයකට පත්වීමය. ප්‍රඥාව වැඩීමය.

කර්පකප

මේ සිරුර මගේ යැ'යි කියාගන්නා කවරකුහට හෝ සිරුර තුළ පවතින එකද ලේ බිංදුවක් තමන්ගේ අභිමතය පරිදි සැකසිය හැකිද? නිර්මාණයකළ හැකිද? සංසරණය කරවිය හැකිද?

කර්පකය, ශරීරය, වශයෙන් හඳුන්වනු ලබන ස්කන්ධයෙහි, ස්වභාවයන් අනුවම, ඒ හා ස්වභාවයන් පවත්නේය. සත්‍ය ස්වභාවයනම් වෙනස්වීමය.

අණ්ඩයක් හා ශ්‍රක්‍රාණුවක් එක්වීමෙන් පිණ්ඩයක් ඇතිවිය.

පිණ්ඩය, වෙනස්වෙමින්, කළලයක් විය.

කළලය, වෙනස්වීමෙන් බිලිදෙකු ඇතිවිය.

බිලිදා, වෙනස්වීමෙන් දරුවෙකු ඇතිවිය.

දරුවා වෙනස්වීමෙන් යෞවනයකු ඇතිවිය.

යෞවනයා, වෙනස්වීමෙන්, පැසුණු පුද්ගලයකු ඇතිවිය.

පැසුණු පුද්ගලයා, වෙනස්වීමෙන්, මහල්ලෙකු ඇතිවිය.

මහල්ලා, වෙනස්වීමෙන්, වයෝවෘද්ධයෙකු ඇතිවිය.

එයද වෙනස්වීමෙන්, දිරාපත්වීමෙන්, මියයෑමනම් වූ සම්මුති මරණ ස්වභාවයට පත්වන්නේය.

කරජකය - ශරීරයනම්වූ ස්කන්ධය දිරාපත්වී විනාශවී යන්නේය. මෙහි නාමවශයෙන් දැක් වූ ස්වභාවයන් පමණක්නොව, ස්කන්ධයට හේතුභූතවූ සියළුම ස්වභාවයෝ, වෙනස්වීමේ ස්වභාවයටම යටත්වී එහි යථා ස්වභාවයන්ම දක්වන්නේය.

එහි අයිතියක්, ස්වභාවයේ ක්‍රියාවනටම මිස, අන් කවරෙකු හෝ සතුනොවන්නේමය. ස්වභාවයන්ගේ එවන් ස්වභාවයන් අවබෝධකර නොගැනීම අවිද්‍යාවයි. මූලාවයි.

මූලාවෙහි ගැලෙමින්, මමය, මගේය, වශයෙන් මමායනයෙහිගැලීම,භවයේපැවැත්මටහේතුකාරකවන්නේය. එහි නිමාවක් දැකියහැකි නොවන්නේය. සැබැවින් නොමැති, විවිධ ස්කන්ධයන් කෙරෙහි සංස්කාරයන් මවමින්, නාමරූප පවත්වමින්, නැත්තාවූ ස්වභාවයන් ඇත්තාසේ ගනිමින්, පෘථග්ජන සත්ත්වයා ගමන්කරනුයේ, අන්ධකාරයෙන් අන්ධකාරයටමය.

වේදනානුපස්සනාව

පිංවත් මහණෙනි, සද්ධර්මය අවබෝධකරනු කැමති හික්ෂුව, වේදනාවන් කෙරෙහි, එම වේදනාවන් පිළිබඳ අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසයකරන්නේ කෙසේද?

මේ කරුණෙහිලා, හික්ෂුව කායිකව හෝ මානසිකව සැපවේදනාවක් විදිනා විටදී, සැපවේදනා ස්වභාවයක් පවතින බව මනාකොට දැනගනියි.

ඉදින් කායිකව හෝ මානසිකව දුක්වේදනාවක් විදිනාවිටදී, දුක්වේදනා ස්වභාවයක් පවතින බව, මනාකොට දැනගනියි.

ඉදින් කායිකව හෝ මානසිකව දුක් නැති, සැප නැති, මධ්‍යස්ථවේදනාවක් විදින විටදී, දුක් නැති, සැප, නැති, මධ්‍යස්ථවේදනා ස්වභාවයක් පවතින බව, මනාකොට දැනගනියි.

පිංවත් මහණෙනි, ජීවිතය යනු කුමක් දැයි සද්ධර්මයතුළින් අවබෝධනොකළ පෘථග්ජන ලෝකයා, දුක්වේදනා ස්වභාවයක් දැනුණුකල, ශෝකකරයි. ක්ලාන්ත වෙයි. වැළපෙයි. පපුවෙහි අත්ගසා ගනිමින් හඬයි. සිහිමුලාවෙයි. හෙනෙම වේදනා දෙකක් විදියි. කායික වශයෙන් විදිනවේදනාව මෙන්ම මානසික වශයෙන් විදිනවේදනාවත්ය.

පිංවත් මහණෙනි, සත්ත්වයෙකුට හුලකින් විද්දා යයි සිතමු. ඔහුගේ හුල්පහර කෑ තැනටම දෙවැනි හුලකිනුත් විදිනවානම්, ඔහු හුල්පහර දෙකින්ම වේදනාවිදියි.

පිංවත් මහණෙනි, පෘථග්ජන මනුෂ්‍යයාගේ දුක් විදීම, කායිකව හා මානසිකව දෙකින්මවේ. ඔහුතුළ, තමා දුක්විදිනවිට, බලවත් තරහක් ඇතිවේ. එවිට විත්තාභ්‍යන්තරයේ මුල්බැසගෙන තිබෙන, ද්වේශය මතුවන්නට පටන්ගනී. ඔහු දුක්විදිමින්ම, දුකින්මිදීම පිණිස, දුක අමතකකිරීම පිණිස, කාමසැපය, පිළිගනී. එවිට ඔහුගේ විත්තාභ්‍යන්තරයේ, මුල්බැසගෙන තිබෙන

ආශාවන්, මතුවන්නට පටන්ගනී. පෘථග්ජන මනුෂ්‍යයා හට එසේ සිදුවන්නේ ඇයි.?

පිංවත් මහණෙනි, ඔහු දුකින්මිදීමට උපක්‍රම සොයනවිට, කාමය වැළඳගැනීම හැර අන්කිසිවක් ඔහු නොදනී. ඔහු වේදනාවන්ගේ හටගැනීම හෝ අභාවයට පත්වීම හෝ එහි ආස්වාදය හෝ එහි ඇතිපීඩාකාරී බව හෝ ඒ කෙරෙහිඇති ඇල්මෙන්මිදීම හෝ හරියාකාර ලෙසින්, අවබෝධයකින් නොදනී.

ඒ නිසාම, ඔහු සැප, දුක්, විදින විට, විත්තාභ්‍යන්තරයේ මුල්බැසගත් රාගය මතුවේ. දුකක් විදිනවිට, විත්තාභ්‍යන්තරයේ මුල්බැසගත් ද්වේශය මතුවේ. මධ්‍යස්ථ තත්ත්වයක් විදිනවිට, විත්තාභ්‍යන්තරයේ මුල්බැසගත් මුලාව මතුවේ. එහෙයින් ඔහු මමය, මගේය, මට අයිතිය, වශයෙන් ග්‍රහණයකරගෙනම එම වේදනාවන් හා සිතෙන් එක්වීමෙන් සැප දුක විදින්නේ.

එහෙයින්, පිංවත් මහණෙනි, ජීවිතය යනු කුමක්දැයි සද්ධර්මයතුළින් අවබෝධනොකර පෘථග්ජනයා ලෝකය, උපත හා එකතු වී, ජරා මරණ හා එකතු වී ශෝක කිරීම, වැළපීම් කායික - මානසිකදුක් හා එකතු වී සිටින්නේයැයි කියනු ලැබේ. ඔහු සියළු දුක් හා එකතුවී සිටින්නෙකැයි කියමි.

එහෙත් පිංවත් මහණෙනි, ජීවිතය යනු කුමක්දැයි සද්ධර්මය තුළින් පූර්ණවශයෙන් අවබෝධකළ, තථාගත ශ්‍රාවකයාහට, දුක්වේදනා ලැබෙයි. එවිට ඔහු ශෝක නොකරයි. ක්ලාන්ත නොවේ. නොවැළපේ. පපුවෙහි

අත්ගසා නොගනී. සිහිවිකල් නොවේ. ඔහු විදින්නේ එකම කායිකවේදනා ස්වභාවයක් පමණි. මානසික වේදනා ඔහුට නැත්තේය.

පිංචන් මහණෙනි, මනුෂ්‍යයෙකුහට හුලකින් විද්දා ය'යි සිතමු. ඔහුගේ හුල්පහර කැතැනටම දෙවැනි හුලකින් නොවිදින්නම්, ඔහු විදිනුයේ එකම එක වේදනා ස්වභාවයක් පමණි.

පිංචන් මහණෙනි, ජීවිතය පිළිබඳ අවබෝධය පරිපූර්ණවූ තථාගත ශ්‍රාවකයා අන්න එබඳු කෙනෙක් යැ'යි කියමි. එයට හේතුව කුමක්ද?

එම ශ්‍රාවකයා වේදනාවන්ගේ හටගැනීමත්, අභාවයට පත්වීමත්, ආස්වාදයත්, ආදීනවයත්, එම වේදනාවන් කෙරෙහි ඇති ඇල්ම දුරුවීමත්, හරියාකාරව අවබෝධයක් තුළින් දැනසිටි හෙයින්.

(සල්ල සූත්‍රය - සංයුක්ත නිකාය)

පිංචන් මහණෙනි, සතර සතිපට්ඨානයේ මනාව සිහිය යොමුකරගත්, කෙලෙසුන් දුරුකිරීමේ නුවණින් යුතුවූ හික්ෂුව, මේ ජීවිතයේදීම (මේ ජාතියේදී) පිරිනිවන්පෑමේ අරමුණින් කාලය ගතකළ යුතුය යන කාරණය පෙරමුණු කරගත යුතුය. පිංචන් මහණෙනි, ඔබලා හට අපගෙන් ලැබෙන ධර්මානුශාසනයයි.

පිංචන් මහණෙනි, ඒ ආකාරයට සතර සතිපට්ඨානයට සිහිය මනාව යොමුකොට, කෙලෙසුන් දුරුකිරීමේ නුවණින් යුතුව, අප්‍රමාදීවෙමින් (බාහිර) වැඩවලින්, කථාබහෙන්,

අනවශ්‍ය කල්පනාවෙන්ද වැළකී) කෙලෙස්දුරුකිරීමේ වියරියෙන් යුතුව වාසය කරනවිට, (ඇස - හෝ කන හෝ නාසය හෝ දිව හෝ හෝ කය හෝ සිත හෝ මුල් කොට) සැප හෝ දුක වේදනාවක් උපදී. එවිට ඒ හික්ෂුව එම වේදනාවන් ගැන තේරුම් ගන්නේ මෙසේයි.

“මේ දැන් හටගන්නේ වේදනා ස්වභාවයකි. මේ වේදනාව හේතුසහිතව හටගත් දෙයකි. හේතූරහිතව නොවේ. මේ වේදනාව හටගන්නේ කුමන හේතුවක් ප්‍රත්‍යයක් නිසාද?

මේ ස්පර්ශයම නිසාය.

කුමක්ද, ස්පර්ශය නමින් හඳුන්වන්නේ?

ඡායාතනයන්, ඇස, කන, නාසය, දිව, ශරීරය, සිත හෙවත් මනස යන ආයතනයනට අරමුණුවන, රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, සිතුවිලි, යන හයක් විඥාණයන් සමග සම්බන්ධවීමය.

ඇසද, රූපයද, එය සිතෙන් දැනගැනීම හෙවත් චක්ඛු විඥාණයද, එකතුවීම ම ඇස පිළිබඳ රූප ස්පර්ශයයි.

කනද, ශබ්දයද විඥාණයද එකතුවීම, ශබ්ද හඳුනාගැනීම සිත් හෙවත් ශබ්ද විඥාණයයි. ශබ්ද ස්පර්ශයයි.

නාසයද, ගන්ධයද, විඥාණයද එකතුවීම, ගන්ධ සුවඳ හඳුනාගැනීම සිත් හෙවත් ගන්ධ විඥාණයයි. ගන්ධ ස්පර්ශයයි.

දිවත් - රසයත් විඥාණයත් එකතු වීමෙන් ඇතිවන රස විඥාණයයි. රස ස්පර්ශයයි.

කයන් කය හා ගැටෙන පහසත් විඥාණයන් එකතු වීමෙන් ඇතිවන, කාය විඥාණයයි. කාය ස්පර්ශයයි.

සිත - සිතුවිලි විඥාණයන් එකතුවීමෙන් ඇතිවන චෛතසික විඥාණයයි. මනෝවිඥාණයයි. සිතෙහි ස්පර්ශයයි.

එහෙයින් මේ ස්පර්ශයන් නිසාම, වේදනාවන් නම් නාමරූප ස්වභාවයන් හටගන්නේ වෙයි. මේ ස්පර්ශය වනාහි අනිත්‍ය දෙයකි. දුක පිණිස පවතින්නාවූ, හේතු ඵල දහමින් සකස්වුණ දෙයකි.

මේ වෙනස් වී යන, අනිත්‍යවූ සංඛත හේතුඵල දහමින් සකස්වූ හටගන්නාවූ, ස්පර්ශය නිසා හටගත් සැප හෝ දුක උපේක්ෂා වේදනාවන් කෙසේනම් වෙනස්නොවී පවතින්නේද?

ධර්මාවබෝධයෙන් යුත් හික්ෂුව හෝ විනිර්මුක්ත පුද්ගලයා, ස්පර්ශයෙහිද, සැපවේදනාවෙහිද, දුක්වේදනාවෙහිද, උපේක්ෂා වේදනාවෙහිද, යථා ස්වභාවයන් යථා, යථාකාරයෙන්ම තථා, තථා, පරිදි අවබෝධකරයි. (අනිච්ඡානු පස්සිව) වාසය කරයි.

ස්පර්ශයන් වැනසී යන ආකාරයන්ද, අවබෝධයෙන්ම දකිමින් (වයානුපස්සිව) වාසය කරයි.

ස්පර්ශය කෙරෙහි ඇතිවන ඇල්ම දුරුවීයන ආකාරයද, අවබෝධයෙන්ම (වීරාගානුපස්සි) දකිමින් වාසය කරයි. පහළවුනා වූ ස්පර්ශයන්ද, ඒවා කෙරෙහි මතු වුණාවූ ඇල්මද, නිරෝධවීයන ආකාරයන් (නිරෝධානුපස්සි) අවබෝධයෙන්ම දකිමින් වාසය කරයි.

මේ ආකාරයෙන් වාසය කර විට, ස්පර්ශය කෙරෙහි මෙන්ම වේදනාවන් ලෙසින්, විත්තාභ්‍යන්තරයෙහි මුල් බැසගත් ආශාවන් (රාගානුශය) ප්‍රහීනවෙයි. ස්පර්ශය කෙරෙහි මෙන්ම වේදනාවන් කෙරෙහි, විත්තාභ්‍යන්තරයෙහි මුල් බැසගත් ද්වේශය (පටිගානුසය) ප්‍රහීනවේ. ස්පර්ශයෙන් මෙන්ම වේදනාවන් කෙරෙහි, විත්තාභ්‍යන්තරයේ මුල් බැසගත් මූලාවන් (අවිජ්ජානුසය) ප්‍රහීනවෙයි”

ධර්මාවබෝධයෙන් යුතු භික්ෂුව හෝ විනිර්මුක්ත පුද්ගලයා දුක, සැප, උපේක්ෂා, වශයෙන් කවර හෝ වේදනාවක් ලබයි නම්, තමන්තුල ඇතිවූ අවබෝධ ඥාණය තුළින්, ඒ වේදනාව, වේදනාවක් ලෙස නොදකියි. ස්පර්ශයම දකියි. ඒ ස්පර්ශයක්, වෙනස්වන දහමට අයිති, අනිත්‍යදේ බැව් මනාකොට දැනගනියි. ඒ වේදනාවන ස්පර්ශයට, තමා තවදුරටත් වසඟ නොවනබව මනාකොට දැනගනියි. එම වේදනාවන්, ස්පර්ශයන්, කිසිවක් සංස්කාර වශයෙන් නාමරූපයන්හිලා පිළිනොගන්නා බවද, මනාකොට දැනගනියි. ධර්මාවබෝධයෙන් යුතු භික්ෂුව හෝ විනිර්මුක්ත පුද්ගලයාහට, සැප, දුක්, උපේක්ෂා, ස්පර්ශ, පහළවන නමුදු ඒවායින් සසල වීමෙන් තොරව නිරාමිසව වාසය කරයි.

ධර්මාවබෝධයෙන් යුතු භික්ෂුව හෝ විනිර්මුක්ත පුද්ගලයා, සක්කායදිට්ඨි “කය” පවතිනතාක් පමණක්ම, වේදනාවන්, ස්පර්ශයන්, පවතිනබව මනාකොට, අවබෝධයෙන් දැනගනියි.

පිංවක් මහණෙනි, තෙලුක්නිසා, වැටියක්නිසා, දැල්වෙන පහනක්ගැන සිතමු. ඒ පහනෙහි තෙලුක්,

වැටියක්, අවසන් වූවිට, තවදුරටත් දැල්වීම පිණිස ආහාර නැති නිසා පහත නිව්යයි.

අන්ත ඒ ආකාරයෙන්ම පිංවත් මහණෙනි, වේදනාවන් කෙරෙහි ඇති අවිද්‍යාවත්, තණ්හාවත් දුරුකොට සසරින් මිදුන, ශික්ෂුව විදිනවේදනා විදින්නේ, “කය” පවතින තෙක්ම පමණක් බව මනාකොට දැනගනියි. “කය” බිඳීයෑමෙන් (සක්කාය දුරුවීමෙන්) සිතින් පිළිනොගන්නා ලද, ඒ සියළු වේදනාවන් හව පැවැත්මට හේතු ආහාර නොමැති බැවින්) මෙහිදීම නිරෝධවී යන බැව් මනාකොට දැනගනියි.”

(දුතිය ගෝලඤ්ඤ සුත්ත)

පිංවත් මහණෙනි, වේදනාවයනු කුමක්දැයි හරියාකාරව අවබෝධයක් නැති තැනැත්තාහට, සැපක් විදිනවිට ඒ කෙරෙහි රාගයම ඇතිවෙයි. එයින් නිදහස් වීමක්ගැන නොදනියි.

වේදනාවයනු කුමක් දැයි හරියාකාර අවබෝධයක් නැති තැනැත්තාට, දුකක් විදිනවිට ඒ කෙරෙහි සිතෙහි ස්වේශයම ඇතිවෙයි. එයින් නිදහස්වීමක්ගැන නොදනියි.

මධ්‍යස්ථ වේදනාවක් පවා, යමෙක් පිළිගන්නේනම් ඔහු දුකින් නිදහස් නොවේ.

එහෙයින් යම් කලෙක, යමෙකු කෙලෙස් තවන විශ්වීයෙන්ද, කෙලෙස් ප්‍රභාණයට යොමුකළ නුවණින්ද යුතුවන්නේද? ඒ බුද්ධිමත් තැනැත්තා, සියළු වේදනාවන්ගේ, යථා තත්වයන්, ඒ ඒ ආකාරයෙන්ම, අවබෝධකර ගනියි.

මෙසේ ඒ තැනැත්තා වේදනාවන්ගේ යථා තත්ත්වය හරියාකාරලෙස අවබෝධ කරගැනීම නිසා, තමා ජීවත්ව සිටියදීම, නිකෙලෙස් භාවයට පත්වෙයි. සද්ධර්මයේ පිහිටි ඒ ප්‍රඥාවන්තයා කිසිදු ව්‍යවහාරයකට ඇතුළුනොවී, කයබිඳියාමෙන් පිරිනිවීමට පත්වේ”

(පහාණසුත්ත සං.නි)

තථාගතයන් වහන්සේ වේදනාවන්ගේ හටගැනීම පිළිබඳව මෙසේ උපමාවන්ගෙන් පෙන්වා දෙති.

පිංවක් මහණෙනි, අහසෙහි නොයෙක් ක්‍රමයට සුළංහමනවා. පෙරදිගින් සුළංහමනවා. බටහිරින් සුළංහමනවා. උතුරින් සුළංහමනවා. දකුණින් සුළංහමනවා. දූවිලිසහිතව සුළංහමනවා. දූවිලිරහිතව සුළංහමනවා. සීත සුළංහමනවා. උණුසුමට සුළංහමනවා. මදසුළං හමනවා. සැඩසුළං හමනවා.

පිංවක් මහණෙනි, මේ වේදනාවන්ද, අන්ත ඒ වගෙයි. මේ කයෙහි නොයෙක් ආකාරයේ වේදනා උපදිනවා. සැපවේදනා ඇතිවෙනවා. දුකවේදනා ඇතිවෙනවා. මධ්‍යස්ථවේදනා ඇතිවෙනවා.

(අකාස සුත්ථ - සං.නි)

පිංවක් මහණෙනි, ඔය සැප, දුක, උපේක්ෂා යන වේදනාතුනම හටගන්නේ ස්පර්ශයෙනි. ස්පර්ශය මුල්කොට ගෙනය. ස්පර්ශය නිදානකොට ගෙනය. ස්පර්ශයම හේතුකොට ගෙනය.

ඉතින් පිංවක් මහණෙනි, සැපවේදනා ඇතිවන ස්පර්ශයේ ආකාරය නිසයි, සැපවේදනා හටගන්නේ.

සැපවේදනාව ඇතිකරවන ස්පර්ශය නැතිවූ විට, ඒ නිසා හටගත් සැප වේදනාවන් නැතිවී යයි.

ස්පර්ශයේ ආකාරය නිසයි දුකවේදනාවන් හටගන්නේ. දුකවේදනාවන් ඇතිකළ ස්පර්ශය නැතිවූ විට, ඒ නිසා හටගත් දුකවේදනාවන් නැතිවී යයි.

ස්පර්ශයේ ආකාරනිසයි මධ්‍යස්ථවේදනාවන් හටගන්නේ. මධ්‍යස්ථවේදනාවන් ඇතිකළ ස්පර්ශය නැතිවූ විට, ඒ නිසා හටගත් මධ්‍යස්ථවේදනාවන් නැතිවී යයි”

පිංචන් මහණෙනි, සැපවේදනාවේත්, මධ්‍යස්ථ වේදනාවේත්, දුක්වේදනාවේත්, තිබෙන්නේ ස්පර්ශයම මූලිකකොට ගත් ඔය තත්ත්වයන්මය.

(ඵස්සමූලක සුත්ත - සං.නි)

සද්ධර්මය අවබෝධ කළ හික්ෂුව හෝ විනිර්මුක්ත පුද්ගලයා, ස්පර්ශය හටගැනීමෙන් වේදනාවන් හටගන්නා ආකාරයත්, අවබෝධයෙන්ම දකිමින්, වේදනාවන් පිළිබඳ සිහියෙන් (වේදනානුපස්සනාවෙන්) වාසය කරයි. ස්පර්ශයන් නිරුද්ධවීයාමෙන්, වේදනාවන්ද නිරුද්ධවීයන ආකාරයන් පිළිබඳව, වේදනානුපස්සනාවෙන් යුතුව වාසය කරයි.

ස්පර්ශයනිසා හටගන්නාවූ සංඛත ධර්මයන් වශයෙන් පවත්නා, අනිත්‍යවූ දුකවූ අනාත්මවූ වේදනා හෙවත් විදිනස්වභාවයක් තිබේ යැයි. සද්ධර්මය අවබෝධකළ ඒ ශ්‍රාවකයාහට වේදනාවන් පිළිබඳ මනාවයොමුකළ සිහිය බලවත්ව පිහිටියේ වෙයි.

එසේ වේදනානුපස්සනාවේ මනාවපිහිටි සිත තවදුරටත්, අවබෝධඥාණය දියුණුවීම පිණිසම පවතී. බලවත් සිතිය දියුණුවීම පිණිසම පවතී. ස්පර්ශයෙන් හටගත් වේදනාවන් කෙරෙහි කවරලෙසකින් හෝ ග්‍රහණය නොවෙමින්, ලෝකයේ කිසිවක්, කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කරනොගනී. මේ ආකාරයෙන් ධර්මාවබෝධයෙන් යුතු හික්ෂුව හෝ විනිර්මුක්ත පුද්ගලයා එම වේදනාවන්ගේ, යථා, යථා, ස්වභාවයන් තථා, තථා, පරිද්දෙන් දකිමින් ඒවායේ නොගැලෙමින්, නොගැටෙමින් අවබෝධයෙන් යුක්තව වාසය කරයි.

චිත්තානුපස්සනා

සිතවනාහි හේතුඵලදහමින් හටගන්නා ධර්මතාවයකි. වෙනස්වීම උරුමකොට ගත් ධර්මතාවයකි. සිතක හටගැනීමට මුල්වූ කරුණ නැතිවීමෙන්, එම සිත නැතිවීයයි. එයයි සිතකඇති සාමාන්‍ය ස්වභාවය.

සිතක් ඉබේ හටනොගනී. සිත හටගන්නේ නාමරූපප්‍රත්‍යයෙන් බව අපි දනිමු. නාම යනු, එස්ස, වේදනා, සංඥා, චේතනා, මනසිකාර යන පසය.

රූප යනු සතර මහා ධාතූන්ගෙන් සකස්වූන දේය. රූප වේදනා, සංඥා, සංස්කාර විඥාණයෝය.

නාමරූප තේරුම්ගැනීම පිණිස, වෙන්වෙන්ව කතාකරන නමුදු මේ එකකුදු වෙන්වෙන්ව පවතිනුයේ නොවේ. ඒකරාශී ගතව පවතිනුයේවේ. එහෙයින්ම ස්කන්ධ වශයෙන් ගැනේ.

මේ නාමරූපයන් තුළිනි, සිතක් හටගන්නේ, මේ සිතවනාහි, කුසල් - අකුසල් සැමදෙයකටම මුල්වන බව සැබෑය. එහෙත් හේතූන්ගෙන් තොරව හටගන්නා - තනිව පවතින - චුක්චන සුවිශේෂී සිතක් නොමැති බව තේරුම්ගෙන සිටීම නම් වැදගත්වේ.

නාමරූපයන්ගේ හටගැනීමෙන් සිතක හටගැනීම, සිදුවන්නේ, නාමරූප නිරුද්ධවීමෙන් සිතද නිරුද්ධවී යන්නේය.”

(සමුදය සුත්ත - සං.නි)

බාහිර ලෝකයේ අනිත්‍යතාව විස්තරකරන සූත්‍ර දේශනා, අයෝනිසෝමනසිකාරයෙන්, ලෝකචිත්තන බවට හරවාගන්නේ නැතිව, යෝනිසෝමනසිකාරයෙන් ඒවා අපගේ අධ්‍යාත්මය දෙසටම හරවාගෙන මේ ජීවිත නාට්‍යයේ ඇති නිස්සාරත්වය තේරුම්ගත යුතුව තිබෙනවා.

කටුකුරුන්දේ ඤාණානන්ද හික්ෂු (නිවනේ නිවීම)

මහණෙනි, මේ අකුසලචිත්තක තුනක් ඇත. කාමචිත්තකය, ව්‍යාපාදචිත්තකය, විහිංසාවිත්තකය. මහණෙනි, මේ අකුසලචිත්තක තුන කොතැනක හෝ නිරවශේෂ වශයෙන් නිරුද්ධවෙත්ද? සතර සතිපට්ඨානයෙහි මැනවින් පිහිටි සිත්ඇතිව වාසයකරන්නාහුට හෝ අනිමිත්ත සමාධිය වඩන්නාහුට හෝය. කෙතෙක්ද යත් මහණෙනි, මේ කාරණයම ඇති - ඔයඇති අනිමිත්ත සමාධියවඩන්න. අනිමිත්ත සමාධිය වඩනලද කල්හි, බහුල වශයෙන් කරනලදකල්හි, මහත්ඵල මහනිසංසවේ.

(කන්ද සංයුක්තය)

“යම් කෙනෙක් මේ පංචස්කන්ධය තමා වශයෙන් නොව, අනුන් වශයෙන් බලන්ද? ඔව්හු අශ්වලෝමයක් ඊතලයකින් විදින්නාක් මෙන් සියුම්වූ නිර්වාණධාතුව පිළිබඳදකිත්, ප්‍රතිවේදකරන්, විනිවිදදකිත්.

(මහ මොග්ගල්ලාන ථෙර ගාථා)

හේතුන්ගෙන් හටගත්, බිඳියන ස්වභාවය ඇති මේ සංස්කාරයන් අනුන් වශයෙන් දැක සියළුම ආශ්‍රවයන් ප්‍රභාණය කළෙමි. සිහිල්වූවා වෙමි. නිවුනෙමි.

(සකුලා ථෙර ගාථා)

සසර චරණය

මහණෙනි, කර්කශවූ, දුෂ්කරවූ එක්තරා භූමියක වෙසෙන තැනැත්තෙකි. හේ නිරන්තරයෙන්ම එම භූමිය අසලින් ගලායන මහාගංගාව දෙස බලන ඔහු, ගංගාවෙන් එතෙර තිබෙන්නාවූ තවත් භූමියක් දක්නේය. එය සියළු සෞභාග්‍යයෙන් සපිරි භූමියක් බවද ඔහුට හැඟෙන්නේය.

මෙබිම දුෂ්කර සහිතය. අනතුරු වලින් ගහනය. සැක සහිතය. බිය සහිතය. එහෙයින් මෙම භූමියෙන් නික්ම එතෙරින් ඇති භූමියට යාහැකි නම් සුරක්ෂිතව විසියහැකි බවක්ද ඔහුට සිතුවේය. එහෙත් ගඟෙහි ජලකඳ ඉතාමත් රළුය. වේගයෙන් ගලාබසින්නේය. ඔහුට මෙතෙරින් එතෙරට යෑමට හැකි ඔරුවක්, පාරුවක්, අගුලක් හෝ එවැනි කිසිවක් නොමැති බැවින් හෙතෙම තරමක පසුබෑමකටද ලක්විය.

දුෂ්කරවූ මේ භූමියෙන් කෙසේහෝ එතෙරවී
 එතෙරඇති භූමියට යායුතුයැයි ඔහු දැඩිසේ සිතා
 ගත්තේය. අරමුණුකරගත්තේය. එම අරමුණට අනුව
 ක්‍රියාත්මකවූ ඔහු, මෙගොඩ තිබෙන විශැලීගිය තණ, ලීදඬු
 අතු කොල කඩා එකතුකොට පහුරක් තනන්නටවන්නේය.
 දරන ලද මහත් උත්සාහයක ප්‍රතිඵලය ලෙසින්
 හෙතෙම කෙටි කලෙකින්ම පහුරක්තනා නිමකළේය.
 පහුරතනාගත් ඔහු තවත් සුළුමොහොතක් හෝ එතැන
 රැඳෙන්න අදහස් නොකළේ. වහ වහා පහුර දියෙහිදමා
 ඒමතනැගී හබලක් නොමැතිකමින්, අතින්, පයින්, දිය
 ගසමින් වුවද දැඩි වෙහෙසකින්තොරව ගගතරණය
 කළේය. එතෙරින් මෙතෙරට ළඟාවූ හෙතෙම සුවසේ
 එහි ගොඩබටුවේ ය. ඔහුතුළ දැඩිසතුටක් විය. මේ භූමිය
 සශ්‍රීකය. එහි නවතින්නට සුදුසු ස්ථානයක් සොයාග
 රැනීම පහසුය. මම අද සුවපහසු භූමියකට පැමිණියෙමි.
 එසේ පැමිණීමට මාහට උපකාරවූයේ මෙම පහුරය. පහුර
 නොවන්නට කිසිදාක, මට මෙතෙරට ඒමට හැකියාවක්
 නොවන්නේමය. එනිසා පහුර මෙහි තනිකරදමා යෑම
 නුසුදුසු යැයි සිතමින් පහුර කරමතටගෙන ඉදිරියට පිය
 නගන්නට වන්නේනම්,

මහණෙනි, කුමක් සිතන්නේ ද? ඒ තැනැත්තා
 නිවැරදිව කළයුතුදෙය කරන්නෙහිද?

ස්වාමීනි, ඒ සුදුසු දෙයක් නොවේමය.

මහණෙනි, ඒ තැනැත්තේ නිවැරදිව කෙසේ සිතිය
 යුත්තේද?

“මම මේ පහුර ආධාරකරගෙන මෙතෙරට සුවසේ පැමිණියෙමි. දැන් මේ පහුර ගොඩආදදමා හෝ දියෙහි පාකරයවා මගේ ගමන මේ භූමියෙහි ඉදිරියට පහසුවෙන්ම යායුතු වන්නේය.”

මහණෙනි, මෙසේ සිතන ඒ තැනැත්තා. පහුරට කළයුතු දේ පිළිබඳව නිවැරදිව සිතනඅයෙකි. පහුර අතහැර හෝ දියෙහි පාකරයවන්නේ, අන්අයෙකුහට හෝ පහුරෙන් ප්‍රයෝජනයක්ම ලැබියහැකි වන්නේ ය. පහුරකරතබාගෙන යෑමෙන් ඒ තැනැත්තාහට අනවශ්‍ය වෙහෙසක්, කරදරයක්, ඇතිවනවා මිස, පහුරට සිදුවන යහපතක් හෝ අයහපතක් නොවන්නේමය.

මහණෙනි, මවිසින් ධර්මයම පහුරට උපමාකොට ධර්මයදේශනා කළෙමි. කර්කශභූමිය වනාහි දුකින් පිරුණු භවය යි. ඉදිරියෙන් ගලාගියේ සංසාරය නැමැති ගංගාවයි. එතෙරින් පැවති සශ්‍රීක භූමියවූයේ නිර්වාණයයි. පහුරවූයේ “ධර්මය” මයි. මේ ධර්මය සසරින් එතෙරවීමට මිස අල්වාතබාගැනීම පිණිස නොවේ.

මහණෙනි, පහුර උපමාකොට ඔබසැමට දේශනාකළ ධර්මයදක්නාවූ ඔබ සියලුදෙනා විසින් ප්‍රත්‍යාවේක්ෂයෙන් ප්‍රත්‍යක්ෂඥාණය ලැබීමත්, ධර්මාවබෝධයත් සමගම සමථ විදර්ශනා ධර්මයෝද අත්හළයුත්තේය. අධර්මය සේම ධර්මයද හළයුත්තේය.

(අලගද්දපම සූත්‍රයෙනි)

උස්වූ ගොඩනැගිල්ලක්වැනි කිසිවක් තනනු ලබන තැනැත්තේ එම කටයුත්ත සඳහා ඉහළ නැඟීමට

පලංචිතනමින් ඒවායේ උපකාරයෙන් ඉහළ නැගීමින් තම කටයුත්ත නිමකරයි. එකී කටයුත්ත නිමාවූ වහාම පලංචිගලවා ඉවත්කර දමන්නේ මිස, තවදුරටත් පලංචි තබා ගැනීම හෝ ඒ මතටවී සිටින්නේ නැත. සසර දුකින් එතෙරවීම පිණිස උපකාරවූ ධර්මය කෙරෙහි තෘෂ්ණා උපදවා ඒවායෙහි රැඳෙන්නේ නම් සිදුවන්නේ “ උපාදානය” මය. උපාදානයක් ක්ෂයවීමට නම් ධර්මයෙහි සහයෙන් තත්ත්වබෝධය ප්‍රත්‍යක්ෂවීමක් සමඟ යළිත් කිසිවක උපාදානය නොවී, නිරෝධයට ඉඩහළ යුතුය. යනු තථාගත සම්බුදු පියාණන් වදාළ දේශනයේ අන්තර්ගතය වන්නේය.

භව හේතු

වාචිවිසිටි පුද්ගලයා සිටගැනීමට සිතයිනම්, භවහේතුකාරකයයි. සිටගනීනම්, ඒ භව හේතුකාරකයයි.

යන්නට සිතයිනම් ඒ භව හේතුකාරකයයි, යන්නේනම් භව හේතුකාරකයයි.

ඉන්නාතැන, මෙතැනය, යාමටසිදුවන්නේ අතැනටය. එවිට එතැනක් හා මෙතැනක් අතර සිදුවීම් රාශියකි. ඒ “දුක” ය.

මෙතැන, මෙතැනදී නිරෝධවූයේ එතැනක් පිළිබඳව සිතුවිලි පහළවීමක් නොවූයේනම් යෑමක් (භවයක්) ඇති නොවේ.

එතැනත්, මෙතැනත්, අතර (භවයක්) ඇතිවූයේ නම්, යෑමක් සිදුවන්නේනම් (දුක) ද එතැනමය. එය ස්වභාවයයි.

කවරහෝ මොහොතක එතැනත් අතහැර - මෙතැනත් අමතකකොට - වෙනත් අරමුණකවෙලී භවයන් උපදවාගනී. දුකපවත්වාගනී. දුක ඇතිවීමේ ස්වභාවය එයයි.

එහි වෙලීමෙන් විඥාණය “දුක” පවත්වාගනී. යථා යථා ස්වභාවයන් පිළිබඳ, තථා තථා කාරයෙන් යථාවබෝධය ලැබූ ධර්මාවබෝධය ලැබූ භික්ෂුව හෝ විනිර්මුක්ත පුද්ගලයා, භවහේතූන් හා නොවෙලෙන්නේය. නොපැටලෙන්නේය. අල්ලානොගන්නේය.

භවය යනු

භවයයනු මරණයෙන් පසුව ඇතිවන්නක් නොවේ. ජීවත්වසිටියදීම ලබන්නාවූ විදින්නාවූ ස්වභාවයෝය.

පිරිසක් හෝ දෙදෙනෙකු හෝ තනිව හෝ කිසියම් කටයුත්තක් අරඹන්නේය. ඒ භවයක උපතයි. ආරම්භයයි. එම කටයුත්ත පවත්වාගෙනයනු ලබන්නේද, ඒ භවකාරකයයි. භවය ක්‍රියාත්මකව පවත්නේය. ඒ පිළිබඳ තණ්හාව, ඕනෑකම, පවතිනතාක් එම භව ක්‍රියාවලිය පවතින්නේය. කවර හෝ අවස්ථාවක, අයෙකුහට මෙම ක්‍රියාවලිය එපාවිය. ඔහු එම ක්‍රියාවලිය. අත්හැරියේය. එතෙක් රැඳීසිටි භවයෙන් ඔහු ඉවත්වූණේය. මිදුණේය. තවදුරටත් එම ක්‍රියාවෙහි නිරතවීමේ ඕනෑකම “තෘෂ්ණාව” ඔහු කෙරෙත් බැහැරවී ඇති බැවින්, යළිත් එම ක්‍රියාවෙහි ඔහු නිරතනොවන ඔහු ගැලවූනේවෙයි. මිදුනේ වෙයි. නොඇලුනේ වෙයි. එතෙක් එම ක්‍රියාකාරකම් තුළ ඔහු වෙලීසිටි සියළුබැඳීම් වලින් නිදහස්වූයේ භවයක් නිරූද්ධවූයේ වෙයි.

ජීවත්වන සත්ත්වයාතුළ පවතින (තෘෂ්ණාහරිත ඕනෑ, එපාකම් අනන්තය. එවන් ඕනෑ, එපාකම් අනුව විවිධ කරුණු කාරණාවන්හි ඇලෙමින්, ගැලෙමින්, අනන්තවත්වූ භවයන් ඇතිකරගන්නේය. අනන්තවූ භාවකාරකයෝම සංසාරයවන්නේය. අසීමිතවන හැලහැප්පීම්, ගැටීම්හමුවේ සංසාරයවට්ටයක් වන්නේය. සුළියක්වන්නේය. එහි මැදිවුණ සත්ත්වයා ඉන් ගැලවීගතහැකි මඟක් නොදන්නේ අප්‍රමාණවූ “දුක්” කන්දරාවක් විඳින්නේය.

“භවය” ඉබේ මැවෙන්නක් නොවේ. මැවිය හැක්කකි. එය සංඛතයකි. ඇතිකරගන්නා ලද්දකි. සකස්කරගන්නා ලද්දකි. ඕනෑකම - තෘෂ්ණාවෙන් ඇතිකරගත් එක් එක් භව ස්වභාවයක් පිළිබඳව වටහාගත හැක්කේනම්, එවන් තැනැත්තාහට භව දුකට හේතුවූ - තෘෂ්ණාවන් හඳුනාගෙන, ඒවායින් බැහැරවී දුකින් මිදීමට හැක්කේය. භව ක්‍රියාවන් හීනවනවිට සංසාර වට්ටයේ ද (සුළියේ) ක්‍රියාවලිය හීනවන්නේය. භව ක්‍රියාවලිය මුළුමනින්ම අත් හැරණේ කවරඅවස්ථාවකද සංසාරවට්ටයද එතැනම නිමාවනු ඇත්තේ ය.

භවය

ස්වාමීනි, භවය භවය ය'යි කියනු ලැබේ. ස්වාමීනි කවරආකාරයකින් භවයවන්නේ ද?

ආනන්දය, කාමධාතූයෙහි ගැලෙන ක්‍රියාවන් (කර්මයක්) නොවීනම් කාමභවයකියා කිසිවක් ඇතිවිය හැකිද?

ස්වාමීනි, එසේ නොවන්නේමය.

ආනන්දය, මෙසේ කර්මය ක්ෂේත්‍රයවෙයි. අභිසංස්කාර විඥාණය බීජයවෙයි. තෘෂ්ණාව, ජලය වෙයි. අවිද්‍යාවෙන් ආචරණයවුණ තෘෂ්ණා බන්ධනයෙන් බැඳුණ සත්ත්වයන්ගේ කාමධාතුයෙහි කර්මචේතනාවන් ඇත්තේය. කර්මප්‍රාර්ථනාවන් ඇත්තේය. මෙසේ මතුයෙහි පුනර්භවය ඇතිවීමේ හේතු ප්‍රත්‍යය සිදුවෙයි.

(ආනන්ද වග්ග)

ඇවැත්නි, භවයෝ කොතෙක් වෙත්ද?

ඇවැත්නි, මේ භවයෝ තුන්දෙනෙකි. කාමභව, රූපභව, අරූප භවයි.

ඇවැත්නි, මතු අනාගතයෙහි පුනර්භවය ඉපදීම කෙසේ වන්නේද?

ඇවැත්නි, අවිද්‍යානිවරණ ඇති තෘෂ්ණාසංයෝජන ඇති, සත්ත්වයන්ගේ ඒ ඒ තන්හි, නාමරූපාදී ආස්වාදයන් ලබන්නේ, ආස්වාදයන් සොයනුයේ මෙසේ පුනර්භවය ඉපදීම (ඇතිවීම) වෙයි.

ඇවැත්නි, අනාගතයෙහි පුනර්භවයෙහි ඉපදීම කෙසේනම් නොවන්නේද?

ඇවැත්නි, අවිද්‍යාක්ෂය, විරාග හේතූයෙන්වන අරහත්මාර්ග විද්‍යාඋපදවා ගැනීමෙන්, තෘෂ්ණා නිරෝධයෙන්, මතු පුනර්භවය ඇතිවීමක් නොවන්නේය.

(මහවෙදැල්ල සූත්‍රය)

ක්‍රියාව හා භවය

ඉපදීමට නම් භවයක් ඇතිවිය යුතුය. භවය ඇතිවීමට නම් විපාක දීමේ කර්මයක් - ක්‍රියාවක් පිළිබඳව නන්දිරාගය තිබිය යුතුය. කර්මාත්ත තිබිය යුතුය. නන්දිරාගයෙන් බැහැරවූ භවයක් නැත. භවයෙන් තොරවූ ඉපදීමක්ද නැත්තේමය.

ඇත්තේය'යි හඟිණ පවතින්නේයැ'යි හඟිණ සෑම දේවලම, ඒකක ක්‍රියාවලියක් නොව, පවතිනුයේ අනන්ත වූ ක්‍රියාවලියන් සමූහයක්ම බව විදර්ශනාවේදී අවබෝධවන්නේය. එම අවබෝධය වනාහි ධර්මයදැකීමේ ප්‍රඥාවය.

ඉපදීම එක් අන්තයක් බවත්, මරණය තවත් අන්තයක් බවත්, කාගේත් පිළිගැනීමය. ඒ අතරතුර පවත්නේ ජීවිතය ලෙස ඔවුන් සිතයි. එතැන ඇත්තේ මිථ්‍යාවය. බැහැර විය යුත්තේ එකී මිථ්‍යාදෘෂ්ටියෙන්මය. බුදුදහමෙහි - ක්ෂණික මරණයක් හා සම්මුතිමරණයක් යනුවෙන් ඉගැන්වීම් කරනු ලැබෙයි. පෘථග් ජනයිත් දකින්නේ සම්මුතිමරණය පමණකි.

වරද එතැනය.

දැකිය යුත්තේ, ක්ෂණික මරණයයි.

එවිට සංසාරගමන දැකිය හැකි වන්නේය.

සංසාර ගමන පැවැත්වීමට හේතුකාරකවන්නාවූ නන්දිරාගය හඳුනාගත හැකිවන්නේය.

නන්දිරාගය නොවන්නට සංසාරගමනේ පැවැත්මක් නොමැති බව වැටහෙන්න, වැටහෙන්නම, භවය නැති වන්නේය. භවය නොමැත්තේ ඉපදීමක් සිදුනොවන්නේය.

මේ පිළිබඳව උදාහරණයන් කිහිපයක් ගෙන බලමු.

සිතෙහි පහළුවු නන්දිරාගයක් (පවත්වා ගැනීමේ දැඩි කැමැත්තක්) හේතුවෙන් වර්තමානයේ පවත්වනු ලබන “ සුපස්ටාර්” වැනි සංගීත තරඟයකට කිසිවෙක් ඉදිරිපත් වූයේයැ’යි සිතමු.

සංගීත තරඟයට ඉදිරිපත්වී ප්‍රථමස්ථානයට පත්වීමේ (දැඩිකැමැත්ත) නන්දිරාගය, භවයේ (ගමනක) ආරම්භයයි.

එහි අනෙක් අන්තයලෙස හෙතෙම දකිනුයේ, ප්‍රථම ස්ථානයලබා ඉන්ලබන ආස්වාදයයි”

දැන් ගමන අරඹාඇත. අන්තයන් දෙකකි. මැද හිඩැසකි.

එතැන පවතිනුයේ තරඟය’යි. “දුක” පවතිනුයේ එතැනය.

අවිද්‍යාවපවතිනුයේ එතැනය.

තරඟයේ ජයග්‍රහණය හඹායමින් හේ වෙහෙසෙන්නේය.

සංගීතය හදාරන්නේය. ගුරුවරුන් සොයන්නේය. උපකාරක සොයමින් වෙහෙසෙන්නේය.

අනන්තවූ අප්‍රමාණවූ ගැහැට විඳිමින්, හේ ජයග්‍රහණය මත නන්දිරාගය පිහිටුවාගෙන ගමනේ යෙදෙන්නේය.

තමාතුළ ඇතිවී තිබෙන නන්දිරාගය කොපමණ බලවත් වී ඇත්ද යත්, මේවන විටත් මේ අන්තයන් දෙක අතර ඔහු විදින දුක් සමුදාය පිළිබඳව හේ නොදකින්නේය.

දැන් නන්දිරාගයක් (කැමැත්ත) පහළ වී ඇත. එතැන හවයයි. තරඟයට පිවිසීමෙන් ඔහු තරඟයතුළ ඉපදී ඇත.

තරඟයතුළ ගමන් මඟක් බිහිවී ඇත. හේ එම මඟෙහි ගමන ආරම්භකොට ඇත. එහි නිමාව කොතැනකදැයි ඔහු නොදන්නේය. තරඟයේ ප්‍රථම ස්ථානය ලබාගැනීමත් ඉන්ලැබියහැකි - ගෞරවයත් පිළිබඳව සිතනවා මිස, ඒ වනවිට විදින දුක, ඔහු නොදකින්නේ සසර පිළිබඳව නොදන්නාකම නිසාය.

තරඟයේ මූලිකවට කිහිපයකින්ම ඔහු ජයලැබුවා විය හැකිය. ඒ අනුව ඔහුතුළ පවතින ජයග්‍රහණය පිළිබඳ නන්දිරාගය බොහෝ සෙයින් උත්සන්නවී තිබෙනු නිසැකය.

මේ වනවිට ඔහු අවසන් පූර්වතරඟයට ඉදිරිපත් වීමෙන් පසුව, එම තරඟ ප්‍රතිඵලය නිකුත්කරන අවස්ථාව යැයි සිතමු.

තරඟ තීරකයන්ගේ තීරණය ප්‍රකාශයට පත්කිරීම සඳහා ඉදිරිපත්වූ නිවේදකයා, එකවරම එම ප්‍රතිඵලය නිකුත් කරන්නේ නොමැතිව, එතැන සිටින තරඟකරුවන් එකිනෙකා වෙත යමින්, විවිධ ප්‍රශ්න අසමින්, කල්මරණ විට ශේෂවීසිටින තරඟකරුවන්තුළ පවතින කම්පනයන් කෙසේවිය හැකිද?.

ඔවුන් දැඩිසේ පීඩනයට ලක්වෙති. හෘදස්පන්ධන රිද්මයන් වැඩිවීඇත. හඬන්නටද - සිනහසෙන්නටදැයි ඔවුනට සිතාගත නොහැකිය.

එතැන ඇත්තේ මොනතරම් දුක් කන්දරාවක්ද, ඔවුන් ඒබැව් නොසිතන්නේය. නොවැටහෙන්නේ, ජයග්‍රහණය නම්වූ නන්දිරාගය මතම පවතින්නේය.

මේ තරඟකරුවන් සියළුදෙනාම තම තමන්තුළ පහළවූ නන්දිරාගයන් හේතුවෙන්, බිහිවූ ගමන්මඟක හවයකඉපදී ගමනේ යෙදෙන්නවුන්ය.

තරඟයේ ප්‍රතිඵල නිකුත්වූ සැනින්, මොවුන් අතරින් කිහිප දෙනෙකුහට එම ගමන අතරමඟදී නිමාකරන්නට සිදුවෙනු ඇත. ජයග්‍රාහකයින් තවදුරටත් ගමනේ යෙදෙනු ලබන්නේය.

එසේ ඉදිරියට ගමනේ යෙදෙන්නවුන් තුළ නැවත නැවතත් කම්පනයන් සිදුවෙනු ඇත.

ගමනින්ඉවත්වූ තැනැත්තාහට යළිත් තරඟයේ ජයග්‍රහණය පිළිබඳව වේදනාවක්, කම්පනයක් ඇතිවීමක් නැත. එසේ වේදනාවක් පවත්වන්නේ නම් එයද ඔහුගේකැමැත්ත මත ඔහු විසින්ම ඔහුතුළ පවත්වාගනු ලබන්නක් මිස අනෙකක් නොවන්නේය. දැන් ඔහුතුළ ඇත්තේ පරාජය පිළිබඳව ඇතිකරගත්තාවූ විභව තණ්හාව පමණි.

ඔහුතුළ තවදුරටත් තරඟයට ඉදිරිපත්වීමේ නන්දිරාගය පහළ නොවන්නේ නම්, පෙරවිඳි වේදනාව ඔහුට තවදුරටත් නොවන්නේය. ඒ ඔහු ඒවා අත්හළ බැවිනි.

තව දුරටත් තරඟයනට සහභාගීවීමට ඔහුතුළ කැමැත්ත පහළවන්නේනම් යළි යලිත් පෙරවිදි වේදනාවන් විඳීමටත් දුකට පත්වීමටත් ඔහුට සිදුවනු ඇත.

සිදුවියයුත්තේ කවරේදැයි යන්න තෝරාගැනීමේ අයිතිය ඇත්තේ ඔහු තුළය. ඔහුතුළ පවතින නන්දිරාගය මතය. කැමැත්ත මතය.

ඔහුතුළ එවන් කැමැත්තක් නැතිවූයේ. භවය නැතිවිය. එවැන්නක් පිළිබඳව කැමැත්තක් නොමැති වූයේ - ඔහු එවන් කාර්යයකට යොමුනොවන්නේය. එවන් කාර්යයකට යොමුනොවූ බැවින් එවැනි දෙයක පැවැත්මක් එතැන ඇතිනොවන්නේය.

එවැන්නක් නොමැති නම් එතැන හිස් ය. නිරෝධයයි

* * *

ඇස සහ විඥාණය (මතකය) හේතුවෙන්, රූප ඉපදෙයි.

කන හා විඥාණය හේතුවෙන් ශබ්දය ඉපදෙයි.

මෙයාකාරයෙන් ශබ්දයන් හා විඥාණයන් හේතුවෙන් ඒ ඒවාට අනුරූපවූ සංඥා ඉපදීම් සිදුවෙයි. ඒ ක්ෂණයකින්ම ඒවා මියයයි.

එතැන සිදුවූයේ ක්ෂණික මරණයයි.

එහෙත් පංචේන්ද්‍රියයන් හේතුකොටගෙන ඉපදෙන්නාවූ කවරදෙයක් පිළිබඳව හා නන්දිරාග සහගත බවක් (කැමැත්තක්) පහළවූයේ විනම් එතැනම සංසාර ගමන්මඟ විවරවන්නේය.

අතීතමතකයන් ලෙසින් හා අනාගතය පිළිබඳව (සංකල්පනාවන්) සමඟ වෙළෙඹින් - ඉදිරියට පවත්වාගනු ලබන්නේ, සසරගමනේ යෙදෙන්නේවන්නේය. කවරතැනකදී හෝ ඒ පිළිබඳ කැමැත්ත තමසිතින් බැහැරවන්නේද? ඒ දක්වාම එමගමන- සම්බන්ධය නන්දිරාගයමතම පවතින්නේ ය.

මේ තත්ත්වය (ධර්මතාවය) පිළිබඳව අවබෝධකර ගැනීමෙන් සසරගමන එතැනම අතහැරදැමීමේ හැකියාව ඇත්තේද, එම ගමනේ ආරම්භය ඇතිකරගන්නා තැනැත්තා තුලමය. එක්සංඥාවක් කෙරෙහි නන්දිරාගීවූ තැනැත්තේ එයනිමවූ ක්ෂණයෙන් වෙනත් සංඥාවක් කෙරෙහි නන්දිරාගය පැවැත්වීම අරඹන්නේය.

අළුත් සංඥාවක නන්දිරාගය පහළවත්ම, පෙරපැවති සංඥාව නිමාවන්නේය. හෙවත් මියයන්නේය. මරණයට පත්වන්නේය. එක් නන්දිරාගයක උපත පවත්වාගනු ලබන්නේ, සංසාරගමනේ යෙදෙන්නේය. එම සංඥාව නිමාවූ ක්ෂණයෙන් එමගමන මියයන්නේය. එහෙත් ඒ පිළිබඳව පවතින අනවබෝධය (අවිද්‍යාව) හේතුවෙන්.

එක් නන්දිරාගයක් අතහැරෙන්නට තවත් නන්දිරාගයක් හෝ ගණනාවක් පවත්වාගන්නේය. එබැවින් තවත් ගමනක් ඇතිවන්නේය.

එකමත එක ආසන්නයේදී, ක්ෂණයෙන් ක්ෂණය සිදුවන බැවින්, මේ සියළු ක්‍රියාදාමයන් එකක්ලෙසින් ධර්මාවබෝධය නොලත් තැනැත්තාහට පෙනෙන්නේය. නිරන්තරයෙන් ක්ෂණයෙන්, ක්ෂණය උපදිමින් මැරෙමින්

සසරගමනක් තනාගෙන ඇති සත්ත්වයා. සම්මුති මරණය එක්අන්තයක් සේ දකින්නේය. සම්මුති මරණය සැබෑමරණයක් නොව ඉපදීමත් සමගම මරණයත් අප අත්විඳිමින් සිටියි.

ඉපදීමට හේතුවූ මූලිකකරුණට නන්දිරාගසහගත වීම (කැමතිවීම නිසා) ක්ෂණයකින් නිමාවට පත්විය යුතුවනිබු සංඥාව සත්ත්වයා විසින් ඉදිරියට පවත්වාගෙන යන්නටවිඇත.

එසේ එය ඉදිරියට පවත්වාගෙන යෑමටහේතුවූයේ අවිද්‍යාවයි - ධර්මතාවයන් පිළිබඳව නොදන්නාකමයි. නොපවතින දෙයක් පවතින දෙයක් ලෙස ඇතිකරගත් සක්කායදෘෂ්ඨියයි. ඒතුළ පහළවූ තණ්හාවයි. නැත්තාවූ දෙය ඇත්තාවූ දේ ලෙසින් විග්‍රහයට (සංස්කාර - සංස්කරණයට) ලක්කර ගැනීමයි.

එසේ විග්‍රහය ලක්කරගත් දේවලට නම්යෙදීමයි. රූපවශයෙන් පිළිගැනීමයි. මේ සියල්ලම නන්දිරාගය, කැමැත්තමතම බිහිවූවාමිස ඇතිකරදුන් මවාදුන් වෙනත් අයෙක් හෝ සර්වබලධාරී දෙවියෙක් හෝ නැත. මවාගැනීම සිදුකළේ ඔබය. එය නැතිකළ යුත්තේ ද ඔබ විසින්මය.

උපදින සංඥාව ක්ෂණයකින් මියයන්නේය. දැකිය යුත්තේ එයයි. ඒහැර, ඒවාමත පිහිටා නන්දිරාගසහගතවීම (කැමැත්ත) ඇතිකරගැනීම නොවේ. ක්ෂණයක් - ක්ෂණයක් පාසා ඉපදෙන, මියයන ස්වභාවය දැකගත් කළ, ශේෂයක් එහි නොමැතිබව වැටහෙන්නේය. එම වැටහීම ප්‍රඥාවයි.

ප්‍රඥාව පහළවත්ම දකිනුයේ ධර්මතාවයයි. එම ධර්මතාව අවබෝධවන තැන ශේෂයක් නැත්තේය. ශුන්‍යයයි.

බුදුන්වහන්සේ - අවබෝධකර දෙසා වදාළේ මෙම ධර්මතාවයයි. උන්වහන්සේ විසින් ලෝක සත්ත්වයන් විසින් ඇතිකරගෙන දුක්විඳින්නාවූ, මේ සසරින් ගලවා ගැනීම පිණිස, ධර්මතාවයන් අවබෝධකොට ගෙන සසරගමන නිමාකිරීමට දේශක බැවින් එය බුද්ධ ධර්මය නම් වී ඇත.

උන්වහන්සේ විසින්ද - උන්වහන්සේට පෙර වැඩසිටි බුදුවරුන්වහන්සේලා දේශනාකොට වදාරාඇත්තේ ධර්මතාවයන් පිළිබඳව අවබෝධකර ගැනීමේ මාර්ගයයි. එය අවබෝධකර ගැනීම පිණිස බුද්ධිය අභිබවා ගොස්, බුද්ධියෙහි පරතෙර පැමිණ, ප්‍රඥාව පහළකරගත් බැවින් උන්වහන්සේලා “බුද්ධ” නම්විය. උන්වහන්සේලා විසින් ධර්මතාවයන් පිළිබඳව පෙන්වාදුන් මාර්ගය බුද්ධ ධර්මයන් විය. උන්වහන්සේලා විසින් ධර්මයදේශනාකොට ධර්මමාර්ගය, විචරකොටදී ඇත්තේ වත්මන් ජාතියෙහිදීම සසර අතහැර “නිවහ” අවබෝධකර දුකින්මිදීමට මිස, ධර්මය ග්‍රහණයකරගෙන තවදුරටත් සසර සැරිසරන්නට නොවේ.

දුක හා දුක නිරෝධය

මහණෙනි, යමෙකුත් සිතයිද, කල්පනාකෙරේද, යමකුත්පවත්වාද, මෙය විඥාණයේ පැවැත්මට අරමුණුවේ. අරමුණු ඇතිකල්හි විඥාණයේ පිහිටීමවේ. ඒ විඥාණය

පිහිටිකල්හි වැඩුනකල්හි මතු පුනර්භවය හටගැනීමවේ. මතු පුනර්භවය හට ගැනීම ඇති කල්හි ජාති, ජරා, මරණ, ශෝක, පරිදේව, දුක්ඛ, දෝමනස්සය උපායාසයෝ හටගනිත්, මෙසේ හුදුදුසේ හටගැනීමවේ.

මහණෙනි, අරමුණු ඇතිකල්හි විඥාණයේ පිහිටීමවේ. ඒ විඥාණය පිහිටි කල්හි, වැඩුනකල්හි, නාමරූපයේ බැසගැනීමවේ. නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙන් ෂඩායතනවේ. ෂඩායතන ප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශවේ. ස්පර්ශ ප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාවවේ. තෘෂ්ණාව උපාදාන, භව, ජාතිය, ජරා, මරණ, ශෝක, පරිදේව, දුක්ඛ, දෝමනස්ස, උපායාසයෝ හටගනිති. මෙසේ හුදුදුක්ඛයේ හටගැනීමවේ.

මහණෙනි, යමකුත් සිතා, යමකුත් කල්පනා කෙරේද? යමකුත් නැවත නැවත සිහිකරයිද, පවත්වාද, මෙය විඥාණයේ පැවැත්ම අරමුණුවේ. අරමුණුඇති කල්හි විඥාණයේ පිහිටීමවේ. ඒ විඥාණය පිහිටිකල්හි, වැඩුනකල්හි තෘෂ්ණාවවේ. තෘෂ්ණාව ඇතිකල්හි කර්මාදි අරමුණෙහි, විඥාණයේ පැවැත්වීමවේ. විඥාණයේ පැවැත්ම ඇතිකල්හි චුතිය හා උත්පත්තියවේ. චුතිය උප්පත්ති ඇතිකල්හි මත්තෙහි ජරා, මරණ, ශෝක, පරිදේව, දුක්ඛ, දෝමනස්ස, උපායාසයෝ හට ගනිති. මෙසේ මේ හුදු දුක්ඛයේ හටගැනීමවේ.

මහණෙනි, යම්කලෙක නොසිතාද, කල්පනා නොකෙරේද, සිහිනොකෙරේද, මෙය විඥාණයේ පැවැත්මට අරමුණුනොවේ. ඒ විඥාණය නොපිහිටි

කල්හි, තෘෂ්ණාව නොවේ. තෘෂ්ණාව නොවන කල්හි, නාමරූපයෝ බැසගැනීම නොවේ. තෘෂ්ණාව නොමැතිකල්හි කර්මාදි ආගතගති නොවේ. ආගතගති නොවූකල්හි, චූති, උප්පතීනොවේ. චූති, උප්පත්ති නැතිකල්හි, පුනර්භවය නොවේ. පුනර්භවය නැති කල්හි, මතු ජාති, ජරා, මරණ, ශෝක, පරිදේව, දුක්ඛ, දෝමනස්ස, උපායාසයෝ නිරුද්ධවෙත්. මෙසේ මේ හුදුදුක්ඛයේ නිරෝධයවෙයි.

(වෙනනා සූත්‍රයෙනි)

ආදිනවානු දර්ශන

මහණෙනි, ඉදින් කයෙහි ආස්වාදයක් නොවීනම්, මහණෙනි, සිතෙහි ආස්වාදයක් නොවීනම්, සත්ත්වයෝ සිතෙහි නොඇලෙන්නාහ. මහණෙනි, යම්හෙයකින් සිතෙහි ආශ්වාදයක් ඇත්ද, එහෙයින් සත්ත්වයෝ සිතෙහි ඇලෙති. මහණෙනි, ඉදින් සිතෙහි ආදීනවයන් නොවී නම්, සත්ත්වයෝ සිතෙහි නොකළකිරෙන්නාහ. මහණෙනි, යම් හෙයකින් සිතෙහි ආදීනවයෙක් ඇද්ද එහෙයින් සත්ත්වයෝ සිතෙහි කළකිරෙත්.

මහණෙනි, ඉදින් සිතෙහි නිස්සරණයෙක් නොවී නම් සත්ත්වයෝ සිතින් නොමිඳෙන්නාහ.

මහණෙනි, යම් හෙයකින් සිතෙහි නිස්සරණයක් ඇද්ද, එහෙයින් සත්ත්වයෝ සිතින් මිඳෙති.

මහණෙනි, යම්තාක් සත්ත්වයෝ මේ ආධ්‍යාත්මික ෂඩායතනයන්ගේ ආස්වාදය, ආස්වාදය වශයෙනුත්

ආදීනවය, ආදීනව වශයෙනුත්, නිස්සරණය, නිස්සරණය වශයෙනුත් තතු සේ නොදන්නාහුද?

මහණෙනි, ඒතාක් සත්ත්වයෝ දෙවියන් මරුන් සහිත බඹුන් සහිත ලෝකයෙන්, මහණ බමුණන් සහිත දෙවි මිනිසුන් සහිත ප්‍රජාවෙන් නික්මගියාහු වෙන්වූවාහු මිදුනාවූ ක්ලේශයන් හේතුවෙන් ඇතිකරගත් මූලාව ඉක්මවූ සිතින් යුක්තව නොමවිසුහ.

මහණෙනි, යම්කලෙක සත්ත්වයෝ මේ අධ්‍යාත්මික ෂඩායතනයන්ගේ ආස්වාදය - ආස්වාදය වශයෙනුත් ආදීනවය, ආදීනව වශයෙනුත්, නිස්සරණය - නිස්සරණය වශයෙනුත් තතුසේ දන්නාහුද?

මහණෙනි, එකල්හි සත්ත්වයෝ දෙවියන් මරුන් සහිත බඹුන් සහිත ලෝකයෙන් මහණ බමුණන් සහිත දෙවි මිනිසුන් සහිත ප්‍රජාවෙන් නික්මගියාහු වෙන්වූවාහු මිදුනාවූ ක්ලේශවර්ත මාරයාද ඉක්මවූ සිතින් යුක්තව වෙසෙති.

(නො වෙ අස්සාද සුත්‍රයෙනි)

ආර් අටැඟි මඟ

සම්මා දිට්ඨි

තථාගතයන් වහන්සේ හමුවෙහි එකත්පස්වහුන් ආයුෂ්මත් කවිවානගොත්ත ස්ථවිර තෙමේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේට මෙය සැලකළේය.

වහන්ස, සම්මා දිට්ඨි, සම්මාදිට්ඨියයි කියනු ලැබේ. වහන්ස, කෙනෙකින් සම්මාදිට්ඨි ඇතිවේද?

කච්චාන, මේ ලෝකය අස්තිත්වයද, නාස්තිත්වයද යන දෙකොටස බෙහෙවින් ඇසුරුකළේ වේ. කච්චාන ලෝකසමුදයය (ඇතිවීම) තත්වු පරිද්දෙන් මනානුවනින් දන්නාහට ලෝකයෙහි යම් නාස්තිත්වයක් ඇද්ද - එය නොවේ.

කච්චාන ලෝකනිරෝධය තත්වු පරිද්දෙන් මනානුවනින් දක්නාහට ලෝකයෙහි යම් අස්තිත්වයෙන් ඇද්ද, එයනොවේ.

කච්චාන, මේ ලෝකය සත්ත්වයා තෘෂ්ණාදෘෂ්ඨි සංඛ්‍යාත උපාය, උපාදාන අභිනිවෙසයන් ගෙන් බැඳුනේ, සිත පිහිටන තැනවූ ඒ උපාය, උපාදාන සංඛ්‍යාත තෘෂ්ණ දෘෂ්ටි අභිනවෙශානුශයට බෙහෙවින් නොපැමිණේ

“මාගේ” ආත්මය’යි නොගනී. නොඉටයි. උපදින්නේ දුකම උපදියි. නිරුද්ධවන්නේ “දුකම” නිරුද්ධවේ ය’යි සැකනොකෙරේ (අන්‍ය සත්ත්වයෙක් පුද්ගලයෙක් ඇතැයි නොසිතයි) විචිකිචිෂා නූපදවයි. මෙහිලා ඔහුට පරපත්‍යරහිත භාවයෙන් ආත්මප්‍රත්‍යක්ෂ ඥානයවේ.

කච්චාන, මෙතෙකින්ම සමයග්දෘෂ්ටිය ඇත්තේ වෙයි. කච්චාන සියල්ලඇතැයි යන අන්තයකි. සියල්ල නැතැ’යි යන අන්තයකි. කච්චාන, ඒ මේ අන්ත දෙකටම නොපැමිණ. මැදුම් පිළිවෙතින් තථාගත තෙමේ දහම් දෙසයි. අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරයෝ වෙති. සංස්කාර ප්‍රත්‍යයෙන් විඥාණය වෙයි. මෙසේ මේ හුදුදුක්ඤ්ඤ

හටගැන්ම වෙයි. අවිද්‍යාවගේම නිරවශේෂ, විරාගය, නිරෝධයෙන්, සංස්කාර නිරෝධයවේ. සංස්කාර නිරෝධයෙන්, විඥාණ නිරෝධයවේ. මෙසේ මේ දුක්ඛසේ නිරෝධයවෙයි. කියායි.

(කව්‍යානගෝක්ත සූත්‍රයෙනි)

කිසිවෙකු විසින්, කිසිවෙකු හඳුනාගනීද, කිසිවෙකු විසින් කිසිවක් හඳුනාගනීද, එහි ඇත්තේ නාමරූප ස්වභාවයයි. හඳුනාගන්නේ නාමයෙන්, හැඳුනුමවූයේ රූපයකි. හැඳුනුමවූයේ රූපස්කන්ධයකි. හඳුනාගන්නේ නාමයෙනි. පංචෝපාදානස්කන්ධයෙනි.

රූප ස්කන්ධය අපමණවූ ස්කන්ධයෝය. සණ ලෙසින්, ඒකකයන් ලෙසින් ඒවා හඳුනාගැනීම වැරදිදැක්මක්, වැරදිදැක්මක් ගෙන ඒවා නිවැරදිලෙසින් සලකයි. ඒවාකෙරෙහි පහළ කරනුලබන රූප හඳුනාගැනීම් ස්වභාවයවූ නාමයද වැරදිය. ස්කන්ධවශයෙන් ඇතිවන ස්වභාවයන් කෙරෙහි නාමයද වියනොහැකිය. රූපයන්සේ ගතනොහැකිය. ස්කන්ධයෝ නිරන්තරයෙන්ම වෙනස්වන්නාවූ ස්වභාවයෝය. වෙනස්වන, වෙනස්වන ක්ෂණයක්පාසා ඒ ඒ ස්කන්ධයන් හඳුනාගනුයේ ඒවා කෙරෙහි ඇතිකරගන්නා රූපස්වභාවයන් හා ඒවාට යොදනුලබන නාම ස්වභාවයන් අනුවය. සැබෑ නොවූ ස්කන්ධස්වභාවයන් කේන්ද්‍රකරමින්, යොදාගන්නා නාමරූප ඔස්සේ ඇතිවන, තෘෂ්ණා ස්වභාවයෝ විඥාණයෝය. ඒ ඒ ස්වභාවයන්ට අනුවම නාමරූප ස්වභාවයන්ද විඥාණ ස්වභාවයන්ද බිහිවන්නේය. විඥාණයමවන්නේය. දන්නේය. දකින්නේය. විඳින්නේය. ආස්වාදය ලබන්නේය.

ආදීනවය දකින්නේය. නිස්සරණය පතන්නේය. මේ ස්වභාවයෝම, මමායනය වෙයි. මම වෙයි. මගේ වෙයි.

මමය, මගේය, වශයෙන් ස්වභාවයන් ඇතිවනුයේ (සක්කායදිට්ඨිය) නිරන්තරයෙන් වෙනස්, වෙනස්වන්නාවූ ස්කන්ධස්වභාවයන් කෙරෙහි, ආරෝපණය කරගත් නාමරූප සංඥාවන් කෙරෙහි, බිහිවන තෘෂ්ණාව (විඥාණය) තුළිනි. මම යනුද එකෙක් නොවේ. විඥාණයද එකෙක් නොවේ. නාමරූපද එකෙක් නොවේ. ඒ එකෙකුදු නිත්‍යයෝ නොවේ. නිරන්තර වෙනස් වෙනස්වන්නාවූ ස්වභාවයෝය. පංචඋපාදානස්කන්ධයෝමය. එසේ වෙනස්වන්නාවූ ස්වභාවයන් කෙරෙහි සංඛත වන්නා (මවාගන්නා) වූ “මම” නිත්‍යවශයෙන් පවතින්නක් වන්නේ කෙසේද? එවැන්නක් නැත.

ස්වභාවයන් කෙරෙන් වෙනස්වන්නාවූ ස්වභාවයන් පහළ කෙරෙහි. ස්වභාවයන් කෙරෙන් වෙනස්වන්නාවූ ස්කන්ධස්වභාවයන් පහළ කෙරෙහි. එසේ පහළවන්නාවූ ස්කන්ධස්වභාවයෝද නිරන්තරයෙන්ම වෙනස්වන්නේම වේ.

වෙනස්වීමේ ස්වභාවයෙන් බැහැරව, වෙනස්වීමේ ස්වභාවයමවන ස්කන්ධයක් කෙරෙහි ඒවා නිත්‍යවශයෙන් ගනිමින්, වෙනස් නොවන්නාවූදේ ලෙස ගනිමින්, ඒවා රූපයන්සේ ගනිමින්, ඒවාට නාමයන් අනුගත කරමින් ඇතිවෙන්නාවූ තෘෂ්ණා ස්වභාවයෝම භව කාරකයෝය. විඥාණ ස්වභාවයම “මම” වේ. මාගේ වේ. විදින්නේවේ. දකින්නේවේ. පවත්වන්නේවේ. මේ වැරදි දැකීමය. සක්කාය දිට්ඨිය සැබෑවක් නොවෙති.

එකඟයුරකින් සිටි හෝ සිටින විඥාණයක් නැත. මමායනයක් නැත. දැක්මක් නැත. දකින්නක් නැත. පවත්නක් නැත. ස්වභාවයෝ වෙනස් වෙනස්වන්නේමය.

ස්වභාවයේ, ස්වභාවය හඳුනාගැනීමම නිවැරදි දැකුමය. එවිට මූලාවෙහි නොවැටෙති. නොපවතින ස්වභාවයන් නිත්‍යලෙස නොගනිති. නිත්‍යනොවන ස්කන්ධ ස්වභාවයෝ රූපයන්ලෙස නොගනිති. නිත්‍යනොවන රූපයන් කෙරෙහි නාමයන් නොයොදති. නිත්‍යවූ රූපයන් නොවූයේ, නිත්‍යවූ නාමයන් නොවූයේ, අගය කළයුතු කිසිවක් නොවන්නේය. අගය කළයුතු කිසිවක් නැත්තේ, තෘෂ්ණාව (විඥාණ) නොවන්නේය. විඥාණය (තෘෂ්ණාව) නොවනුයේ "මම"ය. මගේය යනුවෙන්ද නොවෙන්නේය.

නිවැරදිදැකීමයයි කෙටි හැඳින්වීමක් තිබේ. කුමක්ද නිවැරදිව දකින්නේ. පංචේන්ද්‍රියයන්ගේ අනිත්‍යභාවය දකින්නේය. පංචඋපාදානස්කන්ධයාගේ අනිත්‍යභාවය දකින්නේය.

කෙසේද මෙය දැකිය හැක්කේ.

විදර්ශණාවෙනි.

ආනාපානසතිය වැඩීමෙනි. නිවැරදිව අනාපානසතිය වඩනකල, කය පිළිබඳ ස්වභාවයන් වැටහෙන්නේය. (කායානුපස්සනා) ආස්වාදයන් පිළිබඳව වැටහෙන්නේය. (වේදනානුපස්සනා) හැඟීම් පිළිබඳව වැටහෙන්නේය. (ධම්මානුපස්සනා) සප්තඛොජ්ජංගයන්ම අවබෝධවන්නේය. නාමරූප වශයෙන් වර්ග කළහැකි

කිසිවක්ම නැතිබව වැටහෙන්නේය. මෙපමණ කලක් මූලාවෙහි ගැලී සිටි බව වැටහෙන්නේය. ඒ වැටහීම් සමගම සියළු ධර්මතාවයන් කෙරෙහි එතෙක් තබාගත් තෘෂ්ණාවන් අත්හැරී යන්නේය. සත්‍යාවබෝධවීම කරණකොටගෙන මතු කවරලෙසකින් හෝ තෘෂ්ණා ඇති නොකරන්නේය “දුක” ඇති නොවන්නේය.

ධර්මාවබෝධයන් යුතු භික්ෂුව හෝ විමුක්ත පුද්ගලයා, තත්කාලීනවූ මොහොත පමණක්ම දකින්නේය. එහි නිරෝධයද දකින්නේය.

එතැන විදීමක් නැත. (කාම තණ්හා)

අනාගතයක් සඳහා පටන්ගැනීමක්, හෙට දවසක් පිළිබඳව නැත. (භව තණ්හා).

අත්හැරදැමීමක් හෝ ප්‍රතික්ෂේපකිරීමක් නැත. (විභව තණ්හා)

ස්වභාවයක් පහළවිය. ස්වභාවයක් නිරෝධවිය. ස්වභාවයම වෙනස් වෙනස් වෙයි.

වෙනස්වන ස්වභාවයන් පිළිබඳව නිත්‍යආකල්ප සංකල්පනාවක් ඇතිකරගැනීමම භව නිර්මානකාරක වෙයි.

බිම වැටීඇති කිසිවක් දුටු මිනිසා, එය අහුලාගනී නම්, එය ප්‍රවේශම්කර තැබීමට සිතයි නම්, හෙට දවසේ මෙය ප්‍රයෝජනයකට ගතහැකියැ'යි සිතයි නම්, ඒ සිතිවිල්ලතුලම භවය පවතියි / විඥාණය පහළවී තිබෙයි. කාම /භව/විභව, ත්‍රිවිධ තෘෂ්ණාවන්ම පහළ වී තිබෙයි.

එහෙත් ඒ බවක් එම පුද්ගලයාහට නොවැටහෙයි. ඒ අවිද්‍යාවනිසයි. සැබෑස්වභාවයන් පිළිබඳ ස්වභාවයන් නොදන්නාකම නිසාය.

කිසිවක් අනුලාගැනීම. එය තබාගැනීම, ආරක්ෂා කර ගැනීමට ප්‍රයත්නදැරීම, පෘථග්ඡන ස්වභාවය'යි එය සාමාන්‍ය පුද්ගලයාගේ ක්‍රියාවයි.

එහෙත් ධර්මාවබෝධයෙන්යුතු භික්ෂුව / හෝ විමුක්ත පුද්ගලයා “කිසිවක්” දකිනමුත් එය හා නොබැඳෙන්නේය. හේ දුටුදෙයෙහි ස්කන්ධස්වභාවය දන්නේය. හේ අනිත්‍යස්වභාවය දන්නේය. අනාත්මවූ ස්වභාවය දන්නේය.

“කිසිවක්” පිළිබඳව උපාදාන සිත් ඇතිවූයේනම්, “දුකට” හේතුවනබව දන්නේය.

එහෙයින්ම එහි නොබැඳෙන්නේය. නොවෙලෙන්නේය. අයිතියක් නොගන්නේය.

“දුටුදෙයට” කුමක්වුවත් ධර්මාවබෝධයෙන්යුතු භික්ෂුවට හෝ විමුක්ත පුද්ගලයාහට සිදුවන දෙයක් නැත. පහළවන සිතිවිල්ලක් නැත. දුටුදෙය එතැනය. තිබුනැතමය. එයට සිදුවූ දෙයක්ද නැත.

ධර්මාවබෝධයලත් භික්ෂුව හෝ විනිර්මුක්ත පුද්ගලයාතුළ “කිසිවක්” පිළිබඳව කිසිවක් ශේෂවූයේද නැත. ධර්මතාවය එයයි. දැකියයුත්තේද අවබෝධකළ යුත්තේද එම ස්වභාවයයි. ධර්මතාවයයි.

සම්මා සංකල්ප

සංකල්පනාවන් යනු සිතුවිලිය. සම්මාසංකල්පනාවන් යනු නිවැරදි සිතුවිලිය. පුහුදුන් සත්ත්වයාතුළ පවතිනුයේ සත්‍යතාවන සිතුවිලිය. ඒවා මිථ්‍යාවන් බව හඳුනාගෙන, ඒවායින් බැහැරවීම, දුක නැතිවීමට හේතුවන්නේය.

කවරෙකුහට වුවද, පවතින මොහොත පිළිබඳව සිතියහැකිය. ඉන් මොහොතකට පෙරපැවති තත්ත්වය පිළිබඳවද සිතිය හැකිය. පෙරදිනය පිළිබඳව සිතියහැකිය. සතියකට පෙර, මසකට පෙර, වසරකට පෙර, වසර දහයකට පෙර යනාදී වශයෙන් අපමණ අතීත සිද්ධීන් සිහිපත් කළහැකිය. මෙතෙහි කළහැකිය. එහෙත් ඒවා මෙතෙහි කිරීමෙන් හව තෘෂ්ණාවන් වැඩීම හැරුණුකොට අන්කවර යහපතක් සිදුවන්නේද? හවය වැඩෙන්නේද, වර්තමානයේ වෙසෙමින් අතීතයේ මෙතෙහිකරමින් අනාගතය පිළිබඳ සිහිනමවමින් මේ සිතුවිලි එකිනෙකා බැඳ තබා ගන්නට යෑමනිසා නොවේද?

අතීත වේවා - වර්තමාන වේවා අනාගතය පිළිබඳව වේවා සිතුවිලි වලින් බැඳියන සෑම සංකල්පනාවන් පවත්වාගැනීම දුක පිණිසම හේතුප්‍රත්‍යාවන බැව් වටහාගත යුතුය. ප්‍රත්‍යක්ෂකළ යුතුය. එසේ ප්‍රත්‍යක්ෂ ඥාණයෙන්ම එවන් සංකල්පනාවන් අත්හළයුතුය. ඒවායින් බැහැරවිය යුතුය. "නෙක්කම්මය" ඇතිවන්නේ එවිටය.

යම් සේ පුරුෂයෙක් ගමින්, අන්ගමකට යන්නේද, ඒ ගමනක් අන්ගමකට යන්නේ ද, හේ ඒ ගමින් සියගමටම නැවත එන්නේද? එසේවූ ඔහුට මම මගේ ගමෙන්

බැහැරව අසවල්ගමට ගියෙමි. එහි මෙසේ සිටියෙමි. මෙසේ උන්නෙමි. මෙසේකිමි. මෙසේ නිහඬවිමි. ඒ ගමෙනුත් අසවල්ගමට ගියෙමි. එහිද මෙසේසිටියෙමි. මෙසේඋන්නෙමි. මෙසේකිමි. මෙසේ නිහඬවිමි. ඒ ගමෙන් සියගමටම පෙරලාආවෙමි වෙමි.

ඔහුට මෙබඳු සිතක් වන්නේද, කෙවඩිඬය. එපරිද්දෙන්ම මහණ තෙමේ මෙසේ සමාහිත සිත පිරිසිදු වූකල්හි, දීප්තකල්හි කෙලෙස් රහිතකල්හි උපක්ලෙශ පහවගියකල්හි මාදු වූකල්හි සථිතකල්හි නිශ්චලබවට පැමිණිකල්හි පෙරවිසූ කදපිළිවෙල සිහිකරන නුවණ පිණිස සිත මොනවට යොමුකරයි.

(කෙවඩිඬ සූත්‍රය)

මහණෙනි, බුදුවීමටකලින් බෝධිසත්වයකු ව සිටියදී සියළුම විතර්ක, කොටස් දෙකකට බෙදියයුතුයැයි මට සිතීණ. ඒ අනුව කර්මවිතර්ක, ව්‍යාපාදවිතර්ක හා හිංසා විතර්ක යන මේවා එක් කොටසකටද, නොශ්ක්‍රමය (හුදකලාව විසීම) අව්‍යාපාද (මෙමතිය - බිය නොමැතිකම) අහිංසා (දුක්නොදීමේ බුද්ධිය) යනමේ විතර්කතුන අනෙක් කොටසටද වෙන්කළෙමි. ඉන්පසු ඉතා පරිස්සමින් හා පරික්ෂාවෙන්ද යුතුව වාසයකරනවිට මූලින්දැක්වූ විතර්ක තුනින් කිසියම් විතර්කයක් මාතූළ ඇතිවෙයි. එවිට මම වැරදිසිතුවිල්ලක් මා සිත්හි ඇතිවිණැයි සිතීමි. එය මාගේ දුක පිණිසද, අන්‍යයන්ගේ දුක පිණිසද හේතුවනුඇත. ප්‍රඥාව නිරුද්ධකරනුඇත. නිවනට බාධකයක්වනුඇත.

මෙසේ කල්පනාකරන මගේ සිතින් ඒ කාමචිතර්කය දුරුවෙයි.”

මහණෙනි, සරත් සෘතුවෙහි සිව්දිගින් ශෂ්‍ය පැසුණුවිට ගොපල්ලා ඉතා පරිස්සමින් තම ගවරු රැකබලාගනියි. කෙටිකිත්ගසා හෝ ඔවුන් කෙතටයානොදී වළක්වයි. ඔහු එසේ කරන්නේ ගවරු කෙතටඇතුළු වුවහොත්, ඒනිසා තමාට ගෙවන්නට සිදුවන බව දන්නා හෙයිනි. එලෙසින් මමද, කාම, ව්‍යාපාද, හිංසා ආදී මනෝවාක්තීන් හයානක බව දැනගනිමි.

එසමයෙහි මම ඉතා සන්සුන්ව උත්සාහයෙන් යුක්තව වාසය කළෙමි. එවිට මාගේ සිතෙහි නෛශ්ක්‍රමය, අව්‍යපාද, අහිංසා යන චිතර්ක තුනෙන් එකක් ඇතිවෙයි. ඉන්පසු මම මෙසේ සිතමි.

කුශල චිතර්කයක් මා සිතෙහි ඇතිවිය. එය මගේ සහ අනෙක් අයගේ දුක සඳහා හේතුවනවේ. මෙය සත්ත්වයාගේ අභිවාද්ධිය ඇතිකරන්නක් හා ඔවුන් නිවනටද පමුණුවන්නකි. මුළුරාත්‍රිය හා මුළුදවාලම ඒ ගැන කල්පනා කළත්, බියක් ඇතිනොවේ. එසේවුවද, බොහෝ වේලාවක් සිතීම හේතුවෙන් මාගේ සිරුර වෙහෙසට පත්වේ. එවිට “සිත” ද ස්ථිරව නොපිහිටයි. ඒ අස්ථිර සිතට සමාධියක් ලැබෙන්නේ කෙසේද? එහෙයින් මම ටිකවේලාවකට පසු මගේ සිත අභ්‍යන්තරයෙහිම ස්ථිර කළෙමි. ශ්‍රීස්මසෘතුවෙහි අවසාන දිනවල මිනිසුන් තමතමන්ගේ ශෂ්‍ය තමතමන්ගේ ගෙවලට ගෙනගියකල්හි ගොපල්ලා තම ගවයන් නිදහසේ කෑමටහරියි. ඔහු

ගසක්යටටවී හෝ කෙළිබිමකටවී හෝ ඉඳහිට ගවයන්දෙස බලනුවිනා අන්කිසිවක් නොකරයි.

එලෙසින් මමද නෛෂ්ක්‍රමයයාදී කුශල විතර්කයන් ඇතිවුන කල්හි මේ “කුශල ධර්මයෝය” යන්න ගැන පමණක් සිහිය පිහිටුවමි.

(ද්වේධා විතක්ක සූත්‍රය)

ඒවා මෙනෙහි කිරීමෙන් දැකිය හැකිවනුයේ වෙනස්වීමේ ධර්මතාවයන්මය. වෙනස්වීමේ ධර්මතාවයන් ප්‍රත්‍යක්ෂනොකිරීම ප්‍රත්‍යවීමෙන් සසරගමන ඇතිවූහැටි පෙනෙන්නේය. භවකාරක හේතුප්‍රත්‍යයන් අවබෝධ කරන්නේය. මෙසේ අවබෝධය ලැබිය හැකිවූයේ සිත සමාහිතවූ බැවිනි. සිත තැන්පත්වූ බැවිනි. එසේ සිත තැන්පත් නොවූයේනම් එමසිතුවිලි භව කාරකයන්ම වන්නේය. ඒ අනුව ප්‍රඥාවඇත්තේ, ඇති තැනැත්තෝ, භවකාරක හේතුප්‍රත්‍යයන් ගෙන් ඉවත්වන්නේය. බැහැරවන්නේය. නික්මෙන්නේය”

එකත්පස්ව හුන් “රාධ” තෙරණුවෝ භාග්‍යවතුන් වහන්සේට මෙසේ සැලකළහ.

ස්වාමිනි, සත්ත්ව (ප්‍රාණියා, ජීවියා, සත්ත්වයා) සත්ත්ව’යි කියනු ලැබෙයි. කවරකින් සත්ත්ව’යි කියනු ලැබෙයි ද,

රාධය, රූපයෙහි යම් කැමැත්තක් යම් ඇල්මක්, යම් සතුටක් යම් ආශ්වාදයක්වේද, එහිඇලුනේය. දැඩිව ඇලුනේය. එහෙයින් “සත්ව” යැයි කියනු ලැබේ.

වේදනායෙහි යම් කැමැත්තක් ඇල්මක් ... සංඥායෙහි යම් කැමැත්තක් ... ඇල්මක් ... සංස්කාරයෙහි යම් කැමැත්තක් ඇල්මක් ... විඥාණයෙහි යම් කැමැත්තක්, ඇල්මක්, යම් සතුටක්, යම් ආශාවක්වේද, එහිඇලුනේය, එහි දැඩිව ඇලුනේය, එහෙයින් සත්ත්වයැ'යි කියනු ලැබේ. රාධය. යම්සේ කුඩා දරුදැරියෝ වැලිවලින් ගෙවල්තනා ක්‍රීඩා කරද්ද, යම්තාක් ඒ වැලිගෙවල පහනොවූ ඇලුම් ඇත්තේ, පහනොවූ ආශා ඇත්තේවේද, ඒතාක් ඒ වැලි ගෙවලට ඇළුම්කරති. ලොල්වෙති. ධනයක් මෙන් හඟිති. මමත්වය ඇතිකරති. අයිතිය පෙන්වති.

රාධය, යම්කලෙක කුමර, කුමරියන් ලෙසින් වියපත් වූ දරුදැරියන්, ඒ වැලිගෙවල් කෙරෙහි පහවගිය කැමැත්ත ඇත්තේ, පහවගිය ඇලුම් ඇත්තේ, පහවගිය ප්‍රේමඇත්තේ, පහවගිය හැඟුම්ඇත්තේ, පහවගිය ආශාඇත්තේවේද, එකල්හි ඒ වැලිගෙවල් අතින්ද, පයින්ද, ගසා කඩාබිඳ දමති, වනසති. පෙර පැවති එවන් ක්‍රීඩාවන් ගෙන් බැහැර වෙති.

රාධය, එපරිද්දෙන් තොප විසින් රූපය විසුරුවවි. බිඳදමවු. වනසවු පහකළක්‍රීඩා ඇත්තවුන්වවු. තෘෂ්ණාව ක්ෂය කිරීම පිණිස පිළිපදිවු... වේදනා විසුරුවවු.... සංඥා විසුරුවවු සංස්කාරයන් විසුරුවවු.... විඥාණය විසුරුවවු බිඳදමවු..... වනසවු... ක්‍රීඩාවෙන් බැහැරවවු. තෘෂ්ණාව ක්ෂයකිරීම පිළිපදිවි “රාධ, තෘෂ්ණා” ක්ෂය නිවනයි.

(සත්ත සූත්‍රය)

“රාධය”, රූපය මාරය, වේදනාව මාරය, සංඥාව මාරය, සංස්කාරයන් මාරය, විඥාණය මාරය, “රාධ” මෙසේදක්නා ශ්‍රැතවත් ආයතී ශ්‍රාවකයා රූපයෙහිද කළකිරෙයි. වේදනායෙහිද කළකිරෙයි. සංඥායෙහිද කළකිරෙයි. සංස්කාරයෙහිද කළකිරෙයි. විඥාණයෙහිද කළකිරෙයි. කළකිරෙනුයේ නොඇලෙයි. නොඇලීම හේතුවෙන් පංචඋපාදානස්කන්ධයන් බිඳෙයි. සසරින් මිදුනබවට ප්‍රත්‍යක්ෂඥාණය පහළවෙයි. ජාතියගෙ වීන. බ්‍රහ්මවයතීයෙහිවැස නිමවීය. චතුරායතීසත්‍ය අවබෝධකොට ලද හෙයින් මේ රහත්බව පිණිස කළයුතු අන්තිසිවක් නැතැයි ප්‍රත්‍යක්ෂඥාණයෙනම දැනගනී.

සත්තසූත්‍රය අනුව සත්ත්වයා යනු කවරේදැයි වටහාගත හැකිය. රූප, වේදනා, සංඥා සංස්කාර විඥාණ නම් වූ පංචඋපාදානස්කන්ධයම සත්ත්ව ප්‍රඥප්තිය ලබන බව පැහැදිලිය.

රූප උපදිති - මියයති. වේදනා උපදිති. මියයති. සංඥා උපදිති - මියයති - සංස්කාර උපදිති - මියයති. විඥාණය උපදිති - මියයති.

ඇස හා ස්පර්ශවීමෙන් උපදින රූප මියයන්නේය. කණ හා ස්පර්ශවීමෙන් උපදින රූප මියයන්නේය. දිව .. නාසය ශරීරය හා ස්පර්ශවීමෙන් උපදින රූප මියයන්නේය. පංචස්කන්ධයම උපදින්නේය. මියයන්නේය. පංචඋපාදාන ස්කන්ධයන්ම උපදින්නේය. මියයන්නේය. පංචඋපාදාන ස්කන්ධයන්ම උපදින්නාසේම මියයන්නේය. සිතුවිලිම උපදින්නේය. සිතුවිලිම මියයන්නේය. සංකල්පනාවන්ම උපදින්නේය. සංකල්පනාවන්ම මියයන්නේය.

ශේෂවනකිසිවක් නොවන්නේය. චුතියක් එතැනය. උත්පාදයක් එතැනය. ඇතිවූතැනම නැතිවන්නේය. ඇතිවන රූපයක් නැත. නැතිවූන රූපයක් නැත. උපන්නේ සංකල්පනාවකි. මියගියේ සංකල්පනාවකි. සංකල්පනාවක් නූපන්නේ මියයන්නට සංකල්පනාවක් නොවන්නේය. පහලවනුයේ චුතුප්පාදඥාණයයි. සත්‍යාවබෝධවන්නේය. සංකල්පනාවන් නිවැරදිවනවිට (සම්මාසංකප්ප) මිථ්‍යාව දුරුවන්නේය. නාමරූප නිරෝධවන්නේය. “දුක” නොවන්නේය.

සම්මාවාචා

නිවැරදිදේ කථාකළ යුතුය යන කෙටිතේරුමකි. නිවැරදිදේ කවරේද? වචනය දුශ්චරිතයට හේතුවන්නේය. සිතද දුශ්චරිතයට හේතුවන්නේය. කයද දුශ්චරිතයට හේතුවන්නේය. එහෙයින් සිත, කය, වචනයම මැනවින් හික්මවා ගතයුත්තේය. කථානොකළ යුත්තේ මොනවාද?

මහණෙනි, නන්වැදැරුම් තිරිසන්කථා නොකියවු. එනම්, රජුන්පිළිබඳ කථා, සොරුන්පිළිබඳ කථා, මහාමාත්‍යයන්පිළිබඳ කථා, සේනාවපිළිබඳ කථා, බියපිළිබඳ කථා, වස්ත්‍රපිළිබඳ කථා සෙනසුන්පිළිබඳ කථා මල්දම්, ගඳ, සුවඳ පිළිබඳකථා, නෑයන් පිළිබඳකථා, වාහන පිළිබඳකථා, ගම් නියම්ගම්පිළිබඳ කථා, නගර දනවු පිළිබඳකථා, ස්ත්‍රීන් පිළිබඳකථා, පුරුෂයන් පිළිබඳකථා, සුරයන් පිළිබඳකථා, නානා ස්වභාවඇති කථා, ලෝක නිර්මාණය පිළිබඳකථා, සමුදුර හට ගැනීම පිළිබඳකථා, ශාශ්වත, උච්ඡේදආදී භවාභව පිළිබඳ කථා

හෝ නොකළයුත්තේය. බැනදොඩාගැනීම් නොකළ
යුත්තේය. ඒ කවර හෙයින්ද යත්, මේ කථා වැඩසහිත
නොවේ. මඟබලසරට (කෙලෙසුන් ප්‍රභාණයට)
හේතුනොවේ. ගැලවීමපිණිස නොවන්නේය. විරාග
යපිණිස නොවන්නේය. නිරෝධයපිණිස නොවන්නේය.
නිවීමපිණිස නොවන්නේය. නුවණ වැඩීමපිණිස
නොවන්නේය. සම්බෝධියපිණිස නොවන්නේය.
නිර්වාණයපිණිස නොවන්නේය.

මහණෙනි, පවසන්නේනම් “මේ දුක්ඛය”ම පවසන්න.
“මේ දුක්ඛසමුදයම” පවසන්න. මේ දුක්ඛනිරෝධයම
පවසන්න. මේ දුක්ඛනිරෝධගාමිණී පටිපදාව පිළිබඳවම
පවසන්න. මේ චතුරායඝිසත්‍ය පිළිබඳවම කථාකරන්න.
ඒ කුමක්නිසාද යත්, මහණෙනි මේ ධර්ම කතාවන්
වැඩදායකය. මේ කෙලෙසුන් දුරුකරන බ්‍රහ්මවයඝිවට
මූලිකවන්නේය. මෙය අත්හැරීමට. විරාගය, නිදහස්වීම,
ගැලවීම, තත්ත්වාවබෝධඥාණය, සම්බෝධිය, නිර්වාණය
ලැබීම පිණිසම පවතින්නේය.

මහණෙනි, එබැවින් මෙහිදී මේ “දුක”යැයි
වියයයෙන් අවබෝධකළ යුතුය. මේ දුක්ඛසමුදය’යි වියඝි
යෙන් අවබෝධකළ යුතුය. මේ දුක්ඛනිරෝධය’යි වියඝි
යෙන් අවබෝධකළ යුතුය. මේ දුක්ඛනිරෝධයගාමිණී
ප්‍රතිපදාවය’යි වියඝියෙන් අවබෝධකළ යුතුය.

(නිරව්භිනකථා සූත්‍රයෙනි)

සම්මා කම්මන්ත

මහණෙනි, මෙලොව ඇතැමෙක් සත්ත්වසාතන

කරන්නේවෙයි. හරසුං නිශ්චලකථාවෙහි යෙදෙන්නේවෙයි.
මහණෙනි, මේ කර්මාන්ත විපක්තිය'යි කියනුලැබේ.

(අංගුත්තර නිකාය ආපායික වග්ග)

හෙතෙම සංවර්ගීලයෙන්ද ආවර්ගීලී පැවැත්මෙන්
යුක්තවූයේ ස්වල්පමාත්‍රවූද වරදෙහි බියවන්නේය.
එහෙයින්ම මනාපැවතුම් සිල්වත්කුම ඇතිවූයේ ඉන්ද්‍රියයන්
දමනය කරන්නේය. භෝජනයෙහි ප්‍රමාණය දන්නේය.
සිහිනුවණින් යුක්තවූයේ සිව්පසයෙහි තුන්වැදෑරුම්වූ
ශික්ෂාපදයන්හි සමාදන්වී හික්මීමෙන් යුතුවෙයි.

මේ සසුනෙහි ශ්‍රාවක තෙමේ ප්‍රාණසාතයෙන්
වැළකෙන්නේය. දඬුමුගුරු නොදරන්නේය. ආයුධ
නොදරන්නේය. අකුසල්කියා පිළිකුල් ලෙසින්
බැහැරකරන්නේය. මෙමතීයෙන් යුක්තව, සියළු
සතුන්කෙරෙහි හිතානුකම්පාවෙන් යුක්තව වාසය
කරන්නේය.

හේ අදන්තාදානය හැරදමා, නොදුන්දෑ ගැනීමෙන්
වළකින්නේය. දුන්දෙයම පිළිගන්නාසුළුවූයේ, එයම
ඉවසනසුළුවූයේ නොසොරවූ පිරිසිදු සිතින්යුතුව
වෙසෙයි.

හේ බඹසර රකින්නෙක්වෙයි. ග්‍රමය සිරිතක්වූ
මෙවුන්දමින්බැහැරව හැසිරෙන්නේ එයින් වළකින්නේද
වෙයි.

හේ බොරැකීමෙන් වළකින්නේවෙයි. සත්‍යයම
ප්‍රකාශකරනසුළු වූයේ, සත්‍යයෙන් සත්‍යයමගලපා කථා
කරන්නේය. කියන්නේය. ලොවනොරවටන්නේද වෙයි.

හේ කේලාමි නොකියන්නේය. එකිනෙකා නොබිඳවන්නේය. නොකිවයුතුදේ නොකියන්නේය. එකිනෙකා සමගි කරන්නේය. අසමගිය දුරුකරවා සාමය, සමගිය සමාදානය ඇතිකරවන්නේය. හේ පැළවෙනදෑ, පැළවුනදෑ නොසිඳින්නේය. නොකල්බොජුනින් වළකින්නේය. නටන, ගයන, වයන, විහිළුදසුන් යන මේවායින් වළකින්නේ ය. ඇඟසැරසීමට කරුණුවන මල් සුවඳවිලවුන් දැරීමෙන් වළකින්නේය. පමණඉක්මී උස්අසුන් නොකැපවූ මහඅසුන්ද යන දෙකින්ම වළකින්නේය. රන්, රිදී, මසු, කහවණු පිළිගැනීමෙන් වළකින්නේවෙයි. ස්ත්රීන්, කුමාරිකාවන් පිළිගැනීමෙන් වළකින්නේවෙයි, එළු, බැටළු, ගව, ආදී සතුන් පිළිගැනීමෙන් වළකින්නේවෙයි. කවර හෝ සිවුපාවුන් පිළිගැනීමෙන් වළකින්නේවෙයි. කෙත්වතු පිළිගැනීමෙන් වළකින්නේය. ගිහියනට දූත මෙහෙවර කිරීමෙහිද, ගෙන් ගෙට පණිවිඩ ගෙනයෑමෙහි යෙදීමෙන්ද වළකින්නේවෙයි. වෙළඳ ගනුදෙනුයෙන් වැළකුණේවෙයි. අල්ලස්ගෙන, හිමියන්, නොහිමි කිරීමෙන්, නානා උපායෙන් අනුන්ධවටීමෙන් අගනාදෑය නොඅගනාලෙසින් පෙන්වාකරන මායාවෙහිත් මෙකීනොකී හැම කෙරාටිකකම්වලින් වළකින්නේ වෙයි. අත්පාසිඳීමෙන්ද, මැරීමෙන්ද, රැහැන්ආදියෙන් බැඳීමෙන්ද, සැහැසිකම් කිරීමෙන්ද වළකින්නේ වෙයි.

හේ කුහක කම් කිරීමෙන් වළකින්නේය. වාටු බස් නොදොඩන්නේය. ලාභ සන්කාර ලත් අන් අයගේ සිත් පහදින ක්‍රියාන්ති නිරත නොවන්නේය. සිවුපස සඳහා කයින් බසින් ඇඟවීම් නොකරන්නේය. ලාභාකේක්ෂාවෙන්

අනුනට ගැරහිම් නොකරන්නේය. ලාභයෙන් ලාභය නොසොයන්නේ ය.

(කෙවඬිස සූත්‍රය)

සම්මා ආජීව

ඇතැම් ශ්‍රමණනිකායන්හි මහණබමුණෝ සැදැහැයෙන් දුන් බොජුන්වළඳා නිමිත්තශාස්ත්‍රය, උත්පාතලක්ෂණ, ස්වප්නශාස්ත්‍රය, කායලක්ෂණ ශාස්ත්‍රය, විවිධ යාගහෝම කායභීයන් - අංගවිද්‍යාව, වාස්තු විද්‍යාව භූත විද්‍යාව, භූරි විද්‍යාව, ශක්‍ර විද්‍යාව යන මෙකී හෝ මෙබඳු හෝ තිරශ්චීන විද්‍යායෙන්, මිථ්‍යාඡ්චයෙන් දිවිපවත්වත්ද, මේ සසුනෙහි මහණතෙමෙ, මෙකී මෙබඳුවූද, තිරශ්චීන, මිථ්‍යාඡ්චයෙන් වැළකුනේවෙයි. මෙයද ඔහුගේ මහාශීලයක් වෙයි.

ඇතැම් ශ්‍රමණනිකායන්හි මහණබමුණෝ සැදැහැයෙන්දුන් බොජුන් වළඳා, අසෝදින වන්දුග්‍රහණය වන්නේය. අසෝදින සුයභීග්‍රහණයවන්නේය. අසෝදින හිරු, සඳු, දෙදෙනා නොමගින් යෑම වන්නේය. අසෝදින නැකත්තරු නිසිමගින් යෑමවන්නේය. අසෝදින උල්කාපාතයවන්නේය. දිග්දාහය වන්නේය. භූමිකම්පනය වන්නේය. වැසි නැතිව අහස ගිගිරුම් වන්නේය. සඳු හිරුන්ගේද නැකත්තරුන්ගේ උදාව, බැසීම, කෙලෙසීම, පිරිසිදුබව වන්නේය. වන්දුග්‍රහණය ලොවට මෙබඳුඵල ගෙනදෙන්නේය. සුයභීග්‍රහණය මෙබඳුඵල ගෙනදෙන්නේය. නක්ෂත්‍ර, ග්‍රහණ මෙබඳුඵල ගෙනදෙන්නේය. සඳු, හිරු නිසිමගින්යෑම මෙබඳුඵල

දෙන්තෝය. සඳ, හිරු දෙදෙනා නොමගින් යෑමෙන් මෙබඳුඵල දෙන්තෝය යනාදී වශයෙන් කියනුචෝ මෙබඳු තිරස්චිතවිද්‍යායෙන් මෙබඳු මිථ්‍යාඡ්චයෙන් දිවිපවත්වද්ද, මේ සසුනෙහි මහණතෙමේ මේ හෝ මෙබඳුචු තිරස්චිතවිද්‍යායෙන් මිථ්‍යාඡ්චිකායෙන් වැළැක්කේචේ. මේද ඔහුගේ ශීලයක්චේ.

ආතැම් ශ්‍රමණනියායයන්හි මහණබමුණෝ සැදැහැයෙන්දුන් බොජුන්වළඳා ශාන්තිකර්ම, ප්‍රණිධිකර්ම, භූරිකර්ම, පණ්ඩකයා පිරිමියෙකුකිරීම, පිරිමියා පණ්ඩකයෙකුකිරීම, මතුරුදපා මුවදෙවීම, මතුරුදපා අනුන්නැවීම, සෙන්පතා ශාන්තිකර්ම පැවැත්වීම, දේවකන්නලච්චි, යාදිනිකිරීම, ගිහියන් උදෙසා විවිධාකාරයේ චෛද්‍ය ප්‍රතිකාර කිරීම, කායචිකිත්සක කටයුතුවල නිරතවීම, මේ ආදීචු හෝ මෙබඳුචු තිරස්චිතවිද්‍යායෙන් මිත්‍යාආඡ්චයෙන් දිවිපවත්වන්නේද, මේ සසුනෙහි මහණතෙමේ මේ හෝ මෙබඳු චු තිරස්චිත විද්‍යායෙන්, මිථ්‍යාඡ්චයෙන් වැළකුණේ චෙයි. මෙයද ඔහුගේ ශීලයක්චේ.

කෙචඩ්චය, ඡ් මහණතෙමේ ශීලසම්පන්න චුයේ, ශීලසංචර හේතූයෙන් ඡ්කද අසංචරතාවයකින් පහළචියහැකි බියක් නොදන්නේය.

කෙචඩ්චය, ක්ෂත්‍රියාහිශෝධයෙන්, අභිෂේකලත්, සතුරන් වනසාදමනලද, ක්ෂත්‍රියෙක් කචරඅයුරකින් හෝ ඡ්කදසතුරකු පිළිබද හෝ බියක් නොදන්නේද? ඡ්සේම මහණතෙමේ මෙපරිද්දෙන් ශීලසම්පන්න චුයේ, ශීලසංචර හේතූචෙන් කිසිම ඡ්කද අසංචරයකින් චියහැකි බියක් නොදකී. හේ මේ ආයඡී ශීලස්කන්ධයෙන් සමන්චිතචුයේ

සිය සිත් සතන්හි නිදොස්වූ කායික, චෛතසික සුඛය විඳී. මෙසේ ඒ මහණතෙමේ මිථ්‍යාආර්ථයෙන් මිඳී ශීලසම්පන්නවේ.

(කෙවඬිඬ සුත්‍රය)

සම්මා වායාම

කෙවඬිඬය, මෙසසුනෙහි මහණතෙමේ ඇසින් රූපයක්දැක ශුභාදීවශයෙන් එහි ලකුණු නොගන්නේ වෙයි. ශුභාදීවශයෙන්, අත්පාආදී අවයවයන්ගේ ආකාර සිතට නොගන්නේවේ. යම් කරුණකින් ඇස්වසානොගෙන වසන්නහුගේ චිත්තසන්තානය විෂම, ලෝභ, දොම්නස්ආදී ලාමක අකුසල ස්වභාවයේ ලුහුඬදින්නාහුද, ඒත් ඇසෙහි සංවරය පිණිස හේ පිළිපදී. ඇසෙහි රකී. ඇසෙහි සංවරයට පැමිණේ. කනින් හඬ අසා... නාසයෙන් ගඳ ආග්‍රහණයකොට.. දිවෙන් රස ආස්වාදයකොට... කයින්, කයෙහි හැපෙනදැ ස්පර්ශ කොට... සිතින් ධර්මාලම්භන දැන, ශුභාදී වශයෙන් ඒවායේ ලකුණු ගන්නේ නොවේ. ශුභාදී වශයෙන් අත්පා ආදී අවයවයන්ගේ ආකාර සිතට ගන්නේ නොවේ. යම් කරුණකින් කන ය... නාසය, දිව... කය... සිත, සංවරකොට නොගෙන වසන්නහුගේ චිත්තසන්තානය, විෂමලෝභ දොම්නස්ආදී ලාමක, අකුසල ස්වභාවයේ ලුහුඬදින්නාහුද, ඒ කනෙහි, නාසයෙහි දිවෙහි, කයෙහි, සිතෙහි සංවරය පිණිස වෙරගනී, කන... නාසය... දිව... කය.... සිත... රකී. එහි සංවරයට පැමිණේ. හේ මේ ආයඝී වූ ඉන්ද්‍රියසංවරයෙන් සමන්විතවූයේ සිය සිත්සතන්හි

කෙලෙසුන් මිශ්‍රනොවීමෙන් වූ පිරිසිදු අධිවිත්ත සුඛය විඳී. කෙවඬිඬය, මෙසේ වනාහි මහණතෙමේ ඉන්ද්‍රියන්හි වැසුදොර ඇත්තේවේ.

(කෙවඬි සූත්‍රය)

සම්මා සති

කෙවඬිඬය, මහණතෙමේ කෙසේනම් සමාස්සමාති සම්ප්‍රජානයෙන් (සිහිනුවණින්) සමන්විතවේද යත්, මේ සස්තෙහි මහණතෙමේ ඉදිරියට යෑමෙහි, පෙරළා ඊමෙහි මනානුවණින් දැනම (එය) කරනුයේ වෙයි. ඉදිරිය බැලීමෙහි, අනු දික් (වටපිට) බැලීමෙහි මනානුවණින් දැනම (එය) කරනුයේ වෙයි. අත්පා ආදිය හැකිලීමෙහි, දිගුකිරීමෙහි, නුවණින්දැනම (එය) කරනුයේ වෙයි. සඟළසිවුරද, පාත්‍රයද, සෙසුසිවුරුද දැරීමෙහි නුවණින් දැනම කරන්නේ වෙයි. ආහාරගැනීමෙහි, පැන්බීමෙහි, ආදිය රසවිඳීමෙහි නුවණින්දැනම කරනුයේවෙයි. මළු පහකිරීමේදී නුවණින්දැනම කරනුයේවෙයි. ගමනෙහි, සිටීමෙහි, හිඳීමෙහි, නිඳීමෙහි, කථාකිරීමෙහි, නොබිණීමෙහි, නුවණින්දැනම කරනුයේවෙයි. කෙවඬිඬය, මෙසේ මහණතෙම සිහිනුවණින් සමන්විත වෙයි.

කෙවඬිඬය, මේ සස්තෙහි මහණතෙමේ කාය පරිහරණයට ප්‍රමාණවූ සිවුරින්ද, කුක්ෂි පරිහරණයට (කුසට) ප්‍රමාණවූ ආහාරයෙන්ද සතුටුවෙයි. හේ යම් තැනකට නික්මයේද, අටපිරිකර පමණක් ගෙනම නික්මෙයි. අත්තටුඇති කුරුළුතෙමේ යම් යම් තැනක පියඹායේ නම්, පියාපත්බර සහිතවම, යම්සේ පියාඹාද,

එසේම ඒ මහණතෙම කායපරිහරණයට ප්‍රමාණ සිවුරින්ද, කුක්ෂිපරිහරණයට ප්‍රමාණවූ ආහාරයෙන්ද සතුටු වී පාසිවුරු (අටපිරිකර) පමණක් රැගෙනම යයි.

කෙටඬියය. ඒ මහණතෙමේ මේ ආයච්ඡිල ස්කන්ධයෙන්ද, සමන්විතවූයේ, මේ ආයච්ඡිලය සමන්විතවූයේ. මේ ආයච්ඡිලයෙන්ද සමන්විත වූයේ ආරණ්‍ය, වෘක්ෂමූල, පර්වත, කඳුරැළි, ගිරිගුහා ,සොහොන්, වනපෙත්, එළිමහන් සිදුරුලෙන් යන මෙකී ජනගුහා කිසි සෙනස් නක් හජනය කරයි. හේ පිඬු සෙවීමෙන් පෙරළාආයේ, දන්වැළඳීමෙන් අනතුරුව පලක්බැඳ උඩුකය කෙළින් පිහිටුවා කමටහනට යොමු කොට සිහිඑළවා හිඳී.

හේ පංචඋපාදානස්කන්ධය (ලොව) කෙරෙහි ඇල්ම හැරදැමීමෙන්, යටපත් කිරීමෙන් පහවූ අවිද්‍යාවෙන් යුත්සිතින් වෙසෙයි. අවිද්‍යාවකෙරෙන් සිත පිරිසිදුකෙරේ. ක්‍රෝධය, භයහැර ව්‍යාපාදරහිත සිතැත්තේ සියළු පණඇති සතුන්කෙරෙහි හිතානුකම්පාඇතිව වෙසෙයි. පසුබෑම (චීනමිද්ධය) හැරලූයේ, දිවා රෑ දෙකෙහිම දුටු එළිය හඳුනනු හැකි පිරිසිදු සංඥා ඇත්තේ, සිහියෙනුත්, නුවණිනුත් යුක්තව වෙසෙයි. චීනමිද්ධය කෙරෙන් සිත පිරිසිදුවූයේ සිත නොසන්සුන්බවත් පසුතැවිල්ලත් සිතින්දුරලා, නොසන්සුන්බැවින් තොරව සන්සිඳුණු විත්තසන්නානය ඇත්තේ පසුතැවිලි, කුකුභලය දෙක කෙරෙන් සිත පිරිසිදුකෙරෙයි. සැකයදුරලා, පහවූ සැකඇත්තේ කුසල්දහමෙහි සැකනොකරනුයේ සැකය කෙරෙන් හිත පිරිසිදුකරයි.

ඒ මහණතෙමේ විතර්ක, විචාරයන්ගේ සංසිද්ධිමෙන්, සියසන්තානයෙහි උපන්, සියසන්තානය පහදවන, ශ්‍රද්ධාව හා එක්වයෙදුණ සිත එකඟබව ඇති විතර්කනැති සමාධියට එළඹෙන්නේය.

(කෙවඩ්ඨ සූත්‍රය)

සම්මා සමාධිය

මේ සසුනෙහි මහණතෙමේ ආරණ්‍ය, වාක්ෂමුල පර්වත කන්දර ගිරිගුහා, තැනිතලා වනප්‍රස්ථ හිස්භූමි ජනගුණාවූ සෙනසුනක් ඇසුරුකෙරේ. කයෙහුද විචේකීව හිඳි. තනිවම ගමට පිඬුසිඟා යයි. තනිවම ආපසු එයි. හුදෙකලාවම කායවිචේකයද විත්තවිචේකයද පවත්වයි.

පළමුවන ධ්‍යානයට සමවන්හුගේ සිත, නීවරණයන් ගෙන් වෙන්වෙයි. දෙවැනි ධ්‍යානයට සමවන්හුගේ සිත, විතර්ක විචාරයන්ගෙන් වෙන්වෙයි. තුන්වැනි ධ්‍යානයට සමවන්හුගේ සිත, ප්‍රීතියෙන් වෙන්වෙයි. සතරවැනි ධ්‍යානයට සමවන්හුගේ සිත, සුවදුක්දෙකින් වෙන්වෙයි. ආකාසානඤ්චායතනයට සමවන්හුගේ සිත රූපසංඥා, පටිසසංඥා, (කෝපසංඥා) නානත්තවසංඥාවෙන් වෙන්වෙයි. විඤ්ඤානඤ්චායතනයට සමවන්හුගේ සිත ආකාසානඤ්චායතන සංඥාවෙන් වෙන්වෙයි. අකිඤ්චඤ්ඤායතනයට සමවන්හුගේ සිත විඤ්ඤානඤ්චායතන සංඥාවෙන් වෙන්වෙයි. නෙවසඤ්ඤා නාසඤ්ඤාටතනයට සමවන්හුගේ සිත අකිඤ්චඤ්ඤායතන සංඥාවෙන් වෙන්වෙයි. සෝවාන්හුගේ සිත සක්කායදාජටියෙන්, කුතුහලයෙන් ශීලය වරදවා

ගැනීමෙන් හා ඒ සමඟ යෙදෙන කෙලෙසුන්ගෙන්ද වෙන්වෙයි. සකාදාගාමිහුගේ සිත නොහික්මුණ කාමරාග සංයෝජනයෙන් පටිස(කෝප/බිය)සංයෝජනයෙන් සත්ත්වයාතුළ නැවත නැවත උපදනා ක්ලේශයන් (කාම රාග - පටිස - මාන - දිට්ඨි විචිකිච්ඡා - භව රාග - අවිජ්ජා) ගෙන් වෙන්වෙයි.

අනාගාමිහුගේ සිත සියුම්වූ සියළු සංයෝජනයන් ගෙන් වෙන්වෙයි. සියළු ක්ලේශයන්ගෙන් වෙන්වූයේ වෙයි.

රහත්හුගේ සිත රූපරාගයෙන්, අරූපරාගයෙන් මානයෙන්, නොසන්සුන්බවින් අවිද්‍යාවෙන් සියළු ක්ලේශයන්ගෙන් හා සර්වසංස්කාර නිමිත්තයන්ගෙන්ද වෙන්වූයේ වෙයි.

(මහානිද්දේශපාලිය)

කෙවඬියය, එපරිද්දෙන්ම මහණතෙමේ මෙසේ සමාධිගත සිත පිරිසිදු කල්හි, දීප්තිමත්වූ කල්හි, කෙලෙස ප්‍රහීණවූකල්හි, උපක්ලේශයන් පහවූකල්හි විදර්ශනාඥාණය පිණිස සිත අහිමුබකරයි. ඒ අතට නමාහරයි. හෙතෙම “මගේ” මේ කය වූකලී රූපීය, සතරමහාභ්‍යතයින්ගෙන් හැඳුනේය. මාපියන්ගේ ශුක්‍රශ්‍රෝණිතයෙන් නිපන්තේය. බත්කොමු ආදී අහරින් වැඩුණේය. අනිත්‍යබවද, දුගඳහරනට සුවදවිලවුන් ඉලියයුතු බවද, ලෙඩ දුරලනුවට පිරිමැදීම් වැනිදෑ කළයුතුබවද, ඒ කළත් වේදනාබවද, විසිරෙනබවද, යන මේදෑ ස්වභාවකොට ඇත්තේය. මාගේ මේ සිතද මෙහි ලැගගත්තේය. මෙහි බැඳුනේයැ’යි මෙසේ දැනගනියි. හේ

මෙසේ එකඟවූ සිත පිරිසිදුවූ කල්හි අන්සන්ත්වයන්ගේ සිත් පිරිසිදු දක්නා නුවනපිණිස සිත යොමුකෙරෙයි. හේ අන් සන්ත්වයන්ගේ සිත සියසිතින් පිරිසිදුදැනියි. රාගසහිත සිත, රාගසහිත සිතැයිද, දැනගනී, රාග රහිත සිත, රාගරහිත සිතැයි දනී. ද්වේශසහිත සිත, ස්වේශසහිත සිතැයි දනියි, ද්වේශරහිත සිත ද්වේශරහිත සිතැයි දනියි. මෝහසහිත සිත මෝහසහිත සිතැයි දනියි. මෝහරහිත සිත, මෝහරහිත සිතැයිද දැනගනී. හැකුළුණු (සංකම්ප්ත) සිත හැකුළුණුසිතැයි දනියි. විසිරුණු (විකම්ප්ත) සිත විසිරුණුසිතැයි දනියි. රූපාවචරසිත රූපාවචරසිතැයි ද, අරූපාවචරසිත අරූපාවචරසිතැයි දනියි. යළිඋපත සිදුකළහැකි සිත (සඋත්තරසිත) යළිඋපත සිදුකළහැකි සිතැයි දනී. යළිඋපත සිදුනොකරන සිත යළිඋපත සිදුනොකරන ශ්‍රේෂ්ඨ සිතැයි දනියි. තැන්පත් නොවූනසිත තැන්පත් නොවූන සිතැයි දනියි. තැන්පත්වූ සිත තැන්පත්වූ සිත යැයිද දනී. නොමිදුණු (අවිමුක්ත) සිත, නොමිදුණු සිතැයි දනියි. මිදුණු සිත (විමුක්ත සිත) විමුක්ත සිතැයි දනියි.

ආකාසාවඤ්ඤායතනයෙනිද ආස්වාද තිබේ.

අකිඤ්චඤ්ඤායතනයෙනිද ආස්වාද තිබේ.

විඤ්ඤාණවඤ්ඤායතනයෙනිද ආස්වාද තිබේ.

නෙවසංඥානාසංඥායතනයෙනිද ආස්වාද තිබේ.

ආස්වාද පවතිනුයේ කොතැනකද? එය භව කාරකවේ. යළිඋපත ඇතිකරවන්නකි. එහෙයින් මේ ධ්‍යානඵලවලට සමවැදීමෙන් හෝ “නිවන” ප්‍රත්‍යක්ෂකළ නොහැකිය.

“ඇවැත්නි, භව නිරෝධය නිර්වාණය, භව නිරෝධය නිර්වාණ’යි අන්සංඥාවක් උපදනේය. ආත්මසංඥාවක් නිරුද්ධවන්නේය. ඒ කෙසේද?

ඇවැත්නි ගිනිගත් රුක්පොකු, ගින්නෙහිම අන්ගිනිසිලෙක් උපදවන්නේය. අන් ගිනිසිලක්ම නිරුද්ධවන්නේය.

ඇවැත්නි එපරිදිම භවනිරෝධය, නිර්වාණය, භවනිරෝධයම නිර්වාණයය’යි ආත්මසංඥාවක් උපදවන්නේය. ආත්මසංඥාවක් නිරුද්ධවන්නේය.

ඇවැත්නි, එසමයෙහි මම භවනිරෝධය නිර්වාණය යයි යන සංඥාඇතියෙම් වූයෙමි.”

(සාරිපුත්ත සූත්‍රයෙනි)

මහණෙනි, යමෙක්හි පාරිච්ඛාතුව නැද්ද, අපෝධාතුව නැද්ද, තේජෝධාතුව නැද්ද, වායෝධාතුව නැද්ද, ආකාසාවඤ්ඤායතන සිතනැද්ද, නෙවසංඥා නාසංඥායතන සිතනැද්ද, මේ (ස්කන්ධ) ලෝකය නැද්ද, මෙයින් උපදනා අන්‍ය (ස්කන්ධ) ලෝකයකුත් නැද්ද, එහි අඳුරක් නැතිබැවින් අඳුර දුරලන්නට සඳු හිරු දෙදෙනෙකුත්නැද්ද, එසේවූ ඒ ආයතනය මාර්ගඵල සිතට අරමුණුවන නිවන ඇත.

මහණෙනි, එහි කිසිවකුගේ ඊමක් - යෑමක් සිටීමක් මරණයක් මැරීඉපැත්මක් නොකියමි. මෙය කිසිවක නොපිහිටි, ප්‍රයත්නයන්ගෙන් නොපවත්නා,

කිසිම අරමුණක නොඑල්ලෙන, දහමකි. මෙයම දුකෙහි කෙළවරය.

(පළමු වන නිර්වාන සූත්‍රය)

ඇවැත්නි, මෙහි මම නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනය සර්වප්‍රකාරයෙන්ම ඉක්මවා සඤ්ඤාවෙදයිතනිරෝධයට එළඹ වෙසෙමි. ඇවැත්නි ඒ මට හෝ මම සඤ්ඤාවෙදයිතනිරෝධයට එළැඹවෙසමි'යි හෝ මම සඤ්ඤාවෙදයිතනිරෝධයට සමවදිමි'යි හෝ මම සඤ්ඤාවෙදයිතනිරෝධයෙන් නැඟී සිටියෙමි,යි හෝ මෙබඳු සිතක් නොවේ.

(නිරෝධසමාපත්ති සූත්‍රයෙනි)

සෝතාපත්ති මග

ඇවැත්නි, හේතුවෙන් උපදින යම් ධර්මතාවයක් ඇත්තේද? ඒවායේ හේතුව තථාගතතෙමේ වදාලේය. ඒවායේ යම් නිරෝධයක්වේද එයද වදාලේය. මහාශ්‍රමණතෙමේ මෙබඳුවාද ඇත්තේය. යනුවෙන් ආයාහික්ෂුව මේ ධර්මක්‍රමය මාහට පැවසියයි ශාරිපුත්‍රපරිභ්‍රාජකතෙමේ මුගලන් පරිබ්‍රාජකයාහට පැවසිය.

ඉක්බිති මුගලන් පරිබ්‍රාජකයාහට මේ ධර්මක්‍රමය අසා, රාගාධි රජස්පහවූයේ, කෙලෙස්පහවූයේ, යමක් හටගැනීම ස්වභාවයකොට ඇත්තේද? ඒ සියල්ල නිරුද්ධවීම ස්වභාවයකොට ඇතැ'යි යන සෝතාපත්ති මග්ගඤ්ඤාණය උපන්නේය.

මෙසේ, මෙපමණක්ම වුවත් එයමධර්මයවේ. බෙහෝදෙනා විසින් අනන්තවූ අප්‍රමාණකලක් නොදුටු ශෝකය ඉක්මවාගිය ඒ නිර්වාණපදය මුගලන් පරිබ්‍රාජක තෙමේ අවබෝධකළ සේක.

(චිත්‍ය පිටකය)

මහණෙනි, යම්කලක රූප, වේදනා, සංඥා, සංස්කාර, විඥාණ, මනසයන මේ සයනැන් පිළිබඳව ආයඤ්චාවකයාගේ සැකය ප්‍රහීනවූයේවේ නම්, දුකෙහිත්, ඔහුගේ සැකය ප්‍රහීනවූයේ වෙයි. දුක හටගැනීමෙහිත්, ඔහුගේ සැකය ප්‍රහීනවූයේවෙයි. දුක නැවැත්වීමෙහිත් ඔහුගේ සැකය ප්‍රහීනවූයේවෙයි. දුක පමුණුවන පිළිවෙතෙහිත් ඔහුගේ සැකය ප්‍රහීනවූයේවේ.

මහණෙනි, අපායෙහි නොවැටෙනසුළු නියතවූ සම්බෝධිය පිහිටකොට ඇති මේ ආයඤ්චාවකයා සෝතාපත්තයැයි කියනු ලැබේ.

(සොතාපත්ත වග්ග - සංයුක්ත නිකාය)

මහණෙනි,
ඇසඅනිත්‍යය, පෙරළෙනසුළුය. වෙනස්වනසුළුය.
කනඅනිත්‍යය. පෙරළෙනසුළුය. වෙනස්වනසුළුය.
නැහැයඅනිත්‍යය. පෙරළෙනසුළුය. වෙනස්වනසුළුය.
දිවඅනිත්‍යය, පෙරළෙනසුළුය. වෙනස්වනසුළුය.
කයඅනිත්‍යය, පෙරළෙනසුළුය. වෙනස්වනසුළුය.
මනසඅනිත්‍යය. පෙරළෙනසුළුය. වෙනස්වනසුළුය.

මහණෙනි, යමෙක් මේ ධර්මතාවයන් මෙසේ විශ්වාසකරයිද, පිළිගනියිද, ස්ථිරලෙසින් වටහාගනියිද, ඒ පුද්ගලතෙමේ ශ්‍රද්ධාව, ධනයකොට ඇත්තේයැයි කියනුලැබේ. හෙතෙම ආයඨිමාර්ගයට පිවිසියේය. සත්පුරුෂභූමියට වැදගත්තේය. පෘථග්ජනභූමියට ඉක්ම ගියේය. බැහැරකළේය.

යම් කර්මයක්කොට නිරයටවේව'යි තිරිසන් යෝනියටවේව'යි. ප්‍රේත විෂයටවේව'යි. උප්පත්ති ලැබීමට හේතුවන්නේනම් එවන් කර්ම නොකළයුත්තේය. ඉන් බැහැරවියයුත්තේය. යම්තාක් සෝතාපත්තිඵලය සාක්ෂාත්නොකෙරේද? ඒතාක් කලුරියකරන්නට (මිය යන්නට) ද සුදුසු නොවේමය.

මහණෙනි, යමෙකු ධර්මවිදර්ශනා අවබෝධවූයේ දැනීමඇතිවූයේ, වැටහීමඇතිවූයේ, කාරණාවන් පිළිබඳ ඉවසීමඇතිවූයේ, ධර්මමාර්ගයට බැසගත්තේ ධම්මානුසාරී (ධර්මයහඳුනා ඒඅනුව ජීවත්වන්නා)යැයි කියනු ලැබේ.

හෙතෙම පිළිගත් ආයඨිපිළිවෙන් අනුව ආයඨිමාර්ගයට පිවිසිපිටියේ වෙයි. සත්පුරුෂභූමියට බැසගත්තේය. පෘථග්ජනභූමිය ඉක්මවූයේය.

යම් කර්මයක්කොට නිරයට හෝ තිරිසන්යෝනියට හෝ ප්‍රේතවිෂයට හෝ එළැඹ, උප්පත්තිය සිදුවන්නේනම් එවන් කර්ම සිදුනොකළ යුත්තේමය. යම්තාක් සෝතාපත්තිඵලය ප්‍රත්‍යක්ෂ නොකෙරේද, සාක්ෂාත්

නොකෙරේද, ඒතාක් කලුරියකරන්න. (මිය යන්නට) නුසුදුසුය.

මහණෙනි, යමෙක් මේ ධර්මවිදර්ශනානුවණින් දන්නම් මෙසේ දකිනම් ඒ තැනැත්තේ සෝතාපන්නයැයි කියනු ලැබේ. හෙතෙම සතරඅපායෙහි නොවැටෙන්නේය. නියත ධර්මාවබෝධයෙන් යුතු හෙතෙම සම්බෝධිය පිහිටකොට ඇත්තේය.

(චක්ඛු සූත්‍රය)

උත්පාදය, සංස්කාරය හා අනුත්පාදය නිවන'යි. දතයුතු රූපස්කන්ධය, ආහාරය සමුදයකොට ඇත්තේය. වේදනා, සංඥා සංස්කාරයෝය. යන තුන් ස්කන්ධයෝ ස්පර්ශය සමුදයකොට ඇත්තේය. විඥාණ ස්කන්ධය නාමරූප සමුදයකොට ඇත්තේය.

(පටිසම්භිදා මාර්ගය)

පින්වත් ආනන්දය, මෙයම හේතුවය. මෙයට මූලික කාරණය මෙයමය. විඥාණයට උපකාරවන ධර්මය, එනම් නාමරූපයයි.

නාමරූප ප්‍රත්‍යකොටගෙන විඥාණය පැවැතීමය. විඥාණය රූප ප්‍රත්‍යකොටගෙන නාම පැවැතීමය.

(මනා නිදාන සූත්‍රය)

සාමාන්‍ය මිනිසාගේ ඉපදීම යනු, සංසාරික ජීවිතයේ බරපතල සකස්වීමකි. එහෙත් ඔහු ඉපදීමකට හේතුවූ අභ්‍යන්තරික පසුබිම කිසිසේත් නොදනී. හේතුවල දහමක ක්‍රියාකාරීත්වය තුළින් ඉපදීම සිදුවන බව ඔහු නොදනී.

යථාස්වභාවය අවබෝධකර ගන්නා ශ්‍රැතවත් ආයඝ්‍රාවකයා කිසිවකට නොඇලී, සියල්ලෙන්ම නිදහස් වෙයි.

(ජාති ධම්ම සූත්‍රය)

**භවේතෝ අසති ජාති භෞතී
භව නිරෝධා - ජාති නිරෝධෝ**

භවය නිරුද්ධවීමෙන් ඉපදීමනිරුද්ධ නොවන්නේය.
භවය නැතිකළහි - ඉපදීම නිරුද්ධවන්නේය.

(ගෝතම සූත්‍රය)

ස්වාමීනි, භවය යනුවෙන් ධර්මකරුණක් කියනුලැබේ.
භවය ඇතිවන්නේ කුමන කරුණු පදනම්කරගෙනද?

පින්වත් ආනන්දය, කාමධාතුවෙහි විපාක වින්දයුතු කර්මයක් සකස්වී නැතිනම්, කාමභවයක් කියාදෙයක් ගැන කථාවක් කළහැකිද?

ස්වාමීනි, එසේ කළනොහැකි වන්නේමය.

මෙසේ පින්වත් ආනන්දය, කර්මය කුඹුර වේ. (කම්ම කෙත්තං) විඥාණය පැලවනදෙය වේ. (විඥාණං බීජං) තණ්හාව පැලහටගන්වන වුවමනා ජලයවේ. (තෘෂ්ණා සීනේ හෝ) අවිද්‍යාවෙන් වැසීගිය තණ්හාවෙන් බැදීගිය සත්ත්වයන්ගේ විඥාණය හීනධාතුවෙහි පිහිටියේය. වේතනාව හීනධාතුවෙහිම පිහිටියේය. ප්‍රාර්ථනය හීනධාතුවෙහිම පිහිටියේය.

මේ ආකාරයට, මත්තෙහි යළිත් භවයක් හේතුකොටගෙන ඉපදීම සිදුවන්නේය.

(අංගුත්තර නිකාය - නික නිපාතය)

එසේ නම් හවය යනු ඉපදීමනොව ඉදීමට හේතුවනදේය.

මහාකොට්ඨික තෙරණුවෝ සැරියුත්හිමියන්ගෙන් මේ ප්‍රශ්නය ඇසූහ.

ප්‍රිය ආයුෂ්මතුනි, අනාගතයෙහි යළිත් හවයක් සකස්වීමෙන් ඉපදෙන්නේ කෙසේද? එයට සැරියුත් මා හිමියන් වදාලේ, ඉතාමත් පැහැදිලි පිළිතුරකි.

ප්‍රිය ආයුෂ්මතුනි, අවිද්‍යාවෙන් වැසීගිය, තණ්හාවෙන් බැඳීගිය සත්ත්වයන්, උපනුපන්නැන සතුවත් පිළිගැනීම හේතුවෙන් මෙසේ අනාගතයෙහි යළිත් හවයක් සකස්වීමෙන් ඉපදීම සිදුවෙයි.

ඉන්පසුව කොට්ඨික තෙරුන් විමසුවේ....”

ප්‍රිය ආයුෂ්මතුනි, අනාගතයේ යළිත් හවයක් සකස් නොවීමෙන්, ඉපදීම ඇතිනොවන්නේ කෙසේද?

ප්‍රිය ආයුෂ්මතුනි, අවිද්‍යාවඳුරුවීමෙන් (උතුම් අරහත්ඵලය නම්වූ) විද්‍යාව පහළවීමෙන් තණ්හාව නිරැද්ධවීමෙන් මෙසේ අනාගතයට යළිත් හවයක් සකස්නොවීමෙන් ඉපදීමක් ඇති නොවේ.

(මහාවේදැල්ල සූත්‍රය)

දෙවියෙක්

ස්වාමිනී...

සියළු ආසුවයන් නැසූ, යලි පුනර්භවයක් නැති රහත්වූ මහණෙකු, මම කියමි කියාත් “මට” ය කියාත්, කියනි, ඒ කෙසේනම් වේද?

භාග්‍යවතුන්වහන්ස, සිවුමඟින්කළ කිසඟුති ආසුචයන්නැසූ, අවසන් ශරීරයදරන , යම් රහත්මහණෙක් වේද? ඒ මහණතෙමේ මානයට පැමිණ හෝ “මම” කියමි’යි කියාත් කියන්නේද? හෙතම “මට කියති” කියාත් කියන්නේද?

භගවත්හු

දේවතාවුනි, ප්‍රභීණවූ මානඟුති ඔහුට, මානය ඟුතිවීමක් නොවන්නේය. ඔහුවිසින් මානය ඟුතිවන සියළුකෙලෙසුන් වෙසෙසින් නසනලද්දාහ. මනානුවණ ඟුති හෙතෙමේ මඤ්ඤනාවන් ඉක්මවූයේය. හෙතෙම මම “කියමි” යි කියාත් කියන්නේය. හෙතෙම මටකියති’යි කියාත් කියන්නේය. දක්ෂවූ ඒ රහත්තෙමේ ලෝකයෙහි ව්‍යවහාරය දැන, ව්‍යවහාර මාත්‍රයන් පමණක්ම ව්‍යවහාර කරන්නේය.

(අරහත්ත සූත්‍රය - සංයුක්ත නිකාය)

රාගාධික්ලේශ මේ හැම එකක්ම ගින්නක්, බුදුපියාණන් වහන්සේ වදාලේ “හව නිරෝධය” “නිවන” බවයි. නිවන කියන්නේ හව නිරෝධය පිළිබඳ ප්‍රත්‍යක්ෂයයි.

වර්තමානයේ බොහෝ දෙනෙකු කරනුයේ රාග දෝෂ මෝහගිනි නිවාගැනීම නොව ඒවා නිවියහැකිලෙස අදහාගත් වැරදිකුම භාවිතා කරමින් තවාගැනීම පමණි. එය හරියට ගිනිඅඟුරු ඟුති තැනකට සමීප වූණ කුෂ්ඨරෝගියෙකු එතැන ඉදගෙන තමන්ගේ වේදනාවන් නැතිකරගන්න දරන උත්සාහයක් වගේ

(මාගන්ධි සූත්‍රයෙනි)

කුෂ්ඨරෝගියා එතැන ඉඳගෙන කරන්නේ කුමක්ද?
නිවාගන්න එක නොවෙයි. තවාගන්න එකයි. ඔහුගේ
වේදනාවල ඵයින් පහවෙන්නේ නැහැ.

* * *

මේ සමාස්තය කුමක් සඳහාද?

මේ සමාස්තය සසරආවරෝධය (නිබ්බිදාව)
සඳහායි.

නිබ්බිදාව කුමක් සඳහාද?

විරාගය (ඇල්ම අත්හැරීම) සඳහායි,

විරාගය කුමක් සඳහාද?

විමුක්තිය (නිවන) සඳහායි.

නිවන කුමක් සඳහාද?

රාධය, නුඹ මේ ප්‍රශ්නවල සීමාවක් ඉක්මවාගියා.
ඒකයි ඔයවිදියේ ප්‍රශ්නයක් ඇහුවේ. මේ ශාසන
බ්‍රහ්මචරියාව, නිවනෙහිම ගැලී තිබෙනවා. හරියට ගංගාව
මුහුදට ගලායන්නා වගේ, නිවන පරමනිෂ්ඨාවකරගෙන
තිබෙනවා.

(රාධ සුත්‍රයෙන්)

මේ සත්‍ය අවබෝධකරන්න අමුතු එකක් ඇතින්
දකින දෙයක් අවශ්‍ය නැහැ. මේ ආයතී ආශ්වාංගික
මාර්ගය යම් අවස්ථාවකදී සම්පූර්ණ කළා නම් එතැනම
නිවන.

විභාග ප්‍රශ්නපත්‍රයට පිළිතුරු ලිව්වානම්, ඒවා පරීක්ෂාකර බලා ප්‍රතිඵල නිකුත්කරන තෙක් ඉන්න ඔබේ. මේ ආයතී පරීක්ෂණයෙන්, විභාගයට පිළිතුරු සැපයූ ක්ෂණයෙහිම විභාගයෙන් සමත්, අමුතුසහතික අවශ්‍යනැහැ. රහතන්වහන්සේලා ප්‍රත්‍යක්ෂයලබා ඉවරයි. ඒ නිසා තමයි නිවන සාක්ෂාත්කළයුතු ධර්මයක් කියලා කියන්නේ. ඉන්මවාරියාවත් අවසානයයි. ජාති, ජරා, මරණ ඒහැම එකක්ම නිදහස්, ඒ ප්‍රත්‍යක්ෂයලබා අවසානයයි.

කටුකුරුන්දේ ඤාණානන්ද හික්ෂු
(නිවනේ නිවීම)

මොකටද නිවන්ලබන්නේ? කියා කෙනෙකු අහන්නට පුළුවනි. ඔකට උත්තර හොයන්න ගිහිල්ලා සමහරු අතරමංවෙනවා.

තණ්හාවෙන් ඉදිරිපත්වන හැමදෙයකම ඉදිරියටයෑමක් තියෙනවා. පරමාර්ථයක් අපේක්ෂාවක් බලාපොරොත්තුවක් තියෙනවා. නිවනෙහි එවන් පරමාර්ථයක් නැහැ. තණ්හාව ක්ෂයකිරීමම අරමුණ කරගත්තොත් - ඒ තණ්හාව ක්ෂයවන අවස්ථාවේදී තවත් කරන්නදෙයක් නැහැ. ඒකයි ස්වභාවය. ඒකයි ධර්මතාවය. ඒකයි සත්‍යය. ප්‍රත්‍යක්ෂකළ යුත්තේද එයයි. තෘෂ්ණා සිත්වලින් බැහැරවූ කෙලෙස්සිතුවිලි බැහැරකර, සිත නොසැලෙන තත්වයට පැමිණිකළ, ආසුචයන්ගේ ක්ෂයවීම පිළිබඳ, විදර්ශනා සිතට එළැඹෙයි. හේ මෙය දුකක්බව ඇතිසැටියෙන් දැනගනියි. දුක ඇතිවීමේ ස්වභාවයද දැනගනියි. දුක නැතිකිරීමේ ස්වභාවයද දැනගනියි. හෙතෙම ආසුචයන්ගේ ස්වභාවයන් දන්නාහෙයින් මේ

ආප්‍රවයෝග්‍යයි දැනගනියි. ආප්‍රව නිරෝධයද දැනගනියි. මෙසේ අවබෝධය ලබන ඔවුනගේ සිත, කාමාප්‍රවයන්ගෙන් බැහැරවෙයි. (මීදෙයි) කාමාප්‍රවයන් බැහැරවුවිට, එසේ කාමාප්‍රවයන් බැහැරවීම පිළිබඳ ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා ඥානය පහළවෙයි. සත්‍යාවබෝධය පිණිස සොළොස්ආකාර කෘත්‍යභාවයන්හැර අනෙක් මාර්ගයක් නැතැයි දැනගනියි. දුක්ඛසමුදය, නිරෝධමාර්ග, සත්‍යසතර සෝවාන්සකාදාගාමී, අනාගාමී, අරහත්, මාර්ගසතර ප්‍රභාණ පරිඤ්ඡා, සවිඡ්චරියා භාවනා කෘත්‍යසර වශයෙන් දනී. ජාතිය ක්ෂයවීයැයිද බ්‍රහ්මචාරියාවෙහි හැසිරීම් නිමවීයැයිද දැනගනී.

සන්දක

සන්දක තොපට උපමාවක් පවසමි. මෙළොව ඇතැම් ප්‍රඥාවන්ත මිනිසුන් උපමාවක් තුළින්ද නිසිඅරුත දැනගනියි. කවරෙකුගේ හෝ අන් පා සිදදමා ඇත්තේ යැයි ගනිමු. එවන් තැනැත්තෙකු ඇවිදීමට සිතන්නේවුවද, නැඟිටුවීමට සිතන්නේවුවද, නිදන්නට සිතන්නේවුවද, නිදිවරන්නට සිතන්නේවුවද, ඔහුගේ අත්පා සිදදමා ඇත්තේමය. ඒ බැව්දකින ඔහු, තමාගේ අත්පා සිදදමා ඇතිබව ප්‍රත්‍යක්ෂකරගනී. එලෙසින්ම සන්දකය, ආප්‍රවයන් ක්ෂයකළ බඹසරවසා නිමකළහැකි සියල්ලකර නිමාවූ, සසර බරින්නිදහස්වූ සැහැල්ලුවූ හව සංයෝජනයන් ක්ෂයකර රහත්බවඇති මහණෙක්වේද, හෙතෙම ඇවිදිනවිටද, නැඟිසිටිනවිටද, නිදනවිටද, නිදිවරනවිටද, හවසංයෝජනයන්ගෙන් තොරව සිහියෙන්ම ඒවා පවත්වනුයේ, කවරහෝ ආකාරයක ආප්‍රවයෝ පහළ

නොවන්නාහ. ඒ බැව් ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා කරනුයේ මාගේ සියළු ආසුවයන් ක්ෂයවී ඇත්තේ යැයි එලෙසින්ම දැනගනියි.

(සන්දක සුත්‍රයෙනි)

මහණෙනි, සෝපාදිශේෂ නිර්වාණ ධාතු කවරේද?

මහණෙනි, මේ සස්තෙනි මහණතෙමේ ආසුවයන් පහකළ, බඹසරඉක්මවූ වඩනලද සතරසිවටන් ඇතිව කෙලෙස් ප්‍රභාණයකොට රහත්බවට පැමිණියේ වේ. භව බන්ධනයන්ගෙන් මිදුණු, මනාකොටලැබූ අවබෝධයෙන්, සියළු කෙලෙසුන්ගෙන් මිදුණු, ඒ රහත්හු නිරුද්ධනොකළ ඉන්ද්‍රියයන්හේතුවෙන් ඉටුඅනිටු අරමුණු ලබයිද, සැප දුක් විඳියිද, ඒ පංචඋපාදානස්කන්ධය වන්නාහු වෙත්, ඒ රහත්හුගේ, රාගක්ෂය, ද්වේෂාක්ෂය, මෝහක්ෂයවේද,

මහණෙනි, මේ (ක්ලේශ පරිනිර්වාණය) සෝපාදිශේෂ නිර්වාණ ධාතු යැයි කියනු ලැබේ.

මහණෙනි, අනුපාදිශේෂ නිර්වාණධාතු කවරේද?

මහණෙනි, මේ සස්තෙනි මහණතෙම, රහත්වූයේ පහකළ ආසුවඇතිවූයේ, වැසනිමවූ බඹසරඇතියේ, කරනලද සිව්මගකිසඇතියේ බහාතබනලද කෙලෙස්බර ඇතියේ පිළිවෙලින් පැමිණි රහත්බව ඇතියේ පිරිහුණු භවබැඳුම්ඇතියේ මනාකොට නුවණින් දැන කෙලෙසුන්ගෙන් මිදුනේවේද, මහණෙනි ඒ රහත්හුගේ සියළු වේදනාවෝ මේ අත්භවයේදීම, තෘෂ්ණාවෙන් බැහැරකොට අතිශයින් සන්සුන්වන්නාහු, සිහිල්වන්නාහුය.

මහණෙනි, මේ (ස්කන්ධපරිනිර්වාණ) අනුපාදිශේෂ නිර්වාණධාතු යැයි කියනු ලැබේ.

ප්‍රඥාවේ ඇස්ඇත්තාවූ තෘෂ්ණා දෘෂ්ඨීන්ගෙන් බැහැරවූනාවූ, ඉටුඅනිටු අරමුණු විෂයෙහි නොසැලෙන ගුණයෙන් යුක්තවූ බුදුරදුන් විසින් මේ නිර්වාණ ධාතුහු දෙදෙනක් වදාරණ ලදහ. එකක් මේ අත්භවයට අයත් වූ (දිට්ඨි ධම්මික) උපාදානයෙහි ගැනියහැකි ස්කන්ධශේෂසහිතවය. භවයෙහිලා නැමීම ඇතිකරන ස්වභාවයන්වූ තෘෂ්ණාවන්ගෙන් බැහැරවූයේවේ. යම් මේ නිර්වාණ ධාතුවෙක්හි සර්වප්‍රකාරයෙන් භවයෝ නිරුද්ධවෙත්ද, ඒ අනුපාදිශේෂනිර්වාණ ධාතු නොමෝ සම්පරාසික හෙවත් මරණීන්මත්තෙහිවේ.

යම්කෙනෙක් මේ ගිනිය නොහැක්කාවූ ස්වභාවයන්වන නිර්වාණපදය දැන, තෘෂ්ණාව ක්ෂය කිරීමෙන්, මිදුණු සිත්ඇත්තාහුවෙත්ද, ඔහු “ධම්මසාර” නම් වූ, රහත්ඛව ලැබීමෙන් නිවනෙහි යෙදුණාහුවෙත් (නොහොත් ධම්මසාර නම් වූ නිර්වාණාධිභාවයන් පහළ කළහු වෙත්)

(නිර්වාණ ධාතු සූත්‍රය)

ආනාපාන - දිට්ඨි අවබෝධ

ආශ්වාසය ඇරඹෙනතැනක් නැත. ආශ්වාසය නිමවනතැනක්ද නැත. ආශ්වාසය ඇරඹෙනතැනක් නැත්තේ මෙන්ම නිමවනතැනක්ද නැත්තේ ආශ්වාසය පවතිනතැනක්ද නැත්තේමය.

ප්‍රශ්වාසය ඇරඹෙනතැනක් නැත්තේ, ප්‍රශ්වාසය නිමවනතැනක්ද නැත්තේය. ප්‍රශ්වාසය ඇරඹෙනතැනක්

හෝ ප්‍රශ්නවලට නිමවන තැනක් නොමැතිකළ - ප්‍රශ්නවලට පවතින තැනක්ද දැකිය හැක්කේ නොවේ.

ආශ්වාසයද හේතුඵලයකි. ප්‍රශ්නවලටද හේතුඵලයකි.

ආශ්වාසය ප්‍රශ්නවලටද ඇතිසේ දැකින්නේ සක්කායදිට්ඨිය හෙවත් අවිද්‍යාවයි.

ආශ්වාසය, ප්‍රශ්නවලට නිරෝධය ප්‍රත්‍යක්ෂකරණයේ සම්මාදිට්ඨියයි. විද්‍යාවයි.

සජ්ඣ ඛේධ්‍යංග

මහණෙනනි, භාවනාවෙන් ප්‍රහීනකළයුතු ආසුවයෝ කවරේද?

මහණෙනි, මේ ශාසනයේ මහණනතෙමේ නුවණින් සලකා, විචේකය ඇසුරුකළ, නිරෝධය ඇසුරුකළ, නිවනට නැඹුරු සතිසම්බෝධය වඩයි. නුවණින් සලකා ධම්මවිචය සම්බෝධය වඩයි. චීරිය සම්බෝධය වඩයි. ප්‍රීති සම්බෝධය වඩයි. පස්සදි සම්බෝධ්‍යාංගය වඩයි. සමාධි සම්බෝධ්‍යාංගය වඩයි. විචේකය ඇසුරුකළ විරාගය ඇසුරුකළ නිරෝධය ඇසුරුකළ නිවනට නැඹුරු උපේක්ෂාසම්බෝධ්‍යාංගය වඩයි.

සති සම්බෝධ්‍යාංගය - යෝනිසෝමනසිකාරයෙන් යුක්තව සිත පිහිටුවීම.

ධම්මවිචයසම්බෝධ්‍යාංගය - සතිපට්ඨානයට යොමුකළ සිතියෙන් යුතුව, ඒ ධර්ම

කාරණා, නුවණින් පරීක්ෂාකිරීම
- විමසුමට භාජනය කිරීම.

වීරිය සම්බෝධ්‍යාංගය - නූපන් අකුසල් නොඉපදවීමට,
උපන් අකුසල් දුරුකිරීමට,
නූපන් කුසලඉපදවීම උපන්
කුසල් දියුණුකිරීමට ගන්නා
උත්සාහය.

ප්‍රීති සම්බෝධ්‍යාංගය - චතුරාර්යසත්‍ය අවබෝධය
පිණිස පවත්නා ප්‍රීතිය.

පස්සදී සම්බෝධ්‍යාංගය - වෙහෙසක් නොමැතිව,
පීඩාවක් නොමැතිව, සුවසේ
භාවනාවෙහි නිරතවෙමින්
ස්පර්ශ සුන්‍යතාවය වටහා
ගැනීම.

සමාධි සම්බෝධ්‍යාංගය - ඒකාග්‍රතාවය නැමැති
වෛතසික ශක්තිය දියුණු කිරීම.

උපෙක්ඛා සම්බෝධ්‍යාංගය - වේතෝවිමුක්ති සිතෙහි
හටගන්නා අරමුණු වලින්
නිදහස් මධ්‍යස්ථඛවට පත්වීම.

මහණෙනි, යම් කලෙක සිත සැඟවුණේවේ.

එවිට,

පස්සදී සම්බෝධ්‍යාංගය.

සමාධි සම්බෝධ්‍යාංගය.

උපේක්ෂා සම්බෝධ්‍යාංගය.

වැඩිමට නොයා යුතුය. සිත සැඟවුණ බැවින් මේ ධර්මයන් වැඩිය නොහැකි බැවිනි.

මහණෙනි, සිත සැඟවගියේ, සැඟවුනේ වූයේ,

ධම්මවිචය සම්බෝධ්‍යාංගය.

වීරිය සම්බෝධ්‍යාංගය,

ප්‍රීති සම්බෝධ්‍යාංගය,

වැඩිමසුදුසුය. සැඟවුණ සිත මෙම ධර්මයන්තුළින් නගාසිටුවිය හැකිබැවිනි.

මහණෙනි, සිත නොසන්සුන් වේද, එවන් අවස්ථාවේදී

ධම්මවිජය සම්බෝධ්‍යාංගය,

වීරිය සම්බෝධ්‍යාංගය,

ප්‍රීති සම්බෝධ්‍යාංගය,

වැඩිමට කාලයනොවේ. සිත නොසන්සුන්ය. මෙයින් එම සිතසන්සුන් කළනොහැකි බැවිනි.

මහණෙනි, යම් කලෙක සිත නොසන්සුන් වේ නම් එකල,

පස්සදී සම්බෝධ්‍යාංගය,

සමාධි සම්බන්ධතාවය,

උපේක්ෂා සම්බන්ධතාවය.

වැඩියුතුය. සිත නොසන්සුන්ය. එය මේ ධර්මයන්ගෙන් සන්සිඳුවිය හැක්කේවෙයි.

(අග්ගි සූත්‍රය - සං.නි)

මහණෙනි, යම්හෙයකින් බෝධිංග නොවඩන්නා හට වෙහෙස හා දැවිලිආසුවයෝ උපදිත්ද, මහණෙනි, මෙසේ ඒ බෝධිංගවඩන්නාවූ ඔහුට ඒ වෙහෙස ඒ දැවිලි සහිත ආසුවයෝ නොවෙති. මහණෙනි, මේ ආසුවයෝ භාවනා මගින් ප්‍රහීණකළ යුත්තෝය.

මහණෙනි, යම්කලෙක හික්ෂුහු යම්ආසුවයෙක් සෝවාන්මගින් ප්‍රහීණ කළයුත්තේද? ඒ ආසුවයේ සෝවාන්මගින් ප්‍රහීණවන්නෝය. යම්ආසුවයක් සංවරයෙන් ප්‍රහීණ කළයුත්තේද ඒ, සංවරයෙන් ප්‍රහීණවේ. යම්ආසුවයක් ප්‍රත්‍යවේක්ෂාවෙන් ප්‍රහීණකළයුත්තේද? ඒ ප්‍රත්‍යවේක්ෂාවෙන් ප්‍රහීණවෙත්, යම්ආශ්‍රවයක් සිතතබා නොගැනීමෙන් ප්‍රහීණකළයුත්තේද ඒ සිතතබා

නොගැනීමෙන් ප්‍රහීණවෙත් යම් ආසුවයක් දුරුකිරීමෙන් ප්‍රහීණ කළයුත්තේද? ඒ ආසුවයන් දුරුකිරීමෙන් ප්‍රහීණවෙත්, යම්ආසුවයක් වියඪියෙන් ප්‍රහීණ කළයුත්තේද? ඒ ආසුවයන් වියඪියෙන් ප්‍රහීණවෙත්, යම්ආසුවයෙක් භාවනාවෙන් ප්‍රහීණ කළයුත්තේද? ඒ ආසුවයෝ භාවනාවෙන් ප්‍රහීණවෙත්,

මහණෙනි, මේ මහණතෙමේ සියළු ආසුවයන්ගේ

න් මිදුනේ, තෘෂ්ණාව සිද්දැම්මේයැ'යිද සංයෝජන
උපුටාහළේයයිද, මනාප්‍රභාණයෙන් දුක්කෙළවර
කළේය'යිද කියනුලැබේ.

(සබ්බාසව සූත්‍රයෙන්)

ආනාපානසති භාවනාව

මහණෙනි භික්ෂුසංඝයා අතරෙහි ආනාපාන(ස්මෘති)
සති භාවනාවෙහි යෙදෙන භික්ෂුන්ද වෙති.
මහණෙනි, බොහෝ සෙයින් භාවිතා කරනුලබන
ආනාපානසති භාවනාව මහත්ඵල, මහානිශංසවෙයි.
මහණෙනි, බොහෝකොට (නිරන්තරයෙන්) භාවිතය
කරනුලබන ආනාපානසති භාවනාවෙන්, සතරසීවටන්
(සතරසතිපට්ඨානයම) සපුරාලයි. වඩවඩාත්
භාවිතකිරීමෙන් සප්තබ්‍රහ්මාරියාංගයන් සපුරාලයි. (වැඩෙයි)
වඩවඩාත් වැඩෙන සප්තබ්‍රහ්මාරියාංගයන් හේතුවෙන්
විද්‍යාවිමුක්ති සපුරාලයි.

මහණෙනි, ආනාපාන සතිභාවනාව
කෙසේ වැඩිවැඩියෙන් බහුලවශයෙන් මහත්ඵල,
මහානිශංසවන්නේද කියන්නේනම්,

මෙසස්තෙහි මහණ, ආරණ්‍යගතව හෝ රුක්
මූලකයටවී හෝ ශුන්‍යාගාරයකටවී කයසෘජුව සිටින
අයුරින් පළක්බැඳ වාඩිවී "සිහිය"ම කමටහන ලෙස
තබාගනිමින් සිටී, හේ සිහිඇතිවම ආශ්වාස කරයි. සිහි
ඇතිවම ප්‍රශ්වාස කරයි.

දීර්ඝකොට ආශ්වාසකරනුයේ, දීර්ඝකොට ආශ්වාස කරමිසි නුවණින්දනී. දීර්ඝකොට ප්‍රශ්වාසකරනුයේ, දීර්ඝකොටප්‍රශ්වාස කරමිසි නුවණින් දනී, කෙටියෙන් ආශ්වාසකරනුයේ, කෙටිආශ්වාසයක් කරනුයේයි නුවනින් දනී. කෙටියෙන් ප්‍රශ්වාස කරනුයේ. කෙටි ප්‍රශ්වාසයක් කරමිසි නුවණින් දනී.

සඵකාය ප්‍රතිසංවේදීව ආශ්වාස කිරීමේදී සඵකාය දකිමින් ආශ්වාස කරමිසි හික්මෙයි.

සඵකාය ප්‍රතිසංවේදීව දකිමින් - ප්‍රශ්වාස කිරීමේදී, සඵකාය ප්‍රතිසංවේදීව දකිමින් - ප්‍රශ්වාස කරමිසි හික්මෙයි.

කාය සංස්කාරයන් සංසුඳුවමින් ආශ්වාස කරමිසි හික්මෙයි.

කාය සංස්කාරයන් සංසුඳුවමින් ප්‍රශ්වාස කරමිසි හික්මෙයි.

ප්‍රීති සංවේදීව ආශ්වාසකරමිසි හික්මෙයි.

ප්‍රීති සංවේදීව ප්‍රශ්වාසකරමිසි හික්මෙයි.

සුඛ ප්‍රතිසංවේදීව ආශ්වාසකරමිසි හික්මෙයි.

සුඛ ප්‍රතිසංවේදීව ප්‍රශ්වාසකරමිසි හික්මෙයි.

චිත්තසංස්කාර ප්‍රතිසංවේදීව (දනිමින්) ආශ්වාසකරමිසි හික්මෙයි.

චිත්තසංස්කාර ප්‍රතිසංවේදීව ප්‍රශ්වාසකරමිසි

හික්මෙයි.

චිත්තසංස්කාරයන් සංසිදුවමින් ආශ්වාස කරමි'යි හික්මෙයි.

චිත්තසංස්කාරයන් සංසිදුවමින් ප්‍රශ්වාසකරමි'යි හික්මෙයි.

සිත ප්‍රමෝදයකරමින් ආශ්වාසකරමි'යි හික්මෙයි.

සිත ප්‍රමෝදයකරමින් ප්‍රශ්වාසකරමි'යි හික්මෙයි.

සිත සමාදාන කරමින් ආශ්වාසකරමි'යි හික්මෙයි.

සිත සමාදාන කරමින් ප්‍රශ්වාසකරමි'යි හික්මෙයි.

සිත පහදවමින් ආශ්වාසකරමි'යි හික්මෙයි.

සිත පහදවමින් ප්‍රශ්වාසකරමි'යි හික්මෙයි.

අනිත්‍ය නුවණින්දකිමින් ආශ්වාසකරමි'යි හික්මෙයි.

අනිත්‍ය නුවණින්දකිමින් ප්‍රශ්වාසකරමි'යි හික්මෙයි.

විරාගය නුවණින්දකිමින් ආශ්වාසකරමි'යි හික්මෙයි.

විරාගය නුවණින්දකිමින් ප්‍රශ්වාසකරමි'යි හික්මෙයි

නිරෝධය නුවණින්දකිමින් ආශ්වාසකරමි'යි හික්මෙයි.

නිරෝධය නුවණින්දකිමින් ප්‍රශ්වාසකරමි'යි හික්මෙයි.

කෙලෙසුන් අත්හැරදැමීම දකිමින් ආශ්වාසකරමි'යි හික්මෙයි.

කෙලෙසුන් අත්හැරදැමීම දකිමින් ප්‍රශ්වාසකරමි'යි හික්මෙයි.

තවද, මහණෙනි, දිගින් දිගටම පවත්වන්නාවූ ආනාපානසති භාවනාව ඔස්සේ සතරසතිපට්ඨානයන් (සතරසීවටන්) වැඩෙන්නේ කෙසේද යත්, පෙරදැක්වූ ආකාරයෙන් භාවනා කරනුලබන මහණනෙමේ කයෙහි කායානුදර්ශීව කෙලෙසුන්තවන වීයඝීයඇතිව (නිවැරදි) සමාසක්ප්‍රඥාඇතිව, සිහියෙන්යුතුව, කාය සංඛ්‍යාත ලෝකයේ අවිද්‍යාදොම්නස් දුරුකොට වාසය කරයි. මහණෙනි යම් ආශ්වාස, ප්‍රශ්වාසයක් ඇතිද? එය පෘථිවියාදී චතුර්විධකායයන් කෙරෙහි කායන්‍යතරයක්කොට මම මෙසේ කියමි.

මහණෙනි, එහෙයින්, මෙහිදී එම මහණනෙමේ, කයෙහි කායපිළිබඳ දර්ශනයෙන්යුතුව, සමාසක්ප්‍රඥාඇතිව, සිහියෙන් කායලෝකයෙහි අවිද්‍යාදොම්නස්දුරුකොට වාසයකරයි. මහණෙනි, යම්කලෙක මේ සස්තෙහි මහණනෙම ප්‍රීතිප්‍රතිසංවේදීව, සුඛප්‍රතිසංවේදීව, චිත්තසංස්කාර ප්‍රතිසංවේදීව, චිත්තසංස්කාර සංසිදුවමින් ආශ්වාස කරමි. ප්‍රශ්වාස කරමි. හික්මෙයි.

මහණෙනි, එසමයෙහි මහණනෙම වේදනායෙහි වේදනා, නුවණින් දකින්නේ කෙලෙස්තවන වීයඝීයඇතිව, පිරුණු නුවණැතිව, සිහියෙන්යුතුව, ස්කන්ධනම්බු ලෝකයේ අවිද්‍යාදොම්නස් දුරුකොට වාසයකරයි. යම් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන් පිළිබඳ සුන්දර මනසිකාරයක්වේද මහණෙනි, මම මෙසේ වේදනාවන් කෙරෙහි එය අන්‍යතරයෙකි'යි කියමි. මහණෙනි, මෙහිදී මහණනෙම වේදනායෙහි, වේදනා නුවණින්දකිනුයේ කෙලෙස්තවන

විශ්වීභූතව සපිරුණු ඥාණයෙන් යුතුව සිතියෙන් යුතුව ස්කන්ධලෝකයෙහි අවිද්‍යාදෝමනස් දුරුකොට වාසය කරන්නේ වෙයි.

මහණෙනි, යම්කලෙක මහණතෙම විත්තප්‍රතිසංවේදීව, විත්තප්‍රමෝදය කරමින්, විත්තසමාදාන කරමින්, විත්ත කෙලෙස්වලින් දුරු කරමින්, ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරමි. හික්මෙයිද, මහණෙනි, එසමයෙහි මහණතෙම විත්තයෙහි විත්ත නුවණින් දකින්නේ කෙලෙස්තවන වෙරභූතව සපිරුණු ප්‍රඥාවෙන් යුතුවය. සිතියභූතව (සතිය, ස්මෘතිය) ස්කන්ධලෝකයෙහි අවිද්‍යාදෝමනස්සයන් පහකොට වාසය කරයි.

මහණෙනි, මම අවුල්වූ සිතියභූත, අවබෝධ කරගැනීමේ නුවණ හැතියවුනට ආනාපානසති භාවනාව නොවදුරමි. මහණෙනි, එහෙයින් එසමයෙහි මහණතෙම විත්තයෙහි විත්තය නුවණින් දකින්නේ අවබෝධය භූතව පිරුණු ඥාණය භූතව සිතියෙන් "විත්ත" ලෝකයෙහි අවිද්‍යාදෝමනස්සයන් දුරුකොට වාසය කරන්නේ වේ.

මහණෙනි, යම්කලෙක මහණතෙම අනිත්‍යානුදර්ශීවූයේ, විරාගය නුවණින් දකින්නේ වූයේ, නිරෝධය නුවණින් දකින්නේ වූයේ, කෙලෙසුන්ගෙන් බැහැරවීම නුවණින් දකින්නේ දකිමින් ආශ්වාස කරමි. හික්මෙයිද ප්‍රශ්වාස කරමි. හික්මෙයිද?

මහණෙනි, එවිට ඒ මහණතෙම ධර්මයෙහි, ධර්මය නුවණින් දකින්නේ, කෙලෙස්තවන වෙරභූතව පිරුණු ප්‍රඥාව භූතව, සිතියභූතව, ස්කන්ධලෝකයෙහි අවිද්‍යාදෝමනස්සයන් පිළිබඳ යම්ප්‍රභාණයක් වේද?

ඒබැව් ප්‍රඥාවෙන්දැක, මනාකොට එහි නොඇලීමෙන් ප්‍රත්‍යවේක්ෂයකරන්නේ වෙයි.

මහණෙනි, එවිට මහණතෙමේ ධර්මය, ධර්මතාවයන් අනුව නුවණින්දකිනුයේ, කෙලෙස්තවන වියඪයඇතිව, සපිරුණුඥාණයෙන් යුතුව, මනාසිතියෙන් යුතුව, ස්කන්ධලෝකයෙහි අවිද්‍යාදොමිතස් ප්‍රහීනකොට වාසයකරන්නේ, මහණෙනි, නිරතුරුව ආනාපානසති භාවනාව වැඩීමෙන්, මෙසේ සතරසතිපට්ඨානයේ වැඩීම අවබෝධයවෙයි. මහණෙනි, සතරසතිපට්ඨානය නිරතුරු වැඩීමෙන් සප්තබ්‍රහ්මාර්ථයන් වැඩෙනුයේ කෙසේද? යන්,

මහණෙනි, යම්කලෙක මහණතෙම කයෙහි, කය නුවණින්දකිනේ අවබෝධයඇතිව වැඩුණඥානයඇතිව සිතියෙන්යුතුව ස්කන්ධලෝකයෙහි අවිද්‍යාදෝමිතස්සයන් ප්‍රහීණකොට වාසයකෙරේද? එවිට ඔහුට සිතිය එළැඹිසිටියේවෙයි. මූලාවට පත්නොවෙයි.

මහණෙනි, යම්කලෙක මහණ එළැඹිසිතියෙන් යුතුවූයේ මූලානොවූයේවේද, එකල්හි මහණහට ස්මෘතිසම්බෝධාර්ථය අවබෝධවේ. එවිට ඒ මහණ තෙමේ ස්මෘතිසම්බෝධාර්ථය වඩයි. එකල්හි ඒ මහණතෙමේ ස්මෘතිසම්බෝධාර්ථය භාවනාවෙන් පරිපූර්ණවෙයි. එසේ සිතියෙන්යුතුව වාසයකරනුයේ ඒ දහම අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම වශයෙන් මෙනෙහි කරයි. යළි යළිත් මෙනෙහිකරයි. අවබෝධයෙන්යුතුව නිගමනයට එළඹෙයි.

මහණෙනි, යම්කලෙක මහණතෙමේ එසේ

සිහියෙන් යුතුව වාසය කරනුයේ ඒ දහම ප්‍රඥාවෙන් යුතුව මෙනෙහි කරන්නේද, නිගමනයට එළඹෙන ඒ මහණහට නොසෙල්වෙන වීයඝීය ඇතිවේද, එකල්හි ඒ මහණතෙම විසින් වීයඝීය සම්බෝධයාංගය පටන් ගන්නා ලද්දේ වෙයි. එවිට ඒ මහණතෙමේ වීයඝීය සම්බෝධයාංගය වඩයි. එයින් ඒ මහණ තෙමේ වීයඝීය සම්බෝධයාංග භාවනාවේ පරිපූර්ණභාවයට යයි.

නොසෙල්වෙන වීයඝීය ඇති ඒ මහණහට නිරාමිසප්‍රීතිය උපදී. මහණෙනි, යම්කලෙක නොසැලෙන වීයඝීය ඇති නිරාමිසප්‍රීතිය උපදීද, එසමයෙහි ඒ මහණ හට ප්‍රීති සම්බෝධයාංගය පිහිටයි. එවිට ඒ මහණ තෙම ප්‍රීති සම්බෝධයාංග භාවනාව වඩයි. එයින් ඒ මහණතෙමේ ප්‍රීති සම්බෝධයාංග භාවනාවෙහි පරිපූර්ණභාවයට පත්වෙයි.

ප්‍රීති සිත් ඇති මහණහුගේ “නාමකයද” සංසිද්ධි සිතද සංසිද්දේ. මහණෙනි, යම් අවස්ථාවක ප්‍රීති සිත් ඇති මහණහුගේ නාමකයන් සංසිදුනේද, සිත සංසිදුනේද, එකල ඒ මහණහට ස්පර්ශ සම්බෝධයාංග භාවනාව වැටහෙයි. එයින් ඒ මහණතෙමේ ස්පර්ශ සම්බෝධයාංගයෙන් පරිපූර්ණභාවයට පත්වේ.

සන්සුන් නාමකය ඇති සුවපත්වූ මහණහුගේ සිත සමාධිගතවේ. කවර හෝ අවස්ථාවක කායස්පර්ශය ඇති සුවපත්වූ මහණහුගේ සිත සමාධිගත වෙයිද? එවිට ඒ මහණහට සමාධි සම්බෝධයාංගය වැටහේ. එකල ඒ මහණතෙමේ සමාධි සම්බෝධයාංග භාවනාව

වඩන්නේය. එයින් ඒ මහණතෙමේ සමාධිසම්බෝධාංගය පරිපූර්ණභාවයට පත්වන්නේය.

හේ එසේ සමාධිගත සිත මනාකොට, නොඇලී මෙනෙහිකරන්නේය. මෙසේ නොඇල්මෙහිලා මෙනෙහිකරනුයේ ඒ මහණහට උපේක්ෂාසම්බෝධාංගය වැටහෙයි. එවිට ඒ මහණතෙමේ උපේක්ෂාසම්බෝධාංග භාවනාව වඩයි. එයින් ඔහුගේ උපේක්ෂාසම්බෝධාංගය පරිපූර්ණබවට පත්වන්නේය.

මහණෙනි, මෙයාකාරයෙන් නිරතුරුවම වඩනලද සතරසතිපට්ඨානයන්ගෙන් සප්තසම්බෝධාංගයන් පරිපූර්ණවන්නාහ.

සියළු ක්ලේශයන් පිළිබඳ සැබෑදැක්ම ඇතිවන්නාහ.

ධ්‍යානසුවයද? නිවහද?

වහන්ස, ආනන්දයෙනි, සියල්ලදන්නාවූ අරහත්වූ සමාසක්සම්බුද්ධවූ භාග්‍යවතුන්වහන්සේ විසින් සිහියෙන්යුක්තව කෙලෙස්නසන වියඪිඇතිව, නිවනකෙරෙහි යොමුකළ සිත්ඇතිව වාසයකරන හික්ෂුවකගේ යම්අරමුණක පිහිටි සිත ඉන්මිදේද, ක්ෂයනොවූ ආසුවයෝ ක්ෂයවන්නේද, නොලැබූ හෝ අනුක්තර නිවන නුවණින්ලබාද, එබඳුවූ කිසියම් ධර්මයක් වදාරණලද්දේවේද?

ගෘහපතිය, සියල්ලදන්නාවූ, සියල්ලදක්නාවූ

අරහත්වූ සමාක්සම්බුද්ධවූ ඒ භාගාවතුන්වහන්සේ විසින්, සිහියෙන්යුතුව, කෙලෙස්තවන වීයඝීඤ්චිව, නිවනටයොමුකළ සිත්ඤ්චිව වාසයකරන භික්ෂුවකගේ යම්අරමුණක්හි නොමිදුනාවූ සිත මුදවන්නේද, ක්ෂයනොවූ ආසුවයෝ ක්ෂයකරවන්නාවූ නොලැබූ අනුත්තරවූ නිර්වානය නුවණින්ලබාද? එබඳු ධර්මයක් වදාරනලද්දේ වෙයි.

වහන්ස, ආනන්දයෙනි, සියල්ලදන්නාවූ සියල්ලදක්නාවූ අරහත්වූ සමාක්සම්බුද්ධවූ ඒ භාගාවතුන්වහන්සේ විසින් සිහියෙන්යුතුව, කෙලෙස්තවන වීයඝීඤ්චිව නිවනටයොමුවූ සිත්ඤ්චිව වාසයකරන භික්ෂුවගේ අරමුණක්හි නොමිදුනාසිත මුදවන්නාවූ, ක්ෂයනොවූ ආසුවයෝ ක්ෂයකරවන, නොලැබූ අනුත්තරනිවන නුවණින් ලබන්නේද? එබඳු වූ වදාරනලද ධර්මය කවරේද?

ගෘහපතිය, මේ සස්තෙනි භික්ෂුව කාමයෙන් වෙන්ව, අකුසලදහමින් වෙන්ව, විතර්කසහිත විචාරසහිත විචේකයෙන් උපන් ප්‍රීති, සුඛඤ්චි පළමුවන දැහැනලපයා වාසයකරයි. හේ මෙසේ සිතයි.

මේ ප්‍රථමධ්‍යානයද උපදවනලද්දකි. සිතින් නිපදවනලද්දකි. යම්කිසිවක් කරනලදනම්, සිතින් නිපදවනලදනම්, ඒ අනිත්‍යය, නිරුද්ධවනස්වභාවය ඇත්තේයි නුවණින් දනියි. හේ එහි සිටියේ ආසුවක්ෂයට පැමිණෙයි. ඉදින් ආසුවක්ෂයට නොපැමිණේ නම් ඒ සමථ විදර්ශනාමය ධර්මයෙදීමෙන් පඤ්ච ඔරම්භාගිය සංයෝජනයන් ක්ෂයකිරීමෙන් ඕපපාතිකවෙයි. (මච්ඡසක

පිළිසිඳගැනීමකින් තොරව උපන්) ඒ බඹලොවින් නැවතනොඑන ස්වභාවයෙන් එහිම පිරිනිවෙයි.

ගෘහපතිය, සියල්ල දන්නාවූ සියල්ලදක්නාවූ අරහත්වූ සමාක්සම්බුද්ධවූ ඒ භාග්‍යවතුන්වහන්සේ විසින් සිහියෙන්යුතුව කෙලෙස්තවන වියඹ්ආතිව නිවනටයොමුකළ සිත්ආතිව වාසයකරන භික්ෂුවකගේ අවිමුක්තචිත්තය විමුක්තිවේද, ක්ෂයනොවූ ආසුචයෝ ක්ෂයවන්නාවූද එබඳු මේ එක්ධර්මයක් වදාරණ ලද්දේ වෙයි.

තවද ගෘහපතිය, භික්ෂුව විතර්ක, විචාරයන්ගෙන් සංසිඳුන, සිය විත්තසන්තානයෙහි සම්ප්‍රසාද ඇතිකරන දෙවනධ්‍යානය උපයා වාසයකරයි. හේ මෙසේ ප්‍රත්‍යාවේක්ෂාකරයි. මේ දෙවනදැහැනද උපදවාගන්නා ලද්දකි. සිතින් සංස්කරණයකරනලද්දකි. යම්කිසිවක් සකස්කරනුයේනම් උපදවනුයේනම් ඒ අනිත්‍යවෙයි. නිරුද්ධවන ස්වභාවයඇත්තේයැයි නුවණින් දනියි. හේ එහිසිටියේ ආසුචයන්ගේ ක්ෂයටපැමිණෙයි. එසේ ආසුචක්ෂයට නොපැමිණියේ නම්, ශමථවිදර්ශනා ධර්මයන්ගෙන්ම පඤ්ච ඔරම්භාගිය සංයෝජනයන් ක්ෂයවියැමෙන් ඕපපාතිකවෙයි. ඒ බඹලොවින් නැවත නොඑන ස්වභාවආතිව එහිම පිරිනිවන්පාන්නේය.

ගෘහපතිය, සියල්ලදන්නාවූ, සියල්ලදක්නාවූ, අරහත් සමාක්සම්බුද්ධවූ භාග්‍යවතුන්වහන්සේ විසින් සිහියෙන්යුතුව කෙලෙස්තසන වියඹ්ආතිව, නිවනටමෙහෙයවූ සිත්ආතිව, වාසයකරණ භික්ෂුවකගේ යම්අරමුණක්හි විමුක්තනොවූ සිත විමුක්තවේද?

ක්ෂයනොවූ ආප්‍රවයෝ ක්ෂයකරවන්නාවූද, නොපැමිණියාවූ අනුත්තරනිවන ප්‍රත්‍යක්ෂකළහැකි මෙබඳු ඵ්කධර්මයක් වදාරනලද්දේ වෙයි.

තවද ගෘහපතිය, භික්ෂුව ප්‍රීතිවිරාගයෙන් යුතුව තුන්වනදැහැන උපයා වාසයකරයි. හේ මෙසේ ප්‍රත්‍යවේක්ෂාකරයි. මේ තුන්වනදැහැනද සිතින් සංස්කරණය කරනලද්දකි. සිතින් නිපදවනලද්දකි. සිතෙහි උපදවාගන්නාලද්දකි. යම්දෙයක් කරනලදවේනම්, සිතින්නිපදවනලදවේනම්, ඒ අනිත්‍යය වේ. නිරුද්ධවන ස්වභාවය ඇතියේයැයි නුවණින්දනියි. හේ එහි සිටියේ... අනුත්තරවූ නිවනට එළැඹෙයි.

තවද, ගෘහපතිය, භික්ෂුව සුඛප්‍රභාණයෙන් (ස්පර්ශ ප්‍රභාණයෙන්) සිවුවනදැහැන උපයා වාසයකරයි. හේ මෙසේ ප්‍රත්‍යවේක්ෂාකරයි. මේ සිවුවනදැහැනද කරන ලද්දකි. සිතින් නිපදවනලද්දේවෙයි. කවර හෝ දෙයක් කරනලදවේනම්, සිතින් නිපදවනලදවේනම්, ඒ අනිත්‍යවේයැයි ද නිරුද්ධ වන ස්වභාවය ඇතිවේයැයි ද නුවණින් දනියි. හේ එහි සිටියේ ... අනුත්තරවූ නිවනට පැමිණෙයි.

තවද ගෘහපතිය, භික්ෂුව, මෛත්‍රීසහගත සිතින්යුතුව එක්දිශාවක්එළැඹ වාසයකරයි. එලෙසින්ම දෙවනදිශාවද එලෙසින්ම තුන්වනදිශාවද සතරවනදිශාවදැයිද මෙසේ උඩ, යට, සරස හැමතන්හි පැතිරපවත්නා සකලලෝකයේ පැතිරගිය අප්‍රමාණවූ අවෛරීවූ, නොසැලෙන, මෛත්‍රීසහගත සිතින්යුතුව වාසයකරයි. හේ මෙසේ ප්‍රත්‍යවේක්ෂාකරයි. මේ මෛත්‍රී සහගත සිත නිදහස්වීමද,

සිතින්ම කරනලද්දකි. සිතින් නිපදවනලද්දකි. යම්දෙයක් කරනලදවේනම්, සිතින් නිපදවනලදවේනම්, ඒ අනිත්‍යවේ. නිරුද්ධවන ස්වභාවය ඇතිවේයැයි නුවණින් දනියි. හේ එහි සිටියේ අනුත්තරවූ නිවනට පැමිණෙයි.

තවද ගෘහපතිය.. භික්ෂුව කරුණාසහගත සිතින් මුද්දිතාසහගත සිතින්.. උපේක්ඛාසහගත සිතින්.. එක්දිගක් අරමුණුකොට වාසයකරයි. එසේම දෙවනදිගද, එලෙසින්ම තුන්වනදිගද, එලෙසින්ම සතරවනදිගදැයි මෙසේ උඩ, යට, සරස, සෑමතැන්හි පැතිරපවත්නා සකලලෝකය කෙරෙහි අප්‍රමාණවූ අවෙරය, නොසැලෙන උපේක්ෂාසහගත සිතින් අරමුණුකොට වාසයකරයි. හේ මෙසේ ප්‍රත්‍යාවේක්ෂාකරයි. මේ උපේක්ෂාවේතොවිමුක්තියද සිතින් කරනලද්දේවෙයි. සිතින් නිපදවනලද්දේවෙයි. යම්ම දැයක්කරනලදවේනම්, සිතින් නිපදවනලදවේනම්, ඒ අනිත්‍යවේයැයි නිරුද්ධවන ස්වභාවය ඇතිවේයැයි නුවණින් දනියි. හේ එහි සිටියේ... අනුත්තර නිවනට පැමිණෙයි.

තවද ගෘහපතිය. භික්ෂුව සර්වප්‍රකාරයෙන් රූපසංඥාවන්ගේ ඉක්මවීමෙන්, ප්‍රතිසසංඥා, (ගැටීම්) දුරුවීමෙන්, නානත්වසංඥාවන් මෙතෙහිනොකීරීමෙන්, අහස අනන්තයැයි ආකාසානඤ්චායතනය උපයා වාසයකරයි. හේමෙසේ ප්‍රත්‍යාවේක්ෂාකරයි. මේ ආකාසානඤ්චායතනය සමාප්තියද කරනලද්දේවෙයි. සිතින් නිපදවනලද්දේවෙයි. යම්මදෙයක්කරනලදවේනම්, සිතින් නිපදවනලදවේනම්, ඒ අනිත්‍යවේයැයි නිරුද්ධවන ස්වභාවය ඇතිවේයැයි නුවණින්දනී. හේ එහි සිටියේ...

අනුක්තර නිවනට පැමිණෙයි.

තවද ගෘහපතිය, හික්ෂුව සර්වප්‍රකාරයෙන් ආකාසානඤ්චායතනය ඉක්මවා, විඤ්ඤාණඤ්චායතනය අනන්තයැයි විඤ්ඤාණඤ්චායතනය උපයා වාසයකරයි. හේ මෙසේ ප්‍රත්‍යාවේක්ෂාකරයි. මේ විඤ්ඤාණඤ්චායතනය සමාපත්තියද කරනලද්දේවෙයි. සිතින් නිපදවනලද්දේවෙයි. යම්මැදැයෙක් කරනලදවේනම්, සිතින් නිපදවනලදවේනම් අනිත්‍යවේයැයි නිරුද්ධවන ස්වභාවය ඇතිවේයැයි නුවණින්දනී. හේ එහි සිටියේ... අනුක්තර නිවනට පැමිණෙයි.

තවද ගෘහපතිය, හික්ෂුව සර්වප්‍රකාරයෙන් විඤ්ඤාණඤ්චායතනය ඉක්මවා කිසිත්නැතැයි අකිඤ්චඤ්චායතනය උපයා වෙසෙයි. හේ මෙසේ ප්‍රත්‍යාවේක්ෂාකරයි. මේ අකිඤ්චඤ්චායතන සමාපත්තියද හේතුයෙන් කරනලදවෙයි. සිතින් සිතනලදවෙයි. මෙසේ යම්මැදැයෙක් සංස්කරණය කරනලද්දේවෙයිද, සිතෙන් සිතනලද්දේවෙයිද, නිපදවනලද්දේවෙයිද, එය අනිත්‍යවේ. නිරුද්ධවන ස්වභාවය ඇත්තේයැයි නුවණින් දැනගනී. හේ ශමථ විදර්ශණා ධර්මයෙහි සිටියේ ආසුචක්ෂයට පැමිණෙයි. ඉදින් ආසුචයට නොපැමිණේනම් එම ශමථ විදර්ශණ ධර්මප්‍රත්‍යයෙන් ධර්මරාගයන්, පඤ්ච ඕරම්භාගිය

සංයෝජනයන්ගේ ක්ෂයවීමෙන් ඕපපාතිකවෙයි. ඒ බඹලොවින් නැවතනොඑන ස්වභාවය ඇතිවූයේ එහිම පිරිනිවෙයි.

ගෘහපතිය ඒ ඒ සත්ත්වයාගේ ආශයානුශයදන්නා

වූ, දකුණු ධර්මයදක්නාවූ, අරහත්වූ, සමාස්සමිඤ්ඤද්ධයන් විසින් දේශිතපරිදි යම්අරමුණෙක සිහියෙන් යුතුව, කෙලෙස්තවන වීර්ය් ඇතිව, නිවනට මෙහෙයවූ සිත්ඇතිව වෙසෙන භික්ෂුහුගේ අවිමුක්ත (නොමිදෙන) විත්තයන් මිදේද, ක්ෂයනොවූ ආසුවයෝ ක්ෂයවන්නේද නොපැමිණියාවූ අනුත්තර නිවනට ලඟාකරවන්නේ ද? එබඳුවූ මේ ඒකධර්මය වදාරනලද්දේය.

මෙසේ වදාළකල්හි අට්ඨකනගරවාසී දගම ගෘහපති ආනන්දතෙරුණුවනට මෙසේ පැවසීය.

වහන්ස, ආනන්දයෙනි, එකනිධානයක් සොයන පුරුෂයෙක් එකමඅවස්ථාවකදී එකලොස් නිධානයක් යම්සේලබාද, එලෙසින්ම ස්වාමිනි, මම එක් අමාදොරක් සොයනුයේ එකම අවස්ථාවෙහිදී එකලොස් අමාතද්වාරයක් පිළිබඳව අසන්නට ලැබුණි. ස්වාමිනි, යම්පරිදි මිනිසෙකු හට එකොලොස් දොරක්ඇති ගෙයක්වේද? ඒ ගෙය ඇවිළගත්කළ එක් එක්ම දොරකින් තමනට ගැලවීයන්නට හැකිවේද? එසෙයින්ම ස්වාමිනි, මම මේ එකොලොස් අමාදොර අතුරින් එක් එක්ම අමාදොරකින් තම ගැලවීම කරගන්නෙමි.

(අට්ඨක නගර සූත්‍රයෙන්)

ඝොටමුඛ සූත්‍රයෙන් ...

හේ ඇසින් රූපදැක නිමිතිගන්නේ නොවෙයි. අරමුණුගන්නේ නොවෙයි. අනුගතවන්නේ නොවෙයි. යම්කරුණකින් චක්ෂුරින්දියය අසංවෘත්ත වාසයකරන

මොහු, අභිධ්‍යාදෝමනස්සසංඛයාන ලාමක අකුසලධර්මයෝ ලුහුබඳනාහුනම් ඒ චක්ඡුරිත්ථියය සංවරයට පැමිණෙයි. කතෙන් හඬක්අසා... නැහැයෙන් ගඳක්ආසුනායකොට... දිවෙන් රසක්විඳ... කයෙන් පහසක්ලැබ, මනසින්දහමක්දැන, නිමිතිගන්නේනොවෙයි. අනුගතවන්නේ නොවෙයි. යම්කරුණකින් මනින්ථිය අසංවෘතව වාසයකරන මොහු අභිධ්‍යාදෝමනස්සයෙහිලා ගැනෙන ලාමක අකුසලධර්මයෝ ලුහුබඳනාහුනම් ඒ මනේන්ථියයාගේ සංවරයට පැමිණෙයි. මනේන්ථිය රකියි. මනේන්ථියයාගේ සංවරයට පැමිණෙයි. හේ මේ ආයඝී ඉන්ථියසංවරයෙන් යුක්තව අධ්‍යාත්මයෙහි ක්ලේශාභිෂේක රහිත සුවවිඳී.

හේ ඉදිරියටයෑමෙහි පෙරලාඒමෙහි නුවණින්දැන කරනුයේවෙයි. ඉදිරියබැලීමෙහි අවටබැලීමෙහි නුවණින්දැන කරනුයේවෙයි. අත් පා හැකිළීමෙහි දිගු කිරීමෙහි නුවණින්දැන කරනුයේවෙයි. සඟළපාසිවුරු දැරීමෙහි නුවණින් දැන කරනුයේවෙයි. කථාකිරීමේදී කෑමෙහි, බීමෙහි, රසබැලීමෙහි නුවණින්දැන කරනුයේවෙයි. මලමූ පහකිරීමේදී නුවණින්දැන කරනුයේවෙයි. යෑමෙහි, සිටීමෙහි, හිඳීමෙහි, නිඳීමෙහි, නිඳිවැරීමෙහි සිනාසීමෙහි, තුෂ්ණිමිභාවයෙහි නුවණින්දැන කරනුයේවෙයි.

හේ මේ ආයඝීශීලස්කන්ධයෙහුදු සමන්විතව මේ ආයඝීඉන්ථියසංවරයෙහුදු සමන්විතව, ආයඝීසතියෙන් සිහියෙන්සමන්විතව ආරණ්‍යය වෘක්ෂමූලය, පර්වතය, කඳුය, ගිරියගුහාය, සෙහොනාය, වනාන්තරගත සෙනසුනාය,

හිස්පෙදෙසය, පිදුරුඅතුරාසැකසූ සෙනසුන්ය වැනිතැන් පරිහරණයකරයි. හේ හෝජනයඋදෙසා පිණ්ඩපාතයෙන් පසු ආපසු පැමිණියේ පලක්බැඳ වාඩිවී කය සාප්තකොටතබා කර්මස්ථානයන් මෙතෙහිකොට සිහියෙන් යුතුවසිටී. හේ (කායාදී) ලෝකයෙහි මූලාවහර, පහවූ මෝහසිතින් යුතුව වාසයකරයි. ඒනමිද්ධයෙන් සිත පිරිසිදුකරයි. උද්ධච්චකුක්කුච්ච බැහැරකොට සංසුන්ව අධ්‍යාත්මයෙහි සංසුන් සිත්ඇතිව වාසයකරයි. විචිකිත්සා (කුතුහලය) අත්හැර, බැහැරකළ විචිකිත්සාවෙන් කුසල්දහම්හි සැකයෙන් තොරව වාසයකරයි. විචිකිත්සාවෙන් මුදවා සිත පිරිසිදුකරයි.

හේ සිතට උපක්ලේශවූ ප්‍රඥාව දුර්වලකරන මේ පංචනීවරණයන් බැහැරකොට අකුසල් දහමින්වෙන්ව විතර්ක, විචාරසහිතවූ විවේකයෙන් උපන් ප්‍රීතිය හා සුඛයඇති ප්‍රථමධ්‍යානය උපයා වාසය කරයි. විතර්ක විචාරයන්ගේ සංසිදීමෙන් අධ්‍යාත්මයෙහි ප්‍රසාදයඇති විත්තයාගේ එකඟබවවූ විතර්කරහිත විචාරයරහිත, සමාධියෙන් උපන් ප්‍රීතිය හා සුඛය ඇති, ද්විතීයධ්‍යානය උපයා වාසයකරයි. යළි සිහිඇතිව සමාග්ඥානඇතිව කයින් සුවයද විඳියි. ආයාසියෝ යම් ධ්‍යානයක් සඳහා අපේක්ෂා ඇත්තේය. සිහි ඇත්තේය. සුඛවිහාර ඇත්තේයැයි කියන්ද, ඒ තෘතීයධ්‍යානය උපයා වාසය කරයි. සුඛයාගේද ප්‍රභාණයෙන්, දුඃඛයාගෙන්ද ප්‍රභාණයෙන්, සියළු සොම්නස් දොම්නසින් තොර, නොදුක්, නොසුව, උපේක්ෂායෙන් උපන් පිරිසිදු සිහියෙන්යුතු සිවුවැනිධ්‍යානය උපයා වාසයකරයි.

හේ මෙසේ සිත කෙලෙස්කෙරෙන් මුදවා ඉතාපිරිසිදු කොටගත්කල්හි මෘදුකල්හි පූර්ව නිවාසානුස්මාතිඥානයට සිත යොමුකරයි.

හේ මෙසේ සිත තැන්පත්වූ කල්හි සිතෙහි සියළු කෙලෙසුන්දුරුව පිරිසිදුව නොසැලෙනබවට පැමිණිකල, සත්ත්වයන්ගේ චුති, ප්‍රාප්ති ඥාණයට සිතනමයි.

හේ විශුද්ධවූ මිනිස් ඇස ඉක්මවාගිය තියුණුවූ සිහියෙන් උපදින, චුතවන හීන, ප්‍රහීන ස්වර්ණ, දුච්ඡ සුගත, දුර්ගත සත්ත්වයන් දකී. මෙ හවත්සත්ත්වයෝ ඒකාන්තයෙන් කාය දුශ්චරිතයෙන් යුක්තයහ. මිථ්‍යාදෘෂ්ඨයෙහි ගැලුනෝහ. ඔවුහු කයඛුන්වූ මරණින්මතු සැපයෙන්පහවූ දුකට ගතිඇති නිරයෙහි පතිතවෙති. නිරයට පැමිණෙති. යළි මේ හවත්සත්ත්වයෝ කාය සුචරිතයෙන් යුක්තව සිට සමයග්දෘෂ්ඨී ක්‍රියාවන්හි නිරතවී කයඛුන්වන මරණින්මතු සුන්දර ගතිඇති සවභීලෝකයනට පැමිණියහ'යි මෙසේ විශුද්ධවූ මිනිස් ඇස ඉක්මගිය දිවැසක් බඳු දියුණුවූ සතියෙන්, උපදිනවුන වන සියළු සත්ත්වයන් දැකදනී.

හේ මෙසේ සිත සමාගිතකල්හි සියළුකෙලෙස් වලින් බැහැරව, නික්ලේසිවූකල්හි නොසැලෙන ආසුචක්ෂයඥාණයට සිතනමයි.

හේ මේ (පඤ්චස්කන්ධය) දුක්'යි ඇතිසැටියෙන් දැනගනියි. මේ (තෘෂ්ණාසමුදය) දුක් උපදනා කාරණයැ'යි ඇතිසැටියෙන් දැනගනියි. මේ දුක් නැතිකිරීමට යන පිළිවෙතැ'යි ඇතිසැටියෙන් දැනගනී. මේ ආසුචයෝයැ'යි ඇතිසැටියෙන් දැනගනියි. මේ ආසුචසමුදය'යි ඇතිසැටියෙන් දැනගනී. මේ ආසුචනිරෝධය'යි

ඇතිසැටියෙන් දැනගනී. මේ ආසුවනිරෝධගාමිනී ප්‍රතිපදායැයි ඇතිසැටියෙන් දැනගනී.

මෙසේදන්නා, මෙසේදක්නා ඔහුගේ සිත කායාසුවයෙන්ද මිඳෙයි. භවාසුවයෙන්දමිඳෙයි. අවිද්‍යාසුවයෙන් මිඳෙයි. මිදුණකල්හි මිදිණැයි ඥාණය වෙයි. ඡාතිය ක්ෂිණවූ බඹසරවැස නිමවනලදී. තවත් කළයුතු අන්තිසිවක්නැතැයි දැනගනී.

බමුණ මේ පුද්ගලයා තමන් නොතවනුයේ, තමන් තවන යෝගයෙහි නොයෙදුණේ. මෙරමා නොතවනුයේ, මෙරමා තවනයෝගයෙහි නොයෙදුණේ ය'යි කියනු ලැබේ.

හේ තමා නොතවනුයේ අනුන් නොතවනුයේ මේ අත්භවයෙහිදීම තෘෂ්ණාරහිතවූයේ, නිව්‍යේ, සිහිල්වූයේ, සුවවිඳිනුයේ, ශ්‍රේෂ්ඨවූ ඉතාඋසස්වූ ජීවිතයක් ගතකෙරෙයි.

(සොටමුඛ සූත්‍රයෙහි)

අභිභන්දන සූත්‍රයෙන්...

මහණෙනි, යමෙක් ඇස පිළිගනීනම්, හෙතෙම දුක පිළිගනියි. යමෙක් දුක පිළිගනීනම් හෙතෙම දුකින් නොමිදුනේය'යි කියමි.

යමෙක් කන පිළිගනීනම්, හෙතෙම දුක පිළිගනියි. යමෙක් දුක පිළිගනියිනම් හෙතෙම දුකින් නොමිදුනේය'යි කියමි.

යමෙක් නාසය පිළිගනීනම්, හෙතෙම දුක පිළිගනී. යමෙක් දුක පිළිගනීනම් හෙතෙම දුකින් නොමිදුනේ යැ'යි කියමි.

යමෙක් දිව පිළිගනීනම්, හෙතෙම දුක පිළිගනියි.
යමෙක් දුක පිළිගනීනම් හෙතෙම දුකින් නොමිදුනේයැයි කියමි.

යමෙක් කය පිළිගනීනම්, හෙතෙම දුක පිළිගනී.
යමෙක් දුක පිළිගනීනම් දුකින් නොමිදුනේයැයි කියමි.

යමෙක් සිත පිළිගනීනම්, හෙතෙම දුක පිළිගනියි.
යමෙක් දුක පිළිගනීනම් හෙතෙම දුකින් නොමිදුනේයැයි කියමි.

මහණෙනි, යමෙක් ඇස නොපිළිගනීනම්, හෙතෙම දුක නොපිළිගනියි. දුක නොපිළිගනීනම්, හෙතෙම දුකින් මිදුනේ යැයි කියමි.

යමෙක් කන නොපිළිගනීනම් හෙතෙම දුක නොපිළිගනියි. යමෙක් දුක නොපිළිගනීනම්, හෙතෙම දුකින් මිදුනේයැයි කියමි.

යමෙක් නාසය නොපිළිගනීනම්, හෙතෙම දුක නොපිළිගනියි. යමෙක් දුක නොපිළිගනීනම් හෙතෙම දුකින් මිදුනේයැයි කියමි.

යමෙක් දිව නොපිළිගනීනම්, හෙතෙම දුක නොපිළිගනියි. යමෙක් දුක නොපිළිගනීනම්, හෙතෙම දුකින් මිදුනේ යැයි කියමි.

යමෙක් කය නොපිළිගනීනම්, හෙතෙම දුක නොපිළිගනියි. යමෙක් දුක නොපිළිගනීනම්, හෙතෙම දුකින් මිදුනේයැයි කියමි.

යමෙක් සිත නොපිළිගනීනම්, හෙතෙම දුක නොපිළිගනියි. යමෙක් දුක නොපිළිගනීනම්, හෙතෙම දුකින් මිදුනේයැයි කියමි.

මහණෙනි, යමෙක් රූපය අභිනන්දනය කෙරේනම් හෙතෙම දුක අභිනන්දනය කෙරේ. යමෙක් දුක අභිනන්දනය කෙරේනම්, දුකින් නොමිදුනේයැයි කියමි.

යමෙක් ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධර්ම අභිනන්දනය කෙරේනම්, හෙතෙම දුක අභිනන්දනය කෙරෙයි. යමෙක් දුක අභිනන්දනය කෙරේනම්, හෙතෙම දුකින් නොමිදුනේ යැයි කියමි.

මහණෙනි, යමෙක් රූප අභිනන්දනය නොකෙරේනම් හෙතෙම දුක අභිනන්දනය නොකරයි. යමෙක් දුක අභිනන්දනය නොකෙළේනම්, හෙතෙම දුකින් මිදුනේයැයි කියමි. ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධර්ම අභිනන්දනය නොකෙරේනම්, හෙතෙම දුක අභිනන්දනය නොකරයි. යමෙක් දුක අභිනන්දනය නොකරයිනම් හෙතෙම දුකින් මිදුනේයැයි කියමි.

ආදිත්තපරියාය සූත්‍රයෙන්...

මහණෙනි, සියල්ල ඇවිලගන්නාලදී. මහණෙනි කචරසියල්ල ඇවිලගන්නාලදද යත්, මහණෙනි, ඇස ඇවිලගන්නාලදහ. රූපයෝ ඇවිලගන්නාලදහ. චක්ඛුවිඥාණය ඇවිලගන්නාලදැයැ. චක්ඛුසම්පස්සය ඇවිලගන්නාලදැයැ. චක්ඛුසම්පස්සය නිසා සුවච්ච හෝ දුක්ච්ච හෝ නොදුක්ච්ච නොදුක් නොසුවච්ච හෝ

යම්වේදනාවක් උපදිනම් ඒද ඇවිලගන්නාලදැයැ.
සෝකයෙන්, දුක්ඛයෙන්, පරිදේවයෙන්, දෝමනස්සයන්
ගෙන් උපායාගයෙන් ඇවිලගන්නාලදැයැ කියමි.

කන-ශබ්දයෙන්, නාසය-ගන්ධයෙන් දිව-රසයෙන්,
කය-ස්පර්ශයන්, මනැස-මනෝවිඥාණය ඇවිලගන්නාලදැයැ.
රාගගින්නෙන් දෝසගින්නෙන් මෝහගින්නෙන් ඇවිල
-ගන්නාලදැයැ. ජාතියෙන් ජරාමරණයන් මෝහගින්නෙන්
ඇවිලගන්නාලදැයැ. ශෝකපරිදේවයෙන් දුක්ඛයෙන්,
දෝමනස්සයෙන්, උපායාසයෙන් ඇවිලගන්නාලදැයැ
කියමි.

මහණෙනි මෙසේ දක්නා ශ්‍රැතවත් ආයථිශ්‍රාවකයා
ඇසෙහිත්, කළකිරෙයි. රූපයන්හිත්, කළකිරෙයි.
චක්ඛුවිඥාණයෙහිත් කළකිරෙයි. චක්ඛුසම්පස්සයනිසා
සුවවූ හෝ දුක්වූ හෝ නොදුක් නොසුවවූ හෝ
යම්වේදනාවක්වේනම්, එහිත් කළකිරෙයි. දිවෙහිත්
කළකිරෙයි. රසයෙහිත්, කළකිරෙයි. ඝාණ විඥාණයෙහිත්,
කළකිරෙයි. ස්පර්ශයෙහිත්, කළකිරෙයි. ස්පර්ශයනිසා සුවවූ
හෝ දුක්වූ හෝ නොදුක් නොසුවවූ හෝ යම්වේදනාවක්
උපදිනම් එහිත්, කළකිරෙයි. සිතෙහිත්, කළකිරෙයි.
ධර්මයන්හිත්, කළකිරෙයි. මනෝවිඥාණයෙහිත්,
කළකිරෙයි. මනෝ සම්පස්සයෙහිත්, කළකිරෙයි.
මනෝසම්පස්සය නිසා සුවහෝ දුක්වූහෝ නොදුක්
නොසුවවූ හෝ යම්වේදනාවක් උපදිනම්, එහිත් කළකිරේ.
කළකිරෙන්නේ නොඇලේ. නොඇල්මෙන් මිදේ.
මිදුනකල්හි මිදුනේයැයි දැනම වෙයි. ජාතිය ක්ෂයවූවාය.
බඹසරවසා නිමවනලදී. කටයුතු කරනලදී. මේබැවි පිණිස
අනෙකක් නැතිබැවි දැනගනී.

බජ්ජනිය සුත්‍රයෙන් ...

මහණෙනි, අනේකප්‍රකාර පූර්වනිවාසයන් නුවණින් මෙනෙහිකරන කිසියම් ශ්‍රමණකෙනෙක් හෝ බ්‍රාහ්මණ කෙනෙක් වෙත්නම්, හෙනෙම මෙනෙහිකරනුයේ පඤ්චෝපාදානස්කන්ධයන්ම බව වටහාගත යුත්තේය. මහණෙනි, අතීතකාලයෙහි මෙබඳු රූපයකින් යුතුව සිටියෙමි. යනුවෙන් හෝ සිහිකරනුයේ රූපස්කන්ධයම සිහිකරයි.

මහණෙනි, අතීතකාලයෙහි මෙබඳු වේදනාඥාව සිටියෙමියැයි යනුවෙන් සිහිකරනුයේනම්, වේදනාස්කන්ධයම සිහිකරනු ලබන්නේවෙයි. මහණෙනි, අතීතකාලයෙහි මෙබඳු සංස්කාරඥාව සිටියෙමි යනුවෙන් මෙනෙහිකරනු ලබනුයේනම්, හේ සිහිකරනුයේ සංස්කාර ස්කන්ධයමය.

මහණෙනි, අතීතකාලයෙහි මෙබඳු විඥාණ ඥාව සිටියෙමි යනුවෙන් සිහිකරනු ලබනුයේනම්, හෙනෙම සිහිකරනුයේ, විඥාණස්කන්ධය පිළිබඳවමය. මහණෙනි, කවරකරුණක් අරභයා “රූපය” කියන්නේදයත්, වෙනස්වන්නේය යන අරුතින් (විකාරයට පත්වන්නේය. යන අරුතින්) රූපයයැයි කියනුලැබේ. කුමකින් වෙනස්වේද විකාරයටපත්වේදයත්, ශීතයෙන්ද වෙනස්වෙයි. උෂ්ණයෙන්ද වෙනස්වෙයි. කුසගින්නෙන්ද වෙනස්වෙයි. පිපාසයෙන්ද වෙනස්වෙයි. ක්‍රියාවෙන්ද වෙනස්වෙයි. ධර්මතාවයන් හේතුකොටගෙනද වෙනස්වෙයි. අවි, වැසි, සුළංනිසාද වෙනස්වෙයි. සියලු හේතුප්‍රත්‍යයෙන්ම වෙනස්වෙයි. හේතුප්‍රත්‍යයෝම

වෙනස්වන්නේය. විකාරයට පත්වන්නේය. එහෙයින් වෙනස්වීමේ ස්වභාවයම “රූපය” යැයි කියනු ලැබේ.

මහණෙනි, කුමන කරුණක් අරභයා “වේදනා” යැයි කියනු ලබන්නේද යත්, විඳින්නේය. සෙලවෙන්නේය. කම්පාවන්නේය. යන අරුතින් වේදනායැයි කියති. කුමනකරුණක් අරභයා වේදනා ඇතිවන්නේද යත්, සුඛයවිඳී දුකදවිඳී, උපේක්ෂාවදවිඳී, මහණෙනි, මෙසේ විඳීමඅරභයා ‘වේදනා’ යැයි කියනු ලැබේ.

මහණෙනි, සංඥා යනු කවරේද යත්, “හඳුනාගැනීම” සංඥාවයැයි කියනු ලැබේ. කවරකරුණකින් හඳුනාගන්නේද යත්, වර්ණහඳුනයි. ගන්ධහඳුනයි. රසහඳුනයි, ස්පර්ශහඳුනයි. මහණෙනි, මෙයාකාර හඳුනාගැනීම “සංඥා” යැයි කියනු ලැබේ.

මහණෙනි, කවරකරුණක් අරභයා “සංස්කාර” යැයි කියන්නේද යත්, උපකල්පනයකොට (සංඛත) සංස්කරණ සම්පාදනයකරන අරුතින් “සංස්කාර” යැයි කියති. කෙසේ සංස්කාරවන්නේද යත්, රූපය, රූපය පිණිස උපකල්පනයෙන් (සංඛත) සකස්වෙති. සම්පාදනය වෙති, වේදනා, වේදනා පිණිස (සංඛතව) උපකාලනයෙන් යළි සම්පාදනයවෙති, සකස්වෙති. නිර්මාණයවෙති. සම්පාදනයවෙති. සංස්කාර, සංස්කාරයන් පිණිස උපකල්පනයෙන් යළි සකස්වෙති. නිර්මාණය වෙති.

විඥාණය, විඥාණය පිණිස උපකල්පනයෙන් යළි සකස් වෙති, නිර්මාණය වෙති. සම්පාදනය වෙති.

මහණෙනි, උපකල්පනය (සංඛත) කරනකොට සංස්කාරයෝ යළි යළිත් සංස්කරණය වෙති. අභිසංස්කාර වෙයි. මෙසේ හෙයින් “සංස්කාර” යැයි කියනු ලැබේ.

මහණෙනි. කවර කරුණක් අරභයා “විඥාණ” යැයි කියන්නේද යත්, දැනෙන්නේය. දන්නේය. විඳින්නේය. යන අරුතින් විඥාණයැයි කියති. කවර කරුණු අරභයා දැනීමිච්චන්ද්‍රියයත්, රූපදන්නේය. ශබ්ද දන්නේය. ගඳ සුවඳ දන්නේය. සියළු රස දන්නේය. ස්පර්ශයන් දන්නේය. භොදනරක දන්නේය. සියළු සංඛතයන් (සම්මතයන්) දන්නේය.

මහණෙනි, සිල්වත් ආයතීශ්‍රාවකයා මෙසේ සිතා බලන්නේය.

මම වූ කලී දැන් රූපය ලෙසින් විඳිනු ලබන්නෙමි. දැන් පවත්නාවූ රූපය යම්සේ විඳිනුලබන්නේද? එලෙසින්ම අතීතයේද රූපය ලෙසින්විඳ ඇත්තෙමි. මම අනාගතරූපවිඳීමේ ප්‍රාර්ථනා කරනුයේනම් - අනාගතයේද රූපයන් කෙරෙහි විඳිනුඇත.

මෙසේ ප්‍රත්‍යාවේක්ෂාකරන හෙතෙම අතීතරූපයන් කෙරෙහි නොපිහිටයි. නොසිතයි. මෙතෙහිනොකරයි. අනාගතරූප නොපතයි. වර්තමාන රූපයෝද අත්හැරීම පිණිස බැහැරවීමපිණිස නොඇලීමපිණිස නිරෝධයපිණිස වන්නාවූ ශ්‍රද්ධාවියතිය, සති, සමාධි, ප්‍රඥාවඩන්නාවූ හෙතෙම නිවන්මඟට පිවිසුනේවෙයි.

මම වර්තමානයේවේදනාවිඳිනු ලබමි. මම වර්තමානයේ යම්ආකාරයකින් වේදනාවිඳිනුලබන්නෙමිද? අතීතයේද

එලෙසින් වේදනාවන්විදඇත්තෙමි. අනාගතයේහිද, වේදනාඇතිවීමේ හේතුප්‍රත්‍යයන් පවත්වාගනු ලබන්නේනම්, අනාගතයේදීද වේදනාවන්විදීමට සිදුවනුඇත්තේය.

මෙසේ ප්‍රත්‍යවේක්ෂාකරන හෙතෙම අතීතවේදනාවන් මෙතෙහිනොකරයි. නොසිතයි. ඒවායේ නොඇලෙයි. අනාගතවේදනාවන් නොපතයි. වර්තමානයේවේදනාවන් බැහැරකිරීමට වෙරගනියි. අනාගතවේදනාවන් ඇතිකරලියහැකි හේතුප්‍රත්‍යයන්ගෙන් බැහැරවෙයි. වර්තමානවේදනාවන්හි නොඇලේ. ශ්‍රද්ධා, වීර්යය, සති, සමාධි, ප්‍රඥාවඩන්නාවූ හෙතෙම නිවන්මඟට පිවිසුනේවෙයි.

මම දැන් සංඥාව විදිනුලබන්නෙමි. වර්තමානයේ යම්ආකාරයකින් සංඥා විදිනුලබන්නේද? එලෙසින් අතීතයේදීද සංඥාවිදඇත්තෙමි. සංඥාවිදීමේ තෘෂ්ණාවන්ඇත්තේ අනාගතයේද සංඥා විදීමට සිදුවන්නේය.

මෙසේ ප්‍රත්‍යවේක්ෂාකරන හෙතෙම අතීතසංඥාවන් මෙතෙහිනොකරයි. නොසිතයි. අනාගත සංඥාවන් ඇතිකරලියහැකි හේතුප්‍රත්‍යයන්ගෙන් බැහැරවෙයි. අනාගතසංඥා නොපතයි. වර්තමානයේ විදින සංඥාවන්හි නොපිහිටයි. නොඇලෙයි, බැහැරවෙයි. ශ්‍රද්ධා, වීර්ය, සති, සමාධි, ප්‍රඥා වඩන හෙතෙම නිවන්මඟට පිවිසුනේවෙයි.

මම දැන් විඥාණය විදිනුලබන්නෙමි. මම වර්තමානයේ යම්ආකාරයක විඥාණය විදිනුලබන්නේවෙමිද, අතීතයේද

විශ්වාසයේ විදීමි ලබාදැක්වෙමි. අනාගතයේදීද විශ්වාසයේ විදීමිලැබීමේ හේතුප්‍රත්‍යයන් දැනිකරනුයේනම්, අනාගතයෙහිදීද විශ්වාසයේ විදීමිලබන්නට සිදුවනුදැන.

හේ මෙසේ ප්‍රත්‍යවේක්ෂාකොට අතීතවිශ්වාසවිදීමිහි නොදැලේ. නොගැටෙයි. සිහිපත්නොකරයි. අනාගතයේද විශ්වාසවිදීමි නොපතනුයේ අනාගත විශ්වාසකාරක හේතුප්‍රත්‍යයන්ගෙන් බැහැරවෙයි. වර්තමානයේ විදිනුලබන විශ්වාසයෙහි නොපිහිටයි. නොදැලෙයි. නොගිලෙයි බැහැරවෙයි. ශ්‍රද්ධා, විශ්වාසය, සති, සමාධි, ප්‍රඥාවඩන හෙතෙම නිවන්මඟට පිවිසුනේ වෙයි.

මහණෙනි, කුමක් සිතන්නේද? රූපය නිත්‍ය හෝ අනිත්‍ය වේද,

ස්වාමීනි, අනිත්‍යය.

යමක් අනිත්‍යවේනම් හේ දුක්ඛ හෝ සුඛ වේද?

ස්වාමීනි, දුක්ඛය

යමක් අනිත්‍යවේනම් දුක්ඛවේනම්, දුකට පෙරළෙන ස්වභාවයවේනම්, මේ මාගේය. මේ මම වෙමි. මේ මාගේ ආත්මය වශයෙන් ඒ නිවැරදි ලෙසින් නුවණින් දැකිය යුත්තේය?

ස්වාමීනි, එසේ නොදැකියයුත්තේය.

මහණෙනි, ඒ අයුරින්ම අධ්‍යාත්මිකවේවා. බාහිරවේවා. අසංවරවේවා. සියුම්වේවා. දුර්වලවේවා. ප්‍රණීතවේවා, දුරින්වේවා, සම්පයෙහිවේවා, අතීතානාගතයේ හැඟෙන

යම් රූපයක් ඇත්නම්, ඒ හැම රූපය ඒ මාගේ නොවෙයි. එය මම නොවෙමි. එය මාගේ ආත්මය නොවෙයි. යනුවෙන් එම කරුණු පිළිබඳ නිවැරදි ස්වභාවය නිවැරදි ප්‍රඥාවෙන් දැනගත යුතුය. යම් ආකාරයක වේදනා ඇත්තේද, යම් ආකාරයක සංඥා ඇත්තේ ද, යම් ආකාරයක සංස්කාර ඇත්තේද, අධ්‍යාත්මික වේවා. බාහිර වේවා, අසංවර වේවා, සියුම් වේවා, දුර්වල වේවා, ප්‍රණීත වේවා, ඇතින් වේවා, සම්පයෙහි වේවා, අතීතානාගතයේ පැවති හෝ පවත්නාවූ යම් විඥාණයක් ඇත්තේ වේවා, එය මාගේ නොවෙයි. එය මම නොවෙමි. එය මාගේ ආත්මය නොවෙයි. එය මම නොවෙමි. එය මාගේ ආත්මය නොවෙයි යනාදී වශයෙන් නිවැරදි අයුරින් ප්‍රඥාවෙන්ම දැකිය යුතුය. මහණෙනි, මේ ආයඝ්‍රාවකයා සංසාරවට්ටය (සංසාරය දිය සුළිය) ඉවත් කරයි. රැස් නොකරයි, දුරු කරයි, නොඇලෙයි, නොගනියි, විසුරුවයි, කැටි නොකරයි, නිවයි, නොදල්වන්නේය. යැ'යි කියනු ලැබේ.

කුමක් වනසාද, රැස් නොකෙරේද යත්,

- රූප වනසයි, රැස් නොකරයි.
- වේදනා වනසයි, රැස් නොකරයි.
- සංඥා වනසයි, රැස් නොකරයි.
- සංස්කාර වනසයි, රැස් නොකරයි.
- විඥාණ වනසයි, රැස් නොකරයි.

කුමක් අත්හරින්නේද? නොගනීද යත්

රූප බැහැරලයි - නොගනියි.

වේදනා බැහැරලයි - නොගනියි.

සංඥා බැහැරලයි - නොගනියි.

සංස්කාර බැහැරලයි - නොගනියි.

විඥාණ බැහැරලයි - නොගනියි.

කුමක් විසුරුවාද, රැස් නොකරේද යත්,

රූපය විසුරුවයි, - රැස්නොකරයි.

වේදනා විසුරුවයි, - රැස්නොකරයි.

සංඥා විසුරුවයි, - රැස්නොකරයි.

සංස්කාර විසුරුවයි, - රැස්නොකරයි.

විඥාණ විසුරුවයි, - රැස්නොකරයි.

කුමක් නිවාද - නොදල්වාද යත්,

රූප නිවයි, නොදල්වයි

වේදනා නිවයි, නොදල්වයි

සංඥා නිවයි, නොදල්වයි

සංස්කාර නිවයි, නොදල්වයි

විඥාණ නිවයි, නොදල්වයි

මහණෙනි, මෙසේ දක්නා ශ්‍රැතවත් ආයඪී ශ්‍රාවකයා

රූපකෙරෙහි සංවේගයට (කළකිරීමට) පත්වේ.

වේදනාකෙරෙහි සංවේගයට පත්වේ.

සංඥාකෙරෙහි සංවේගයට පත්වේ.

සංස්කාරකෙරෙහි සංවේගයට පත්වේ.

විඥාණකෙරෙහි සංවේගයට පත්වේ.

සංවේගයට පත්වනුයේ නොඇලෙයි. නොඇලීම හේතුවෙන්, නිදහස් වෙයි. නිදහස්වත්ම, නිදහස්වූයෙමි. ඥාණය ඇතිවෙයි. යළිඋපත නිමවිය. ඉන්මවයඪී නිමවිය. කළයුතුසියල්ල කළෙමි. රහත්ඛව පිණිස කළහැකි, කලයුතු, අන්කිසිවක් නොමැතිඛව ප්‍රත්‍යක්ෂ වෙයි.

මහණෙනි, මේ මහණ තෙම,

රූප නොකරයි, නොවනසයි, වනසාසිටියේ වෙයි.

අත්නොහරි, නොගනී, අත්හැරසිටියේ වෙයි.

නොවිසුරුවයි, රූපනොකරයි, විසුරුවාසිටියේ වෙයි.

නොනිවයි, නොදල්වයි, නිවාසිටියේයැ'යි කියනු ලැබේ.

කුමක් රැස්නොකෙරේද? නොවනසාද, වනසා සිටියේවේද? යත්,

රූප රූපනොකරයි. නොවනසයි, වනසාසිටියේ වෙයි,

වේදනා රැස්නොකරයි. නොවනසයි, වනසාසිටියේ වෙයි.

සංඥා රැස්නොකරයි. නොවනසයි, වනසාසිටියේ වෙයි.

සංස්කාර රැස්නොකරයි. නොවනසයි, වනසාසිටියේ වෙයි.

විඥාණ රැස්නොකරයි. නොවනසයි, වනසාසිටියේ වෙයි.

කුමක් නොහරින්නේද, නොගන්නේද හැරදමා සිටින්නේවේද යත්,

රූප නොහරියි, නොගනියි, හැරදමාසිටියේ වෙයි.

වේදනා නොහරියි, නොගනියි, හැරදමාසිටියේ වෙයි.

සංඥා නොහරියි, නොගනියි, හැරදමාසිටියේ වෙයි.

සංස්කාර නොහරියි, නොගනියි, හැරදමාසිටියේ වෙයි.

විඥාණ නොහරියි, නොගනියි, හැරදමාසිටියේ වෙයි.

කුමක් විසුරුවයිද? රැස් නොකරයිද, විසුරුවා සිටියේ වේද යත්,

රූප නොමවිසුරුවයි, රැස්නොකරයි. විසුරුවාසිටියේ වෙයි.

වේදනා නොමවිසුරුවයි. රැස්නොකරයි. විසුරුවාසිටියේ වෙයි.

සංඥා නොමවිසුරුවයි, රැස්නොකරයි.
විසුරුවාසිටියේ වෙයි.

සංස්කාර නොමවිසුරුවයි, රැස්නොකරයි.
විසුරුවාසිටියේ වෙයි.

විඥාණ නොමවිසුරුවයි. රැස්නොකරයි.
විසුරුවාසිටියේ වෙයි.

**කුමක් නිවා දමන්නේද, නොදල්වන්නේද, නොනිවාද,
නොදල්වාද, සිටියේ වේද යත්,**

රූප නොනිවයි, නොදල්වයි, නිවාදැමුවේ වෙයි.

වේදනා නොනිවයි, නොදල්වයි, නිවාදැමුවේ වෙයි.

සංඥා නොනිවයි, නොදල්වයි, නිවාදැමුවේ වෙයි.

සංස්කාර නොනිවයි, නොදල්වයි නිවාදැමුවේ වෙයි.

විඥාණ නොනිවයි, නොදල්වයි, නිවාදැමුවේ වෙයි.

මහණෙනි, මෙසේ නිදහස් (විමුක්ත) සිත්ඇති මහණුන්හට
ඉන්ද්‍රියා සහිත, බ්‍රහ්මයා සහිත, ප්‍රජාපති (මරු) සහිත
දෙවියෝ දුරින්සිට නමස්කාර කරති.

ඒ කෙසේද යත්,

යමක් ඇසුරුකොට ධ්‍යාන වඩන්නේද? තෘෂ්ණා
දුරුකොට නිදහස් සිතින් නිර්වාණගාමී මඟටපිවිසුණ
පුරුෂ ශ්‍රේෂ්ඨයාණනි, ඔබට නමස්කාර වේවා,
පුරුෂෝත්තමයාණනි, ඔබට නමස්කාර වේවා..

අලගද්දපම සූත්‍රයෙන්...

මහණෙනි, මෙබඳු වාදඇති, මෙසේ කියනසුළු මම යම්සේ විනාශකයෙක් නොවෙමිද, මම යම්පරිද්දකින් හෝ සත්ත්වයාගේ විනාශයක් නොපණවමිද, එසේවූ මට ඇතැම් මහණබමුණන් “ශ්‍රමණ ගෞතම තෙමේ සත්ත්වවිනාශය කරන්නෙකි. ඇත්තාවූ සත්ත්වයාගේ සිද්ධිම, වැනසීම, හටනොගැන්ම පනවන්නේ” යැයි අසත්‍යයෙන්, හිස්දෙයින් බොරුවෙන්, අභූතයෙන් දෝෂාරෝපණය කෙරෙත්.

මහණෙනි, මම පෙර(බෝමැඩදී)ද, දැනුදුද දුකත්, දුක්බන්ධනිරෝධයත් පනවමි. මහණෙනි, මෙහිලා අන්‍යයෝ තථාගතයනට නින්දාකරන්ද, පරිහවකරන්ද, රොස්බස් කියන්ද, වෙහෙසන්ද, එකිනෙකා බිඳුවමින් කථාකෙරෙද්ද,

මහණෙනි, එහි තථාගතයන්ගේ වෛරයක් නැත. නොසතුටෙක් නැත. සිතේදොම්නසෙක් නැත. මහණෙනි, එහිලා අන්‍යයෝ තථාගතයනට සත්කාර කෙරෙත්ද, ගරු කෙරෙත්ද, බුහුමන් කෙරෙත්ද, පුදන්ද,

මහණෙනි, එහි තථාගතයනට සතුටෙක් නොවෙයි. සොම්නසෙක් නොවෙයි. සිතෙහිඉල්පෙන ප්‍රීතියක් නොවෙයි.

මහණෙනි, එහි අන්‍යයෝ තථාගතයනට සත්කාරකෙරෙත්ද, ගරුකෙරෙත්ද, බුහුමන්කෙරෙත්ද, පුදන්ද.

මහණෙනි, එහිලා තථාගතයන් “යම්මේ පඤ්චස්කන්ධයක් බෝමැඩදී පිරිසිදු දැනගන්නාලද්දේද, ඒ

පඤ්චද්කන්ධයට මෙබඳුවූ සත්කාරයෝ කරනුලබන්නේ” යැයි මෙපමණක්ම අදහස් වෙයි.

මහණෙනි, එහෙයින් මෙහි අන්‍යයෝ තොපටද ආක්‍රෝශකරන්නාහුනම්, පරිභවකරන්නාහුනම්, රොස්උපදවන්නාහුනම්, වෙහෙසන්නාහුනම්, ගටන්නාහුනම්, ඒ කාරණයෙහි තොපවිසින් කෝප නොකළයුතුය. දොම්නස් නොකළයුතුය. සිතෙහි අසතුටක් ඇතිකර නොගතයුතුය.

මහණෙනි, එහෙයින් මෙහි තොපට අන්‍යයෝ සත්කාරකරන්නාහුනම්, ගරුකරන්නාහුනම්, බුහුමන්කරන්නාහුනම්, පුදන්නාහුනම්,

මහණෙනි, ඒ කරුණෙහි තොප විසින්, සතුටක් නොකටයුතුයි. සොම්නසක් නොකටයුතුයි. සිතෙහි උපුල්වන ප්‍රීතියක් නොකටයුතුයි.

මහණෙනි, එහෙයින් මෙහි තොපටද අන්‍යයෝ සත්කාරකෙරෙන්නම්, ගරුකෙරෙන්නම්, බුහුමන්කෙරෙන්නම්, පුදන්නම්,

මහණෙනි, ඒ කරුණෙහිලා, “යම් පඤ්චස්කන්ධයක් පෙර පිරිසිඳ දන්නාලද්දේද, ඒ පඤ්චස්කන්ධයට මෙවැනි සත්කාර කරනුලැබෙත්යැයි තොපටද ප්‍රත්‍යක්ෂවන්නේය.

මහණෙනි, එහෙයින් මෙහි යමක් තොපගේ නොවේ නම්, එය බැහැරකරවූ. එය ප්‍රභීණ කරනලද්දේ, තොපට බොහෝ කාලයක් හිතපිණිස වන්නේය. සුවපිණිස වන්නේය.

මහණෙනි, කුමක් තොපගේ නොවේද?

මහණෙනි, රූපය තොපගේනොවෙයි. එහිආල්ම දුරුකරවූ. එය දුරුකරනලද්දේ, තොපට දිගුකලක් හිතපිණිස සැපපිණිස වන්නේය.

මහණෙනි, වේදනාව තොපගේනොවෙයි. එහිආල්ම දුරුකරවූ එය දුරුකරනලද්දේ, තොපට දිගුකලක් හිතපිණිස, සැපපිණිස වන්නේය.

මහණෙනි, සංඥාව තොපගේනොවෙයි. එහිආල්ම දුරුකරවූ, එය දුරුකරනලද්දේ, තොපට දිගුකලක් හිතපිණිස, සැපපිණිස වන්නේය.

මහණෙනි, සංස්කාරයෝ තොපගේනොවෙත්. ඔවුන්කෙරෙහි ආල්මදුරුකරවූ. ඔහු දුරුකරනලද්දේ තොපට දිගුකලක් හිතපිණිස, සැපපිණිස වන්නාහුය.

මහණෙනි, විඥාණය තොපගේනොවෙයි. එහිආල්ම දුරුකරවූ. එහිආල්ම දුරුකරනලද්දේ, තොපට දිගුකලක් හිතපිණිස, සැපපිණිස වන්නේය.

මහණෙනි, මවිසින් ධර්මය මැනවින් දෙසනලදී. ප්‍රකටකරනලදී. විවෘත කරනලදී. පවසනලදී.

මහණෙනි, මා විසින් මෙසේ මැනවින්දෙසූ, ප්‍රකටකළ විවෘතකළ, හෙළිකළ, සිද්ධහළකෙළෙස්(කසළ)ආති, මේධර්මයෙහි රහත්වූ, ක්ෂීණවූ ආසුචආති, වැසනිමවූ බඹසරආති සිවුමඟින්කළ කිසආති, බහාතැබූ කෙලෙස්බරආති, පැමිණි රහත්බව ආති, සිව්ප්‍රකාරයෙන් ක්ෂීණකළ හව සංයෝජනආති මැනවින් නුවණින්දැන

කෙලෙසුන්ගෙන් මිදුන, යම් මහණකෙනෙක්වෙත්ද, ඔවුනට ඇතැයි දක්වන්නට සසරවටෙක් (සසර සැරිසැරීමක්) නැත.

(අලගද්දපම සූත්‍රයෙන්)

ඕස තරණිය සූත්‍රය

දේවතා : කට්ඨනු ත්වං මාරස, ඔගමචිරිති?

නිදුකානන් වහන්ස, ඔබවහන්සේ කෙසේ ඕසය තරණයකළ සේක්ද?

භාග්‍යවත්තු : අප්පතිට්ඨං ඛවාහං ආවුසෝ අනායුහං ඕසමතරිති.

ඇවැත්නි, මම නොපිහිටමින්ද, වෑයම් නොකරමින්ද, ඕසය තරණයකළෙමි.

දේවතා : යථා කථං පන ත්වං මාරස අප්පතිට්ඨං අනායුහං ඕසමතරිති

නිදුකානන් වහන්ස, ඔබවහන්සේ කෙසේ නම් නොපිහිටමින්ද, වෑයම්නොකරමින්ද, ඕසය තරණය කළසේක්ද?

භගවත්තු : යදු ස්වාහං ආවුසො සන්තිට්ඨාමි. තදුස්සු සංසීදාමි. යදු ස්වාහං ආවුසො ආයුහාමි තදුස්සු නිබ්බුයිහාමි ඵලං

ඛවාහං ආවුසො අප්පතිට්ඨං අනායුහං ඔගමචිරිති.

ඇවැත්නි, මම යම්විටෙක පිහිටාසිටිමිද
එකල්හිගිලෙමි. ඇවැත්නි මම යම්විටෙක

වැයම්කෙරෙමිද එකල්හි ඉවතට

විසිවියන්නේය. එහෙයින් මෙසේ මම
නොපිහිටමින්, වැයම්දනොකරමින් ඕසය
තරණයකලෙමි.

**දේවතා : වීරස්සං වත පස්සාමි බ්‍රාහ්මණං
පරිභිබ්බු තං අප්පතිට්ඨං අනායුතං තිණ්ණං
ලොකෙ විසත්තිකං**

නොපිහිටමින්, වැයම්නොකරමින්,
ලෝකයෙහි තෘෂ්ණාව තරණයකළ,
කෙලෙස්නැසූ, ක්ෂීණශ්‍රව බ්‍රාහ්මණයෙකු
කලෙකින් දකිමි.

(ඕසතරණීය සූත්‍රයෙනි)

ගමන නිමවිය

ස්වාමීනි, ඔබ දන්නවාද?

එසේ නොකියමි.

ස්වාමීනි, ඔබ නොදන්නවාද?

එසේ නොකියමි.

ස්වාමීනි, ඔබ දන්නේත් වේ, නොදන්නේත් වේද? එසේ නම් ඔබ පවසනුයේ කුමක්ද?

උපාසක, ඔබ විසින් වටහා ගත යුත්තේද එයයි. හේතුප්‍රත්‍යයයි. කවරෙක් පැවසුවේවුවද, ඔබ වැටහුණේයැයි කියයි නම්, ඔබ අනුගත වූයේ පංචඋපාදානස්කන්දයකටමය. ඒ පංචඋපාදානස්කන්දයෙන් වෙනස්වන්නෝමය. වෙනස් වන්නේ සුන්‍යාවන්නේය. සුන්‍ය වූයේ පවතිනුයේ කවරක්ද, නොවන්නාවූ නොපවතින්නාවූ එවැන්නක් කෙසේ පවසන්නද?

ස්වාමීනි, ඔබ පවසන ආකාරයට අනුව “සුන්‍ය” නොපවතින්නේද?

සුන්‍ය යනුද , හුදු වචනයක්ම පමණි. වචනයෙන් ගොඩනැගුන (වචිසංස්කාරයක්) සකස්කිරීමක් පමණි. වචනයෙහි බැඳුනකළ නාමරූප සංඥාවෙන් ගැවසුන පංචඋපාදානස්කන්දයක මංමුලාවන්නේය. එසේ වනුයේ ඔබ ධර්ම සම්භාවයන් වටහා නොගත් නිසාය. අවිද්‍යාවෙහි ගැලී සිටින නිසාය. යථා සම්භාවයන් පිළිබඳව තත්වාවබෝධය නොලත් නිසාය.

මා තුළ මහත් අවුලකි. මෙය නිරවුල් කර ගැනීමට තථාගතයන් වහන්සේ විසින් දේශනා කළ උපමා කිසිවක් දැක්විය හැකිද?

තථාගතයන් වහන්සේ විසින් දේශනාකොට වදාරා ඇති මජ්ඣිමනිකායෙහි සූත්‍රය හා කිංසුඛොපම සූත්‍ර කියවා වටහා ගන්න. එහි අවසන් මෙලෙසින් දැක්වෙයි.

වහන්ස, එකල්හි මම ඒ මහණහුගේ පැන විසඳීමෙන් සතුටු නොවූයෙමි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වෙත එළඹියෙමි. වහන්ස, කෙනෙකින් මහණහුගේ දර්ශණය සුවිශුද්ධ වේ දැ? යි.

මහණ, යම්සේ පුරුෂයක් විසින් කැලගස නුදුටුවීරු වන්නේද, හෙතෙමේ කැල ගසක් දුටු එක්තරා පුද්ගලයෙකු වෙත එළඹෙන්නේය. එළඹ ඒ පුරුෂයාට “පින්වත් පුරුෂය, කැල ගස කෙබඳුදැ?” යි මෙසේ කියන්නේය. හෙතෙමේ එම්බල පුරුෂය, “කැලගස දාගිය කණුවක් මෙන් කඵය” යි මෙසේ කියන්නේය. මහණ, ඒ පුරුෂයාගේ දැකීම යම්බඳු නම් එසමයෙහි කැලගස එබඳුම වන්නේය.

මහණ, එකල්හි ඒ පුරුෂ තෙමේ ඒ පුරුෂයාගේ පැන විසඳීමෙන් සතුටු නොවූයේ කැලගසක් දුටු එක්තරා පුරුෂයෙකු වෙත එළඹෙන්නේය. එළඹ ඒ පුරුෂයාට පින්වත් පුරුෂය, “ කැල ගස කෙබඳුදැ?” යි මෙසේ කියන්නේය. හෙතෙමේ එම්බල පුරුෂය, කැලගස මස් වැදැල්ලක් මෙන් ලෙහෙවන්ය’යි මෙසේ කියන්නේය. මහණ, ඒ පුරුෂයාගේ දැකීම යම්බඳු නම් එසමයෙහි කැලගස එබඳුම වන්නේය.

මහණ, එකල්හි ඒ පුරුෂ තෙමේ ඒ පුරුෂයාගේ පැන විසඳීමෙන් නොසතුටු වූයේ කැලගසක් දුටු එක්තරා පුරුෂයෙකු වෙත එළඹෙන්නේය. එළඹ ඒ පුරුෂයාට පින්වත් පුරුෂය, “ කැල ගස කෙබඳුදැ?” යි මෙසේ කියන්නේය. හෙතෙමේ එම්බල පුරුෂය, කැලගස මහරි ගසක් මෙන් පැලුණු කරලේ ඇත්තේ ගැලවුණු පොකු ඇත්තේ ය” යි මෙසේ කියන්නේය. මහණ, ඒ පුරුෂයාගේ දැකුම යම්බඳු නම් එසමයෙහි කැලගස එබඳුම වන්නේය.

මහණ, එකල්හි ඒ පුරුෂ තෙමේ ඒ පුරුෂයාගේ පැන විසඳීමෙන් නොසතුටු වූයේ කැලගසක් දුටු එක්තරා පුරුෂයෙකු වෙත එළඹෙන්නේය. එළඹ ඒ පුරුෂයාට පින්වත් පුරුෂය, “ කැල ගස කෙබඳුදැ?” යි මෙසේ කියන්නේය. හෙතෙමේ එම්බල පුරුෂය, කැලගස නුග රුකක් මෙන් ගතසෙවණ ඇත්තේ ය” යි මෙසේ කියන්නේය. මහණ, ඒ පුරුෂයාගේ දැකුම යම්බඳු නම් එසමයෙහි කැලගස එබඳුම වන්නේය. මහණ, එසෙයින් ම යම් යම් පරිදි අවබෝධ කරන ලද ඒ සත්පුරුෂයන්ගේ දැක්ම සුපිරිසිදු වී නම් ඒ ඒ සත්පුරුෂයන් විසින් ඒ ඒ පරිද්දෙන් පවසන ලද්දේය.

සෙය්‍යථාපි භික්ඛු රඤ්ඤො පච්චන්තිමං නගරං දළහුද්දාපං දළහ පාකාරතොරණං ඡද්චාරං තත්‍රස්ස දොචාරිකො පණඛිතො ව්‍යන්තො මෙධාවි අඤ්ඤාතානං නිචාරොතො ඤාතානං පවෙසෙතො, පුරුෂථිමාය දිසාය ආගන්ත්වා සීසං දුතයුගං තං දොචාරිකං එවං වදෙය්‍යා: “කථමෙහා පුරිස, ඉමස්ස නගරස්ස නගරසාමී”ති? සො එවං වදෙය්‍යා: එසො හන්තෙ මජ්ඣෙධ සිංසාටකෙ නිසින්තොති.

අඵ කො තං සීසං දුතයුගං නගරසාමීස්ස යථාභුතං වචනං නීය්‍යාතෙත්වා යථාගතමග්ගං පටිපජ්ජෙය්‍යා. පච්ඡමාය දිසාය ආගන්ත්වා සීසං දුතයුගං -පෙ- උත්තරාය දිසාය ආගන්ත්වා සීසං දුතයුගං -පෙ- දකුණිණාය දිසාය ආගන්ත්වා සීසං දුතයුගං තං දොචාරිකං එවං වෙදෙය්‍යා: "කත්ථමෙහා පුරීස ඉමස්ස නගරස්ස නගරසාමීති? සො එවං වදෙය්‍යා: එසො භන්තෙ මජ්ඣෙ සිංසාටකෙ නිසින්තොති. අඵ කො තං සීසං දුතයුගං නගරසාමීස්ස යථාභුතං වචනං නීය්‍යාතෙත්වා යථාගතමග්ගං පටිපජ්ජෙය්‍යා.

උපමාකො ම්‍යායං භික්ඛු කතා අත්ථස්ස විඤ්ඤාපනාය, අයඤ්ඤෙවෙත්ථ අත්ථො: නගරන්ති ඛො භික්ඛු ඉමස්සතං වාතුම්මහාභුතිකස්ස කායස්ස අධිවචනං මාතාපෙත්තිකසම්භවස්ස ඔදනකුම්මාසුපවයස්ස අනිච්චුච්ඡාදන පරිමද්දන හෙදන විද්ධංසන ධම්මස්ස. ඡද්චාරන්ති ඛො භික්ඛු, ඡන්තෙනං අජ්ඣන්තිකානං ආයතනානං අධිවචනං දොචාරිකොති ඛො භික්ඛු සතියා එතං අධිවචනං සීසං දුතයුගන්ති ඛො භික්ඛු සමථවිපස්සනානේථං අධිවචනං නගරසාමීති ඛො භික්ඛු විඤ්ඤාණසසේතං අධිවචනං මජ්ඣෙ සිංසාටකොති ඛො භික්ඛු චතුතෙන්තං මහාභුතානං අධිවචනං පඨවිධාතුයා ආපොධාතුයා තෙජොධාතුයා වායොධාතුයා යථාභුතවචනන්ති ඛො භික්ඛු නිබ්බානස්සෙනං අධිවචනං යථාගතමග්ගොති ඛො භාක්ඛු අරියස්සෙනං අඨඨභිකස්ස මග්ගස්ස අධිවදනං සෙය්‍යථිදං: සම්මාදිට්ඨියා -පෙ- සම්මාසමාධිස්සාති.

ඇවත්නි, යම්සේ රජෙකුහට අයත්, අලංකාර තොරන්, අගල්, පවුරු ආදියෙන් වටවූ මහානුවරක් වන්නේද? එහි බුද්ධිමත් වූ ප්‍රාඥායින්හට ඇතුළුවීමට අවසර දෙනුලබන, මෝඩයින්හට එහි ඇතුළුවීමට අවසර නොදෙන බුද්ධිමත් දොරටුපාලයෙක් වන්නේය.

ක්ෂණිකව පහළවූ පණිවිඩකරුවන් දෙදෙනෙකු නැගෙනහිර දෙසින් දොරටුපල්ලා වෙත පැමිණ,

දොරටු පාලකය, මේ නුවර හිමිකරු කොහිදැයි විමසන්නේය.

ස්වාමීණි, හෙනෙම නුවර තුල, සතරමං භංදියෙහි සිටින්නේයැයි දොරටුපල්ලා පවසන්නේය.

එවිට ක්ෂණිකව පහළ වූ පණිවිඩකරුවන් දෙදෙනා විසින්, නුවරහිමියා පිළිබඳ සැබෑ ස්වරූපය දොරටුපාලයා හට පහදා දෙන්නේය. යථාභූත ස්වභාවය හුදු වචන රැසක් පමණක්ම බව පවසමින් පැමිණි මගෙහිම බැහැර විය. වේගවත් පණිවිඩකරුවන් දෙදෙනා සතර දිශාවෙන්ම පැමිණ, දොරටුපල්ලා අමතා "එම්බා පුරුෂය, මෙනුවර නුවර හිමියා කොහිදැයි" ලෙසින් විමසන්නේය.

හෙනෙම ස්වාමීනි, මෙනුවර හිමිකරු මැද සිවුමංසලෙහි සිටී, කියා කියන්නේය. එකල්හි ඒ වේගවත් පණිවිඩකරුවන් දෙදෙනා යථාස්වරූපය දොරටුපාලයා හට පහදා දෙනුයේ සියල්ල හුදෙක් වචන රැසක්ම බව පවසමින් පැමිණි මගෙහිම ගියේය.

මහණ, අර්ථය වටහාදීම පිණිස මවිසින් උපමාවක් පවසනු ලැබීම. මේ එහි අරුතයි.

මහණ, ආරක්ෂිත නුවර යනු ඇස, කණ, නාසය, දිව, කය, මනස යන මේ අංගයන්ගෙන් සපිරි, බතින් අහරින් වැඩුණේය අනිත්‍ය වූයේ වේදනාකාරක, ඉල්ලීම්, පිරමැදීම්, කැඩිබිඳී, විනාශ වන්නේ ය යනුද ආයතනයන් යනුද, මේ පංචස්කන්ධය “කය” හැඳින්වීමට සංස්කරණ න්‍යා හුදු වචන රැසක්ම පමණි. දොරටුපල්ලා යනු “සිහිය” උපමාකොට යෙදුන වචනයකි. හුදු වචනයක්ම පමණි.

ක්ෂණිකව පහළ වන වේගවත් පණිවිඩකරුවන් දෙදෙනා යනු සමථ, විදර්ශණ හැඳින්වීමට යොදා ගත් වචන පෙළකි. “උපමා” කළ යනුද, හුදෙක් වචන රැසක් හේතුකොට සකස්වූයේම පමණි.

නුවරහිමියාය යනු කාමතණ්හා, භවතණ්හා, විභවතණ්හා කෙරෙන් සැකසුන පූර්ව මතකය හෙවත් විඤ්ඤාණ නාමධාරී හැඟීම උපදවන හුදු වචන රැසක්ම පමණි.

මහණ, මැද සිවුමංසල යනු, පඨවි, ආපෝ තේජෝ, වායෝ ධාතුන් හැඳින්වීම පිණිස යෙදෙන වචන රැසකි. ධාතුන් යනුද හුදු වචනයක්ම පමණි. එහි ගතයුතු පවත්නා කිසිවක් නොවන, වචනයෙන් සකස් වූ, වචිසංස්කාරකයෝම පමණි.

මහණ, වූ පරිදි යනු නිවන හැඳින්වීමට යෙදෙන වචනයකි. එහෙයින් නිවන යනුද හුදු වචනයක්ම පමණි. එය වටහා ගත යුත්තේ මිස සෙවිය යුත්තක් නොවන්නේය.

මහණ, ආ මග යනු ආයථී අෂ්ඨාංගිකමාර්ගය, එනම් සම්මාදිට්ඨි, සම්මාසංකප්ප, සම්මාවාචා, සම්මාකම්මන්ත, සම්මාආජීව, සම්මාවායාම, සම්මාසති, සම්මාසමාධිය හැදින්වීම සඳහා යෙදෙන හුදු වචන රැසක්ම පමණි. (අධිවචන)

කිංසුඛොපමසුත්‍රය
සංයුක්තනිකාය
වේදනාසංයුක්තය

මෙම සූත්‍රය අනුව අවිද්‍යාවේ ප්‍රමුඛ ස්ථානයක් වවිසංස්කරණය සතුඛව වටහා ගත හැකිය. එලෙසින් සම්මුතියේ පවතින නාමරූපයන්ගෙන් සපිරි මිථ්‍යා දෘෂ්ඨියෙන් ගැලවීගත හැකි නම් පහළ වනුයේ නිවැරදි දැකීමයි. සම්මා දිට්ඨියයි.

සියළු සංස්කාරයන් සිදුවනුයේ වචනයෙනි, වවිසංස්කාරයෙන්, වවිසංස්කාර නොවනුයේ කායසංස්කාර හෝ චිත්තසංස්කාර නොවන්නේය. එතැන සමාධියයි. මේ සියල්ල වචන සමූහයක්ම පමණක් බව වැටහෙන කළ නිරෝධය ද සුන්‍ය බවද ප්‍රත්‍යක්ෂ වනුයේ, නිව්යන්තේය.

උපාසක, තථාගතයන් වහන්සේ විසින් උපමා ලෙසින් දේශනාකොට අනතුරුව පැහැදිලිකර දී ඇති හේතුප්‍රත්‍ය ධම් කාරණාවන් ප්‍රඥාවන්තයින් හට සත්‍යාවබෝධය පිණිස මහෝපකාරී වන බවක් ඔබට වැටහෙනු ඇත.

මා පත්වී සිටින මුළාව පිළිබඳව මට වැටහෙයි. ස්වාමීනි මා තුළ පවතින අවබෝධය වඩාත් පැහැදිලිවීම පිණිස තවත් ධර්ම කාරණා කිසිවක් දැක්විය හැකිද?

උපාසක, කේවට්ඨ බමුණා හට තථාගතයන් වහන්සේ විසින් දේශනාකොට වදාරා ඇති මෙම ගාථා පාඨය කෙරෙහි ඔබගේ අවධානය යොමු කරන්න.

විඤ්ඤාණං අනිදස්සනං - අනන්තං සබ්බ තෝ පහං
එත්ත ආපෝ ච පඨවි තෙජෝ වායො න ගාධති
එත්ථ දීඝඤ්ච රසසඤ්ච - අණුථුලං ශුභා ශුභං
එත්ථ නාමඤ්ච රූපඤ්ච - අසෙසං උපරුජ්ඣධති
විඤ්ඤාණස්ස නිරෝධෙන - එතේථං උපරුජ්ඣධති

කාම තණ්හා, භව තණ්හා, විභව තණ්හාවෙන් සපිරි පූර්ව මතකයන්ගෙන් සැදුන විඤ්ඤාණය නොපෙනී යෑමෙන්, අහෝසිවීමෙන් යථාභූත ස්වභාවයන් පැහැදිලි වන්නේය. එවිට ජලය, පෘථිවිය, ගින්න, වාතය වැනි නාමරූප කිසිවක් නොවන්නේය.

දිගු බව, කෙටි බව, කෙසඟ බව, තර බව, ශුභ අශුභවාචී සංස්කාර වූ නාම සංඥා, රූප සංඥා ශේෂයකින් තොරව අහෝසි වන්නේය.

ත්‍රිවිධ තෘෂ්ණාවන්ගෙන් සපිරි පූර්ව මතක ප්‍රත්‍යයෙන් සැකසුන විඤ්ඤාණය අහෝසිවීමෙන් සියලු සංස්කාරයන්, සකස්කිරීම් නිරුද්ධවන්නේය. අහෝසිවන්නේය.

කෙවඬඨ සූත්‍රය
දීඝ නිකාය - ශීලාස්කන්ධ වර්ගය

එපමණක් නොව තථාගතයන් වහන්සේ විසින් දේශනා කොට වදාරා ඇති මෙම සූත්‍රය පාඨය කෙරෙහිද ඔබ හැමගේ අවධානය යොමුකරන්න.

“යායං තණ්හා - පුනෝභවිකා තත්‍ර තත්‍රභනන්දනී
සෙය්‍යන්දං කාම තණ්හා, භව තණ්හා, විභව තණ්හා”

වැඩී ගිය තණ්හාවෙන් යුතුව යළි යළිත් ක්‍රියාවලියන් ඇරඹෙන (පුනර්භව) ඇසුරින් පූච්චි මතයන් හි ගැලෙමින් මෙතෙහි කරමින් නැවත නැවතත් මහත් රුචියෙන් යුතුව ආශ්වාදය ලබන්නට යෑමෙන් කාම තණ්හා, භව තණ්හා, විභව තණ්හා වැඩෙන්නේමය. විඤ්ඤානය සැකසෙන්නේය.

නිසි අවබෝධයක් නොමැතිකම හේතුවෙන් තෘෂ්ණාවන්ගේ හට ගැනීම පිළිබඳව මෙයින් වැටහෙන්නේය.

තථාගතයන් වහන්සේ විසින් බුදුබව ප්‍රත්‍යක්ෂ කර ගැනීමෙන් අනතුරුව, උදාන පාඨයක් වදාරන ලද බව, ධර්මග්‍රන්ථයන් පරිශීලනය කිරීමේදී අපට හමුවෙයි. එය මෙසේ වේ.

“අනෙක ජාති සංසාරං
සන්ධාවිස්සං අනිභ්භිසං
ග්‍රහකාරකං ගවෙසන්ති
දුක්ඛාජාති පුනථ්පුනං

ග්‍රහකාරකං දිට්ඨොසි
පුනගෙය්‍යංන කාහසී
සබ්බා තෙ පාසුකා හග්ගා
ග්‍රහකුටං විසංඛිතං

විසංකාරං ගතං වින්තං
තණ්හානං බය මජ්ඣධා

නැවත නැවතත් “තණ්හා” නැමති “ගෙය” සාදනු ලබන වඩුවා සොයමින්, අනන්ත අප්‍රමාණ කාලයක් සසරෙහි සැරිසැරුවෙමි.

“ගෙය” සාදන්නා වූ වඩුවා දුටුවෙමි. ගෙය සෑදීමට උපයෝගීකරන්නා මූලිකාංගයන් විනාශ කළෙමි. ධම් ස්වභාවය වටහා ගතිමි. තණ්හාව නැමති ගෙය සකස්වීමට හේතුවන (ගතවූ) සියළු සංස්කාර (සකස්කිරීම්) ශේෂයකින් තොරව විනාශ අතීතය මෙතෙහි කිරීම් අත්හළෙමි.

ගෘහය තණ්හාවය, තණ්හාව ත්‍රිවිධාකාරයකි. ඒ කාම තණ්හා, භව තණ්හා, විභව තණ්හා යනුවෙනි. එස්ස, වේදනා, සංඥා, වෙනනාද මනසිකාර වශයෙන් සැකසෙන පංචඋපාදානස්කන්ධයන් කෙරෙන් ත්‍රිවිධ තෘෂ්ණාවන්ම පූර්ව මතකයන් යුතුව විඤ්ඤානය නිමවෙයි.

එස්ස, වේදනා කෙරෙන් බිහිවන සංඥා සකස්වනුයේ වචන ලෙසිනි, වචිසංස්කාර ලෙසිනි. චේතනා හා සංස්කාර මුසුචීමෙන් මනසේ ආකාරය (මනසිකාරය) සකස් වෙයි. පංචඋපාදානස්කන්ධයෝ - අයෝනිසෝමනසිකාරයෙන් (හටගන්නා ආකාර නොදැනීම අවිද්‍යාව) සංසරවට්ටය ඇතිකරයි. එහිදී පංචඋපාදානස්කන්ධයක් යථාභූතපරිදි නොව, රූප - වේදනා, සංඥා සංස්කාර විඤ්ඤානවයෙන් පවතින්නේය.

පංචඋපාදානස්කන්ධයන් හි ක්‍රියාවලිය හටගන්නා ආකාරය පිළිබඳ වැටහීම (විද්‍යාව) ඇතිවූයේ - එස්ස (ගැටීම්) වේදනා (කම්පන) සංඥා (හඳුනාගැනීමට උපකාර) සකස්කිරීම, සංස්කාර වන්නේය. ඒ වචනයෙනි

වාචාසංස්කාරයෙනි. වාචාසංස්කාරයන් කෙරෙන් කාය ස්වභාවයන් බිහිවන්නේය. ඒ හා චිත්ත (වේදනනා) එක්වීමෙන් ත්‍රිවිධ තෘෂ්ණාවෙන් පිරි මනසිකාරයන් තැනෙනුයේ “දුක” ට හේතුකාරක වන්නේය.

වාචිසංස්කාර හේතු ප්‍රත්‍ය කරමින් වේදනනා පවතින්නේය. වේදනනා හේතු ප්‍රත්‍ය කරමින් වචිසංස්කාර පවතින්නේය. මේවා නාමරූපයෝය. එකෙකුගෙන් බැහැර අනෙකා නොවන්නේය.

වචි සංස්කාර (වචනවල) නිශ්චිත අරුත නොවන්නේය. කවර වචනයක් හෝ නිර්වචනකොට දැක්විය නොහැකිය. එහෙත් “වචනය” ඇසෙන ක්ෂණයෙනි පූර්ව දැනීමේ, මතකයනට අනුකූල රූපස්වභාවයන් - නාමරූපයන් යුතු හැඟීම් පහළ වනුයේ ඒවායෙනි උපාදානය වීමෙන් - අල්ලා ගැනීමෙන් නිත්‍ය ලෙසින් පවතින්නක් ලෙසින් මූලාවටම ග්‍රහණය කරමින් “දුක” ට පත්වෙයි.

පූර්ව මතකයන් හා ත්‍රිවිධ තෘෂ්ණාවෙන් සැකසූන විඤ්ඤාණය පිළිබඳ වැටහීම ඇතිවූයේ හැඟීමත් - වචනයත් (වේදනනා - වචිසංස්කාර) යන්හි යථාභූත ස්වභාවයන් වටහාගනුයේ කිසිදු ආකාරයකින් හෝ අධිවචනයෙනි නොදවටෙන්නේය. අධිවචන (වචිසංස්කාර) වේදනනා (අයෝනිසෝමනසිකාර) නාම - රූප වැටහෙනුයේ වචිසංස්කාරයේ නොදවටෙනුයේ නාම - රූප ඇසුරු නොකරන්නේය. නාම - රූප ඇසුරුනොවනුයේ බැඳීම් නොවන්නේය. බැඳීම් නොවනුයේ ගැලවුණේ විය. නිවුනේ විය.

ඕනෑකම - ඇතිවූවිට, නැතිකම දැනෙන්නේය. එවිට දුක උපදින්නේය. බලාපොරොත්තු ඇතිවන්නේය. බලාපොරොත්තු ඉටුකර ගැනීමේ ක්‍රියාවන් අරඹමින් “හවය” තනාගනුයේ - ඉපදුනේ වේ.

ඕනෑකම නැතිවූවිට, නැතිකම නොවන්නේය, එවිට දුක නූපදින්නේ - බලාපොරොත්තු නැත්තේය. බලාපොරොත්තු නොවනුයේ ක්‍රියාකාරකම් ලෙසින් “හවය” නොවන්නේය. හවය නොවූයේ ඉපදීමක් නැත. නූපන්නේය.

ඉපදීම සිදුවූයේ ඕනෑකම (තණ්හාව) නිසාය.

සසර දුකෙන් එතෙර වීම පිණිස තථාගතයන්වහන්සේ විසින් දේශනාකොට වදාල මාර්ගය ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයයි. එම මාර්ගය නිවැරදිව වටහා ගත යුතුය. එසේ නොමැතිව එම මග ගමන් කිරීමක් හෝ විමුක්ති ලැබීමක් නොවන්නේය.

සම්මා දිට්ඨි - වෙනස් වන්නා වූ ධර්ම ස්වභාවන් පිළිබඳ නිවැරදි වැටහීම අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම ලෙසින් නිවැරදිව දැකීම. චතුරාර්ය සත්‍ය පිළිබඳ වැටහීම.

සම්මා සංකප්ප - නිවැරදි සංකල්පනාවන්, නිවැරදි දැකීමකින්, අවබෝධයකින් තොරව - නිවැරදි සංකල්පනාවන් පැවැත්විය නොහැකිය.

සම්මා වාචා - නිවැරදි කථාව - අනිත්‍ය පිළිබඳව දුක පිළිබඳව - අනාත්ම බව පිළිබඳව, සැබෑ නොවන දේ සැබෑ වන අයුරින් නිත්‍ය සුඛ, ආත්ම වශයෙන් කථා නොකිරීම. දෙතිස්කථාවන්ගෙන් බැහැර වීම.

සම්මා කම්මන්ත - නිවැරදි ක්‍රියාව, නික්මීම, හුදකලා වීම

සම්මා ආජීව - නිවැරදි ජීවන මග. සමථ විදර්ශනාවන්හි යෙදීම

සම්මා වායාම - නිවැරදි උත්සාහය. අනිත්‍ය වූ දුක ගෙන දෙන්නා වූ, කිසිදා සැබැවින් නොවන්නා වූ, නිරන්තරයෙන් වෙනස් වන ධර්ම ස්වභාවයන් කෙරෙහි නොබැඳී සිටීමට, අනුගත නොවීමට පුහුණුවන සිත සංස්කරණයන් කෙරෙහි යලි අනුගතවන්නට ඉඩනොදී රැකගැනීමේ උත්සාහය.

දියුණු කරගත් සිත සියළු සංස්කාරයන්ගෙන් බැහැරවීම ප්‍රත්‍යක්ෂකර ගැනීමට, නිරතුරුව දරන උත්සාහය.

සම්මා සති - නිවැරදි සිහිය. අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම, සංස්කාර උපධි, සකල ක්ලේශයන් කෙරෙහි අනුගත නොවන සිහිය.

සම්මා සමාධි - සංස්කාර ගත වූ සම්මුති, සම්මුති ගත වූ කාම/ භව/ විභව තණ්හාවන් ගෙන් සමන්විත වූ පෙර මතකයන් මුළුමනින්ම බැහැර වූ කවර හෝ ආකාරයක අල්ලා ගැනීමක්, උපාදානයක් කෙරෙහි නොඵලැඹෙන සියල්ල නිරුද්ධ වූ සිත නිරෝධිසමාප්තියයි.

උපාසකයිනි, මේ අනුව නිවැරදි වැටහීමෙන් යුතුව ආයඪී අෂ්ඨාංගික මාර්ගය අනුගමනය කිරීමෙන් සියළු ස්කන්ධයන්ගේ සකස්වීම (කායානුපස්සනා) වැටහන්නේය.

සියළු වින්දනයන් (විදිම්)හි (වේදනානුපස්සනා) යථා ස්වභාවයන් තත්ත්වාවබෝධයෙන් යුතුව වැටහෙන්නේය.

විවිධාකාරයෙන් අරමුණු, හැඟීම්, වේතනා පහළවන ආකාරයන් (විත්තානුපස්සනා) පිළිබඳව යථාවබෝධයෙන් වැටහෙන්නේය.

පරමාර්ථ සත්‍යයන්, ඉන් බැහැරව සම්මුති සත්‍යන් කෙරෙහි සකස්වන (ධම්මානුපස්සනා) ධම්මී ස්වභාවයන් පිළිබඳවත් යථාවබෝධයෙන් වැටහෙන්නේය.

මෙසේ සිටුවූ ආකාරයකින් සිත් ඇති වන පවතින ස්වභාවයන් ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂාකිරීමෙන් පරමාථසත්‍ය “ වෙනස් නොවන්නා වූ එකම ධර්මතාවය වෙනස්වීම” ප්‍රත්‍යක්‍ෂවීමත් සමගම සම්මුතිය අත්හැරෙන්නේය.

ඒතං සංතං - ඒතං පනිතං
යදිදං සබ්බ සංඛාර සමථො
සබ්බුපධිපටිනිස්සග්ගො - තණ්හක්ඛයෝ
විරාගො - නිරෝධො - නිබ්බානං.

එය ශාන්තය. එය ප්‍රතීතය. සියළු සකස් කිරීම් සිදුකරනු ලබන වචිසංස්කාර (වචන පරිහරණ) යෙන් බැහැරවීමෙන්, වචනයෙන්ම සකස් වන උපධි - (අඹුදරු ගේ දොර වතුපිටි - ධනධාන්‍ය - සැප සම්පත් සත්ව - පක්ෂි අහස - පොළව - ඉර හඳ - තරු සියළු උපාදානයන්ම) කෙරෙහි ඇතිවන්නා වූ කැමැත්තෙහි (තෘෂ්ණාව) බැඳී නොයනුයේ - බැහැරවූයේ අත්හැරුණේ, නැතිවන්නේය නිවුනේය.

රැය පහන් විය. අරුණළු නැගෙන්ට විය. රැහැයියන්ගේ හඬ දුරුවක්ම අතරින් පතර සියොතුන්ගේ හඬ ද නැගෙන්නට පටන් ගෙන ඇත. නායක භාමුදුරුවන් වහන්සේ හා පිරිස මේ වනවිටත් ධර්මශාලාවේය. සාකච්ඡාව නතර වී ඇති නමුදු ඔවුන් ප්‍රත්‍යාවේක්ෂාවෙහි යෙදී සිටිති.

තව මොහොතකින් අළුත් දවසක් උදාවෙනු ඇත. එහෙත් ඒ ධර්මය ස්වභාවයක් මිස, සම්මතයට යටත්ව තවත් අළුත් දවසක් ලෙසින් ඔවුන් කිසිවෙකු විසින් හෝ නොදකිනු ඇත.

ඔවුහු සම්මතයහි නොපිහිටනෝය. සම්මතයෙහි බැහරද නොවන්නේ, සම්මතයෙහි නොඇලෙමින්, නොගැටෙමින් සසර ගමන නිම කරන්නෝය.

මිත්‍යාවේ සණ අඳුර පළවා හරිමින් ධර්මතාවයන් පිළිබඳ සත්‍යාවබෝධයේ ආලෝකය පහළ විය. ප්‍රභාෂ්වර වූ ආලෝක කදම්භය හමුවේ කෙළෙස් අඳුර මුළුමනින්ම දුරු වූයෙන් එතෙක් මෙතෙක් වශයෙන් පරවති “සසර ගමන” නිම විය.

ගමන නිමවිය

“ගමන නිමවිය” පසුවදන

දෙස් විසේ බොදුනුවන් බුදු දහම කෙරෙහි වැඩි නැඹුරුවක් දක්වන වත්මනෙහි ආර්යරත්න හේවාපතිරණයන් විසින් සම්පාදනය කරන ලද “ගමන නිමවිය” කෘතිය ශ්‍රී ලාංකේය බොදු දහන්ගේ එකී දහම් පිපාසය සංසදවිමට ප්‍රාමාණික කෘතියකි. මාතෘකා කීපයක් ඔස්සේ කෘතියෙහි කරුණු ගොනු කරන ලේඛකයා එමගින් බුදු දහමේ උගන්වන නිර්වාණගාමී ප්‍රතිපදාව මොනවට විවරණය කර තිබේ. ත්‍රිපිටක පරිශීලනයෙන් හා ප්‍රායෝගිකව දහම් මගට යොමු වීමෙන් කතුවරයා ලැබූ ඥාන සම්භාරය පාඨක ලෝකයාට දායාද කිරීමට ප්‍රශස්ථ ප්‍රයත්නයක් ලෙස මෙම ධර්ම ග්‍රන්ථය හඳින්විය හැකිය.

නොයෙක් මාතෘකා ඔස්සේ බුදු දහමෙහි කරුණු විවරණය කරමින් පොතපත රචනා කරන බොහෝ ලේඛකයින් ඒවා පණ්ඩිතප්‍රිය භාෂා ශෛලියකින් රචනා කළ ද හේවාපතිරණයන් සිය කෘතිය රචනා කරනු ලබන්නේ නොවියත් හුදී ජනයාට ද කියවා පහසුවෙන් අවබෝධ කරගත හැකි සරල සුගම භාෂා රටාවකිනි. එහෙයින් ම මෙම කෘතිය බොහෝ පාඨක පිරිසකට දහම් මග එළිපෙහෙළි කර ගැනීමට මහඟු අත්වැලක් වනු ඇති බව අපගේ හැඟීමයි.

නානාවිධ ආගමික මිත්‍යාවාරයන්ගෙන් ගහන නූතන සමාජ වපසරිය තුළ සිය දැක්ම නිවැරදි කර ගැනීමට හේවාපතිරණයන්ගේ මෙම “ගමන නිමවිය” නම් කෘතිය පාඨක ලෝකයාට ආලෝකයක් ම වේවා.

පරිච්ඡේදාධිපති, ගෞරව ශාස්ත්‍රවේදී,
පූජ්‍ය මැකිලියතැන්නේ ධම්මවංශ හිමි
ගා/ශ්‍රී පූජ්පාරාම මහා පරිවෙන, මිටියාගොඩ